

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
Boston Library Consortium Member Libraries

IOHANNIS WYCLIF

TRACTATUS

DE OFFICIO REGIS

Wycliffe, John
...
WYCLIFFE

JOHANNIS WYCLIF

TRACTATUS DE OFFICIO REGIS

NOW FIRST EDITED FROM THE VIENNA MSS.

4514 AND 3933

BY

ALFRED W. POLLARD, M.A.

ST. JOHN'S COLLEGE, OXFORD

AND

CHARLES SAYLE, B.A.

NEW COLLEGE, OXFORD

LONDON

PUBLISHED FOR THE WYCLIF SOCIETY BY TRÜBNER & CO.

57 AND 59 LUDGATE HILL

M DCCC LXXXVII

JOHNSON REPRINT CORPORATION
NEW YORK AND LONDON

MINERVA, G.m.b.H.
FRANKFURT AM MAIN

BOSTON COLLEGE LIBRARY
CHESTNUT HILL, MASS.

JAN 1967

✓ BR
75
418
V. 8

374356

First reprinting, 1966

Printed in the United States of America

TO

F. D. MATTHEW

IN ADMIRATION OF HIS ATTAINMENTS

AS A WYCLIF-SCHOLAR

AND IN GRATITUDE FOR HIS EVER-READY HELP

THIS FIRST EDITION OF

THE DE OFFICIO REGIS

IS DEDICATED BY

ALFRED W. POLLARD

CHARLES SAYLE

INTRODUCTION.

THE *De Officio Regis* follows immediately upon the *De Ecclesia* as the eighth book of Wyclif's great *Summa*. Its object as declared by Wyclif in his opening sentence is to treat of the Military Order as in the *De Ecclesia* he had treated of the Clerical, and in especial to declare what is the office of a King, and what are the relations between the royal power and the sacerdotal. In the marginal analysis an attempt has been made to summarize Wyclif's successive arguments in detail: it may be profitable here to endeavour to epitomize on somewhat broader lines the arrangement and teaching of the work as a whole.

That Christ paid tribute to Cæsar, and enjoined that the things of Cæsar should be rendered to Cæsar, that He willed that in His own infancy He should be adored by three kings, and that He should be buried by the Military Order in the person of Joseph of Arimathæa, sufficiently prove that the power of kings and knights has Christ's sanction. St. Peter also, the prince of the Apostles, bade submission to the King as supreme in a text in which we must not suppose any other meaning than that a king surpasses all others in worldly honour. So we are bidden to honour the King, and to obey our masters, even when these are froward, remembering that the spiritual fear of the king as God's Vicar is the reflection of our spiritual fear of God Himself. The testimony of St. Paul (Rom. xiii. 1-7) is to the same effect as that of St. Peter. Again that the power of bad rulers

is committed unto them by God is proved by the permission Satan sought to injure Job, and the words of Christ to Pilate. True that when these rulers sin against God we must faithfully resist them to the death, but their offences against men should be borne patiently, and the result be left in God's hands. Thus we may conclude generally that resistance to royal authority is a grievous sin, nor is it less clear that kings have a right to tribute from their subjects, and specially from the clergy maintained by the royal alms. But the present state of the Church agrees ill with these conclusions, and it is not unreasonable to see in this the chief cause of the ills of the Church Militant.

All this shows the more clearly the need of an exposition of the royal power, and of its true relations to the sacerdotal. Now St. Augustine repeatedly tells us that Kings are the bearers of God's image just as bishops are of Christ's, or in other words that the king bears the image, and is the vicar of Christ's Godhead, and the priest of His manhood, and that therefore the king must rule the priest. As regards the dignity of the two offices we must distinguish between the palpable dignity which is unto the world, and the impalpable, which is unto God. Thus the true dignity of the priest is superior to the earthly dignity of the king, but outward or palpable honour (*honor sensibilis*) is to be rendered more freely to kings than to priests. Even with bad kings this must continue the case, for though they are kings only equivocally and without possessing real lordship, yet they are rational creatures in whom is not only the imprint but the image of the Trinity, and they possess power conferred on them for the good of the Church which they *may* use rightly. Those who maintain that the Church can carry on her warfare without a king but not without priests, forget not only the kingly relation within the soul, but that in such times as the Church was without a civil king she was

also without a Cesarean clergy; they forget also the unanimous teaching of Christ, St. Peter and St. Paul, and the holy Doctors, that the King must have pre-eminence in the state. Nor is it less true that a foward priest also is to be honoured for the sake of his office. Moses and Aaron, as priests, were made the channels of blessings they were powerless to affect, and the gift of prophecy was granted to the wicked Caiaphas in virtue of his office. Benediction and other priestly acts are not acts of merit but acts of official power, and in virtue of this official dignity even foreknown priests are to be honoured. But whereas the bad king is to be obeyed with the seven works of mercy and especially by patience, since he only wrongs men by an excessive use of his rightful power, for the bad priest who wrongs God there is no room for patience, and the obedience we owe to him is the obedience of prudent reproof, stern conviction and brave resistance.

Chapter II (pp. 22-46) is mainly occupied with a discussion as to the nature of honour with a view to determining the relative honour to be paid to Kings and to the Clergy. After explaining the relations as to honour which subsist between God and His creatures, Wyclif proceeds in the case of human honour to distinguish between that due to dignity or office and that due to merit. The chief point which he brings out is that no one is to be honoured by reason of the connexion of his clerical office with any lay dignity, such connexion being vicious and any honour paid to it blasphemous. To forbid clerical marriage while permitting the clerical tenure of lay offices is to strain away a gnat and swallow a camel. Priests who are tempted by the outward signs of respect accorded to the holders of lay offices confuse substance and shadow; for as honour is the reward of virtue, it must be something which exceeds virtue, and therefore cannot be a mere sign, which may be bestowed by anybody. The

highest honour of all is the approval of God ; well-measured praise from a good man is also a real honour : but to seek honour without regard to virtue is to liken ourselves to the figtree cursed by Christ. Yet this vain pursuit of mere worldly honour is especially rife among learned bodies (*in castris scholasticis*).

So much by way of prelude : Wyclif now attacks his main point of the relative honour due to kings and priests, and at the outset has to face a formidable difficulty. After the disappearance of Count Baldwin of Flanders his brother Henry reigned as Emperor at Constantinople in his stead, well and wisely enough. But in the Church of St. Sophia he had the temerity to place the Patriarch of Constantinople on his left hand and apparently on a lower seat (*iuxta scabellum pedum suorum in sinistra parte*). This outrage drew down on him a vehement reproof from Pope Innocent III (the Pope to whom King John had to surrender his crown), and this reproof in which the sacerdotal pretensions are very strongly stated, was enshrined in the Decretals. ‘Now in considering this decree,’ says Wyclif, ‘we must be on our guard against its ignorant interpreters ;’ in other words he proceeds to meet it by a series of distinctions. Thus it is granted that the priestly order excels the kingly, but in a special, not in a secular or civil sense. The priestly dignity can be honoured by God solely *per accidens*, quite apart from the infinitely higher claim to honour which virtue may confer on it. And if the Patriarch is to be honoured with outward observance in proportion to his priestly dignity, then no seat will be good enough for so great a man ! But while the Pope and clergy owe their endowments to emperors and kings they must be subject to them in all temporal matters ; their superiority is solely spiritual and lies in the call made upon them to live a humbler and more Christlike life, and it is no more impossible for them to be at once superior and subject than to be,

as the Apostle bids them, at once rich and poor. That they have mistaken the honour appropriate to their profession is the real cause of the present degeneracy of the Church. The Decretal thus explained becomes quite Wycliffian, but it is open to doubt whether Innocent III would have recognised the interpretation.

The chapter¹ which follows (pp. 46–65) shows Wyclif at his best. It is clearly written, interrupted by no digressions, and admirable in its spirit. For a full analysis the reader must be referred to the side-notes : here only a brief summary can be attempted. The duties of a King are considered under three heads according as they are incumbent on him, (i) as man, (ii) as head of his household, (iii) as King. As man his chief duty is to be wise, and to this end he must have good counsellors and such as are well acquainted with the divine law. As head of his household he must see that each of the three classes of his servants fulfil their duties. His soldiers must obey the words of St. John the Baptist, and his inferior ministers must serve God as well as their earthly master, and live in charity among themselves. Above all, his domestic clergy must be free from crime and especially from simony, they must not engage in lay work, but in their contempt of the world, their affability and their truth, must set an example to all. Lastly as King the monarch must remember that good government consists in the ordainment of few and just laws, which he must enforce wisely and promptly, and never dispense with save for the most cogent reasons ; for the King must bow to legal institutions in reality and not merely in show. Again the King must remember that he is God's vicar and that he must act as such, by governing himself humbly ac-

¹ By a most unfortunate piece of carelessness on my part this Chapter heading is omitted from page 46. 'Capitulum III' does not occur in the MSS., but the rubrication of the word 'Habito,' and the fresh subject, sufficiently mark the new departure. [A. W. P.]

cording to the divine will, by supporting the clergy according to the law of the Lord and by punishing severely their degenerate members. Especially he is bound to see that the clergy live upon their tithes and private alms, as the Levites of old, and to deprive them of the temporal lordship which they have unscripturally acquired. His power over the temporalities of his realm gives him the right to do this, and if the wishes of ‘pious founders’ are alleged, there is the ready answer that no man can bind his heirs to commit sin.

Chapter IV (pp. 65–90) continues this argument by a consideration of the extent of the royal power. This seems naturally to embrace everything under the king’s secular dominion, and the immense advantage accruing to a realm from good clergy and the danger to which it is exposed by spiritual treachery (even if this only takes the form of negligence) forbid it to be supposed that the clergy are exempted from the royal rule. By the fact of the King endowing the clergy he has subjected them to his jurisdiction, and even those who receive no endowments but merely live on English soil, are bound to obey the King inasmuch as they are inhabitants of the king’s land. If they are rebellious he can and should outlaw them; otherwise the clergy could turn a nation against the law of God and the king, without any remedy, and thus God would not have given the king adequate power for the government of the land. The persecution of the holy martyrs is itself a proof of this argument. Their persecutors regarded them as a sacrilegious sect, disturbing the people and rousing the divine anger. The persecutors were thus wrong not in their intention but in their practice, and fell into heresy for lack of true theological teaching. Hence the need of sound theologians, to whom the King should assign all benefices in mortmain. This would be no wrong either to the Papal Court or to private patrons, for the present system, though it may accidentally admit good men, is

generally simoniacal. Spiritual purity would be restored if bishops kept curates strictly to their proper work, and if the people refused to pay the salaries of notorious offenders.

At this point (page 77), with a somewhat abrupt change, Wyclif returns to the consideration of the royal duties and insists on the necessity that the King should observe justice, the brightest of the virtues. He is to govern for his subjects' good, and is secularly more bound to them than they to him, and must render them the greater service. This leads to a disquisition on the nature of true obedience, which may at times 'obey by resisting,' as opposed to that merely superficial obedience which allows a servant to give his lunatic master the sword for which he calls that he may use it to his destruction. Thus the antithesis of true obedience is the consenting in sin, and this consent is of five kinds, (i) by authorization, as in the case of the King who refuses to withdraw clerical temporalities, (ii) by counsel, a worse sin than action, (iii) by defence, i.e. by sympathy with evil or carelessness in correcting it, the sin which temporal lords incur by their defence of clerical privileges, (iv) by voluntary co-operation as in simony, and (v) by the withholding of spiritual help. All these sins of consent are damnable indeed in a secular prince, but much worse and more dangerous in priests.

Chapter V (pp. 90-118) is devoted to answering four objections. Of these the first is purely trivial, since it contends that inasmuch as whatever is done by the king's liegeman is done by the king therefore the king is a craftsman, a mummer, etc., and as such of no account. This argument is reduced to absurdity by applying equally well to God, and Wyclif passes on to a general enquiry as to the conditions under which the acts of subjects may be ascribed to their superiors, concluding that this transfer of responsibility requires

either authorization or official negligence on the part of rulers. The second attack against the royal authority is based on the contention that the King is subject to and ruled by law. This is well answered by the distinction between law as the embodiment of truth and reason and law as ordained for the government of a civil dominion. The first law is divine and obligatory on all men, and even on Christ ; the second law is human, in the king's power, and only obligatory upon him by virtue of the commands of the higher law. Thus the King is not subject to his law, but must yet conform to it for higher reasons, must set an example of obedience, and honour, and protect all men according to their respective classes. In the lower ranks this protection will be chiefly as to their temporal goods, save that in times of necessity the King (always with discretion) may use the property of his subjects as his own. But this protection of temporalities will not extend to the improperly held clerical endowments.

The third objection (p. 98) to the theories thus expressed rests on the assumed inconsistency between Christ's religion and the obligation upon subjects to obey their King no less implicitly than a monk his abbot. Wyclif begins his answer by showing that the merit in obedience considered *simpliciter* consists not in the worthiness or unworthiness of the person obeyed but in the degree of charity or grace of the person obeying. The question, however, is not one of obedience regarded *simpliciter* but of a special case, and his opponents are made to argue (i) that the spirit excels the flesh, and the monk must obey his abbot as he would Christ, but need not so obey his king, and (ii) that the abbot may give unreasonable commands for the sake of trying his monk's obedience, but that the obligation to obey the king is confined to a small and limited kind of service. As against this it is shown that a loyal priest is bound to obey his King, (a) on more numerous

grounds, (*b*) on prior grounds, (*c*) under a greater penalty, than to obey his Abbot ; that king and priest alike are both body and soul, and that all obedience must be for the edification of the Church, and may therefore take the form of resistance to unreasonable commands. The King, it is added, should demand of all foreign Clergy entering England an oath of loyalty, and thus reduce the number of foreign traitors.

In the third objection the superiority of the monastic to the secular life was assumed ; in the fourth (p. 108) it is argumentatively supported as a reason for the superiority of monastic obedience and Wyclif thus gains an opportunity of inveighing against the doctrine that the superadded form of monasticism is more perfect than the simple religion of Christ. To him it appears that the status of the extraclaustral clergy instituted by Christ is the most perfect, though the claustral life may be better for this or that individual. If we can attain the same perfection without monastic forms as with them, it is simpler and better to do without them, and some cogent questions are suggested which any one tempted to enter a monastic order should ask of those who are trying to persuade him to sacrifice that liberty of action by which, according to St. Augustine, merit is increased.

In Chapter VI (pp. 118-152) Wyclif first turns again to the question of the extent of the royal jurisdiction, holding that, since the sin of any individual weakens the kingdom, the King may enquire into all sins. Episcopal jurisdiction is derived from the King, and the bishops who administer it are the king's liegemen. Certain sins also, such as theft, homicide and rape are punishable in the king's secular courts. The King's power to correct the clergy is further proved by the demand of Pope Urban for secular help against the Antipope, while the need for the secular lords to supplement the power of the clergy, who may not themselves

bear arms, is evident. But if the lords are to transfer the goods of heretics to the righteous there must be theologians able to discern *what* heresy is and to expose the blasphemous usurpation by which Christ's pretended vicar claims to control kings.

In the rest of the chapter (pp. 127 sqq.) Wyclif considers three objections to his views, all asserting the Pope's pretensions on the general ground that the spiritual power must precede and control the temporal. To the argument from history he replies that if the Pope has deposed an emperor (or rather has taught that he should be deposed) the Emperor has more frequently deposed Popes, and he proceeds to attack certain positions advanced by the Abbot of Chertsey¹, which, if admitted, would abolish the royal jurisdiction on the ground that secular judges cannot pronounce on questions of sin, and would remove the clergy from subjection to any secular prince, claiming for them the right of pit and gallows and all other incidents of lordship. Briefly repelling the Abbot's attack on the secular clergy Wyclif has no difficulty in showing that judges chosen from the regular orders have no peculiar competence to pronounce on the relative enormity of sins save, perhaps, from their exceptional personal experience of them, and that underneath all his opponent's arguments lies the double confusion (*a*) of the Church with its clerical members, (*b*) of the Church militant with the Church triumphant. The second attack revives under a slightly different form the fallacy as to delegated authority which Wyclif had already refuted in Chapter V (pp. 90, 91), and he passes from it to a general exposition of the advantage which would accrue to the Church, if the clergy would welcome instead of repelling, the attack of the lay lords. The

¹ The Abbot of Chertsey alluded to must be John of Usk, of whom there is a notice in the Chronicon Adæ de Usk (p. 45), where he is described as 'theologiæ inceptor.'

third objection is more important, for it points out that he has as yet given no clear answer as to which of the two jurisdictions is to have precedence, and this he now proceeds to do (pp. 137-143). The more perfect state he shows, has not necessarily the more perfect authority, else any authority of any priest would be more perfect than that of the king to whom he is subject. It is therefore probable that the king's authority is for many reasons more perfect, e.g. as answering to Christ's Godhead, whereas the priest is the vicar of His manhood. Certainly the reverse cannot hold true while the Church owes her property to the alms of earthly princes, while the Pope has no appellate authority in temporal matters, and while Churches pay tribute to the Emperor. Wyclif's own decision is parallel with his views as to honour at the end of Chapter II. Temporally the King is greater, spiritually the Pope, though the latter may destroy the spiritual superiority by trying to double with it the kingly; but to say which power is greater *simpliciter* is as impossible as it would have been to know that John the Baptist had no greater than himself among the children of men before this was revealed by Christ. Both powers are from God, but the kingly was the earlier in time, and we must not misunderstand the meaning of the priestly consecration of kings. This was no rite of the primitive church, and is purely ministerial in its character, conferring on its performers no claim to superior authority.

Lastly (pp. 147-152) Wyclif carries the war into the enemy's country by asking, is the priesthood inherent in the clergy? and answering in the negative. At first men were both kings and priests. The division between clergy and laity dates from the giving of the law, and was only completed at the advent of the law of grace by the injunction on the clergy to live *pure exproprietarie tanquam animal rationale ad celestia aspirans*, and so with a mystical interpretation of the sixty-eighth psalm

as referring to the clergy as the ‘wings of the Church’ this long Chapter comes to an end.

Chapter VII (pp. 152–192) is devoted to the exposition of three laws whose enactment would be for the good alike of Church and State :

- (1) that Bishops should be obliged to look to the state of the clergy in their respective Dioceses.
- (2) that the King, through his Bishops, should enforce the residence in all parishes of learned and zealous curates.
- (3) for the extension, defence and reform of the theological faculty.

For the carrying out of the first of these laws Wyclif looks to the revival of the disciplinary power of the provincial Church Councils, who should enquire and report as to the number and quality of the clergy, and before whom, instead of before foreign courts, ecclesiastical complaints should be brought. Bishops who allow their clergy to live secular lives should be punished by the confiscation of their revenues, to retain which they must render good service to the realm. Such confiscation would be no wrong, for when any human institution is found to contain error, its founders or their representatives must correct it (cp. end of Chap. III, p. 64), and the steady deterioration of the Church is abundant proof of the error committed in its endowment.

Of Wyclif’s second law the first corollary is that all curates, native or foreign, must reside in their benefices, and the country will thus be rid of the curse of foreign absentees whom the Pope now imposes on it in virtue of his blasphemous pretension to be lord-in-chief of all benefices, and able to make whatever he decrees lawful. Where curates fail to fulfil their duty the people must withhold all pay, and run the risk of excommunication. This in the fourteenth century was no light matter, since forty days after sentence was pronounced the offender,

if still unreconciled to the Church, could be handed over to the secular power and consigned to prison. Accordingly Wyclif devotes pp. 166–176 to a detailed consideration of the power of excommunicating and the abuses attending its exercise. It is shown that excommunication can only harm a man in so far as he has previously been harmed by his own sin. For a real excommunication there must be a special revelation, and those who employ this weapon from interested motives must beware lest it recoil on themselves. In all scripture we can find no instance of excommunication save (1) by way of punishment to save the soul of the sinner, (2) by way of handing over to Satan those who are already his own, and are harming the Church, (3) by way of forbidding intercourse with those who are impenitent after a triple exhortation, (4) as a general malediction against evildoers. It is the third kind of excommunication which is used and unscripturally extended by our prelates, who turn the triple exhortation into a triple summons to pay, and sacrifice the whole medicinal power of their sentences for pecuniary gain. Such excommunications ought not to be supported by imprisonment, and, with one of the few touches of humour in the treatise, Wyclif grimly quotes the words of the layman who told the excommunicating priest that his medicine was so bad that in future he might keep it for himself.

In the Reformer's exposition of his third law, that for the extension, defence and reform of the theological faculty, he begins by upholding the strict interpretation of the decree of Pope Honorius ordering all 'religious' persons attending lectures on law or physic to return to their convents within two months under pain of excommunication. Every science must be judged by its usefulness as a handmaid of theology, and prelates who now exact money from theologians for permission to study, should be made to contribute to their support, and no one save a theologian should be

appointed to any benefice. In connexion with this doctrine Wyclif traces the history of presentation (p. 182), and shows how the ultimate lordship still rests with the King, who is charged with seeing that sacred things are put to their lawful uses, and for the correction of the clergy may intervene coercively by confiscating their temporalities. Again, since the King is to defend theology, in the spirit of Pope Honorius he must remove all obstacles to it, and must therefore forbid all lectures on the Civil Law. With curious inconsistency the Pope, at the instance of the King of France, has forbidden the Civil Law to be studied in Paris, but permits it in England. The condemnation should be made general, and since the Law of Christ is easier, more sufficing and wholsomer, why should we keep even the Canon Law? If it is said that the Roman Civil Law is distinguished for logical subtlety, and justice, the same holds good for our own English law. Nor is it to the point that it is helpful for the understanding of Canon Law, since the authority of this rests not in Civil Law, but in Scripture, and the same reply may be made to the contention that Civil Law is essential to the decision of cases under the Law of Arms.

Chapter VIII (pp. 195-217) begins with the words : *Finaliter restat addere supplementa in declaracionem materie supradicte*, and is chiefly devoted to the elucidation of four points to which objection might be taken. In this supplement Wyclif first shows himself anxious to make his teaching clear on the subject of the relations between kings and priests, and to prove that some words which he had used earlier in his treatise (apparently on page 143) are not inconsistent with the belief that the power of the ministry of the priest is greater than that of the King which is ordained to hire, reward and command it. To do this he practically repeats much of what he had already said on the subjects of Honour and Obedience, viz. that the state of

the clergy is more perfect as more adapted for earning bliss, but that its greatness must be wholly apart from the world, while the King must remain secularly supreme. The point next considered (p. 198) is that of the meaning to be attached to the phrase the King's liegeman (*homo legius regis*). According to Wyclif's definition anyone subject to the King's law is his liegeman, and he thus expressly includes all foreigners resident in, or even passing through, England. Such foreigners, of course, owe allegiance also to the King of the country in which they were born, and in opposition to those who blindly quote the text 'No man can serve two masters' Wyclif proceeds to justify the possibility of this double allegiance. Thus it is shown that a man may faithfully serve each of two masters who are opposed to each other, so long as he is alive to the different ways of serving, for it must always be remembered that we may serve by resistance as well as by compliance.

The third objection considered makes the reason of the second more clear, for it would except the Pope, the mendicant orders and foreign envoys from the class of liegemen. Of such exceptions Wyclif will not hear. Christ when on earth was content to be the liegeman of Herod and of Cæsar, and so whoever enjoys the protection of the King's laws and owes them obedience is the King's liegeman. Nay more, the mendicant orders and the clergy are indebted to the King for special privileges ; the mendicant orders for the right of building their private churches and for license to beg, and the clergy for those powers of citation, fining and imprisonment which they so grossly abuse. They are thus especially bound to own the King's authority, while the league by which the friars make over to the Pope the rights of lordship over all temporalities given them as alms, is prejudicial to the secular lords and should be resisted from the outset.

The last objection noticed in this Chapter is the alleged irredeemability (according to Leviticus ch. 28) of things consecrated. Of this plea Wyclif disposes in three ways: (1) on the ground that the Jewish law was wholly ceremonial and so is not to be literally observed by our priests; (2) because the consecration to which it referred did not, and could not, apply to land; (3) on the broad principle that whatever Jew or Christian has vowed is to be faithfully observed, but that it is no breach of a vow to correct its abuse or improve its use, and he ends the Chapter with a vehement denunciation of the evils which endowments have introduced into the Church.

With Chapter VIII there can be no doubt that the *De Officio Regis* originally came to an end. But to the four points considered in this chapter Wyclif thought fit *pro complemento finali* to add four others, which form the subjects of Chapters IX–XII. In the first of these (pp. 217–230) the objection that on his showing instead of the Emperor and all Bishops swearing obedience to the Pope, the Pope with his cardinals, and the friars, would have to swear obedience to kings, leads to an examination of the whole question of oaths. These, it is owned may savour of worldly law or of a desire for pre-eminence. Nevertheless they are lawful, and since the Pope exacts them from Archbishops, *a fortiori* the King may exact them from his liegemen; from the Pope and other distant subjects in general terms; from those who have special privileges specifically and distinctly. It is especially important that such oaths should be taken, through their provincials, by the friars, who are at present willing to accept all the advantages which may accrue to their communities from the merits of individuals, while they disown responsibility for their offences. The claim of the Bishop of Rome to temporal monarchy is the promulgation of a new law, whereas the Apostles and Fathers were content with the Law of Christ, and only claimed

to be believed in so far as they founded their teaching on Scripture. This is the test by which we must try the validity of all papal mandates, for neither bulls nor excommunications are to be respected save in so far as they have scripture authority. This leads to another denunciation of the medieval system of excommunication, with which the Chapter ends.

Chapter X (pp. 231–245) is concerned with the arguments brought forward *contra tria dicta 39 cap^o libri proximi*¹. These *dicta* deal respectively with the custom of excommunication, the study by the clergy of the Civil Law, and the obedience due from Bishops to their secular Prince.

As to excommunication Wyclif does not add much to what he has already said. He again insists that all true excommunication is from God, and ought therefore to be received joyfully as for the sufferer's good, but that without divine authority mere human excommunication is nothing, and should be received with contempt and sorrow for those who pronounce it. The moral of this is that prelates should be slow to speak, especially as regards things neutral. This, to the great harm of the Church, they forget, and through their pride and perverse practices comes ruin.

On the subject of the Civil Law the language now employed is much stronger than that of Chapter VII. Civil and Canon Law are both unhesitatingly condemned, and their study is only commended as enabling men to prove the Pope's ancient subordination to the Emperor.

¹ I quote these words in order to draw attention to them, but no satisfactory explanation of the reference has occurred to me. Excommunication is treated of at great length on pages 166–176; the Civil Law on 188–195; the obedience due from Bishops to Princes *passim*. The reference thus appears to be to the present book, which is regarded as in two parts, i.e. treatise and supplement. Cp. Wyclif's ‘quod in *isto* tractatu in grosso senserim,’ on p. 280. But the ‘39° Capitulo,’ like the ‘38°’ at the beginning of our Chapter VIII (p. 195), where the reference seems to be to p. 143, is not easily to be understood. Compare also the words *patet ex dictis 36 capitulo* at the beginning of our Chapter VI (p. 119). [A.W.P.]

Lastly, Wyclif again approaches the question of the obedience due from Bishops to their secular Prince. For this, he shows, we have the example not only of the priests of the Old Testament but of Christ and his Apostles, examples which are enforced in the teaching of St. Gregory. But our modern prelates deride Christ's humility, and woe to the land where these men have rule. The three laws proposed in Chapter VII are again put forward as the only means of averting national destruction.

In Chapter XI (pp. 245–260) a third principal objection is considered ; this time a most comprehensive one. A King's work, it is held, is to fight and win dominion, and since there is no reason why one person capable of acquiring universal dominion should hold it rather than another, any one competitor may fight with any other. To this plea for anarchy Wyclif answers with the assertion of the principles that the body politic must have one head, that two men cannot be in all respects equally fitted for headship, and that Nature does not produce a fit man for him to be wasted. The assumption of a general state of conquest-seeking is a false one. The unity we need is not a unity obtained by common subjection to a single individual, but that which follows from the continual presence in the human race of the *genus* of divinely endowed captains. In the political community reason declares that each people should have its own head, as we in England have our King. As for the Roman Empire, its life is gone, its Emperor allows his wolves to destroy us, and England is too remote from Rome for his rule here to be effectual. In the powerlessness of its Emperor and the division caused by the desire of the clergy for secular power we see the fulfilment of Daniel's prophecy (ii. 40 sq.). Such an interpretation is not pleasing to our clergy, who murmur against anyone who lays bare the sense of Scripture to their reproof, for the cause of the whole

schism of the Church is the following of the traditions of men in preference to the study of theology.

Since fighting may be lawful and meritorious, how and for what should the secular arm do battle? This is the subject of Chapter XII, and apparently takes the place of the ‘fourth principal objection,’ which the opening words of Chapter IX led us to expect. Wars waged for the love of God are right, Wyclif answers, and no others. A King may lawfully desire so much temporal dominion as will suffice for a rule in conformity with Christ’s law, but universal dominion is impossible: (*a*) because distance would make it inefficient, (*b*) because of differences of language and of manners, (*c*) because it could never be kept together. Only under exceptional circumstances may a king lawfully desire to rule two kingdoms. The law of nature, the example of Christ, and the dictates of human reason all prove the wickedness of war in Christendom. We have no right to invade foreign nations save for their own good, and when we pretend that we possess this plea we may ask ourselves, why we do not begin our mission at home, why we use such bad means to our end, and why we often punish the innocent as heavily as the guilty. Sin is the inevitable concomitant of war, and inasmuch as we ought to submit to be deprived of every natural good rather than commit a fault, wars are manifestly sinful and foolish. The faithful should not be too forward in their own defence, for every one should be ready to die, and the clergy especially, who claim to represent the Apostles, must follow them in their toil and suffering. A theologian will teach us the true doctrine as to war, but the chief thing needful is to remember that Christ is the best Master, and that it is His teaching and His alone that we must follow. Hence the general sense of our whole treatise (*quod in toto isto tractatu in grosso senserim*) may be summed up in three principles: (1) that the clergy, and especially

the Pope, must be humbler and more ready to serve, (2) that they must be more removed from secular affairs, (3) that the Church must be relieved of its excessive endowments.

The length of the foregoing summary of the *De Officio Regis* may perhaps be excused as an attempt to exhibit the general arguments of the treatise in their due connexion with the many incidental topics of interest which often threaten to obscure them. The scholastic dissertations on Honour and Obedience, the invective against the abuse of Excommunication, the attacks on the Civil and Canon Laws, the exposition of the wickedness of unjust Wars, all of these have their independent interest, and at times divert attention from Wyclif's main subject,—his conception of the rights and duties of an English King. The more we examine this conception the more reason we shall find to admire it, at any rate on its political side. It is thoroughly patriotic, and it is thoroughly constitutional, and again and again we find in Wyclif's arguments, despite their medieval clothing, the principles by which Englishmen have been guided in the greatest crises of their national history. An English King must be supreme in his own land against both Pope and Emperor. The English Common Law is as good and better than the Roman. Foreigners who enjoy the protection of the English king must be loyally obedient to his authority. Again the King is supreme as over his own subjects, and in the enunciation of the absolute obedience due to him there seems at first something very little in accordance with the course of English history. But obedience, as Wyclif viewed it, has many sides. It will not allow its object to do wrong, and may lawfully take the form of resistance to tyranny, even to the point of putting the tyrant to death. It must be added that in Wyclif's opinion mere temporal oppression would not seem to afford a sufficient justification for such an extreme course; but he is careful to

lay down that a King must protect his subjects' lives and property, and since all oppression is an offence against God as well as man, his doctrine admits of a wider application than he himself actually gives it. Again the King is supreme over all human Law, and yet by virtue of a law of still higher, because divine, authority, is bound to rule in accordance with it, and may not use his dispensing power save for the weightiest reasons.

Once more, in dealing with the King's relation to the National Church, if Wyclif does not assign to him the position of its Supreme Head, the tendency of his arguments is all in this direction. Whatever is of importance to the national welfare comes within the King's jurisdiction : this is the keynote of his doctrine, and Henry VIII himself could have asked no more. The King must see that the Bishops do their work ; he must see moreover that every parish has a true theologian as its priest, and true theology is not the theology of the Pope or of the Decretals, but a theology which can justify itself on the basis of Scripture. That the King must be the ultimate judge of what is scriptural theology and what is not the *De Officio Regis* does not say, but again Wyclif supplies a foundation on which subsequent reformers could fairly claim that their own buildings were erected. In this connexion we may also note the suggestion that Parliament and a Synod of the Clergy sitting together should form a court in which ecclesiastical complaints should be heard, and whose sanction should be an indispensable preliminary to excommunication. Of the King's absolute right to withdraw all clerical endowments on the ground of the good of the Church, as well as of his right in case of emergency to use clerical property for national defence, Wyclif has no shadow of doubt.

The approximate date of the *De Officio Regis* is not difficult to fix. Dr. Loserth assigns the *De Ecclesia* to the autumn and winter of 1378, and everything points

to our treatise having followed immediately upon its predecessor. Thus the controversy as to the privileges of the Sanctuary of Westminster¹ is twice alluded to (pp. 157 and 169), but in a manner which allows us to imagine that at the time Wyclif was writing public interest on the subject had greatly subsided. The schism in the papacy is several times mentioned (pp. 120, 17; 121, 13; 123, 6; 126, 31; 219, 25; 226, 7). The first of these references shows that Urban's Bull of November 1378 had already been issued ; in the second there is a difficulty in the text which may lead to slightly different views. According to our MSS. Wyclif writes : *et revera latet nos utrum ipse* [sc. Robertus Gibornensis, i.e. Clement VII] *vel Gregorius XI^{us} occupat patrimonium Cristi iniustius.* It has been suggested that *Gregorius XI^{us}* is here a slip of the pen for *Urbanus VI^{us}*, in which case Wyclif at the time of writing was already disabused of the good hopes of Urban which he had conceived at the time of his election. On the other hand a few lines further down Urban is distinctly spoken of as *papa noster*, and it seems at least possible to construe the text as it stands, taking its meaning to be : 'and it is hard to say whether the present Antipope is a worse usurper than was his legitimate predecessor.' In any case the difference of date cannot be important, for in one passage of the *De Ecclesia* Wyclif had already classed Pope and Antipope together as *duo pseudomonachi*. The remaining references to the schism are quite general in terms, and an allusion to the poor soldiers still unransomed in Spain perfectly harmonizes with the date 1379 which the connexion of this eighth book of the *Summa* with its immediate predecessor inclines us to assign to it.

¹ For a full account of this see Dr. Loserth's introduction to the *De Ecclesia*. The breach of the Abbey's privilege of sanctuary took place on August 11th, 1378. On the 18th of the following October Wyclif laid before the Parliament at Gloucester a memorial in which he defended the action of the Government.

The *De Officio Regis* is at present extant in three manuscripts, viz., Vienna 4514 and 3933, and Prague X. D. 11. Our text is founded on a transcript of the first of these made by Dr. O. Stange for the Wyclif Society. With this transcript Dr. Hertzberg-Fränkel has collated for the Society MS. Vienna 3933, and it is also from his notes that we are able to give the following description of the two MSS.

MS. Vienna 4514. Quoted as A.

On paper (first and last leaves parchment), small 4to. Bound in wood covered with leather. On the first leaf is written: *Super Cantica Cantic.*, and then in a different writing: Wycleph de blasfemia officio regis. On fol. 86 the copyist of the *De Blasphemia* has written the date: *circa penthecostes sub a. d. 1432*, and signed his name: Wstrach. The *De Officio Regis* occupies ff. 105-182 of the MS., and is written in a firm and practised hand of the first half of the fifteenth century, in the opinion of Dr. Hertzberg-Fränkel identical with that of the *De Blasphemia*. The *De Officio Regis* is preceded by three leaves, ff. 102-4, containing an alphabetical catalogue of Wyclif's works, and followed by an abridgment of the treatise headed: *Sentencia de officio regis in compendio sic habetur*, occupying ff. 183-4.

MS. Vienna 3933. Quoted as B.

In double columns, marked in this edition a, b, c, d, for each leaf, with a division into paragraphs by means of letters in red ink in the margin (A, B, C, etc.). The text is preceded by a table of the contents of the different chapters, and followed by an alphabetically arranged index. At the foot of the page there is occasionally a gloss, apparently in the same hand as the text. On the inside of the cover at the top of the page a hand of the second half of the fifteenth century has written:

Versa Berengarium, fuge Wicleff, cede Rikardum,
Implicit hic errat, hic sacramenta retractat.

Beneath this in a hand in the fifteenth century is written : *W.r 5*, followed by the words: *Liber Pauli de Slawikowicz*. This Paulus de Slawikowicz is mentioned in the *Monumenta Histor. Universitatis Pragensis I. 300*, as having taken his Bachelor's degree at Prague in 1395; his ownership of the MS. agrees well with its handwriting, which is that of the beginning of the fifteenth century.

From the foregoing description of the two MSS. it will be seen that MS. 3933 is probably the earlier of the two, and experience has shown that it is also the better. It has therefore been freely used to correct the mistakes of MS. 4514, but the collations at the foot of each page enable the reader to see at a glance the reading of both manuscripts wherever they differ. It is needless to say that Dr. Stange's transcript of MS. 4514 was made with absolute faithfulness. The Editors have, however, found it necessary to completely revise the punctuation, and they have also thought it well to distinguish proper names by initial capitals. In all other respects MS. 4514, as amended by 3933, has been faithfully followed.

ALFRED W. POLLARD,
CHARLES SAYLE.

DE OFFICIO REGIS

DE OFFICIO REGIS.

- Fol. 105 a. CONSEQUENTER ad ordinem clericalem restat de militari After the Clerical,
De Eccl. 22 ordine pertractandum ; tum quia dictum est in materia de militari the Military
(148 d.) p. privilegiis ecclesie quod quantum in neutris tenetur monachus Order next calls
146. obediens abbatii tantum vel plus tenetur homo legius Regi ; for treatment.
We must therefore proceed to declare what is the office of a
2 b. 5 tum etiam quia valet ad intellectum¹ scripturarum² et King, and what
observanciam religionis christiane. Ideo pro declaracione the due relations
ulteriori restat secundum fidem scripture et testimonia between the
sanctorum doctorum declarare Regis officium, et secundum kingly and
quam armoniam potestas regia et sacerdotalis potestas priestly powers.
10 correspondent. Iste enim potestates intelliguntur vestis In the first place
stragulata quam matrona nostra lanifica fecit sibi, ut tetigi we must under-
superius secundo capitulo. Oportet ergo in primis capere stand that the
quod potestas regum et militum sit ex fide scripture scripture and the
canonisata³ et testimonio⁴ sanctorum doctorum multipliciter witness of the
15 approbata. Nam caput ecclesie in persona propria solvit holy doctors
Matt. xvii. didragma Césari Matth. xvii, et precepit que sua sunt sibi In the first place
24-27. Matt. xxii. reddi Matth. xxii. Unde a tribus regibus voluit in suis pri- we must under-
12. mordiis adorari Matth. 20, et a militari ordine sepelliri stand that the
Matt. ii. 1- Matth. xxvii. Princeps eciam apostolorum I. Petr. 20 docet scripture and the
11. Matt. xxvii. suos conversos quomodo servarent obedienciam et pacienciam witness of the
57-60. 1 Pet. ii. 13- inter gentes. Subiecti, inquit, estote omni humane creature prop- order.
14. ter deum : non dicit propter mundum vel comodum tem- For Christ him-
porale. Et post pertinenter explicans ordinem subiectionis self paid tribute
in tota universitate humani generis sic subinfert : Sive regi to César.
25 quasi precellenti, sive ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam And enjoined
malefactorum⁵, laudem vero⁶ bonorum. Nec sunt audiendi stulti that the things
fingentes quod adverbium similitudinis conotat reputativam⁷ of César should
Apostles, enjoins the submission to
the king, as supreme.
In this text the

¹ intencionem, B. ² scripture, B. ³ in marg. litteris rubris : potestas
regum et militum est ex fide scripture, B. ⁴ testimoniorum, A.
⁵ malorum, B. ⁶ que, B. ⁷ repugnativam, B.

word *as* (*quasi*) must not be taken to mean that the supremacy is merely putative or apparent. et apparentem precellenciam, non realem, quia tunc¹ doceret vicarius Christi pro religionis regula quomodo Christiani subi- cerentur hominibus secundum rationem factam fantasticam et fallacem. Sed sapientie¹⁰ dicitur, quod *spiritus sanctus*² Wisd. i. 5. *discipline effugiet fictum*. Ideo blasphemum foret credere 5 spiritum sanctum³ in principio sue regule fingere huiusmodi duplarem fictionem. Iterum⁴ conformi evidencia in secunda B.

So in the words 'or unto governors as (*tanquam*) unto them that are sent by him' the context shows the meaning to be that the governors are to be honoured not for themselves only, but as representatives of the royal power. These words *quasi* and *tanquam* in the scriptures sometimes mark mere resemblance, sometimes a real est veraciter tollendum. Exemplum primi Job xiii.: *homo* Job xiv. 2.

Instances of the first are Job xiv. 2, Ps. ii. 9. Instances of their marking real relation are John i. 14, and Ps. xix. 5. primunt remotam similitudinem vel apparentiam in scriptura, et quandoque⁷ rationem realem⁸, secundum quam modificatum 2 c. figurili confringes eos, et sepe alibi in scriptura ubi est sensus Ps. ii. 9. mysticus. Conotant hec 2° adverbia similitudinem propinquam vel remotam, ut pertinet sentencie exprimende. Ex-

emplum secundi est illud Joh. 1°: *Vidimus gloriam eius*, John i. 14. *gloriam⁹ quasi unigeniti a patre*, hoc est gloria¹⁰ quam apostoli cernebant in Christo habuit veram rationem dei filii naturalis. 25 Nam alii dei filii adoptivi hanc gloriam, tam in via quam in patria, sed secundum infinitum inferiorem et disparem rationem. Et sic intelligendum est illud psalmi xviii^o: *Ei ipse* Ps. xix. 5. * *tamquam sponsus procedens de thalamo suo*. Habuit enim veram et necessariissimam rationem sponsi ecclesie; non quod non 30 fuit, ante exitum suum de utero virginali caput ecclesie, cum

¹ esse *pro* tunc, A. ² scilicet distinctione *pro* sanctus discipline, A.

³ scilicet *pro* sanctum, A. ⁴ Idem in *pro* iterum, B. ⁵ sine, A.

⁶ precedunt, B. ⁷ quinque *pro* quandoque, A. ⁸ in marg. litt. rubr. :

Quasi et tanquam, ista adverbia dupliciter sumuntur, B. ⁹ qu. gl., B.

¹⁰ gloriam, A: gloria, correct.: *ex* gloriam, B.

prius fuit eternaliter secundum deitatem et temporaliter secundum humanitatem. Ideo habuit rationem sponsi procedentis¹ de thalamo, cum corpus virginis fuit domus singularis quam Cristus inhabitavit secundum medium plenitudinem gracie, 5 qua, ut creditur, mulier habuisse non potuit meliorem. Sicut enim Cristus habuit plenitudinem gracie unionis qua in natura humana maior esse non potuit², sic mater sua habuit plenitudinem gracie spiritualis cognicionis qua³ in sexu femine maior esse non potuit. Stephanus autem habuit plenitudinem 10 gracie praedestinacionis, ut patet Joh. io, Luce io, Act 60.

The plenitude of grace here attributed to the Virgin's body is of the second of three kinds which must be distinguished viz. (i) grace of union, (ii) grace of spiritual cognition, (iii) grace of predestination.

Prima autem gracia in superlativo gradu dicitur habere plenitudinem secundum praecellenciam, secunda vero in comparativo gradu dicitur habere plenitudinem secundum superhabundanciam, sed tertia gracia in⁴ positivo gradu dicitur 15 habere plenitudinem secundum sufficienciam, qui gradus⁵ gracie,

The plenitude of the first kind is by way of pre-excellence, of the second of superabundance, of the third of sufficiency.

licet omnibus predestinatis infuerit, in Stephano tamen⁶ hic in via secundum quoddam caritatis privilegium rutilavit. Unde notandum ulterius, quod omnes isti tres gradus gracie solum insunt praedestinatis et a primo instanti generacionis subiecti 20 insunt continue usque ad statum beatitudinis. Et ita quelibet talis continue est gracia, et impossibile est quod subiecto suo insit maior gracia quam est illa, et sicut finaliter faciat ultimam capacitatem in patria sic continue hic faciat societatem vel dispositionem correspondenter ut adquiritur hic in via. Cristus 25 autem secundum primam graciem fuit plene homo et perfectus vir pro primo instanti sue conceptionis, Maria vero diu post suam conceptionem in unione anime et corporis accepit esse hominis. Uterque tamen exivit sanctus⁷ ex utero, sed Cristus tanquam inhabitator totius ecclesie.

All three kinds belong only to the predestinate, and to them continuously from their birth.

30 Redeundo⁸ ergo patet quod sensus apostoli est asserere regem debere quoscunque alios in honore mundano praecedere. 1 Pet. ii. 17. Unde 2o subdit in eodem capitulo *Omnes honorate, fraternitatem diligite, deum timete, regem honorificate*⁹. Ubi

The text, 1 Pet. ii. 13-14, thus plainly asserts that a king surpasses all others in worldly honour, as is further shown by verse 17.

¹ procedens, A. ² potuerit, B. ³ quia *pro* qua, A. ⁴ et *pro* in, A.
⁵ habere *pro* gracie, A. ⁶ tantum *pro* tamen, A. ⁷ factus *pro* sanctus, A. ⁸ Reddendo, A. ⁹ honorate, B.

primo iniungitur obediencia caritativa ad singulos, *omnes*

We must honour honorate. Cum enim homo sit duarum naturarum utraque, all men, since they are made in the likeness of God.

1°, non mirum si omnis homo debet secundum corpus

quemlibet hominem quoad animam honorare. Secundo vero 5

praecipitur connexio humiliativa ad proximos, *fraternitatem*

We must love the brethren, as descended like ourselves humantly from our first parents, and spiritually from Christ and the Church. Nichil enim magis connecteret proximos in humili amore fraternitatis quam devote considerare quomodo omnes nos ab eisdem primis parentibus secundum carnem processimus, et plus secundum generationem spiritualem a Cristo et 10 sancta matre ecclesia geniti sumus; hec enim est vera fraternitas. Sed tertio adicitur notio¹, ad haec duo mandata finaliter vinculandum, *Deum timete, nam inicium sapientie² timor* Prov. i. 7.

We must fear God, for this is the beginning of wisdom. Si enim Cristus dominus deus noster hec duo mandavit, et facto docuit, quomodo timens eum ut dominum et 15 amans ut patrem eius monita non servaret? Malach. i^o scri- Mal. i. 6. bitur *Si ego sum dominus, ubi est timor meus?* *Si ego sum pater, ubi est amor meus?* Et Joh. xiii. docetur in quo stat Joh. xiv. 23. effectualiter amor iste: *Si quis, inquit, diligit me sermonem meum servabit.* Quarto vero concluditur ordo ad hec tria 20 monita observandum *Regem honorificate*, licet enim debemus iuxta primum mandatum omnes honorare et iuxta fraternitatem diligere tamen oportet quod sit ordo in utroque, cum cantic 20 * dicit ecclesia *Ordinavit in me caritatem.* Unde ad Fol. 106 a. denotandum nobis preeminenciam honoris et reverencie regi- Song of Sol. ii. 4.

For as God is to be feared, so is the King to be honoured as His Vicar. bus inpendendam singulariter dicitur *Regem honorificate*. Rex enim est dei vicarius quem proximo dictum est esse timendum, ideo necesse est sibi servari honorificenciam in eius vicario, et per consequens, non obstante quod sit frater noster, 3 a. differenter ab aliis fratribus honorari. Et illam effectualem 30 precellenciam honoris credo sanctum papam distinguere per hoc verbum *honorificate*. Joh. v^o dicitur *Qui non honorificat filium non honorificat patrem*, honorificare enim est effectualiter secundum quandam precellenciam honorare.

Again Peter en- Quinto³ vero subdit beatissimus papa petrus in eodem

¹ motio, A, B; notio corr. edd. ² est post sapiencie, B. ³ Tercio, A.

1 Pet. ii. 18. capitulo generalem obedienciam domino seculari. *Servi in-* joins a general
quit *subditi estote in omni timore dominis non solum bonis et* secular lord in
modestis sed etiam discolis. Ubi primo notandum, secundum
modum loquendi scripture, quod dupliciter ad propositum

Isidore
Etym. [?] dicitur esse servus¹, scilicet servus a condicione et servus Now servants or
a ministratione, ut distinguit beatus Ysidorus iii^o ethimologi- slaves by con-
dition like

Philem. 16. arum capitulo []. Servus² condicione ut ad filomenem *onesi-* Onesimus, or by
mum reciperes iam ut non servum sed pro servo karissimum themselves In
fratrem; servus autem ministracione³ dicitur quicunque this last sense
10 apostolus et quilibet catholicus quo ad deum, ut patet in every Christian
nuncciis epistolarum apostolorum. Ymmo sic debet quilibet should be a slave,
cristianus esse servus cuilibet, sed praecipue vicarius petri and most of all
debet esse servus servorum domini. Et isto modo loquitur the Vicar of
Peter.

2 Kings v. 6. scriptura iii. Reg. v^o : *Scito quod miserim ad te nauman-*

6. 15 *servum meum,* et tamen constat ex scriptura quod fuit mag- So also not only
nus dominus. Et sic nedum omnes Regis elemosinarii, sed his pensioners
omnes eius ministri, et omnes legii possunt dici racionabiliter, men are the
eius servi. Nam per servicia tenent de illo in capite etiam King's servants,
duces comites et barones. Istis premissis patet secundo as Naaman is
20 generale praeceptum huius pape sanctissimi cuilibet servo called by the
domini saecularis, cum tam timore carnali quam timore spiri- King of Syria,
uali, qui sunt omnis timor, debent eis esse subditi timore carnali praetextu, timore bonorum nature et fortune que suūt and the greatest
in regia potestate, et timore spirituali sub obtentu premii tenants in chief
25 eterni ex merito subiectionis regi vicario Cristi. Timore all hold their
namque spirituali debet subditus subici regi secundum racio- fiefs by service.

30 nem qua principalius deo subicitur, et sibi tanquam persone Thus every
in qua reluet maiestas sume regie potestatis. Sed finaliter servant of a sec-
ad excludendum omnes cautelas sophisticas quibus diceret ular lord must
35 non esse obediendum dato regi eo quod tanquam peccator dis- be bound subject
colus dissipat scolam Cristi, ideo subditur quod subiectus debet to him not only
obedire etiam discolis, non sub ratione qua discoli, sed sub ra- by the worldly
cione qua gerunt regalem ymaginem dei⁴. Stat igitur subieccio fear of loss of
in paciendo ab eis, si oportet, iniurias, in impendendo eis serviles goods, but by
This subjection

3 b. ¹ *In marg. rubr. litt. :* Servus duplex, B. ² *In marg. rubr. litt. :*
Servus a condicione quis sit, B. ³ *In marg. rubr. litt. :* Servus minis-
tracione, B. ⁴ *om. dei,* B.

¹ *In marg. rubr. litt. :* Servus duplex, B.

² *In marg. rubr. litt. :* Servus a condicione quis sit, B.

³ *In marg. rubr. litt. :* Servus minis-

⁴ *om. dei,* B.

consists in the patient bearing of injuries, in modest reproof and in correction of vices.

For preeminence was originally assigned to the King and secular power not out of flattery or the hope of endowment, but from pure love and God's inspiration. Whence many think that the introduction of endowments has ruined the Church.

Our next witness is the text Rom. xiii. 1-7.

Here it is plain that the Apostle is talking of the secular arm: firstly, from the mention of their coercive powers, and of the tribute to be paid to them.

operas et in corripiendo eos modeste et in pugnando eorum nequicias. Hec enim est precipua pars obediencie tali preposito, ut dictum est alias. Hec commendacio pape sanctissimi facta ad excellenciam regum et secularium dominorum, non processit ex titulo adulacionis vel dotacionis¹ affectu, sed ex sinceritate dilectionis et inspiracione domini instruentis. Unde suspicantur quidam quod a tempore dotacionis ecclesie subpeditata est ista fides katholica et magnificacio secularis alterius brachii introducta pro eo quod appetunt non solum titulo elemosine, sed titulo donacionis civilis principalissime presidere.

Tercium vero testimonium est vasis eleccionis Roman. xiii sic dicentis, *Omnis anima potestatibus * sublimioribus subdita sit.* **Fol. 108 b.** *non enim est potestas nisi adeo: que autem² sunt, a deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, dei ordinacioni resistit.* Rom. xiii. *Qui autem resistunt, ipsi sibi dampnacionem acquirunt: nam¹⁻⁴ principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem? fac bonum: et habebis laudem ex illa, Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris,* **20**

time: non enim sine causa gladium portat. In isto dicto **F.** manifestum est quod apostolus loquitur de brachio seculari. Primo quia sequitur in textu, *Dei enim minister est: vindicta in iram ei qui malum facit* quod debet intelligi de militibus, ut patet xvii capitulo libri 4^{ti}. Oportet enim quando brachium spirituale est insufficiens corripere obstinatos quod brachium seculare ipsos cohercat. Unde, quia necesse est ut veniant talia scandala, ideo subicit apostolus *Ideoque necessitate³* Rom. xiii. *subditi estote non solum propter iram, sed propter conscientiam.* **5.** Debemus enim subici potestatibus non solum timore carnali 30 propter iram quam exercent in nos et nostra, sed timore spirituali de amittendo celestia premia, ut iam proximo exposui. Unde sequitur in textu apostoli *Ideo enim tributa Rom. xiii. prestatis, ministri dei sunt in hoc ipsum servientes, et hoc* **6.** exposui supra capitulo xvii^o libri 4^{ti} ex facto Christi et testi- **35**

¹ aff. dot., B.

² sunt autem, B.

³ necessitati, A.

- Rom. xiii. monio sanctorum. Unde sequitur in textu apostoli *Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem: qui textus non potest sane nisi dominis secularibus applicari;*
- ^{7.}
- ^{3 c.} 5 secundo confirmatur¹ ex predicta sententia beati petri, qui loquens ex eodem spiritu applicat eandem sententiam ad ^{Secondly, by comparison of Pet. ii. and the words of the centurion in Matt. viii.}
- Matt. viii. dominos seculares. Sic enim Matth. 8 dicit centurio se esse ^{9.} *hominem sub potestate constitutum*, intelligendo per potestatem potentatum² secularem. Et tertio confirmatur ex testimonio ^{10.} *sanctorum doctorum qui exponunt illud concorditer de* ^{Thirdly, by the unanimous interpretation of holy doctors.}
- brachio seculari. Unde glossa ordinaria: ‘*Omnis anima*’ ^{G.} *dicit*³, *quia omnis homo debet servire potestatibus secularibus tam corpore quam voluntate: potestatibus dico, tam bonis quam malis, scilicet regibus, principibus, tribunis, centurionibus et 15 aliis huiusmodi.* Et probat hoc de racione, ut exposui capitulo [] libri []. * Nec monet sophista quod tunc quilibet dominus secularis subiceretur cuilibet, quia sicut omnis homo debet iuvare omnem hominem sic debet ministrando secundum alternam⁴ naturam servire cuilibet.
- 20 Nec ex isto sequitur confusio dignitatum, quia dignitates seculares non sunt in suo genere sibi subiecte⁵ reciproce. Dignitates autem evangelice sunt sibi subiecte, et de quanto quis est maiori humilitate serviendo⁶ subiectior, de tanto in
- Luke xxii. reputacione dei, ut patet luce xxii, erit maior, et qui ignorat ^{26.}
- 25 illam sentenciam est valde indispositus ad cognoscendum perfectionem religionis Cristi, ut dixi [] capitulo libri
- Phil. ii. 3-5^{ti.} Unde filippens ii^o *Nichil per contencionem, nichil per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitrantes, non que sua⁷ sunt considerantes, sed que aliorum.*
- 30 Ista autem regula sufficeret ad servandum religionem Cristi. Racio vero apostoli moneret specialiter quemlibet sacerdotem, qui debet esse spiritualis, ducibilis ut anima non rigidus ut corpus, que racio stat in isto. Non licet dei ordinacioni resistere, sed omnis potestas brachii secularis est ordinata a

Nor must this
subjection to the
secular arm be
confounded with
that reciprocal
subjection which
all Christians
owe to each
other.

¹ confirmacio, A. ² potentatam, A. ³ dicit omnis anima, B.
⁴ alteram, B. ⁵ subiecto, A. ⁶ in serviendo, B. ⁷ om. sua, A.

deo, sive in penam sive in premium; ergo non licet sibi resistere. Nam multi usurpant sibi sive sophisticant potes-

Again: that the power of the bad is committed to them by God is proved by the permission Satan sought to injure Job, and the words of Christ to Pilate.

tatem, * que non est potestas sed nocendi cupiditas. Unde **Fol. 107 a.** quod perversorum potestas non sit nisi a deo patet Job ii^o, ubi diabolus antequam aliquid beato Job tolleret dicebat Job i. 11; domino *Mitte manum tuam*, id est da potestatem. Et istam ^{ii. 5.} sentenciam inculcat veritas pilato dicens Johannis xix sic: John xix.

Non haberes potestatem adversus¹ me ullam nisi datum esset tibi¹¹. desuper. Sed quia contingit prepositum abuti sua potestate ideo * secundum glossam est taliter distinguendum. ‘Vel ³ d.

When bad rulers do wrong, we must distinguish wrong done simply to ourselves, from wrong done to the cause of God. The former should be patiently borne, the latter, faithfully resisted even unto death.

illata est iniuria quo ad causam propriam vel pure quo ad causam dei. In primo casu post exhortacionem evangelicam paciencia est optima medicina. Si pure in causa dei cristianus debet, post correpcionem² evangelicam, preposito suo usque ad mortem, si oportet, confidenter et obedienter ¹⁵ resistere. Et sic utrobique innitendum est paciencie, comit-

They who neglect this rule and enter into rebellion for their personal profit, despise God's ordinance.

excedit hanc regulam resistit dampnabiliter potestati et dei ordinacioni, ut faciunt hii qui rebellant precipue, id est affecione comodi temporalis personalis. Contempnunt enim ²⁰ magis bonum ordinatum a deo, et eligunt temere minus bonum. Deus enim ordinavit persecucionem tyrannorum,

ad exercitacionem et coronam suorum martirum. Unde glossa communis sic loquitur: *Esto aurum et accende mundum illum quasi fornacem aurificis.* Et ista lex sufficeret cuilibet ²⁵ cristiano ad ius suum salubriter consequendum et pacem in ecclesia stabiendum. Ideo contemptores legis divine, et sic **H.**

Christ, His Apostles and Martyrs, glorified the Church by their patience.

domini, in hac parte ex legibus mundi et fuso diaboli conturbant ecclesiam. Nam ubi Cristus apostoli et martyres utriusque testamenti ex ordinacione persecucionis et paciencie ³⁰ sanctorum³ auxerunt et reddiderunt ecclesiam gloriosam,

But nowadays men put their trust in human laws for averting their injuries.

moderni contempta hac lege et ordinacione divina innituntur humanis legibus et prudencie proprias iniurias vindicandi⁴, et non obstante quod fructus istorum modorum contrariorum

¹ adversum, B. ² correpcionem, A. ³ formam *pro* sanctorum, A.

⁴ iudicandi, B.

patenter ostendunt qualitatem eorum. Cum nimis multi sunt qui paliant etiam in clero legem ordinacioni dei contrariam, inter alios fucos sophisticos hoc precipue repli- cantes quod modus ille et iuris prosecutio fuit olim a sanctis 5 patribus approbatus et fructus multiplex iusticie undique cumulatus. Sed sic argentes non¹ attendunt primo quo- modo patres sanctissimi exercuerunt et docuerunt modum isti contrarium. Attenderent secundo ad profectum super- habundantem ecclesie qui inde provenerat. Et attenderent 10 3º ad formam fuci diaboli quo arguitur licere clerico sic facere ex hoc quod bonum exemplum² provenit. Non enim est tam grande peccatum signabile quin oportet illo comisso bonum exinde contingere, cum aliter malum peccati foret deo potencius. Ille ergo peccat in fide qui discredit quin 15 melius contingeret ritus istos dimittentibus et perfecte obser-

Alleging the approbation of the Fathers for their conduct, and the good effects they produce.

4 a. But those who argue thus do not consider (i) what has been the actual examples of the saints, (ii) the good which has resulted from it, (iii) the danger of the argument from the goodness of results, since God can bring good even out of evil.

I. 1. ceteri patres edificarunt ecclesiam. Ex quibus colligitur, quod peccat graviter qui resistit regalie principum vi vel dolo, quia proverbiorum viii. dicit cuncta ordinans *per me reges regnant*. Et deuteronomio xviiº dat dominus legem 15. Deut. xvii. 14-20. regi. Et ut patet in veteri testamento, ordinat eum multi- pliciter venerari. In cuius signum apostolus, in causa etiam fidei, ratione protectionis sui corporis cesarem appellavit

Prov. viii. 11. 25 subditis regibus et specialiter a clero per eos elemosinato tributum voluntarie est prestandum³. Et signanter dicit

Fol. 107 b. apostolus quod prestatis⁴, quia secundum glossam * ipsi reddunt, nunc pugnando pro patria, nunc agendo iudicia et nunc excitando ad premia ampliora; sic quod non est im- 30 possibile, quin in finali iudicio reddent rationem de prestito, For this tribute the secular power gives an ample equivalent, and the lot of the tribute payer is singularly free from care and responsibility.

eciam cum usuris, ad laudem subditi, dum in virtute finaliter perseveret. Magna igitur securitas in prestante⁵, ubi servando bonum animum non oportet timere quin exclusus erit ab onore temporalium, exemptus a pungnis et intricacionibus

¹ non, om. A. ² pro exemplum, m (?) inde), A. ³ patrandum, A.

⁴ patratis, A. ⁵ patrante, B.

Thirdly, it is clear illatis per seculum, et demum premiatus mercede saciantem
that the disobedient bearing of totaliter appetitum. Et tertio ex dictis cum statu ecclesie
the clergy is a chief cause of the ills of the Church militant.
vere colligitur, quod irreligiositas qua clerus gerit se tam
inobedienter principibus est causa¹ precipua minoracionis et

For the scriptural perturbationis ecclesie militantis. Licet enim fides scripture 5
doctrine of obedience to the secular lord is by some explained away, by others ignored, by others abandoned for human traditions supporting the supremacy and secular power of the clergy—all this in the teeth of Scripture.

tam autentice et tam patenter exprimit istam obedienciam fiendam domino seculari, alii tamen sinistre paliant sensum scripture per glossas extraneas, alii in se tacent et dolose alios excitant ad tacendum, et alii tradiciones humanas multiplicant in quarum studio et doctrina clerum occupant ut in illis sua maioritas, quo ad seculum videatur, et secularis potestas, quo ad mundi sapienciam sopiaatur.

Et tamen cum in scriptura sacra sit omnis veritas atque instructio, cui veritati magis debemus attendere, patet scrutanti scripturas quod nec est scriptura vel veritas 15 sentencie isti contraria, nec maioritas mundana cleri scriptis autenticis vel rationibus a deo explicata. Ideo videtur hodie necessarium secundum fidem scripture exponere regiam potestatem, ut vel sic noscatur clarius quomodo potestas sacerdotalis et potestas regia in armonia corporis ecclesie 20 debeant se iuvare.

Sed ne videar fingere istam sentenciam pono² sensum quem **K.**
spiritus sumtus inseruit * in scriptura. Ecce magna magni 4 b.

All this shows the need of an exposition of the royal power, and of its true relation to the sacerdotal.

Let me begin by Augustini³ auctoritas in de questionibus nove et veteris legis Aug.
quoting the words of Augustine as to the honour in which Kings are to be held, as bearers of God's image.

xxv.⁴ capitulo : *David, inquit, non nescius⁵ divinam⁶ esse traditionem in officio ordinis regalis, Saul adhuc in eadem traditione positum honorificat ne deo iniuriam facere videretur, qui hiis ordinibus honorem decrevit. Dei enim ymaginem habet rex, sicut et episcopus Christi. Quamdiu igitur in eadem traditione est, honorandus est, si non propter se, tamen propter ordinem.* 30
Unde apostolus : 'Omnibus,' inquit, 'potestatibus sublimioribus subditi estote : Non est enim potestas nisi a deo : que enim sunt, a deo ordinata sunt.' Ex istis patet quod regia potestas,

¹ clausa, A. ² primo pro pono, B. ³ Augustini om. A. ⁴ 33, B.
⁵ nescimus, A. ⁶ deviam pro divinam, B.

que¹ est ordo in ecclesia, stat cum mortale, eciam in prescito: Three points are here brought out,

*Aug. de patet de ordine Saul presciti, ut dicit Augustinus ii^o de mir-
Mir. Sac. abilibus scripture capitulo x^o. Patet secundo quomodo david
Script. ii. x. eadem religione quam Cristus et apostoli sui docuerant hono-*

*1 Sam. xxiv, ravit² Saul, licet scivit ipsum esse discolum: patet primi Reg.
xxv.*

*2 Sam. i. homo honoret alium quo ad naturam, quo ad ordinem et quo
ad mores, et sic de contemptu. Tercio vero patet ex sententia
huius sancti doctoris quod dictum apostoli Roman. xiii. in-*

*10 telligitur de sublimitate potencie secularis et non nude de
habente gloriam spiritualem sicut corruptores sensus scripture
false fingunt. Et sic intelligit beatus petrus de regibus*

*Aug. gencium eciam discolis honorandis. Unde Augustinus, ubi
Quæst. ex supra, hinc eciam gentilem in potestatem³ positum honorificamus⁴,
Vet. Test. licet ipse indignus sit, qui ordinem dei tenens gracias agit
xxxv. diabolo: est, inquam, indignus honorari secundum rationem*

*Fol. 108 a. virtutis manente dignitate quo ad rationem * potestatis; in
cuius evidencia deus ostendit regibus gencium, ratione sue
dignitatis in cura regiminis, eventus futuros in seculo, ut patet*

*Gen. xli. 1 de pharone Gen. xli^o et de Nabuchodonosor Dan. 2°. Potes-
sqq.*

*Dan. ii. 1. tas, inquit Augustinus, exigit, quia meretur honorem. Nam
sqq. ideo pharoni future famis sompnium revelatum est, et nabuco-*

*Aug. donosor aliis secum astantibus solus filium dei vidi in camino
Quest. ex ignis, non merito sue virtutis, sed merito ordinis regalis.*

*Vet. Test. xxx. 25 (Magnam sollicitudinem habuerunt⁵ et honorem sancti
presciti et * Nabuchodonosor predestinati facte fuerant*

*30 visiones, sed prophetis domini ut Ioseph et danieli reservate
sunt proporcionales interpretaciones. Dicat ergo adversarius,
si potest, quare deus ordinavit honores regios et eis tam differ-
enter fieri visiones nisi ut ipsi specialiter figurent mai-
statem divinam et doceant vicarie supereminenciam cultus*

¹ qui, B. ² honorat, A. ³ potestate corr. ex potestatem, B.

⁴ honorificatus, A. ⁵ et hon. hab. B.

(i) that the royal power, which is an order in the church, may exist even in one foreknown, (ii) that David showed this practically by the honour he paid Saul as King, (iii) that the text Rom. xiii. is to be taken of secular power, not of spiritual glory.

Again, as a proof of the official dignity inherent even in bad kings, Augustine quotes the visions vouchsafed to Pharaoh and Nebuchadnezzar.

Again Augustine *sui*. Unde Augustinus in de questionibus veteris et nove Aug. speaks of the king as 'the vicar of God,' and so explains Genesis i. 26, *Let us make man in our image, &c.*

legis xx.¹ capitulo: *Rex, inquit, adoratur in terris quasi vicarius dei.* Et infra capitulo cvi⁰, exponens illud Gen. i^o, Ibid. cvi. faciamus hominem ad ymaginem et similitudinem nostram; hec, inquit, *ymago dei est in homine, ut unus factus sit quasi dominus ex quo ceteri orirentur, habens imperium dei quasi vicarius,*

[But women are not made in God's image. A digression [following S. Augustine] in explanation of S. Paul's directions (1 Cor. xi. 7) for women to be veiled for this reason.]

quia omnis rex dei habet ymaginem. Ideoque mulier non est facta ad dei ymaginem, ut dicit Apostolus ii., Cor. xi. Quamvis 1 Cor. xi. 7. enim spiritus mulieris sit ternus ad instar trinitatis, et sic ad dei ymaginem, tota tamen natura integra mulieris non gerit 10 vicarie regalia² dei sicut natura integra viri sui. Sicut enim a patre est filius non habente in natura sua personam priorem, sic a viro fit mulier, qui quidem non habet in natura sua priorem. Et quamvis in figura sit³ diferencia, (ut puta quod mulier sit facta ex natura singulari distincta per naturam 15 superiorem, Verbum autem divinum genitum sit non factum ex eius principio quod est omnino eadem natura qua non potest esse natura superior), tamen apostolus propter hoc sacramentum dat in cristiana religione pro regula quod vir non debet velare caput quia ymago et gloria dei est, mulier 20 autem ideo velat quia non est ymago et gloria dei. Nec

The use by S. Augustine of the word *quasi* (quasi vicarius dei) is to be explained as its use by S. Peter has already been.

Thus according to S. Augustine a King is God's Vicar, just as a Bishop is Christ's.

So also Nicolas De Lyra writes of Kings as God's Vicars in things temporal and of good Kings as directed by Him.

*valet ficio qua⁴ dicitur istum sanctum non dicere regem esse vicarium dei, sed quasi vicarium, quia, ut dixi superius, oportet hoc adverbium *quasi* connotare veram rationem vicarii, quia aliter adoracio quam spiritus sanctus docet regi tribuere, 25 et per consequens cristiana religio, foret falsa et ficta. Item, M.*

*ut dixi superius, Augustinus xxxv⁰⁵ capitulo dicit simpliciter quod *dei ymaginem habet rex, sicut episcopus Cristi.* Aut ergo oportet [negare] episcopum esse vicarium Cristi verum, aut eadem auctoritate simpliciter concedere regem esse verum dei 30 vicarium. Item doctor de lira super capitulo xiii. primi parali- 1 Chron. pomenon⁶ ita scribit: postquam descripta est ipsius David inunccio, *hic communiter⁷ describitur sui regiminis dispositio, que quidem est optima quando incipit a divinis, quia quando**

¹ xi. ² regaliam, B. ³ fit, A. ⁴ quia *pro* qua, A. ⁵ xx^o, A.

⁶ paralipomena, A. ⁷ consequenter.

Quæst. ex Vet. Test. [?]

Gen. i. 26.

10

25

xiii. 1.

rex, qui in temporalibus est dei vicarius, bene se habet erga

** deum, deus in agendo dirigit eum.* Oportet ergo deum habere in ecclesia duos vicarios, scilicet regem in temporalibus et sacerdotem in spiritualibus. Rex autem debet severe coher-
5 cere rebellē, sicut fecit deitas in veteri testamento. Sacer-

Fol. 108 b. dos vero * debet ministrare preceptum miti modo humilibus tempore legis gracie sicut fecit humanitas Cristi, qui¹ simul fuit rex et sacerdos. Et hinc dicit Augustinus quod rex habet ymaginem dei² sed episcopus ymaginem Cristi, propter 10 ministerium indubie. Nec est fingendum ministerium huius differencie verborum nisi quod rex gerit ymaginem deitatis Cristi, sicut episcopus ymaginem sue humanitatis. Et super

1 Cor. xi. 3. isto pendet regula apostolica i^a Cor. x³ de gradibus honoris tribuendis membris ecclesie. *Volo, inquit, vos scire quod*
15 *omnis viri caput Christus est; caput autem mulieris est vir:*

Glossa inferiori margine fol. 4 b o prima manu scripta.—Super hoc processu an maioritas sensibilis subdividatur secundum rationem duplicitatem latentem in officio clericali aut secundum duplēm rationem, sic quod earum una sit in officio clericali, alia officio domini temporalis deputata, hic appareat isto modo respondendi secundum sensum doctoris, quod maioritas sensibilis habet dividi secundum duplēm rationem inventa in diversis officiis. Nam honor impensus seculari domino fundatur super seculari dominio, sed honor tribuendus sacerdoti fundatur in virtutibus.

Apparet autem ex dictis istius domini, quod non est honor impendens saltem sacerdoti sensibilis, et ut videtur innuit quod dignitatis in Christi pontifice non est maior quam in rege, dato quod sit sacerdos cesaree dotatus aut non contentetur cum honore sensibili. Pro istis notandum quod doctor non intendit quin honor sensibilis sacerdotibus est satis bene tribuendus, presupposita tam[en] virtute. Et ideo quando dicitur a doctore quod sacerdos contentabitur de secundo modo honoris, despicienter in se primum, secundus modus honoris de quo loquitur est modus honoris sensibilis, in virtutibus tamen fundatus. Et primus modus honoris de quo ibi fit mencio est modus honoris sensibilis in domino seculari fundatus. Quod si doctor intelligat solum honorem sensibilem sacerdotibus inpendendum esset cognoscendum in quo consistet ille honor insensibilis. Et foret mirabile aliquem velle dicere, quod dignitas sacerdotalis non esset maior in prescito quam dignitas terrena aut secularis in predestinato, cum dignitas apostolica in Iuda est maior quam dignitas secularis in David Iudeorum rege.

¹ que pro qui, A. ² dei, om. A. ³ II°.

caput vero Cristi deus. Ex quibus videtur quod oportet vicarium Christi, sub ratione qua¹ Christus, per vicarium Christi, N. sub ratione qua deus, capitaliter regulari. Sed contra illud obicitur: Videtur quod potestas et dignitas regalis sit dignitate sacerdotali superior, quod est contra leges multiplices et contra sentenciam quam sepe asserui. Hic dicitur quod in Christo regalia et sacerdotium, sive secundum divinitatem² sive secundum humanitatem, habent rationem paritatis in gradu dignitatis. Aliter racio regalie est racione sacerdotii prestancior. In cuius figuram Melchisedech,¹⁰ qui secundum apostolum figuravit Cristum ad illam duplificem dignitatem, habuit Genes. xiii. prepositum nomen regis, et Gen. xiii. eandem formam verborum servat apostolus Hebr. vii. Est^{14.} Heb. vii. 1. enim racio regis in Christo racione sacerdotis generalior, cum prius, communius et quo ad tempus extensus regit suam¹⁵ fabricam quam benedit. Et ideo secundum Augustinum

According to Augustine the name of King belongs specially to God the Father.

But as regards the dignities of Christ's Vicars, we distinguish between the palpable dignity which is unto the world, and the impalpable which is unto God. The first belongs to the secular lord, the second to the priest.

Thus the true dignity of the priest is superior to the earthly dignity of the King.

In vicariis autem Christi, sicut necesse est istas duas dignitates dividi, sic oportet earum maioritates distingui. Alia est enim²⁰ maioritas vel honorificencia sensibilis quo ad mundum, et alia est maioritas insensibilis et abscondita quo ad deum. Prima autem subdividitur secundum rationem duplificem clericalis officii et officii domini³ temporalis. Et iste honor qui fundatur appropriate in potestate et seculario dominio competit²⁵ singulariter domino seculari. Secunda vero maneris, fundata in virtutibus clericalis officii, competit sacerdoti. Unde si non esset necesse⁴ dotacio ecclesie⁵, affecio primatus, et iurisdiccionis humanitus introducta, sacerdotes contentarentur^{5 a.} de secundo modo honoris, despicientes in se primum sicut³⁰ fecerunt apostoli, et tunc racione superioritatis vite et maioritatis virtutis foret dignitas in Christi pontifice maior quam dignitas terrena in vicario suo rege, et sic intelligende sunt

¹ qua Christus per vicarium Christi sub ratione, om. A. ² dignitatem, A. ³ domini, om. A. ⁴ necesse, om. B. ⁵ ecclesie, om. A.

leges et sanctorum auctoritates. Et ista videtur sententia Augustini capitulo xxxiiº in de questionibus veteris et nove legis. Ubi ostendendo quomodo cristianus se habebit ad

Aug.
Quæst. ex
Vet. Test.
xxxii.

honorem diviti et pauperi impendendum sic loquitur : *Con-tempnendi plane sunt corruptores morum et sacrilegi in legem dei, honorandi vero diligentes deum et discipline cultores. Huius enim divites aput deum habentur, qui bone conversacionis sunt, et quanto in mundo contemptibil[ior]es sunt, tanto magis honorificiores in celo.*

The distinction is the same as that drawn by Augustine between earthly riches and true riches.

O.

Et ne videatur excludere veram honorificiam regibus et seculi divitibus impendendam narrat secundum quam formam reges sunt dupliciter honorandi.

Qui inquit beneficium temporum habent in ampliandis facultatis, si se cognoscant¹ et intelligent dei voluntatem, qui terram omnibus dedit et solem suum cunctis oriri iubet, et pluvias in-

15 discretas effundit, iniquitas autem temporis aut fortune quibus-

So good Kings, like those who make good use of earthly riches, are worthy of double honour.

*Fol. 109 a. dam abnegat que * deus omnibus dedit. Sed temporalia ministrat divitibus, ut perficientes dei voluntatem non solum in mundo, sed etiam in celo divites sint, ne pauci temporis divicie excludant eternas. Tales, inquam, mundo divites sunt dupliciter honor-20 andi : honor enim pauperum plus virtuosorum est securior et simpliciter maior, ut patebit inferius, unde sequitur in textu Augustini : Illi vero quos paupertatis causa despiciendos quidam putant, si futurum dei iudicium contemplentur videbunt quod illic semper divites erunt ubi divites seculi egebunt, penitentes se 25 pauperes non fuisse. Nemo itaque habebit regnum celorum*

Matt. v. 3. nisi finaliter habuerit paupertatem spiritus, de qua Matth. v.

Est igitur honor tribuendus secularibus alterius speciei quam honor quem sacerdotibus Christi tribuimus. Et sic honor sensibilis in quo comunicant est copiosius dominis 30 secularibus quam sacerdotibus tribuendus. Honor autem qui sacerdoti est proprius est quocunque honore mundano prestantior. Et sic sophisticanti et consideranti quod in generibus latent equivocationes placeret concedere quod dignitas regalis sit dignitate episcopali² prestancior, quia

We have thus settled the question as to whether the honour due to Kings or priests is greater, by distinguishing the two kinds of honour.

¹ recognoscant pro se cognoscant, A, B. quia pro qui, A, B. et pro aut, A. ² temporali pro episcopali, B.

dignitas honoris sensibilis in qua comunicant, et tamen dignitas episcopalis est quacunque dignitate terrena pre-

A second ob-
jection is raised
as to the honour
to be paid even
to froward Kings.

stancior. Sed secundo obicitur contra hoc quod dicitur Reges eciam discolos * honorandos. Videtur enim quod 5 b.
cuicunque honori sit proprium esse premium virtutis, ut 5
dicit aristoteles iiiii. ethicorum, cum ergo tales discoli infideles Arist.
non habent virtutem videtur quod non sint honorandi, sed ^{Ethics.} (? iv. 3. 10)

racione vicii contempnendi. Et iterum videtur quod non
remanet in eis status dignitatis¹ vel potestas regalis, quia
non² remanet eis dominium, et per consequens non remanet 10

eis quod sint reges. Quomodo ergo foret³ in eis status aliquis
honorandus, cum omnis status in quo sunt tales infideles
prescriti sit pessimus odiendus? Hic dico quod sicut debemus
esse subiecti discolis, ut docet beatus petrus, sic debemus eos
secundum rationem aliquam honorare, ut dicit beatus 15

Augustinus. Et ad primum obiectum concedo⁴ quod nulli
est honor tribuendus, nisi secundum rationem virtutis. Ideo
quandocunque⁵ honoramus creaturas racionales, earum reli-

quias sive ymagines, debemus principaliter honorare deum,
ex cuius virtute omnia ista ad utilitatem hominis processerunt. 20

Et sic cavendo ydolatriam videtur quod nedum sol et luna,
sed quelibet creatura sit secundum rationem qua dei fabrica
honoranda. In qualibet enim tali fideli relucet trinitatis
vestigium. Et secundum doctrinam apostoli *I^a Petri* iiiio. ¹*Pet. iv. 11.*

relucet racio vestigium istud noscentibus *ut in omnibus* 25

honorificetur deus. Infideles autem quod non ascendunt
superius, sed inpendunt illis latriam, sunt ideo infideles, ut
patet capitulo libri primi. Licet autem quamlibet creaturam

possimus⁶ honorare honore vicario, tamen solas creaturas

rationales decernunt philosophi esse dulia honorandus. 30

Cristiani autem honorant earum⁷ reliquias atque ymagines,
ymo eorum ornamenta vel vasa dicimus honorabilia dum
fuerint deo et ecclesie consecrata. Sed equivocacio tollit

obiectus. Nam Roman. ix. dicit Apostolus vas esse in honore, Rom. ix.

^{21.}

¹ dignitas, B. ² vero *pro* non, A. ³ fore, A. ⁴ concedendo, A.

⁵ quaecunque, A. ⁶ possumus, A. ⁷ eorum, A.

For bad Kings
are not Kings at
all, how then can
there be any
status in them
worthy of
honour?

But granting
that honour is
only to be paid
to virtue, we see
that for this very
reason we must
honour God
above all kings,
and all His
creatures inas-
much as they
are His handi-
work.

Again reliquias and
images, nay even
ornaments and
vessels, are hon-
oured not for
their own sake,
but because of
the persons
whose they are.

² Tim. ii. sicut et dicitur ii. Thimo. ²⁰. Sicut et opus dei vel hominis
^{20.}

dicimus esse virtuosum. Et patet quod reges discoli sunt
ratione honorandi, primo quia sunt creature racionales in
quibus nedum relucet vestigium sed ymago trinitatis, secundo
5 quia habent potestatem eis collatam a deo ad proficiendum
sue ecclesie et sic ad adiuvandum deum potestative, licet
potestate sua dampnabiliter abutantur. Deus igitur est ¹ multipli-
citer honorandus in talibus, et sic illi, licet equivoce.
Est enim dare unam maneriem honoris cuius virtus appro-

¹⁰ priate est meritum: duplice alio honore sunt discoli

^{Fol. 109 b.} honorandi. * Et patet quomodo intelligendi sunt Augustinus Boecius et alii doctores qui dicunt quod laudans alium

^{5 c.} sub ratione que sibi non competit non illum laudat sed * alium in quo illa racio invenitur. Ideo oportet laudantem

¹⁵ attendere rationem laudacionis ne committat mendacium.

^{Chrysost.} Nam secundum Crisostomum, omelia ultima operis imperfecti, Mendacium nec habet rationem aliquam nec virtutem. Idem ergo potentatus, qui secundum rationem ¹ vicii est odiendus, est cum hoc secundum rationem nature et ²⁰ prefecture amandus. Sic enim deus secundum disparem rationem simul odit et diligit creaturam.

^{Q.} Sed ulterius patet ex sepe dictis quod tales non remanerent reges nisi equivoce, licet habeant potestatem regalem abusam, et sic realiter habent potestatem et dignitatem consequentem

²⁵ secundum quam regunt, licet demeritorie. Et sic tyranni, eciam prescriti qui solum nominetenus² sunt reges vel domini, habent³ potestatem informem ad regendum⁴ et dominandum, sed illa potestas non est dominium. Statum ergo

potestatis regalis habent et multas raciones bonorum gratui-
³⁰ torum secundum quas remanent vicarie honorandi. Et sic, licet omnis status individuus in quo sunt tales sit culpabilis, tamen status et racio generalis et rationabiliter laudandus, et eciam status individuus secundum rationem preminencie non virtutis. Nec video quomodo negantes tales raciones et

Bad Kings must be honoured on two grounds; first, as rational creatures in whom is not only the imprint, but the image of the Trinity; secondly, as possessing power conferred on them for the good of the church, which they may use rightly.

Thus the same potentate who should be hated for his vice, should also be loved in respect to his nature and office.

Again it is true that bad Kings only remain Kings equivocally; but however much they abuse their power, they may still really possess that power and consequent dignity, although unworthily.

Only such tyrants, though they possess power, do not possess dominium or lordship.

Thus, even where the individual condition is blameworthy, the general condition must be praised, and even

¹ mult. est. ² vocetenus, B. ³ habentem, A, B. ⁴ regnandum, B.

the individual, though on the score of pre-eminence, not of virtue.

A third objection : the church can carry on its warfare without a King but not without a priest; moreover the pre-eminence of the King is not satisfactorily proved from Scripture, since the obedience we owe to tyrants does not give them pre-eminence, but rather shows that priests also should be honoured for their office, even froward.

The first part of this objection I answer by showing that the senses in which the King is or is not necessary to the church are the same as the senses in which the priest is or is not necessary.

The kingly relation is necessary, since in the kingdom of the soul every man must be King of himself (or as S. Augustine says, a man must not only be a soldier of Christ, but a King).

And this kingdom over self comes before the blessing others, or consecrating.

Again in such times as the church was without a civil King she was also without a cesarean clergy; and in the best days of the church she lived without endowments under the rule of the Kings.

modos consequentes exponerent se ipsos in ista materia vel evaderent obiectus in oppositum replicando.

Sed tertio obicitur per hoc quod ecclesia potest militare propter spem regis sine rege non autem sine sacerdote, nec efficaciter docetur ex scriptura excellencia regis cum obedire debemus 5 tyrannis qui non sunt propterea excellentes, ymmo sicut sacerdos est racione superioris ordinis honorandus eciam si discoliset. Ad primum dicitur quod sicut necessarium est ecclesiam militantem habere sacerdotem intelligendo analogice, sic necessarium est eam habere regem tam analogice intellectum. Et sicut ecclesia potest militare sine rege

Et patet prima pars ex hoc quod ante lapsum et post habuit ecclesia continue¹ regem, nedum deum vel

angelum sed hominem, ad minimum secundum civitatem Aug.

Quest. ex Vetus. Test.

ibus veteris et nove legis capitulo² [] quod sicut oportet [?]

hominem omnem Cristianum esse Cristi militem, sic et

Luke xiv.
31.

regem, quia necesse est quod sit rex iturus comittere bellum

adversus alium regem iuxta parabolam Cristi luce xiv³. Et

prius est hominem se regere quam est ipsum benedicere

aliis vel sacrale. Et secunda pars patet. Nam in statu

5 d.

innocencie⁴ et post lapsum stetit * ecclesia sine rege civili,

ut patet de hebreis ante Saulem, de Recabitis et bragmannis;

25

et omnes illi, sicut ecclesia Cristi in suis, floribus, steterunt

sine sacerdote cesareo et utroque sacerdos a rege processerat⁵.

Quando enim prosperata fuit ecclesia, vians pure

expropriatarie, regulata fuit per reges seculi pro tempore

utriusque testamenti⁶, et licet multi persecuti sunt ecclesiam

30

infideliter gracia mundane glorie et possessionis temporalium

defendende⁷, ut patet de multis romanis imperatoribus,

tamen difficile foret⁸ nobis discernere utrum Constantinus

processaret, A. ¹ congrue, A. ² capitulo, om., A. ³ xiii^o, A. ⁴ innocent, A.

⁵ processaret, A. ⁶ Nota in marg. sup.: Asserit doctor quod sacerdos

a rege processerat, sed quomodo hoc fuit verum, non declarat, B.

⁷ defendendo, B. ⁸ nobis foret, B.

magis nocebat ecclesie et sui sacerdotes, qui videntur esse matri nostre magis domestici, dolosa amaritudine plus nocebant. Nam yppocrisis et fermentum phariseorum, ex hoc quod est minus perceptibilis, minus vincibilis sive sanabilis, 5 magis nocet. Et patet quomodo prima particula asserta est

Fol. 110 a. falsa, et quomodo dicendum est specifi*cata materia. Quo R.

ad secundam partem patet eius falsitas ex¹ hoc quod ex doctrina Cristi, tam verbo quam facto, ex doctrina apostolorum petri et pauli, et ex doctrina sanctorum doctorum cum ratione vivaci patet quod oportet in republica regem precellere. Cristus enim nunquam docuisset bona que sunt Cesaris reddenda cesari, nisi approbasset eius officium et fecisset eum bone fidei possessorem; nec possumus probare sompnum nostrum in quod prorumpimus quod fuit continue²

15 infidelis³. Ymmo sicut Augustinus et decretum ecclesie reputant Nabuchodonosor sanctum, non obstante quod fuit reputatus omnino extra plebem fidelium, sic evidencius credi potest de Cesare sub cuius imperio rex pacificus nasci voluit, didrama pro se sibi solvere et alios verbis expressis docere

20 ut sibi redderent bona sua. Videat, rogo, scrutator scripture si tam patenter fundari⁴ potest ista potestas pape, vel Is the pope's exaction quam ipse et fratres sui exigunt a paupere clero sibi subiecto, cum beatus petrus eis precepit⁵ ut⁶ non saltem seculariter dominantur. Vel credimus sanctum apostolum a

25 summorum sacerdotum iniuria cesarem appellasse si reputasset eius officium omnino nefarium. Non enim petivit ydolatrie vel alterius execrabilis facti suffragium. Et quo ad

sanctos doctores patet quod non sic necessitati fuissent de scriptura et potestate regia, specialiter cum tam exhorrebant 30 mendacium et heresim de errore sensus scripture, nec affectabant habere⁷ de regibus dotacionem vel questum terrenum. Et ille qui notat * ex dicto beati petri quomodo

6 a. debemus obedire non solum bonis et modestis terrenis dominis, sed eciam discolis, consideraret primo quomodo

Thus the first half of the objection is disposed of.

The second is shown to be false by the unanimous teaching of Christ, SS. Peter and Paul, and the holy Doctors, that the King must have pre-eminence in the state.

(i) For Christ's dictum: 'Render unto Cæsar,' etc. is a distinct approval of the kingly office.

(ii) S. Paul's appeal from the poor clergy better founded than this claim for Cæsar?

(iii) S. Paul's appeal from the High Priests to Cæsar.

The Holy Doctors.

Again three points may be noted arising from the dictum of S. Peter.

¹ et pro ex, A. ² congrue, A. ³ infidele, B. ⁴ pot. fund., B.

⁵ precipit, B. ⁶ ut, om. A. ⁷ de reg. hab., B.

(i) If even froward Kings are to be obeyed, how worthy of respect is the office in virtue of which we must obey them.

(ii) If all obedience were withdrawn from the froward among the clergy, their vain rites would be curtailed.

(iii) That if both priestly and kingly exactions are to be obeyed, yet they must be obeyed in different ways.

As to this last point I think a froward priest is to be honoured for the sake of his office.

And this view is supported by S. Augustine from the transference of the blessing from Esau to Jacob. And again from Numb. v. 27, where Moses and Aaron, as priests, are made the channels of a blessing which they are powerless to affect. A point to be noted by prelates in their blessings, cursings, etc.

For these are only of weight when in accordance with a previous judgment of God.

But that the priestly office is not hereby lowered, Augustine

convenit¹ eos esse bonos et modestos, et per consequens approbat illum statum. Consideraret secundo quomodo abiecta omni obediencia a discolis in clero, hoc est a prepositis qui dissipant scolam Cristi, non regnarent tot ritus ad fastum et questum prepositis adquirendos². Et tertio consideraret si par sit racio obediendi exaccionis spiritualis prepositi et exaccionis secularis tyranni, quamvis autem sit obediendum utriusque tamen³ dispariter. Ad tertium punctum s. videtur mihi quod sacerdos discolisans est propter ordinem honorandus. Unde Augustinus in de questionibus veteris et nove legis, capitulo xi^o, ostendit vere causam quare deus Aug. voluit ysaac falli in benedicendo Iacob pro Esau, cum Quæst. ex Test. credidit ipsum esse filium seniorem. Deus, inquit, qui xi. occultorum cognitor est, minorem benedictionem mereri ostendit ut in benedictione non hominis ostenderet⁴ esse beneficium, sed dei; 15 quia officii dignitas est, non hominis meritum, quam dei sequitur benedictio. Denique dictum est a deo in numeris ad Moysen et Aaron sacerdotes ‘vos ponite nomen meum super filios israel, ego dominus benedic illos,’ ut graciā tradicio per minis- Numb. v. 27. terium ordinantis transfundat hominibus, nec voluntas sacerdotis 20 obesse aut prodesse possit, sed meritum benedictioni poscentis.

Et istam sentenciam vellem prelatos nostros attendere in benedictionibus maledictionibus indulgenciis et absolucionibus quas faciunt plebi dei. Omnia enim ista non sunt nisi sophismata, nisi de quanto accio dei preredit, dignificans 25 subiectum ad bonum vel malum a presule imprecatum. Sed ne ex ipsis verbis dignitas sacerdotalis vilesceret statim adiungit ad nostrum propositum. Quanta autem dignitas sit ordinis sacerdotalis hinc advertamus. Dictum est autem de nequissimo Cayfa interfectori salvatoris inter cetera ‘hoc autem John xii. a semetipso⁵ non : * dixit sed cum esset princeps sacerdotum anni^{51.} illius prophetavit.’ Per quod ostenditur spiritum graciarum personam⁶ non sequi digni aut indigni, sed ordinacionem

Fol. 110 b.

¹ congruit, A. ² adquirendis, A., B. ³ cum pro tamen, A.

⁴ ostendere, A. ⁵ seipso, A. ⁶ personarum, B.

tradicionis; ut quamvis aliquis boni meriti sit¹ non tamen shows from the
 possit benedicere, nisi fuerit ordinatus ut officium ministerii distinct attri-
 exhibeat. Dei autem est effectum tribuere benedictionis. Ex bution of the gift
 istis verbis notandum primo quod, licet Cayphas prophetavit,
 5 tamen sinistre intellexit propriam prophetiam. Sicut enim of prophecy to
 reges farao et nabuchodonosor prophetaverunt (vel verius the wicked
 sompniaverunt, et * sentenciam propheticam reservatam Caiphas, in
 sanctis dei quibus opus fuit spiritus² intelligencie reservavit³), virtue of his
 10 sic est censendum de Cayfa, cuius propheticie sensum deus office.
 apostolis reservavit. Ipse autem ultra reges predictos Here it is to be
 communiter ad suam maliciam habuit sensum scripture noted,
 sacre contrarium, tanquam hereticus. Ille autem descriptive
 est propheta qui habit sensum quemcunque gradum spiritum
 prophetandi. Patet secundo quod benedicetur⁴ et actus alii (ii) That bene-
 15 sacerdotales non sunt regaliter actus meriti, sed actus diction and other
 potestatis officii. Et patet tertio quod sacerdotes ratione priestly acts are
 dignitatis, etiam presciti, sunt a subditis honorandi. Sed not acts of merit,
 difficultas est quomodo dispariter debemus honorare et subici (iii) That even official power.
 tam sacerdoti quam domino seculari, supposito quod uterque
 20 dignitate morali officii sui degeneret. Et videtur mihi quod foreknownpriests are to be hon-
 obediendum est sacerdotibus huiusmodi eos⁵ prudenter oured by reason
 corripiendo, aspere arguendo et fortiter resistendo. Sic enim of their official
 obedivit⁶ Cristus sacerdotibus et phariseis, ut patet ex dignity.
 cursu⁷ evangelii. Seculari vero tyrannisanti debemus obediare Our difficulty,
 25 rependendo sibi septem opera misericordie spiritualis et however, is as to
 precipue iniurias proprias humiliter paciendo. Nam facere⁸ the difference of
 coacciones corporales est eorum officium. Ideo si excedant kind in the obe-
 in modo ordinavit deus suos vincere ad eorum coronam
 paciendo iniurias. Sacerdotibus autem non ordinavit obla- dience due for
 30 ciones huiusmodi violentas. Et hinc adinvente sunt censure their office's sake
 alie ad extorquendum a subditis peccunias, ut excommunicati- to priests and
 ciones suspensiones, sequestrationes et alia eis similia, in Kings who have
 quibus omnibus primo et principaliter pretenditur causa dei. degenerated.
 Such priests are to be obeyed with prudent

¹ sunt *pro* sit, A. ² int. sp., B. ³ reservaverit, B. ⁴ benedicte, B.
⁵ eorum, A. ⁶ Cr. obed., B. ⁷ decursu, B. ⁸ *Text,* ferre; *in*
marg. facere, B, ferre, A.

For bodily com-
pulsion is their
office, and if

they carry it to excess, it is appointed by God as a trial of our patience. But the same is not the case with the extortions practised by the priests in the matter of excommunications, suspensions, etc. Against these resistance is a duty, since there is no place for patience when our own cause is the cause of God.

This explains the denunciations of the priests, scribes, and pharisees by Christ, and the difference in the behaviour of S. Paul to Festus and Agrippa, and to the chief priest.

St. Paul's example in this must be taken to have been deliberately given for us to follow.

For the degeneracy of the clergy consequent on their secular pursuits is worse than that of Kings.

Thus by natural reason we see that, as such heresies must exist, so the existence of secular lords to destroy them is also necessary.

Unde, ut leges multe dicunt, non licet sacerdoti excommunicare subiectum nisi fuerit pro mortali in quo deus primo offenditur, nec superest defensio corporalis, sed vel purgare vel negare culpam impositam. Ideo ista non vocantur exacciones, nisi forte equivoce. Resistendum est igitur istis iniuriis placando deum, informando errantem prelatum et demum paciendo, si oportet, corporalem rapinam bonorum; quia in principali, cum sit causa dei, non restat locus suas iniurias paciendi. Et hec una racio quare Cristus tam accute exprobravit sacerdotes, scribas et phariseos, ut Math. xxiii et Matt. xxiii. alibi, et hec racio diversitatis quare apostolus, flatu spiritus sancti in suis agibilibus regulatus, modeste allocutus est infideles principes, ut patet act. xxv et xxvi de festo et *Acts xxv, Agrippa.* Sed principem sacerdotum accute redarguit. *xxvi.* Nam act. xxiii dicit principi sibi irreligiose violenciam *Acts xxiii.* inferenti *percuciet te deus, paries dealbate.* Nec dubium * **x.** quin subest magna racio cur tam varie paulus fecit. Paulus *6 c.* enim non debuit sine irrisione accuta sufferre illius prelati blasphemiam, nec non relinquere nobis exemplum faciendi similiter, sed docere debuit scolam posteris peccatis per- *20* culiosus animosius resistendi. Plus enim degenerat sacerdos secularibus negotiis intendendo, vel quod peius est ad fomentum peccati subditorum temporalia aufferendo, vel quod est * pessimum secundum religionem vanam yppocrifice in suff- *Fol. 111 a.* ragiis sacramentorum et sacralium subditos seducendo, quam *25* facit tyrrannus secularis mercacionibus intendendo, seculum conquerendo, vel regimen regale a suo populo subtrahendo. Ideo racio naturalis convincit quod, sicut necesse est hereses tales esse, sic necesse sit esse seculares dominos qui debeant in negligenciam spiritualis gladii ipsos potenter destruere. *30*

[CAPITULUM II.]

We must explain the true nature of honour more fully, since the world in its devotion to worldly

SED oportet parum amplius detegere predictam sentenciam de honore, quia totus mundus est sic mundo deditus quod nescit inter verum honorem et fallacem graciam, inter

honorem et signum honoris, ymmo nec inter secularem things is unable to distinguish it.
et spiritualem honorem distinguere. Sed et clerici nostri So the clergy prefer an alien honour to that which is proper omni honori qui debet eis esse proprius alienum honorem preponderant, et ratione huius inordinati affectus honoris a to them.

5 religione Cristi degenerant. Sic enim elementis et elementatis deappetentibus fines quos natura eis instituit, et contrarie intentibus ad fines contrarios habendos quos natura prohibuit, perturbaretur nimirum universitas mundi sensibilis.

Et cum appetitus honoris ferat spiritus in opus suum patet But just as the sensible world would be thrown into confusion were its elements to neglect the pursuit of their appointed aims for those forbidden them, so is it with the spiritual world. Now honour is the act by virtue of which it is predicated formally of anything that it honours. Therefore in as many moods as the verb to honour is predicable, in so many may we predicate the substantive honour. Whatever, therefore, predicates the excellence of a rational nature may be predicated as honouring it. Thus God really honours every rational creature, but in different ways according to His beneficence or the reward which He bestows. Every work of God also honours God infinitely more excellently than it is possible for it to honour anything else, since of its own nature it predi-

10 quod universitas spirituum vertibilium plus deordinaretur uno quoque appetente finem sibi indebitum. Scola¹ igitur de appetitu regulari² honoris foret necessaria ad stabilimentum ecclesie militantis. Primo igitur suppono sentenciam de quiditate honoris dictam³ xxiii. capitulo libri primi. Honor
15 enim non est nisi actus quo aliquid dicitur formaliter honorare. Ideo quot modis dicitur honorare vel honorancia tot modis honor⁴ dicitur, cum sit idem et est subjective in honorante⁵ sed terminative in honorato. Quicquid igitur dicit excellenciam nature rationalis potest dici, ut sic, ipsam honorare.

20 Unde deus realissime honorat omnem creaturam rationalem, sed diversimode secundum eius beneficenciam vel premium quod largitur. Omne etiam opus dei honorat deum infinitum excellencius quam ipsum⁶ poterit aliquid aliud honorare, quia dicit naturaliter esse deum creatorum suum, et alias immensas

6 d. 25 excellencias implicatas. Unde quanto creatura servit deo, tenens inculpabiliter gradum sui ordinis quem prima natura instituit, de tanto debite servit et honorat deum suum et, cum hoc, de tanto creatura peccans deum inhonorat de quanto peccando a lege dei exhortitat. Unde omnis⁷ peccator de

B. 30 quanto comutable bonum deo preponderat de tanto deum dehonorat quoddammodo infinite. Et sic loquitur scriptura

i Reg. ii^o. Dicens in persona dei heli sacerdoti, *magis*

1 Sam. iii. *honorasti filios tuos quam me.* Simul⁸ enim peccator honorat
29.

¹ scolam, A. ² regulari appetitu, B. ³ dicta, A. ⁴ dicitur honor, B. ⁵ in honorante, B. ⁶ aliquid poterit aliquid aliud honorare, B. ⁷ omnino, A. ⁸ Saul pro Simul, A.

cates of God that deum et dehonorat secundum duplarem rationem, et hoc est He is its creator, and other ilimitable excellencies implied in this. Whence in so far as any creature serves God in blamelessly maintaining its original order, so far it duly honours its God. So, conversely, the sinner who prefers some barterable good before God dishonours God. Thus between God and the sinner there is a twofold relation as regards honour. For every man naturally honours me. God, and God man (since He creates him in such nobility); again, as by sin a man dishonours God so God consequently dishonours man, by binding him to the slavery of sin. God honours not only man, but his own beneficence wherever implanted, even in the fallen angels. (Though not in the same way as He honours His servants whom He blesses.)

proprium creature rationali vertibili, et sic contra legem nature reddit deo malum pro bono, quia loco honorancie divine e contrario inhonorat. Et sic patet consideranti quomodo inter deum et peccatorem est quo ad honoranciam duplex mutua¹ 5 habitudo. Sicut enim omnis homo naturaliter honorat deum sic deus prius naturaliter honorat eum, de quanto creat ipsum tam nobilem in natura. Et sicut² homo peccando inhonorat deum sic deus posterius, occasione accepta, dehonorat peccantem, adicens eum pessime servituti, quia¹⁰ Ioh. 8 dicitur *Omnis qui facit peccatum servus est peccati*, et i John viii. Reg. ii^o dicit Deus³ *Qui contempnunt me erunt ignobiles*, et i Sam. ii. Ioh. 8 dicit veritas honorifico patrem meum et vos inhonorasti³⁰. John viii. Nec solum honorat deus hominem in natura sed quid- 49. quid beneficencie sibi tribuit, honorat⁴ eiam puniendo, et sic⁵ 15 loquitur sapiens⁶ Eccles. 3° *Deus honorat patrem in filiis*. Eccl. iii. Unde * propter dignitatem nature diaboli narrat beatus Iudas³. Fol. 111 b. quomodo Michael archangelus disputans cum diabolo de Moysi Jude 9. *corpore non est ausus iudicium inferre blasphemie, sed dixit :* *Imperet tibi dominus.* Ecce quomodo michael angelus pro- 20 ter honorem nature diaboli, volentis tradere israhelitis corpus Moysi ut eos ad ydolatriam provocaret, non vocavit eum blasphemum, sed honoranter dixit quod sibi dominus imperaret. Hoc autem⁷ creditur fuisse factum in fine de deuteronomii ex auctoritate beati Iude, licet non habeamus inibi expressatum.²⁵ Licet autem deus honorat dampnatos et pene pulcritudinem, non tamen honorificat eos sicut ministros suos quos beatificat. Nam Iohn xii dicitur *Si quis michi ministraverit honorificabit* John xii. *eum pater meus.* Sed restringendo analogiam honoris ad²⁶ C. This explains the honoranciam qua homines mutuo se honorant patet quod 30 mutual honour due from all men omnis homo debet omnem hominem honorare. Nam omnis homo, ut angelus, debet honorare excellenciam nature diaboli, ergo per idem debet honorare ymaginem dei, sive in beato, sive in militante, sive in dampnato. Et sic vult

¹ mutuo, A. ² sicut, om. A. ³ deus, om. A. ⁴ honorat, om. A.

⁵ sic, m. A. ⁶ sapiencia, A. ⁷ aut pro autem, A.

Rom. xii. apostolus Roman. xii. quod omnes homines sint *honore in-*
 10. *vicem prevenientes*. Debet autem homo honorare superiores,
 inferiores et socios gradu suo, et servire eis, obedire evange-
 lice et subici quo ad corpus. Et cum debet honorare eos
 5 honore continuo patet quod non obviat, sed consonat,
 prompte perficientibus legem dei quod conversantes alterna-
 tim successive sese preveniant in honore. Ymmo stat duos Thus also two
 simul se prevenire in honore secundum disparem rationem, each other on
 1 Tim. v. honorandi. Nam 1. Thimo. v^o dicit Apostolus *Qui presunt* men may honour
 17. *bene presbiteri duplici honore digni habeantur, maxime qui* the different
laborant in verbo et doctrina. Ecce dignitas duplicitis honoris grounds of digni-
 ty and merit,
 presbiteri : prima quia preest, secunda quia bene preest. Et respectively ;
 cum prima potest per se esse sine secunda patet sentencia and the same
 15 Augustini, quam dixi primo¹ capitulo quod presidens et man may have
 sacerdos est propter nudam dignitatem ordinis honorandus, two claims to
 aliter enim non diceret apostolus duplici honore digni habean- honour.
 tur. Patet secundo quod utraque species² dignitatis honoris
 continet in se multas species vel gradus, quia aliter non
 20 diceret apostolus, *Maxime qui laborant in verbo predicationis* Each of these
et doctrina operacionis. Nam ubi est maximus gradus dignitatis two kinds of
 honoris est dare quotlibet latitudinis dignitatis. Et patet honour has many
 divisio data superius de honore, quomodo aliquis honorandus degrees.
 est racione dignitatis naturalis, aliquis autem racione
 25 dignitatis accidentalis. Et hoc dupliciter, vel racione Thus honour
 dignitatis officii vel virtutis. Si racione officii, vel laycalis may be either
 in quo rex tenet summum gradum, vel racione officii
 clericalis in quo summus sacerdos tenet gradum precipuum. natural or acci-
 dential ; either of
 D. Et sic utrumque membrum ulterius dividendo secundum official dignity
 30 simplicem rationem vel compositam officii vel virtutis. Ex which it belongs,
 quo patet quod magnitudo laudis vel honoris mundani attendi The greatness of
 debet penes magnitudinem rationis secundum quam capi with the species
 debet honor huiusmodi. Ex quibus sequitur, quod quilibet and kind to
 honor virtutis est quoddammodo in infinitum maior quam which due to virtue
 honor officii vel nature. Nam virtus presupponit officium, et being infinitely
 greater than that due to office or nature.

¹ proximo, B.² sensus *pro* species, A.

ipsum presupponit naturam, et sic de honoribus qui ab istis
 (For virtue is not a self-existent nature, but a condition of a nature.)
 rationibus capiuntur. Nam¹ non ymaginandum est quod virtus sit² natura que potest³ per se existere: sed est naturam esse virtuosam, ut dixi alias. Et patet hoc, quod deus, qui non potest errare, in premio dat cuicunque⁴ decori morali,⁵ virtute finalis perseverancie informato, honorificenciam patrie^{7 b.} infinitam, et aliis virtutibus dat mercedem mitigationis pene perpetue, sed non tantum per se premit officium vel naturam. Secundo sequitur quod Cristus sit honorandus humanitus quoddammodo infinitum plus quam aliquod membrum eius.¹⁰ Patet ex hoc quod ipse per se causa cuiuslibet virtutis create infinitum virtuosior quam aliquis frater suus. * Unde sicut **Fol. 112 a.** honor virtutis extollit honorem nature substrate, sic honor debitus capitи excellit honorem membrorum, quia ratione unionis beatifice excellit⁶ differenter ab aliis capitibus totum¹⁵ residuum corporis infinite. Ideo dicit beatus Iohannes¹⁰ John i. 16. capitulo quod *de eius plenitudine nos omnes accepimus*: non intelligendo quod sit infinitum melior, vel honorabilior, ex nudo titulo humanitatis quam aliquis frater suus, sed ex titulo inexeffabilis⁶ gracie unionis. Ideo dicit Apostolus²⁰ Hebr. i⁰ quod *est tanto melior angelis effectus quanto differens* - **Heb. i. 4.** *cius⁷ pre illis nomen hereditavit.* Est enim Cristus pure dei filius⁸ naturalis propter unionem yppostaticam assumpti hominis. Et hoc innuit apostolus cum adiungit: *Cui enim angelorum dixit umquam filius meus es tu, ego hodie genui te,*²⁵ ubi patet quod loquitur de Christo sub ratione qua filius naturalis. Et hinc dicit glossa super i⁰ Rom. i⁰. *Qui pre-Rom. i. 4. destinatus est dei filius* sub auctoritate Ieronymi: *Volvi et revolvi scripturas et numquam filium adoptivum inveni.* Nam ratio filii adoptivi stat ingraciosa acceptione accidentalii filii³⁰ non habentis respectu⁹ illius adoptantis rationem filii naturalis, quod non potest Christo competere. Sicut ergo predestinatus est sic est minus bonus quam sua ecclesia, et

¹ Non enim *pro* Nam non, B. ² est, B. ³ per se potest, B.

⁴ cuique, A. ⁵ excedit, B. ⁶ ineffabilis, B. ⁷ differencius, *om.* A.

⁸ filius dei, B. ⁹ respectum, A.

[Digression to show that Christ is the natural, not the adoptive, son of the Father.]

minus honorandus quo ad rationem humane nature, sed infinitum magis honorandus et bonus humanitus secundum rationem gracie vel virtutis. Tercio sequitur quod nemo sit honorandus simul ex conneccione proprie dignitatis potestatis vel officii clerici cum dignitate potestate vel officio laicali. Patet ex hoc quod nemo est honorandus secundum rationem quo, ut sic, sapit vicium: sed huiusmodi foret quecunque talis conneccio: ergo conclusio. Nam virtutis est et implecio mandati apostolici quod raciones que sese impediunt per-

^{1 Cor. vii.} manent impermixte. Ideo dicit I.¹ Cor. vii^o *Unusquisque in 20.
7 c.* vocacione qua vocatus est in ea permaneat. Et super isto fundantur leges multiplices de clericis vel monachis qui vivendo seculariter a statu suo degenerant. Quis² ergo laudaret hominem secundum rationem qua offendit dominum turpiter deteriorando se ipsum? Nam laudare vel honorare hominem quia talis, foret blasfeme³ laudare patrem mendacii tanquam deum. Nam in omnibus creatis honorificandus est deus, tamquam auctor eorum, ut patet ex dictis. Ideo qui honorat hominem, tamquam talem, honorat deum tamquam auctorem mendacii vel peccati, et cum deus mentiri non potest, ut dicit Anshelmus primo *Cur deus homo* (et Apostolus

^{2 Tim. ii.} ^{2^a} Thimoth. ii^o dicit quod deus *se ipsum negare non potest*, 7. et idem sentenciatur in v^o de trinitate capitulo xvi^o) patet quod in omni laudacione peccatoris, ut huiusmodi, est occulta blasfemia. Et nunc⁴ ecclesia efficaciter cognosceret istam scolam, tunc enim ex verecundia qua abhominaretur mentitor a fidelibus dimitteret sic mentiri. Que, rogo, maior blasfemia quam constanter asserere quod licet homini facere quod deus non potest? Quia tunc oporteret concedere quod homo habet licenciam et maliciam laudis et honoris a patre mendacii quam non potest habere a deo vero; et per consequens ipse non foret plenus deus, sed indigeret perfeccione iuvantis diaboli eciam in bono factibili. Quod ipse non potest facere, quia foret horrenda blasfemia, cum cuncta peccatorum⁵ genera

Thirdly it follows
that no one is to
be honoured by
reason of the
connexion of his
clerical office with
any lay dignity,
such connexion
being vicious,
and any honour
paid to it blas-
phemous.

For it asserts
that the devil
can give license
to do things
while God can
not.

¹ I., om. A. ² quia *pro* quis, A, B. ³ blasphemie, A. ⁴ nun
A, B. ⁵ utinam corr. Edd.

sint connexa. Unde inter omnia peccata nostra videtur mihi quod plus invalescit homine calidior cautela diaboli in laudando ac honorando membra eius propter peccata. Nec dubium quin ut sic directe¹ non deus sed diabolus honoratur.

And this blasphemy is the more inexcusable because mostly committed for some miserable gain.

He who thus prefers gain to God is unworthy to say 'Hallowed be Thy name.'

For his whole position is one of falsehood.

An office which would be honourable to a layman becomes disgraceful when joined by a priest to his other work.

Since he neglects his true work for a lower one.

For if anyone could perfectly fulfil his clerical office and yet have time to spare, then the assumption of worldly office would be more praiseworthy than idleness; but this is impossible.

Et est hec blasfemia eo inexcusabilior quo collentes sic 5 diabolum pro vili precio temporalium sunt conducti. Ille igitur, qui pro lucro mundano vel vicissitudine honoris consimilis honorat diabolum in membris suis vel legibus, manifeste convincitur * in amore postponere deum suum. Et Fol. 112 b.

quicunque talis valde indigne deo diceret *Sanctificetur nomen tuum, fiat voluntas tua*, vel quicquam aliud in se bonum. Nam existens ex parte patris mendacii, et per consequens contra deum, in mente, in gestu, verbis et opere sibimet mentiretur. Sic itaque facit quicunque clericus, cum suis fautoribus, qui dimissa sollicitudine clericalis officii servit 15

mundo. Quamvis autem tale officium in laico foret laudabile, est tamen in clero propter repugnaciam² legis dei et professionis * facte ordini nimium monstruosum. Sic enim 7 d. videmus in natura quod apostema vel gibbus, qui per se foret pulcer et bonus, ex inordinata copula gignit monstrum. 20 Liquor eciam vel cibus duplex, quorum uterque foret³ in se sanus atque laudabilis, ex comixtione inordinata redditur venenosus. Sic est de presbitero qui super sacerdotale

officium assumit officium laicale. Et ex hinc redditur eius presumpcio magis dampnabilis, quod nitendo secundum 25 ultimum sue potencie servire seculo pro temporalibus, dimittit officium ordinis fructuosum, ad quod strictissime obligatur.

Si enim quis plene et inculpabiliter sufficeret perficere actus G. clericalis officii, sic quod ociaretur nisi officio seculari intenderet, foret culpandus ex hoc quod ipsum obmitteret⁴. 30 Sed modo nemo nostrum facit nec sufficit sine defectu omissionis perficere minimum officium clericale. Ideo non dubium officium seculare ex comutacione ceca dampnificat et ab officio superiori dampnificando brachium utrumque

¹ non directe, B. ² repugnacian, A. ³ fore *pro* foret, A; in se foret, ord. inv. B. ⁴ dimitteret in marg., A.

ecclesie nimis retardat. Patet secundo¹ quod talis dupli- A priest holding catus clericus est secundum utramque dignitatem simpli- both lay and clerical office is to be honoured on account of each of them, yet as one who as staining his glory is worthy of blame.
cem honorandus, sed minus propter mixturam, ratione cuius tamquam vir duplex animo ponens maculam in sua 5 gloria est culpandus. Et utinam² nos sacerdotes aspirantes ad honorem secularem et eius dominium, cum secularibus ad illud iuvantibus, attenderemus perfecte istam sentenciam.

Tunc enim conformareinur triumphanti ecclesie, consider-

Esther vi.9 antes illud, **Hester** vi^o, *Sic honorabitur quem rex regum voluerit* Would that we priests might take this to heart, and so in the matter of honour bring ourselves into harmony with the Church triumphant.

10 honorare. Quia indubie ex deformitate, qua in honorificencia

adversamur infideliter et proditorie ecclesie triumphanti, sumus dampnabiles nisi fructuose penitentes ab ista mendaci

et infideli blasfemia revertamur. Et istam sentenciam incul- The opinion here set forth is as easily demon- strable as any doctrine could be, even as that the secular arm may merit bliss by depriving the clerical of the temporalities with which it is laden, defiled, and that it risks damnation by not doing so.

15 demonstrabilem ex principiis fidei, sicut in suo genere conclu- sionem aliquam doctrinalem, sicut demonstrari potest quod brachium seculare, quod est brachium inferius vel sinistrum

matris ecclesie, nendum potest³ mereri beatitudinem afferendo caritative temporalia quibus brachium dextrum oneratur sed

20 tenetur⁴ in casu sub pena dampnacionis utriusque partis attomos quibus maculatur ecclesia sic * afferre. Et cum

pater mendacii sic cecavit nostros prepositos quod procurant et defendunt omnes illos esse hereticos qui docent vel

asserunt quod liceat seculari brachio possessionatos clericos

H. **25 sic iuvare**; et tamen certum est, si clerici possessionati non poterunt sic iuvari a laicis, sunt summe indurata membra

diaboli; et sic phariseice colamus culicem et deglutimus camelum, horrentes in sacerdotibus corporale⁵ coniugium

ut venenum, sed negociacionem eciam simoniacam cum

30 quantumcumque seculari conversacione tanquam tyriacam sanativam ac defensivam ecclesie approbamus. **Augustinus** In this then we are like the Pharisees, that we strain away the gnat of clerical marriage and yet swallow the camel of priests taking worldly office.

autem e contra in *de questionibus veteris et nove legis*, postquam

ratione multiplici probavit coniugium esse⁶ est laudabile, sic This is, through- subinfert: *Et ut hoc loco aliquid de apostolis dicatur, ad [quod]* out, the view of Saint Augustine.

Aug. **Quæst.** **ex utr.** **Test. 127.** ¹ ergo *pro* secundo, B. ² utrum *pro* utinam, A. ³ mereri potest, B. ⁴ tunc *pro* tenetur, B. ⁵ carnale, B. ⁶ este *pro* esse, A.

*robur cause pertinet; certe sanctus Iohannes sanctimonie fuit custos, condiscipulus autem eius, sanctus petrus, uxorem et filios ha*buisse cognoscitur, eciam primatum ut acciperet inter Apo-* Fol. 113 a.
*stolos non ei obstitit generacio filiorum; quomodo ergo condempnandum putatur quod non impedit meritum. Hinc Apostolus 5 eum qui uxorem habeat, si in ceteris servet mandata, sacerdotem fieri posse ac debere ostendit. Et sequitur expressio erroris in clerico quem laudamus. Est, inquit, quod omnino generaliter omnibus non licet; est idem quod aliis licet et aliis non licet; et est quod aliquando¹ licet, aliquando vero non licet. Et ponit 10 triplex exemplum huius divisionis trimembris, et² fornicari omnibus semper non licet; negotiari vero aliquando non licet, et aliquando licet. Antequam vero quis ecclesiasticus fit licet ei negotiari, facto iam non licet. Et cum uxore sua aliquando convenire licet, aliquando vero non licet; ut in diebus proces- 15 sionis convenire est illicitum. Quandoque³ est eciam a licitis abstinendum: Cum enim maior reverencia debeatur dei causis et maior mundicia eius ministris: *Si ergo non omne⁴ quod L. inter ceteros licet ante Imperatorem liceat, quanto magis in dei causis ac per hoc Antistitem eius puriore ceteris esse oportet.* 20
*Ipsius enim personam habere videtur, quia necesse habet cottidie Cristi vicem agere, aut orare pro populo⁵ aut offerre aut ungere.**

And shows also that there are many things lawful for laymen, which are unlawful for priests, or even acolytes, from whom, as the ministers of God, a higher standard of purity and unworldliness is demanded.

*Nec solum huic non licet laicale officium sed neque ministro eius, qui debet esse ceteris purior, quia sancta sunt que ministrat. Et ponit exemplum quadruplex, per quod ascendemus ad 25 considerandum divinam excellenciam et per consequens proporcionabilem excellenciam in ministris⁶. Sicut, inquit, in comparacione⁷ lucerne tenebre non tantum obscure, sed sordide sunt; ad comparacionem autem stellarum, lucerna caligo; ad solis vero comparacionem stelle nebule sunt; ad dei autem 30 claritatem *sol nox est; sic que ad inferiores sunt licita atque 8 b. munda sunt apud superiores quasi illicita et immunda. Quamquam enim bona sunt, persone tamen superiori non competunt.*

¹ autē = autentice, autonomatic? ² et, om. B. ³ quando, B.

⁴ esse pro esse, B. ⁵ pro, om. A. ⁶ excellencia in ministris, in marg. infer. alia manu, B. ⁷ comparacionem, B.

Et ponit exemplum de vestibus que debent esse in personis superioribus, ut Imperatoribus ac Senatoribus, mundiores, et correspondenter in ministris eorum debent esse ornatus secundum ordines pulciores. *Sic¹*, inquit, *Antistites dei debent esse puriores quam ceteri*, quia *Cristi habet personam, et ministros dei mundiores esse oportet*. Deus autem, qui lux et spiritus est, ministros requirit plus splendidos in spiritu et virtute. Nam terreni homines sepe plus appetunt ministerium peccatorum quam virtuosorum, sed deus quamvis a tenebratis ¹⁰ peccato requirit ministerum paciendi, tamen accio eorum est deo abominabilis pro peccato. In via autem requirit ministros mundos tamquam lucerna ardens et lucens, ut Cristus asserit de baptista, quia oportet quod habeat secundum gradum suum caritatem et graciam licet remissibilem ab ¹⁵ extrinseco venientem². In patria vero, ubi membra sua uniens corporaliter et inseparabiliter eis illabitur, habet bonos lucentes ut stellas in suis gradibus, sed humanitatem Cristi ut solem de cuius lucis plenitudine omnia membra ecclesie splendorem virtutis accipiunt. Et ideo, ut dixi alias, si papa ²⁰ vendicat esse sol ecclesie oportet quod faciat proporcionabile solis officium, conversando scilicet in celestibus, preservando se ab immixtione cum terrestribus, circumrotando in circulo spere intelligibilis et illuminando ac vivificando subiectos; quia sole illo obscurato, ociante vel dislocato deturpatur eius ²⁵ dignitas et sibi inferenda est irrisio tamquam monstro. Unde, How great and blameworthy
they are in their blindness who honour a priest in proportion to his expenditure and magnificence!

K.

Fol. 113 b. materiam abundancionis * dedecoris attribuunt sibi irregulariter plus honoris. Et correspondenter irreligiose querimus quantum valet beneficium ecclesiasticum quod optamus, intendentes indubie lucrum seculi non meriti, sicut opera propria nos convincunt. Ex istis discretus katholicus potest ³⁵ colligere quod inclinaciones, genuflecciones et quecumque This leads us to distinguish bowing, genuflexion

¹ si.² veniente, A.

and other outward marks of honour from true honour itself.

alia signa corporalia non sunt veri honores, licet in casu sint signa honoris per accidens. Patet, sicut¹ materia honoris est in omni persona eque honorabili uniformis, sed ista signa variantur, nedum in diversis climatibus sed in eadem terra pro diversis temporibus, ymmo et eidem persone honorabili

For these outward marks have no uniformity nor proportion, and are shown as abundantly to man as to God; which could not be the case with true honour.

secundum eandem rationem honoris fiunt simul valde disparia a diversis, quod non foret consonum si signa huiusmodi sint honores. Ergo conclusio minor videtur per 8 c. hoc, quod omnis rectus honor debet esse proporcionalis honorando. Item, quantum ad signa huiusmodi, tam varie et tam copiose et satis religiose impenduntur hominibus sicut deo, quod non foret si signa huiusmodi sint honores: ergo conclusio. Cum enim honor et honorandus debeat correspondere patet quod infinitum excederet honor quicumque deo debitus honorem debitum creature, sicut patet de latria 15 et dulia. Cum igitur³ non possumus aptare taliter signa huiusmodi videtur quod in natura alia honor proporcionalis est querendus. Item cum omnis talis honor sit premium L.

Also as honour is the reward of virtue, it must be virtutis videtur quod deus⁴ ordinans illum in premium non something which exceeds virtue, and therefore cannot be a mere sign, which may be bestowed by anybody.

ponit honorem in signis huiusmodi. Nam premium tam magnifici debet esse melius quam suum meritum. Sed quecumque huiusmodi signa sunt infinitum minus bona virtute; non igitur sunt eius premium. Quid rogo meliorat virtuosum quod virtuosus, viciosus, bestia vel corpus inanimatum facit sibi irrisorie vel in testimonium tale signum. Videtur autem 25 quod talia signa vana sint incitamentum inanis glorie, sicut evenit Aman Hester iii^o, vel aliter magis procurarent habere amplius honoris huiusmodi et toto facto virtutes philosophie⁵ forent insufficienter et indebite premiate. Quia scurre et inferiores non sunt apti ad premiandum in corpore vel 30 anima suos dominos per nutus tales corporeos, sicut patet consideranti legem actionis corporee. Talia igitur sunt signa honoris facti tam deo quam homini, sed valde per accidens; quia si non sit honor subiectatus in anima, sed nude sophis-

¹ sic *pro* sicut, B. ² s. h. ³ illa *pro* igitur, A. ⁴ deus, *om.* A.

⁵ plurime *pro* philosophie, A.

ticans cum talibus signis, tunc sunt signa falsa et inutilia.
 Honor autem primus creature rationalis est dicere dei¹
 eternum quo wlt creaturam suam sic vel sic honorare, et sic
 tota trinitas est essencialiter honor noster. Sed dicere effec-
 tuale Cristi quo in actu dat suis mercedem in patria est finale
 premium virtutis. Et sic premiat quamcumque virtutem in
 inferno², in via, vel celo, cum ex omni virtute reportatur
 lucrum vel mitigacio mali. Summus autem honor noster
 foret quod verbum dei poneret nos in beatitudine tamquam
 fratres suos conregnantes cum eo. Et ad istum honorem
 querendum subdividitur honor quo creatura rationalis virtuose
 dicit correspondenter ad virtutem nostram excellenciam
 laudis nostre. Nam ut sic ex vi communionis sanctorum
 meretur nobis, quod est fructus et premium virtutis nostre,
 et ad talem laudem vel honorem requiritur virtus in
 laudante et laudato. Nam sicut non est speciosa laus
 in ore peccatoris, eciam persone laudabilis, sic sive
 bonus sive malus laudaverit peccatorem * secundum ra-
 cionem virtutis facit sibi dedecus et menciendo se ipsum
 dampnificat. Ex ipsis patet sexto utrinque pars laudis et
 honoris humani, quod non debet fieri vel appeti nisi de
 quanto consequitur ad virtutem. Unde videtur michi quod

The first honour
of a rational
creature is the
eternal utterance
of God by which
He wills to
honour His
creature thus or
thus; and so the
whole Trinity is
in essence our
honour. But the
effectual utter-
ance of Christ by
which He gives
to His own their
reward in Heaven
is the final crown
of virtue. Thus
all virtue is re-
warded in its
degree, but the
highest honour
is to reign with
Christ in
Heaven.

Fol. 114 a. requisicio vel exaccio signorum honoris, virtute postposita*, praised.

Matt. xxi. foret iudaice assimilari ficui maledicte, de qua Math. xxi. 19. 25 Nam sic querens talia folia manifeste ostendit se vane
 querere mundanam gloriam, et sic intelligitur scriptura

John viii. Iohannis 8: *Ego gloriam meam non quero*, Hebr. v^o. *Nec*

50. *quisquam sumit sibi honorem*, et secunda Cor. x^o. *Qui glori-*

2 Cor. x. *atur, in domino glorietur*. *Non enim qui se ipsum comendat,*

17, 18. *30 ille probatus est; sed quem deus comendat*. Iactet itaque

viator cogitatum suum in domino serviendo, sibi instanter

trahiendo opera meritoria futura in preteritum, et de quanto

purius sic fecerit confidendo plenius in laude dei, postposita

affectione laudis humane, de tanto acrēscit sibi honor

35 copiosius apud deum, et penes hoc tamquam per se men-

Human praise
and honour,
therefore, must
only be sought
or granted in as
far as it follows
upon virtue.

To seek the signs
of honour without
regard to
virtue is to liken
ourselves to the
figtree cursed by
Christ.

¹ deum (i. m.), A.

² futuro pro inferno, A.

suram honor noster attenditur. Stultum igitur foret viantes ad folia honoris mundani attendere, cum illis dimissis¹ honor exinde non diminuitur, nec illis habitis augetur, sed pocius minoratur. Quis ergo quereret² passionem dimisso subiecto, et specialiter³ ubi non est, vel ex eius diligenciori⁵ scrutinio frustratur eius invencio; est indubie maior stulticia quam foret nitentis comprehendere umbram suam. Fuge ergo honores mundanos et insequentur te de tanto clarius instar umbre. Et istam sentenciam vellem me et michi similes signanter attendere, quia hoc peccatum communius¹⁰ regnat in castris scolasticis.

Pursue worldly honours, and they will elude you like shadows; fly from them, and like shadows they will follow.
May I and my fellows especially lay this to heart, ergo honores mundanos et insequentur te de tanto clarius for this sin is most rife among learned bodies.

Another objection is taken from the letter of Innocent III in which he defends his censure of the emperor.

The chief of the Apostles, he writes, teaches us that we must submit ourselves to Kings for the Lord's sake.

S. Peter wrote to make his readers humble,

not to inflict a burden.

We do not deny that the emperor is supreme in earthly things, but the pontiff precedes him in spiritual things, which are the worthier.

N.
Decret.
Lib. I. Tit.
c. xxxiii. 6.
Sed contradicta arguitur per decretalem libro i^o ‘De maioritate et obediencia,’ capitulo *Solite*⁴, ubi Innocencius tercarius scribit Constantinopolitano imperatori sub hiis verbis:

*Mirata est Imperialis sublimitas quod te visi fuimus in 15 nostris libris increpare. Huic⁵ autem tue admiracioni non causam sed occasionem prebuit quod legisti, beatum Petrum apostolorum principem sic scripsisse: ‘Subditi,’ in- 1 Pet. ii. quit, ‘estote omni humane creature propter Deum, sive regi,^{13, 14} tamquam precellenti; sive ducibus tamquam ab eo missis ad 20 vindictam malefactorum, laudem vera bonorum.’ Verumtamen si personam loquentis et eorum ad quos loquebatur ac vim locutionis⁶ diligencius attendisses, sribentis non expressisses taliter intellectum. Scribebat enim apostolus subditis suis ut eos ad humilitatis merita provocaret. Nam si per hoc quod 25 dixit ‘Subditi estote’ sacerdotibus voluit * imponere iugum⁹ a. subiectionis et eis prelacionis auctoritatem afferre⁷, quibus eos subditos esse monebat, sequeretur ex hoc quod eciam servus quilibet in sacerdotes imperium accepisset cum dicitur ‘Subditi estote omni humane creature.’ Quod autem sequitur 30 ‘Regi tamquam precellenti; non negamus quin precellit Imperator in temporalibus illos dumtaxat, qui ab illo suscipiunt temporalia. Sed pontifex spiritualibus antecellit, que*

¹ demissis, A. ² queret, A. ³ spiritualiter pro specialiter, A.
⁴ soli, A. ⁵ Hinc . . . te admiracior, A. ⁶ lectionis, A. ⁷ aufferre in marg. A; inferre, A, B.

tantum sunt in temporalibus digniora quantum anima pre-fertur corpori; licet non simpliciter dictum fuerit ‘Subditi estote,’ sed adiectum fuit ‘propter deum,’ nec pure sic subscriptum ‘regi precellenti’ sed interpositum forsitan non sine causa

The command was not simply 'submit yourselves,' but 'for the Lord's sake,' &c.

5 ‘tamquam.’ Quod autem sequitur ‘ad vindictam malefactorum laudem vero bonorum’ intelligendum est, non quod rex vel imperator super bonos et malos gladii acceperit potestatem, sed in eis solum modo qui utentes gladio eius intersunt iurisdictioni¹ comissi. Et sequitur², *Potuisses autem pre-*

The King is not simply a governor of good and bad, but merely of those who use the sword within his jurisdiction.

rogativam sacerdotii ex eo pocius intelligere quod dictum 10 est non a quolibet sed a Deo, non regi sed sacerdoti, non de regia stirpe sed sacerdotali prosapia descendenti de sacer-

The prerogative of the priesthood is explained by God himself through Jeremiah.

O. *dotibus videlicet qui erant in Anatoth, ‘Ecce constitui te super*

Jer. i. 10. *gentes et regna ut destruas et eellas et dissipes et edifices*

Fol. 114 b. *et * plantes.’ Praeterea³ nosse debueras quod fecit Deus duo*

Just also as he made two great lights in the firmament,

Gen. i. 16. *magna luminaria in firmamento celi luminare maius ut*

precesset diei, et luminare minus ut precesset nocti utrumque

magnum, sed alterum maius. Ad firmamentum igitur celi, so he has appointed two great lights for the universal Church, i. the pontifical authority, ii. the kingly power.

hoc est universalis ecclesie, fecit Deus duo magna luminaria,

The former of these the greater.

20 *id est, duas instituit dignitates, que sunt pontificalis auctorita-*

tas et regalis potestas. Sed illa que preest diebus (i. e. spiri-

If the emperor had attended to this he would not have treated the patriarch of Constantinople with so little respect.

tualibus) maior est, que vero carnalibus minor, ut quanta

est inter solem et lunam, tanta inter pontifices et reges

cognoscatur distanca. Hoc autem si prudenter attenderet

25 *Imperatoria celsitudo non faceret aut permitteret Constan-*

If the emperor had attended to this he would not have treated the patriarch of Constantinople with so little respect.

tinopolitanum patriarchiam, magnum quidem et honorabile

membrum ecclesie, iuxta scabellum pedum suorum in sinistra

parte sedere: cum alii reges et principes Archiepiscopis et⁴

Episcopis suis (sicut debent) reverenter assurgant, et eis iuxta

30 *se venerabilem sedem assignent.* ⁵ In isto autem oportet

Now in considering this decree we must be on our guard against its ignorant

primo attendere ne glosatores, sacre scripture et rationis

interpreters who hold that bishops should excel their temporal lords in worldly possessions.

ignari, textum papalem inficiant credentes quod episcopi

debent excellere reges in terrenis honoribus et possessione

*civili temporalium, * ipsis dominis temporalibus a quibus*

¹ iurisdictione, A.

² sequeretur, A; sequitur, B.

³ postea, A.

⁴ Constantinopoli, A, B; om. et, A.

⁵ Responsio add. B.

accipiunt elemosinas non subiecti, cum manifeste conceditur regem precellere eos in temporalibus qui ab eis ipsa suscipiunt. Ex quo patet cum verbis quod dominus papa nedum debet esse subiectus¹ Imperatori ratione collati dominii, sed et regibus et aliis mundi principibus qui elemosinas suas 5 diffusius in toto Imperio clericis sunt partiti. Nam ea P. ratione papa cum clero suo debet esse humilior et prompctor ad serviendum brachio seculari. Et hinc beatus Gregorius assumpsit sibi nomen *servi servorum Dei*, sicut cuicunque maiori² in ecclesia pertinet instar Christi ut patet Luce xxii^o. Luke xxii.²⁶ Nam a Cesare accepit papa has elemosinas ut patet tripli- citer; primo ex lege vel carta Romani pontificis de occiden- tali parte Imperii xcvi di.³ ‘Constantinus;’ secundo ex D. xcvi. c. decreto beati Augustini posito viii di.⁴ ‘Quo iure,’ ubi D. viii. c. i. sanctus docet proprietatem talem non inesse⁵ pontifici nisi 15 ex lege et concessione legali; tertio ex decreto beati

iii. From S. Bernhardi, who distinctly states that the care of all the churches is in the pope's possession; but that by Christ's authority lordship is forbidden to the apostles.

Bernhardi⁶ libro 20 ad papam Eugenium ubi loquens de S. Bernardi ampla dotacione papali supra apostolo sic effatur: ‘Esto ut alia⁷ quamcumque ratione hec tibi vendices; sed non apostolico iure. Hoc enim ille tibi non dedit quod non habuit. 20 Quod habuit hoc dedit, sollicitudinem scilicet super omnes ecclesias. Numquid dominacionem? Audi ipsum. ‘Non dominantes,’ ait, ‘in clero.’ Et ne hoc dictum sola humilitate putes, non eciam veritate, vox Domini est in evangelio: ‘Reges gencium dominantur eorum. Vos autem non sic Luke xxii. planum est.’ Apostolis interdicitur dominatus. Si itaque simul habere volueris Apostolatus dominatum et dominans⁸

Thus we see that all the pope's worldly possessions come from the gift of Caesar. The pope therefore is bound to the emperor, (unless indeed

Apostolatum perdes utrumque. Ideo ut alias sepe exposui non restat fingendum unde papa habet tot predia⁹ nisi ex dotacione Cesarea. Ideo ex lege gratitudinis fit papa 30 de tanto¹⁰ Imperatori obligator¹¹ nisi forte senserit quod Q. exinde¹² sit ipse cum clero suo imperfeccior. Et patet quod

¹ subjectus, in marg. abjectus, A. B. ² majori in marg. A, minori A in text. ³ xxxvi di., A, B. ⁴ di., 8. ⁵ in se pro inesse, A. ⁶ Benedicti, A. ⁷ autem omnia pro ut alia, A. ⁸ dominatis, A. ⁹ predia, om. A. ¹⁰ dotato, A. ¹¹ obligacor, A. ¹² exhibuit pro exinde, A; in marg. alia manu: hinc, B.

secundum rationem qua papa cum clero suo suscipit temporalia
 ab imperatore cum eius tenentibus debet eis esse subiectus in
 temporalibus, non civiliter sed ewangelice serviendo, sicut
 reges e contra debent servire sibi duplicitate licet utrobique
 5 papa in spiritualibus antecellat. Et ista¹ subieccio est eo
 specialius a rege Anglie cum suis militibus observanda, quo
 ipse copiosius sine subieccione Cesarea dotavit * gratancius
 suam ecclesiam. Et hinc nimirum cleru*m* Anglie est² regi
 suo singulariter in multis subieccior. Rex enim reservavit
 10 sibi in vacacionibus, in eleccionibus et in castigacionibus cleri
 In England especially this
 subjectio should be observed by
 the King.

Fol. 115 a. sui, super collatis elemosinis dominium singulare.*

Secundo principaliter oportet attendere ne glosatores II. A further pre-
 tantum ducant in devium clerum nostrum quo per simili-
 tudinem decretalem intendant in ea proporcione sacerdotes
 15 essencialiter vel inseparabiliter reges excedere, in qua
 proporcione anima excedit corpus, aurum plumbum, vel
 sol lunam: sed intendit quod ordo sacerdotalis secundum
 quamdam similitudinem excedit taliter quemcumque se-
 cularum ordinem militarem, non quod sit maioritas³ secu-
 20 laris vel civilis obediencie pape vel episcopi super regem
 vel quod papa intendit infundabiliter in aliquo previndi-
 care⁴ regie maiestati. Nam ex hinc est ordo sacerdotalis
 sic perfectior quod est statui Christi similior, humilior⁵, a
 mundo distraccior et quo ad spiritualem edificationem
 25 ecclesie Christi utilior. Quod si persona pretendat se esse in
 tali ordine sine correspondencia rationis, nulla est persona
 in ecclesia Christi abieccior vel monstruosior. Christus autem
 non potuit civiliter dominari. Ideo papa docet episcopos
 esse non dominos, sed procuratores vel dispensatores
 bonorum pauperum, ut patet libro iii^o *De donacionibus*
 c. 2. capitulo *fraternitatem*⁶. Et istam sentenciam dicit beatus
 S. Bernard, Bernardus⁷ libro ii^o ‘*Domabis lupos sed ovibus non*’
 De Consid. vi. 13. *Opinion of S. Bernard.*

¹ illa pro ista, B. ² om. est, A. ³ minoritas, A, B; maioritas
 in marg. al. manu, B. ⁴ preiudicare, B. ⁵ humilior, in marg. manu
 additum, B. ⁶ firmitatem, A. ⁷ Benedictus, A; Bernhardus, B.

'The Holy Roman Church is mother not mistress of the Churches, the pope not lord of the bishops but one of them.'

[Bk. iv.]

'It is a disgraceful thing for those in high office to be unsaintly.'

[Bk. ii.]

sanctam Romanam¹ ecclesiam, cui Deo auctore prees, S. Bernard.
ecclesiarum matrem esse non dominam: te vero non domi- De Consid.
num episcoporum sed unum ex ipsis. Et quantum ad vii. 23. Lib. iv. c.
monstruositatem scribit iste sanctus libro ii^o 'Monstruosa R.
res gradus summus, et animus infimus; sedes prima, et vita Ibid. Lib. II.
vii. 15.
infima; lingua magniloqua, et manus ociosa; sermo multus,
et fructus paucus; wultus gravis, et actus levus, ingens
auctoritas, et mutans stabilitas. Et correspondens est
monstruositas in quocumque qui claudicat in complectione
actus sui status sive officii ut declarat² iste sanctus in fine 10

'Why do priests wish to seem one thing and be another? soldiers in bearing, priests by profession, in reality neither.'

Ibid. Lib.
 librii tercii, 'Quid sibi vlt,' inquit, 'quod elerici aliud esse,
 aliud videri volunt? Nempe habitu milites, questu clericos,
 actu neutrum exhibent³. Nam neque pugnant ut milites,
 neque ewangelisant ut clericci, et sic tamquam yppocrite ex
 professione et operacione sibi ipsis * oppositis eciam tur- 9 a.
 pissime redarguti, cum,' inquit, 'utriusque esse cupiunt,
 utrumque deserunt⁴, utrumque confundunt. Ideo in finali

As they have sinned beyond measure, so they will be punished beyond measure.' Those highest in the office should be highest in saintliness; just as the sun has its quadruple force, overcoming all that is corruptible, and as gold purged by the fire retains its splendour.

iudicio qui sic sine ordine peccaverunt, sine ordine punientur, . . .
 igitur⁵ qui gradum summum tenent in ecclesia militante 20
 debent correspondenter ad suum nomen exequendo suum
 officium matri sue proficiendo servire; ut si sunt sol debent
 perficere inconcusse quadruplex solis effectum⁶ non obstan-
 tibus fortuitis eventibus corruptibilium; si sunt⁷ aurum
 debent eciam purgati⁸ igne⁹ tribulacionis pondus amoris 25
 celestium retinere, gustati in conversacione debent facere
 corda subditorum¹⁰ ad celestia hilariter aspirare¹¹, sicut
 debent sine sorde peccatorum sapienciam rutilare; et tertio
 si sunt anima debent secundum virtutem regitivam per
 totum ecclesie corpus sine personarum accepcione prudentes 30
 propositos ordinare. Secundo secundum virtutem nutritivam
 membra ecclesie formare in loco suo ordine continuare

If they excel kings, as the soul the body, then by virtue of their power of governing, they ought to regulate those under them; by virtue of their

¹ Roman, A. ² declarat, A. ³ exhibet, A. ⁴ defuerunt *pro*
 deserunt, A. ⁵ ergo *pro* igitur, B. ⁶ officium *pro* effectum, B.
⁷ si sunt *in marg. alia manu*, B. ⁸ purgari, A, B. ⁹ igni, A.
¹⁰ subiectorum, B. ¹¹ aspirari, A.

S.

perficere et nutrire. Tercio vero debent secundum virtutem sensitivam omnia membra corporis ecclesie cui presunt ad officium suum prudenter ducere, et tam in prosperis quam adversis secundum sensum scripture per viam Domini

^{power of fostering to foster; by their power of perception, to lead.}

5 regulare. Quod si ista defuerint remanet nudum nomen If they do not this they are usurpers only, and though a man of such a double nature is to be honoured in two ways, the best way of honouring him is

dampnabiliter usurpatum. Verumtamen talis vir duplex est dupliciter a subditis honorandus, sed convenientissimus honor vel obediencia sibi exhibenda a subditis staret in amacione attomi vestes anime defedantis.' Ideo subdit ¹ debent * illam¹ monstruositatem prudenter seiungere

Fol. 115 b. ^{If they do not this they are usurpers only, and though a man of such a double nature is to be honoured in two ways, the best way of honouring him is} debent * illam¹ monstruositatem prudenter seiungere oracione exhortacione vel corporali subieccione³ materie maculam illam tam⁴ turpiter glutinantis. Et utinam debite detecta fuerit scola ista honoris, et obediencie secundum fidem scripture, et facta autentica correccionis⁵ fraterne.

15 Revolvamus igitur quomodo sacerdotalis dignitas est solum per accidens a Deo honoranda; quia si virtus formaverit est secundum aliam rationem quoddammodo infinitum honorabilior quam informis dignitas per se foret. Stat igitur [prae] personam quamlibet inferioris ordinis persona superiorioris ordinis⁶, quantumcumque plus honorabilem, stantibus ordinibus in suis dignitatibus honoratis. patet de ordinibus angelorum quos per se tantum honoramus in dampnatis ut in angelis confirmatis. Sed graciā et virtutem angelorum stancium infinitum plus quoddammodo honoramus

10 a. et sic numquam * debemus virtuosum et viciōsum ut sic propter virtutem et dignitatem officii equabiliter honorare. Sed quantumcumque pauperem et mundo abiectum quem scimus esse virtuosum debemus plus honorare quam prelatum vel dominum secularem dum ipsum⁷ sciverimus esse vicio-sum; predestinatum autem quem ex revelatione sciverimus esse heredem regni debemus proporcionabiliter unum- quemque honorare honore sibi proprio. Et sic potest James ii. 1. intelligi scriptura Iacobi 2º de *personarum accepcionē* in

Let us consider then how it is that the priestly dignity can be honoured by God solely *per accidens*, quite apart from the infinitely higher claim to honour which virtue may confer on it.

As long as orders endure a member of a higher order takes precedence of any member (though individually more honourable) of a lesser order.

The case of bad and good angels shows us that rank is to be honoured after goodness has been lost, but that the honour we pay to rank must not make us honour good and bad alike. As poor saints are more to be honoured than bad kings and the predestined most of all.

¹ om. illam, A. ² subiungere, A. ³ subtraccionē, B. ⁴ illatam *pro* illam tam, A. ⁵ correpcionis, B. ⁶ persona . . . ordinis in marg. al. *manu addit.*, B. ⁷ om. ipsum, A.

honorificencia inordinata quia cum magis cognovimus dignitatem ordinis vel officii quam virtutis ideo ad illum honorem magis attendimus.

III. A third precaution against misconception of the words of the papacy.
S. Peter's words applied to the whole church, and especially to her vicars.
For by similar reasoning to that by which S. Peter's teaching is made to apply only to the Jews of the dispersion the power conceded to Peter would apply to him alone, and not to his successors also.
S. Bernard explains the text ¹ Pet. v. 5 as applying to the popes, why should ¹ Pet. ii. ^{13, 14} be explained differently?
So, as Christ said to Christians generally, 'When thou art bidden to a feast, sit in the lowest place; S. Peter also did the same.
Why, even Christ was subject to Iscariot. If, as the decree is made to say, the text applies only to the lay Jews of the Dispersion, the Levites would be ista doctrina salubri, excludere, and the decree would subvert all obedience.

Tercio vero oportet particulatim attendere ne sinister¹ T. sensus verborum papalium ducat ignarum in devium. Nam quantum ad textum beati Petri quo dicitur *Subditi estote* ¹ Pet. ii. etcetera, manifestum est quod non solum scribebat laicali^{13, 14}. populo sibi subiecto² sed toti ecclesie sequenti et specialiter eius vicariis, quia illi magis indigent ad humilitatis merita provocari. Nam pari³ evidencia qua incarceraretur doctrina huius primi Cristi vicarii ad dispersionem illam tunc presentem, et limitaretur potestas concessa singulariter Petro Math. xvi⁰ ad personam Petri sine participio alicuius Matt. xvi. sui vicarii, et sic de doctrinis apostoli ad personas, et sic periret papis auctoritas taliter presidendi. Item beatus Bernardus⁴ libro ii⁰ ac papam Eugenium exponit illud S. Bernard Petri v. de abdicacione dominii non dominum senioribus⁵ De Consid. L. ii. vi. vel presbiteris illis debere competere, sed cuilibet sacerdoti¹ Pet. v. 2. sequenti, et specialiter Romano pontifici. Quare rogo non precedens doctrina predicta, cum sit tam necessaria et tam conveniens cuilibet viatori, sicut patet noscenti sensum apostoli *Alter alterius onera portate, subiecti invicem* Gal. vi. 2. in timore, honore invicem prevenientes, cum dictis similibus? ¹ Pet. ii. 18. Ideo sicut Cristus dixit cuilibet Cristiano illud Luce xiiiij⁰ Luke xiv. Cum invitatus fueris ad nupcias recumbe in novissimo loco, 8. S. Peter dedit doctrinam predictam cuilibet⁶ Cristiano? Cristus enim subiectus fuit apostolis eciam Scariothi. Item si moneat ratio que male capit ex decreto ad limitandam dictam doctrinam ad laicos Iudeorum dispersos, tunc sacerdotes et levite qui in pacientia⁷ sua quiecius possiderent animas suas secundum doctrinam Cristi exclusi forent ab eis. Levitas would be ista doctrina salubri, ymmo ad evitandum conforme incon- Luke xxvi. 19. veniens non foret eis conveniens, cum tunc quilibet * eorum 10 b.

¹ sinistra, A. ² subiecti, B. ³ pari in marg. a. man. et Christi eod. loc., B. ⁴ Benedictinus, A; Bernhardus, B. ⁵ sanctioribus, A. ⁶ cui in text, libet in marg. A. ⁷ impatientia pro in patientia, A, B.

subiectus foret cuilibet, ymmo nedum sibi ipsi, sed tam corpori quam anime. Ideo, ut vere dicit¹ decretalis noluit Petrus in hoc docere sacerdotes esse subiectos civiliter, sic quod afferatur ab eis prelacionis auctoritas. Sed sicut

⁵ simul sunt divites et pauperes, sic simul sunt subiecti et prelati eisdem secundum disparem rationem. Ulterius non

sequitur ex dicto pape quod rex sit *quasi precellens* (non

² autem realiter * aut vere precellens³), quia, ut dixi, tunc

Spiritus Sanctus doceret in Petro religionem Cristianam

¹⁰ subici secundum rationem factam et falsam, tamquam auctor

mendacii. Ideo (sive forsitan iste terminus *tamquam* non fuit

ibi positus sine causa, quia tunc superflue occuparet membranam vel locum in precipua regula cristiana), ideo,

ut dixi, '*tamquam*' dicit rationem secundum quam prepositus

¹⁵ est honorandus. Et notatur quod variata illa ratione oportet honorem⁴ proporcionabiliter variari, et sic est

forma⁵ verborum gravida sentencia dum dicitur *Sive regi* *quasi precellenti*, qua sentencia careret⁶ sic dicto informiter,

'sive regi precellenti.' Nam si rex vere tenuerit nomen et

²⁰ virtuosum officium regis est honorandus dupliciter, tam

secundum rationem ordinis quam virtutis, et tunc oportet

eum alios secundum utramque rationem precellere. Et si

nuda fuerit racio ordinis, tunc simul ratione vicii est

culpandus [et] in ratione ordinis honorandus, honore tamen

²⁵ alterius speciei quam est honor quem attribuimus sacerdoti,

cum honores debent distingwi secundum rationem repartam

in honorato, ut secularis dominus est honorandus dupliciter

si bene presit in officio seculari. Sacerdos autem est in sua

ratione honorandus dupliciter si bene presit in officio

³⁰ clericali. Ille autem raciones et honores eas⁷ consequentes

sunt disparium specierum. Honor sacerdotalis perfeccior, quia

a tumultu seculari et a ratione superhabundancie bonorum

fortune remocior, ut uterque apostolus fuit infinitum

¹ om. dicit, A. ² vero pro non, A. ³ non autem . . . praecellens
in marg. al. manu, B. ⁴ hominem pro honorem, A. ⁵ om. forma
verborum, A. ⁶ caret, A. ⁷ eos, A.

But priestly honour is the more perfect because more removed from the world.

Pure state of the early Church.

The witness of Bedo to this. 'In the time of Wilfrid and Chad,' he says, 'there was great anxiety to serve God and not the age, and the clergy and monks were held in great estimation.'

A.D. 666.

Present depravity,

worldliness,

and lying.

The priests try to excuse themselves.

Their duplicity is being dis-covered.

honorabilior Nerone, quia tam ecclesia militans quam triumphans honoravit eos tamquam apostolos, non tamen dedit eis super habundanciam glorie secularis eo quod hoc non fuit eis¹ conveniens. Et patet quod sacerdos aspirans ad honores seculares propter appropriacionem super- 5 habundancie temporalium vel aliam secularem excellenciam deturpat monstruose ecclesiasticam dignitatem. Non sic autem quando ecclesia stetit in paupertate primeva quam Cristus instituit. Unde Beda libro iii² capitulo xxviii^o de gestis [Eccl. Hist. I. iii. c. xxviii.] Anglorum narrat quod tempore Wilfridi³ et Cedde episco-porum erat magna cura doctoribus Deo servire non seculo, cordi non ventri; quapropter⁴ religionis habitus in magna erat veneracione, ita quod * clericus et monachus libenter 10 c. susciperetur et ab itinerantibus benediccio illorum posceretur, nec eis alia adeundi⁵ vicos causa fuit quam predicandi¹⁵ baptisandi et animas curandi gracia, nec aliqua⁶ possessiones ad constituenda monasteria nisi a potestatibus oblatas quasi coacti superent, et utinam illud seculum aureum reveniret. Modo autem e contra⁷ nituntur clerici plus servire seculo quam Domino, plus ventri quam animo, circueunt vicos²⁰ iocandi luxuriandi vel excommunicandi gracia, visitant seculares curias transeuntes alpes et maria ad appropriandum eis perpetuo temporalia per suggestiones subdolas atque mendacia et tamen blasfeme garriunt⁸ quod non minus debentur eis honores primevi sacerdotibus sanctum ordinem²⁵ servantibus ministrare⁹ et sic sophistice reclamant contra detegentes eorum vicia. 'Nos,' inquiunt, 'sumus sacerdotes Domini, nos sumus sancta Cristi ecclesia, nobis concessa sunt a regibus et populis tot privilegia, nobis non debet quisquam inferre obprobria nec aliquis nos corrigere nisi 30 papa.' Sed laus Deo ista duplicitas equivocationis diaboli **X.** quoddammodo est detecta¹⁰. Nam nisi sequamur Cristum in moribus, tenentes regulam primevam, nedum non sumus

¹ om. eis, A. ² vi^o, A, B; angelorum, A, B. ³ Wulfredi, B. ⁴ quia propter A, B; corr. edd. ⁵ adeundi alia, B. ⁶ aliquis, B. ⁷ nituntur e contra, B. ⁸ gannint, B. ⁹ ministrare, A. ¹⁰ est detecta quoddammodo, B.

eius sacerdotes, sed nec de eius ecclesia, nec nobis donavit Unless we follow
 Cristus nec rex eius vicarius possessions istas aut privilegia, Christ our con-
 versation shows
 cuius indicium foret nostra dissoluta conversacio, insaciabilis that we have not
 appetitus ad temporalia, et potissime legi pacientie Cristi et received our
 5 subiectioni regis Dei vicarii repugnacia. possessions from
 Him or His
 Vicar.

Ulterius vero non sequitur ex decretali predicta quin rex Further it does
 Fol. 116 b. habeat potestatem super clericos suos legios tam¹ quo ad bona * not follow from
 nature quam fortune et excucionem gladii secundum virtutem the decretal
 civiliter coactivam supposito quod delinquent. Sed tunc oportet that the King
 10 quod a statu clericali excessive degenerent, non enim intendit has no power
 papa quod rex non habet potestatem in servos et famulos over his clergy.
 gladio non utentes, sed quod in omnes legios suos iuredic- For it is not
 cionem² ad bonos pacifice regulandum et malos in corpore vel meant that the
 substancia castigandum. Et patet quod sacerdotalis dignitas King has not
 15 non denigratur sed declaratur ex ista sentencia. Unde power over his
 Ieremias et alii sacerdotes veteris testamenti non sunt a deo servants who are
 constituti super gentes et regna ad eis civiliter dominandum, not warriors, but
 sed ad legem dei eis effectualiter predicandum ut alias over all for right
 S. Bernard, exposui. Et testatur beatus Bernhardus libro ii^o ad government and
 De Consid. Eugenium, Quid ni, erubescis minimus inveniri in magnis, infliction of
 L. II. cc. v. vi. qui recordaris magnum in minimis extitisse? Non es oblitus punishment.
 prime professionis. Non excidit menti que subducta est This does not
 manui, sed non affectui. Ipsam ad singula tua imperia blacken the
 iudicia, instituta, habere pre oculis non erit inutile. Hec priestly dignity,
 10 d. consideracio te facil honoris contemto*rem in honore ipso. but explain it.
 Et hoc magnum. Non recedat a peccatore. Clippeus tibi est/ S. Bernard's
 Ps. xlvi. 13. 19. a sagitta illa, 'homo cum in honore esset, non intellexit.' testimony in
 Loquere igitur tibi; Abiectus eram in domo Dei mei. Quale writing to Eu-
 est hoc, de paupere et abiepto levari super gentes et regna? genius the pope.
 30 Quis ego⁴ aut⁵ que domus patris mei, ut sedeam excelsis 'You blush to be found least
 Luke xiv. 10. sublimior? Sane qui⁶ dixit mihi; Amice ascende superius, among the great.
 amicum fore fidit. Si minus inveniar, non expedit quidem Your proper
 qui elevavit, et deicere⁷ potest. Sera⁸ querela: Quoniam elevans spirit is to
 remember that
 you have been
 taken from the
 dust to govern
 nations and
 kingdoms.

He who took
 you from the
 dust is He who
 said, "Friend,"
 go up higher."

¹ cum pro tam, A. ² iurisdictionem, B. ³ Quid tu pro quid ni, A, B.

⁴ ergo pro ego, A. ⁵ om. aut, A. ⁶ om. qui, A. ⁷ deicere, A;
 deiceret, B. ⁸ fera, A.

It is a perilous position. *allisisti me. Non est quod blandiatur celsitudo, [ubi] sollici- Ps. ci. 11. tudo maior. Illa discrimin intendit¹, hec amicum probat. Hinc attingamur, si nolumus tandem cum rubore novissimum locum tenere. Factum superiorem dissimulare nequimus. Ad 5 quid, inquit, preponimur omnimode attendendum². Non enim ad dominandum opinor. Nam et propheta, cum similiter levaretur, audivit: ‘Ut evellas et destruas et disperdas³ et Jer. i. 10. dissipes et edifices et plantes.’ Quid horum fastum sonat?*

Rusticam⁴ magis sudoris stemate quodam labor spiritualis expressus est. Et nos igitur, ut multum senciamus de nobis, 10

Nor must such a scandal be attributed to the decree as that its meaning is contrary to scripture. *impositum⁵ senserimus ministerium, non datum dominium. Ecce sentencia sepe dicta. Nec debet decretali imponi scandalum quod sentit contrarium scripture sacre et sanctorum sentencie nec imponendum est pape quod fingit vel temere asserit sensum⁶ scripture Genesis I^o de luminaribus diei et noctis esse Gen. i.*

There is however a certain mystical similitude to the sun and moon, so long as pope and emperor keep their proper places. Not that the emperor gets all his light from the pope.

The decree of Pope Gelasius should be understood in this sense, where he says the pope surpasses the emperor as gold surpasses lead. It must not be thought that the pope wished to wrest the dignity of rank from the emperor. At the end of this decree he

Nec est putandum finaliter quod papa sinistre voluit asserere, vel quod patriarcha predictus vel membrum sancte matris ecclesie, vel quod dignitatem loci corporalis aut sibi aut suis nunciis voluit a cesare extorquere; sed 30 imperator sine parvipensione¹³ consideraret prudenter ordinis

¹ intundit, A. ² advertendum, A; attendendum, B. ³ disperdes, B; factum, A, B. ⁴ rusticani, A. ⁵ Text, in appositorum cancellat; in marg. repositum alia manu, B. ⁶ sensii in text; sensum in marg. A. ⁷ de papa . . . lunam, in inf. marg. al. manu, B. ⁸ Nam cum oportet, A. ⁹ utrique, B. ¹⁰ om. pape, B. ¹¹ xxxvi, A; 96ta, B. ¹² et sic dicunt, B; Due sunt, A; om. B. ¹³ parjuripensione, A.

dignitatem, specialiter, cum in fine decretalis affirms that he only asks what is right, therefore he can not demand secular honour for his legate.
cum in fine decretalis affirmat quod non nisi bona¹ et iusta et ad utilitatem ecclesie cesarem invitavit, et per consequens noluit suo legato honorem

Fol. 117 a. secularem * ab imperatore exigere, cum notum sit hoc

scripture sacre et perfectioni humilitatis in superioribus Cristi

vicariis repugnare. Si enim proporcionaliter ad dignitatem sacerdotalem debet ipse quo ad prioritatem, quo ad posterioritatem, vel quo ad superioritatem loci, regibus anteferri, tunc excluderetur² comendacio³ sacerdotis ad laicum, eo quod in proportion to his priestly dignity he is to be placed before kings, then no seat will be good enough indeed for so great a man!

11 a. nedum haberet sedile in celo, sed extra mundum in vacuo

infinito quotlibet autem aliud sedile propter improportionem honoris dignitatis ad locum saperet⁴ peccatum, ubi ergo

ponerent seculares domini tantum virum? Sed deliramenta

sunt ista. Ideo supponendum est instar Cristi et apostolorum

15 eorum vicarios sedem corporalem vel honorem mundanum

minus attendere, nisi forsitan fugiendo nunc indignacionem

secularium⁵ per eleccionem⁶ loci humilis, precavendo nunc

ocasionem in paciencie derisionis et desperationem afferendo,

et nunc sine perturbacione aut confusione conventum

20 locum quem prefectus limitaverit humiliiter in sedendo.

Debet autem quilibet sacerdos Cristi honores mundanos

contempnere, solicitudinem suam in debitam Dei servitutem

proicere, et p[er] consequens studere quomodo per humili-

tatem, per pacienciam, et alias virtutes posset maliciam

25 proximi superare in virtutes edificatorias secundum formam

ewangelii et non tradiciones philosophicas complantare⁷

cogitando semper de doctrina Christi⁸ sedantis contencionem

de maioritate inter eius discipulos per hoc quod haberent

appetitum⁹ maioritatis, que sit condicionis¹⁰ contrarie illi

30 condicioni quam appetunt reges gentium. Et propter tales

predicacionem Ieremias vivens vitam pauperem fuit perse-

cutus a sacerdotibus asperius, sed per regem Iudee et

specialiter per regem gentilem Nabuchodonosor defensatus

We must take it then that like Christ and the Apostles, their vicars must attend less to earthly things, except under certain circumstances.

The priest of Christ, however, ought to despise earthly honours, trying to overcome the malice of his neighbour,

and not dis- coursing about priority of rank.

For preaching such as this Jeremiah was persecuted by the priests, but defended by Nebuchadnezzar.

¹ dona in marg. pro bona, A. ² excludetur, A. ³ cominacio.

⁴ supereret, A. ⁵ om. secularium, A. ⁶ elacionem, A. ⁷ complacare,

A. ⁸ et pro Christi, A. ⁹ appetum, A. ¹⁰ fit pro sit, A.

And Christ by
the king of the
Romans.

et sic Cristus fuit per Regem Romanum de sacerdotibus vindicatus, ymmo sepultus est per principem et militem gentilem ex concessione gentilis iudicis contra benivolenciam sacerdotum.

There remains
for us now to see
the different
particular duties
of the King.

Three such
duties,

- (i) As a man.
- (ii) As head of his family.
- (iii) As King.

All these are
reduced to one,
'Serve God.'

I.
The King's duty
as man.

(i) The King
must 'be wise.'

(The instance of
Solomon.)

HABITO comuni sermone de maioritate obediencia et honore fiendis prepositis utriusque membrorum ecclesie, restat videre particulariter in quo stat regis officium in quantum talis. Et patet quod eius officium stat in tribus, scilicet in regendo personam propriam in quantum homo, in regendo suam privatam familiam in quantum pater familias, et in regendo suam rem¹ publicam in quantum rex. Quantum ad omnia ista simul patet quod omnia illa reducuntur² ad unum analogum quod est Deo servire comune cuilibet creature.

Iuxta illud archiregis David et prophete eximii Psalmo 2°: *Etsi 11 b.*
*nunc reges * intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Servite Ps. ii. 10.*

Domino in timore et exultate ei cum tremore. Oportet enim regem, (et specialiter post Cristi instrucionem qui est rex regum) habere specialiter intellectum. Ideo primo dicitur *Etsi nunc reges intelligite.* Unde rex Salomon positus in adoptione de quoconque rationabili a domino postulando non petivit longevitatem divicias vel super inimicos victorias, sed sapienciam ad dei populum regulandum. Quod placuit domino specialiter, quia cor docibile recognoscens omnem sapienciam esse³ a domino postulavit. Patet historia 3° Regum 1 Kings iii. iii^o. Sed quia non omnes reges habent sic sapienciam infusam a domino, sed oportet eos habere sapientes tam in iudiciis quam a latere assistentes, ideo secundo subdit *Erudimini qui iudicatis terram.* Oportet enim reges precipue extra ruditatem wlgarem esse positos vel * per Deum vel per⁴ Fol. 117 b. homines. Ideo sapiencie vi^o⁵ dicitur *Audite ergo reges et intel-* Wisd. vi. 1. *ligite.* Si enim regi supra populum non infuerit intellectus, sed inexcusabilis stulticia quo ad etatem et quo ad prudenciam regalis regiminis deficit sibi margarita et pulcherima a qua regnum stabilimentum reciperet. Ideo dicit beatus Bern-

(ii) Because not
all kings are
endowed with
wisdom of the
Lord, therefore
he must 'be
instructed.'

If the King has
not understand-
ing the chief
pearl of the
kingdom is gone.

om. rem, A. *reducunt, A.* *a domino esse, B.* *om.*
Deum vel per, A. *v^o, A; vi^o in marg.*

¹ *om. rem, A.* ² *reducunt, A.* ³ *a domino esse, B.* ⁴ *om.*
Deum vel per, A. ⁵ *v^o, A; vi^o in marg.*

- S. Bernard, hardus libro ii^o ad Eugenium : *Simia¹ in tecto, rex fatuus sedens* There are how-
 De Consid. *in solio.* Oportet autem considerare intellectum regis etati he need not
 Lib. II. c. vii. 15. statui et aliis regis circumstanciis pertinentem, quia multorum
 extraordianaria noticia est statui regis impertinens. Ideo tercio
 Ps. cxi. 10. specificatur sed confuse regis officium cum dicitur *Servite* (iii) He must
Domino in timore et exultate ei cum tremore. Si enim *inictum* 'serve the Lord
 sapiencie timor Domini patet quod semita introducens ad regis
 sapienciam est servire Domino in timore. Per hoc enim tollitur
 patenter² superbia per quam apostotatur³ a Domino et⁴ ne
 10 nomen servitutis regem deprimat statim mixtura prudenti
 B. reges exhylarat, dum subiungit et *exultate ei cum tremore.* Cum 'and rejoice
 enim omnis potentatus terrenus infinitum a deo exceditur, unto Him with
 nec potest digne habere nomen illius officii nisi de quanto
 humiliiter servit deo, patet quod sibi servire non est condicio
 15 verecundie sed honoris. Ideo dicit Augustinus quod timor S. Augustine
 talis non est signum miserie sed gaudii. Sed ne gaudium says fear such as
 in dissolucionem ebulliat subditur *cum tremore.* Ille enim bene *this is not a sign*
 trembit ad verbum domini qui timore filiali alternat in cogita- *of sorrow but of*
 11 c. cione laudis divine vel conversacionis duplicitis * vite. Oportet *joy. Yet this*
 20 enim viatores⁵ nunc vite active intendere, et nunc ad vitam *joy must be*
 contemplativam mentem suam alternatim reflectere. Et *within bounds,*
 Deut. xvii. 14 seq. patet conclusio scripture deuteronomio xvii^o ubi sic dicitur, The teaching of
Cum ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit the Old Testa-
 ment.
tibi, et possederis habitaverisque in illa et dixeris : Constituam
 25 *super me regem sicut habent omnes in circuitu nationes, eum*
constitues quem Dominus Deus tuus elegit fratrum tuorum. Non
poteris alterius gentis regem facere, qui non sit frater tuus.
Cumque fuerit constitutus, non multiplicabit sibi equos, nec reducat
 30 *populum in Egiptum, equitatus numero sublevatus, presertim cum*
Dominus precepit vobis⁶, ut nequaquam amplius per eandem viam
revertamini. Non habebit uxores plurimas, que illicent animam
eius, neque⁷ argenti et auri immensa pondera. Postquam autem
sederit in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis huius
in volumine, accipiens exemplar a sacerdotibus levitice tribus

¹ Sime, A; Simea, B. ² potenter, A. ³ apostotat, A. ⁴ et, om. B.

⁵ nunc viatores, B. ⁶ vos pro vobis, A. ⁷ nec, A.

quos habebit secum, legetque¹ illud omnibus diebus vite sue, ut sciat timere Dominum Deum suum, et custodire verba et ceremonias eius, que in lege precepta sunt². Nec elevetur cor eius in superbia super fratres suos, neque declinet in partem sinistram vel dextram, ut longo tempore regnet ipse et filii eius super 5 Israel.

This is to be observed by Christian kings.

Ista sentencia legis veteris quantum ad moralitatem attinet est a³ Cristianis regibus observanda et occasione huius legis credo quod filii Israel petierant sibi regem ut patet primi Reg. viii. Nec deficeret regi regimen dum obser- 1 Sam. viii. vaverit istam legem. Unde quia Salomon prevaricatus est in 10 equis et⁴ in uxoribus et in vasis aureis atque argenteis ut patet II. paralipomenon ix. et infra, ideo dissipatum et 2 Chron. ix. divisum est regnum eius in Roboam. Sicut enim patres possunt mereri filiis, sic eciam possunt demereri et peccatum peccato cumulatum auget demeritum, specialiter quando 15 populus errore regis declinat a lege domini. Ideo dicit Aristoteles in libro secretorum capitulo vi⁵ quod summa sapiencia est in lege⁶ se ipsum regere. Si enim vita regis sit speculum turpitudinis viciorum necesse est regnum infici et ad ultimum desolari. * Nam propter iniusticias sic multipli- Fol. 118 a. catas oportet quod regnum de una gente circumferratur⁷ in

If the life of the King is bad, the kingdom will become depraved.

The law must be known. alteram ut dicitur Ecclesiast. x⁰. Ex istis patet * cum 11 d. necesse sit quodcumque regnum regi lege domini, necesse Eccl. x. 8. est regem et populum ipsam cognoscere. Quomodo rogo leges⁸ servaret rex vel populus mandata decalogi nisi ipsa 25 cognoverit? aut quomodo habebit iusticiam vel licenciam ad alia temporalia regni apud Deum qui est fons totius iusticie nisi servaverit legem? Ideo est per se notum ex principiis fidei quod necesse est pro cuiuscumque regni regimine quod sint doctores et cultores⁹ legis divine, sine hoc enim non 30 regulabitur lex humana, sine hoc non constituantur populus regnum vel continuabitur alia possessio vere iusta. Ideo necesse est ad regimen regni quod sint doctores huius legis

There must be teachers of divine law,

¹ legem, A, B. ² om. sunt, A. ³ om. a, A. ⁴ et om. post equis, B.
⁵ x⁰ pro vi⁰ A, B. ⁶ rege, B. ⁷ in alt. transferatur. ⁸ leges om. A;
 legi, B; corr. edd. ⁹ om. et cultores, A.

precipue per quos sit ad alios secunda noticia derivata. Unde Deutonomium dicitur lex secunda et Deutronomius dicitur liber vel noticia secunda legis Dei, unde noticia¹. Ideo

pertinet regibus habere Deutonomium huius legis. Unde As this law is sufficient for any kingdom, there must be teachers of it.
5 quia lex ista est per se sufficiens ad regendum quam-

cumque rem publicam includitque difficultates solis theologi reservatas, et populus continue declinat ab eis recta noticia,

necesse est esse doctores qui ipsam doceant et defendant, The teachers themselves err,

specialiter cum nedum illi qui manifeste foris sunt et laici

10 sed et ipsi doctores nostri errant in precipuis articulis fidei, ut

patet de Ecclesia Catholica ubi nostri doctores dicunt non ante mortem Cristi fuisse ecclesiam, et per consequens nec salomonem nec alium sapientem fuisse ecclesiasten vel ecclesiasticum, nec circumcisionem, baptismacionem Cristi vel apostolorum, aut confeccionem eukaristie in cena domini fuisse ecclesiastica sacramenta. Non enim stat quod hoc sit ecclesiasticum nisi sit ecclesia, et (ut sepe repetit) fingens significacionem ecclesie contra sanctos doctores et scripturam legis veteris dicendo quod illi habuerunt in fide sensum

15 erroneous, per idem potest equi licite fingere quod non est Deus sed frater² est, et sic doctrinam cuiuscumque articuli fidei³ variari. Ideo necesse est esse doctores verbis et forme legis domini innitentes, quia secundum illam oportet leges humanas et omnia facta fidelium regulari. Unde apostolus

D. Eph. iv. 11, Ephes. iiiii^o narrans quadruplicem gradum yerarchie ecclesiastice dicit quod Cristus dedit alios pastores et doctores ad consumacionem sanctorum in edificacionem corporis Cristi. Oportet enim quod pastores inseparabiliter sint doctores, sed

12 a. legis divine non tradicionis humane. *

30 Secundo dixi quod speciale regis officium est regere suam privatam⁴ familiam Sicut enim ordo caritatis orditur a suo sub- iecto sic mediat in suis domesticis dicente apostolo, Thymoth.v^o Si quis autem suorum, et maxime domesticorum, curam non habet, * II.

The King's duty as head of his family.
The teaching of S. Paul,
' If any provide not for his own

¹ om. unde noticia, B. ² super pro frater, B. ³ om. fidei, A.

⁴ personatam pro privatam, A.

he is worse than an infidel.' *fidem negavit et est infideli deterior.* Vicarius igitur dei debet maxime habere curam de suis domesticis, et hinc magister noster Cristus providit privilegia suis domesticis et specialiter matri sue quando pendens in cruce, tamquam in¹ cathedra doctorali, matrem virginem paranimpho et evangelice virgini comen- 5 davit, dum dixit matri *Ecce filius tuus*, deinde dixit discipulo Joh. xix. 26, *Ecce mater tua* Ioh. 19. Ubi non dubium effectualiter et²⁷ vere dixit Mariam esse matrem Iohannis et ipsum esse eius filium, non corporalem sed secundum proprietatem excellencie spiritalem ut vel sic tam dilectus discipulus recordetur 10 aponere teneriorem custodiam matri sue, et ad illum sensum exponit Augustinus super Iohannem Omilia cxix.² Sic eciam Aug. Tract. in Ioh. cxix. providit ceteris eius discipulis, dum dixit Iohannis xviii^o, *Si Joh. xviii. 8. me queritis sinite hos abire*, et post baptisavit eos spiritu sancto, dans eis constanciam* ad temporalia contempnendum Fol. 118 b. et pro lege sua fortiter paciendum. Et hoc privilegium fuit militibus eius domesticis magis carum quam fuisset dotacio Cesarea in quocumque regnum. Omnes igitur Cristiani et precipue Dei vicarii, ut sunt reges, debent quantum sufficiunt

The household of the King may be divided into
 i. priests,
 ii. soldiers,
 iii. servants.
 ii. As to the Soldiers, we have John the Baptist's teaching.

imitari mores magistri. Cum autem uxores et filii sunt 20 supra familiam residuum domus regie potest dividi in sacerdotes, milites et inferiores ministros. De militibus autem E. sufficit nunc nobis doctrina baptiste Luce iii^o *Interrogabant Luke iii. 14. eum et milites dicentes, Quid faciemus et nos? Et ait illis Neminem concutiatis neque calumpniam faciatis et contenti²⁵ estote stipendiis vestris.* Sacerdotes autem debent prohibere militibus ne iniurientur suis proximis in bonis nature vel fortune, cum sint ad talem iniuriam proniores. Et sufficit sacerdoti Christi innuere eis officium militare, quod fecit Baptista sine³ culpa irregularitatis dum dixit *Contenti estote 30 stipendiis vestris.* Ubi cupido expresse interdicitur et fidele officium militare innuitur. Qui enim recipit militare stipendium, ut sic, obligat se ad eius ministerium, ideo militum regis est diligenter* equi illa que concernunt 12 b.

i. Priests should restrain the soldiery.

¹ om. in, A. ² xix, A; 119, B. ³ sui pro sine, A.

eius potenciam coactivam. Quantum ad ministros inferiores iii. Servants sufficit pro nunc dicere quod manuducantur ad mandatorum must serve God and the King, and live in dei observanciam, ad fidelem ministerii regis ministracionem charity.

et ad habendum inter se ipsos mutuam caritatem. Sed quia i. of the priests' sacerdotum est doctrinam istam exequi, et utrobique sub rege functions we must speak more architeconice regulare, ideo de illis erit sermo diffusior. They must assist the King, Debent enim sacerdotes regi assistere instruendo in hiis que sunt ad Deum¹, consulendo ad exemplar legis dei in iusticis servandis ad proximum. Hoc enim est excellentissimum et necessariissimum officium regis legio² deputatum. Nam as we have seen

Deut. xvii. Deuteronomii xvii, ut supra, dicitur quod rex accipiet exemplar a ordained in the Old Testament.

18. sacerdotibus levitice tribus quos habebit secum. Ex quo sequitur per locum a maiori quod reges cristiani, qui debent esse magis religiosi, haberent sacerdotes Cristi, qui sunt genus For this cause electum et regale sacerdocium, stantes secum, et gracia huius officii rex noster anglie inter omnes reges cristianos fertilius dotavit archiepiscopos et episcopos regni sui. Ideo nisi repandant sibi vicissitudinem in diligencia³ huius officii sunt If it fails in its amplius increpandi, et specialiter nisi instruant eum secun- dum legem dei quid est catholicum et quid hereticum in hiis que concernunt regimen regni sui. Nam obmittendo, fingendo vel seducendo in istis forent dei et hominum maximi proditores. Nec oportet vel convenit quod sint secum cottidie It is not enough commensales, sed sufficit quod prudenter in regno vigilant to be mere table- companions, they must be 25 et instruant oves regis et suas in hiis que sunt ad deum, et ready to give si quid questionis ardue⁴ in domo regis natum fuerit ad ipsos advice. ut satrapas habeant recursum et securum⁵ secundum legem dei consilium. Qui autem stant cottidie cum regibus, ut michi videtur, debent secundum episcoporum dispositionem 30 providam limitari; quod si in istis ignorancia vel corpore deficiant necesse est regem aliunde de remedio providere. Oportet autem regem de familiaribus clericis precavere. Primo quod sint immunes a criminibus notoriis et specialiter symonia. Nam symoniaci sunt heretici et excommunicati qui

The King must see (a) that the clergy of his household are free from notorious crime and especially from simony,

¹ ad eum, A. ² legis, A. ³ indulgencia *pro* diligentia, A.

⁴ ardui, B. ⁵ et securum *in marg. al. manu*, B.

inficiunt secum conversantes defensione, approbacione, vel arguendi ommissione; et propter vehemenciam huius periculi sunt reges et eorum consilia prudenter secundum ordinem

(b) that they are not set to lay work.
ewangelii * per episcopos arguendi. Secundo considerarent Fol. 119 a.

reges quod sacerdotes sui domestici non sint¹ ad laicale 5 officium limitati. Nam, ut ostendi alias *, minus malum esset 12 c.

quod exproprietati forent a clericis quicumque redditus regni nostri quam quod clerici regis, et specialiter episcopi, forent sic ad laicalia regis officia limitati. Tunc enim viverent clerici de puris decimis, oblationibus vel² privatis elemosinis, sicut in 10 veteri testamento, et rex haberet de redditibus clero appro-

For rather than this let him disendow the Church and hire good lay ministers with the forfeited revenues.
priatis unde conduceret ministros ydoneos ad ministerium laicale, et sic undique ponerentur partes ecclesie in statu quem deus instituit. Et illud periculosum periculum ac inseparabiliter symonicum debent episcopi diligenter dicere 15

regi suo, cum sonat in plus periculosam prodicionem regis et regni quam si quotlibet hostes corporales regem nostrum invaderent et tam corpora regnicolarum quam substanciam eius destruerent. Anima enim specialiter regis custodiri³ debet ab⁴ infinitum maiori periculo plus quam corpus. Nam 20

peccatum regis et peccatum regni in causacione mutua communiter sibi mutuo correspondent⁵. Ideo totum regnum debet diligenter ad salutem et virtutem regis attendere sed specialiter eius domestici. Tercio vero notaret rex de G.

clericis eius domesticis quod sint ydonei et diligentes ad suum officium exequendum. Ydoneitas stat in sciencia et

The Bishops must see to this.
For if the King incur sin in the whole nation incurs it with him, and this is worse than a foreign invasion.
(c) The King must see that his domestic clergy are fit for their duties both in learning and virtue.

virtute, oportet⁶ enim omnes sacerdotes Christi et precipue episcopos cognoscere legem Dei, ut diffuse exposui libro vi⁰. Quomodo, queso, regularent se excellencius secundum illam 30
legem nisi excellencius illam⁷ cognoverint, vel quomodo forent exemplares consiliarii ad regulandum gentes et regna secundum legem Dei, nisi perfeccius cognoverint legem Dei? Quia quecumque privata lex a lege Dei fundacionem non habuerit abici debet a quibuscumque fidelibus, ut iniqua.

¹ sunt *pro* sint, A. ² et *pro* vel, B. ³ custodire, A. ⁴ ad *pro* ab, A. ⁵ om. cor-, A. ⁶ om. oportet, A. ⁷ eam *pro* illam, B.

Necesse est igitur clericos regum, sicut excellunt in nomine, sic excellere in noticia Dei¹ legis. Et cum sciencia inflat et obest nisi virtus adfuerit², patet quod necesse est sacerdotes regum esse³ proporcionabiliter virtuosos. Particulariter autem

^{Their virtues, according to (the pseudo) Aristotle must especially embrace three points.}

5 descendendo ad virtutes eorum patet ex dictis Aristotelis in Secretis Secretorum, quod precipue stant in tribus, scilicet

quod sint contemptores temporalium, quod sint decenter et prudenter affabiles quo ad proximum, et quod sint in verbis veraces, caventes utrobique mendacium. Prima

^{(i) That they despise temporal things.}

1 Tim. vi. condicio consonat dicto apostoli I^a Thym. vi Radix^{10.}

^{(ii) That they be easy of speech.}

omnium malorum est cupiditas. Racio autem Aristotelis stat in isto per se. Finis ministerii talis cupidi est abundancia

^{(iii) That they be truthful.}

temporalium vel honoris, et per consequens plus diligit finem illum quam ministerium suum vel dominium. Et ideo vere

Matt. vi. 24. dicit Cristus Matth. vi^o *Nemo potest duobus dominis servire.* ‘No man can serve two masters.’

^{He who increases money, increases care and avarice.}

12 d. Qui igitur sic servit mamone * sive diabolo infideliter servit deo, et per consequens cuilibet servo suo. Servicum, inquit, baiuli propter peccuniam variatur secundum eam. Quanto magis crescit peccunia crescit sollicitudo, et intencio

^{adquirendi. Et hoc in baiulo est causa corrupcionis regni multis de causis, quia dissiparet regni substanciam, gigneret in legiis regis inimiciam, et expectaret ad proditorie conspirandum in mortem regis vel suorum aut saltem in regis iniuriam. Et hec racio quare symoniaci sunt in isto regis service.}

20 Aristotele, loc. cit. officio maxime odiosi. ‘Oportet,’ inquit Aristoteles, ‘quod aurum argentum et cetera accidentalia huius mundi sint riches.

^{Hence the danger of simony in the King's service.}

contemptibilia apud ipsum et non sit eius intencio nisi in

hiis que convenient regie dignitati. Quo ad secundam ^{(ii) They must be affable.} condicionem mundiales rationabiliter notant in omnibus

^{Aristotle on the contempt of riches.}

30 ministris regum, et leges ecclesie notant precipue in sacerdotibus, quod sint dispositi in naturalibus tam quo ad animam quam quo et⁴ ad corpus. Talis enim est disposi-

Fol. 119 b. cior * ad moralem prudenciam. ‘Oportet,’ inquit Aristoteles, ^{Aristotle's opinion.}

Ibid. ‘quod sit affabilis dulcis lingue⁵ et multiplicis eloquentie.’

H. Et potest istud ostendi ex hoc quod oportet ipsum in persona

¹ l. d., B. ² om. affuerit, A. ³ omne pro esse, A. ⁴ om. et, B. ⁵ ligne, A.

For if a minister regis alloqui multas gentes. Sed Ecclesiastici vi^o scribitur *Ver-* Eccl. vi. 5.
fail in aught,
especially in this, *bum dulce multiplicat amicos* et mitigat inimicos. Defectus igitur
the ‘minister’s’,
failing is the
King’s.

in tam¹ speciali ministro foret regi quoddammodo im-
putandus, sicut ministri prudencia reddundat in regem.
Quidquid enim facit minister, ut huiusmodi, est opus domini? 5
Et hec racio quare Aristoteles docet quod non sit verbosus
aut emittens multos risus, cum temperancia multum placet
hominibus. Et ideo docet quod sit sine nota crapula et
ebrietate, et specialiter quod sit de numero vitancium vinum,
cum ebrietas dissolvit sensum et intellectum, constituens¹⁰

He must be
temperate.

(iii) The neces-
sity of truthful-
ness is manifest,

from the truth-
fulness of God.

hominem bestialem. Et concordat fides scripture cum ista
sententia. Quantum ad tertium patet, cum non fuit in
Cristo ‘est et non,’ nec secundum Deitatem mentiri poterit,
quod uterque² eius vicarius debet esse verax in verbis,
cavendo mendacium. Sic, inquit Aristoteles, baiulus regis Aristotle,
verax in verbis, diligens veritatem et *fugiens* mendacium.

Ibid. c. iii.

The root of lying Unde capitulo iii^o³ sic scribit, *Racio invidie elicit menda-*
is envy, as we
see from Aristotle
and Genesis.

patet de invidia diaboli Genesis 3°, qui primo mentitus est in Gen. iii.
auctorem scripture, et breviter invidia est causa precipua²⁰
quare de persona odita seminantur mendacia. Ippocrate
quidem, quando dolent de bono proximi nec manifeste pre-
sumunt sibi nocere personaliter propter percepcionem
apparentis malicie, ebuliunt in verba que * ymaginacio et^{13 a.}
affecio simularunt, ut vel sic fama persone quam odiunt²⁵
denigretur⁴. Hoc autem dedecet ministros qui representa-
rent personam regis et baiularent decretum eius ad exterios,
quia talibus mendaciis fides regis ad subditos solveretur et
per consequens rex a sua dignitate excederet. Rex enim
est vicarius dei qui mentiri non poterit. Et ideo decet⁵ quod³⁰

Lying ministers
would destroy
the credit of the
King.

The King speaks verba eius sint pauca atque stabilia ut dicitur xi secretorum⁶.
the truth which
he is given of
God, and his
vicar derives it
from him.

Unde sicut rex non dicit nisi veritatem quam Deus sibi
suggesserit⁷, ita vicarius eius non exorbitabit augendo vel

¹ causa *pro* tam, A. ² utraque, A. ³ vii^o *pro* iii^o, A, B.

⁴ denigratur, A. ⁵ Homo dicet *pro* et ideo decet, A. ⁶ decretorum, A.

⁷ suggestit, A.

Ibid. cc. iii. diminuendo a veritate quam de rege suo conceperit¹; aliter
iv.

enim proditorie et blasphemie falsificaret regem cui menda-
Ibid. c. xi. cium tale imponeret. Patet ista sentencia iii et iv² capitulo
secretorum Aristotelis et expressius capitulo xio³ ‘*Caveas,*

5 inquit, ‘*ne infringas fidem datam et federa confirmata . . . All human rela-*
tions, says Aristotle, are built up upon trust. If
quia omnem infidelitatem consequitur malus finis. Scias,’ inquit,
trust were destroyed, we should return to the state of
‘quod per fidem fuit hominum congregacio, civium inhabitacio;
virorum communio, regum dominacio : per fidem castra
tenentur, civitates servantur, reges dominantur. Siquidem beasts.
I.

tolle fidem et cuncti homines ad statum pecudum rever-
tuntur.’ Ideo ut dixi superius omne mendacium est natura-

liter odiosum Deo et homini, eciam conqueroribus et *Thus all lies,*
*tyrannis. Et patet generaliter quod omne mendacium, et *and especially**
priests' lies, are
1 Pet. iv. 11 specialiter sacerdotis, ponit blasphemiam. Nam i^a Petr. iii^o, blasphemy.

15 docetur quod *si quis loquitur quasi sermones dei*, loquens igitur
mendacium innuit ipsum esse verbum dei, et per consequens
ponit deum auctorem mendacii. Baiulus igitur mendax
nedum dedecus facit⁴ regi, sed dissolvit ab eo fidem et
animum subditorum, cum naturaliter homo discredit menda-

20 cibus. Ideo mentiri non est officium famuli regis regum.

Tercium ad quod oportet principaliter regem, in quantum
talis, attendere est providum regimen regni sui. Stat autem

regimen regni in paucarum et iustarum legum institucione, in

Fol. 120a illarum sagaci et acuta execuzione, et generaliter * in status ac

25 iuris cuiuscunque legii sui defensione. Oportet enim
regnum cum vivit civiliter non solum rege sed lege taliter
regulari, in tantum quod Aristoteles videtur dicere quod lex
est necessarior communitati quam rex, cum lex sit perpetua
inflexibilis faciens expedite generalius quibuscumque iniuri-

30 atis viris remedium. Unde Augustinus epistula xxxii ad

Aug. Ep. Bonefacium *quia enim (rex) homo est servit Deo vivendo* clxxxv.

13 b. *fideliter ; quia vero rex est, servit leges iustas precipientes et*

Wyclif, De *contrarias * prohibentes, convenienti vigore sanciendo. Et* Civili

Dominio, ponit exemplum de quinque regibus (ut declaravi xxvi^o C. xxvi.)

III.

The King must take thought for the prudent regimen in government of his realm.

The good government consists in the ordainment of few and just laws, in their wise and exact administration, and generally in the defence of the rank and rights of every liege-man.

Aristotle says law is more important to a community than a King, and in this Augustine agrees.

¹ concepit, A. ² lxxii et lxxiii pro iii et iv, A, B. ³ xv^o pro xi^o, A, B.

⁴ faciat, A, B. corr. Edd.

capitulo libri iii). *In hoc*, inquit Augustinus, reges *serviunt Dominum tanquam reges, cum ea faciunt ad serviendum illi, que non possunt facere nisi reges.* Oportet igitur regem statuere leges iustas et per consequens lege domini regulatas ut secundum illas tam ipse quam sui subditi serviant in iusticia deo suo. Et patet prudencia quod leges ille sint **K.**

The laws must be few.

1. Because a superabundance of human laws distracts men's minds from the law of God.

2. Because many laws are confusing and need many interpreters.

[Excellence in this respect of the laws of England.]

3. Because many laws would be burdensome and useless.

Secondly, the executive must be wise and prompt,

or the law will fall into contempt.

pauce. Primo quia sunt principales excedentes statum innocence; de talibus autem oportet servos dei solum necessariis contentari, quia superhabundancia distraheret multiplicita ¹⁰ a lege dei. Secundo quia multitudo legum talium generaret confusionem et intricacionem ad ipsas cognoscendum et exequendum, et per consequens necessitaret ad multiplicandum populum pro ipsis discendis, et subtraheret occupacionem sapientum regni pro ipsis interpretandis. Et hinc leges regni Anglie excellunt leges ¹⁵ imperiales, cum sint pauce respectu ¹⁵ earum, quia supra pauca principia relinquent residuum

homines armorum ad eius intendenciam propter lucrum, et precipue tales secundum mundanam sapienciam multipli- ²⁰ carent in regno iniurias propter questum et libidinem dominandi; et illud minaretur ruinam regni, cum secundum Eccles. x. 8. sapientem propter tales iniurias transfert deus regnum de una gente in alteram. Multitudo igitur legum talium preter **L.** necessaria foret inutilis et nociva. Sed secundum est sagax et ²⁵ acuta execucio legis regni, si enim lex regni executa non fuerit sed sopita, tunc dignitas regalis contempnit, facinus et iniuria in regno dispergitur, et per consequens utrobique Cristiana religio impeditur. Nam proporcionabiliter ut quis diligit regem diligit eius legem, cum sic sit de Christo dicente Iohannis xiii. *Siquis diligit me sermonem² meum servabit.* Joh. xiv. Et per idem sic est de quolibet eius vicario, qui non solum ²³ ex persona propria sed ex vi communitatis totius regni sui mandat ut sic legaliter procedatur³. Deum igitur contempnit, regem et regnum, qui frustrat⁴ tam rationale et

¹ om. leges, A. ² servitionem pro sermonem, A. ³ proceditur, A. ⁴ frustra, B.

solempne mandatum, cum in re dicit legem illam nedum esse superfluam sed stulte ac sacrilege institutam. Unde

Aristotele,
Sec. Secret.
c. iii.

Aristoteles [iii]^o capitulo secretorum docens quomodo fama regis servabitur per ostensionem sue sapientie atque prudencie,

⁵ ita scribit : ‘ *Quicumque rex supponit regnum suum divine legi dignus est regnare et honorifice dominari : * qui vero in servitatem redigit legem suam, subiciens eam suo imperio, transgressor est veritatis et contemptor proprie legis : qui autem legem suam contempnit ab omnibus contempnetur, quia*

¹⁰ *condempnatus est ex lege [sua].*’ Prima pars patet ex hoc quod rex ut sic acquirit Dei amiciciam tamquam verus vicarius eius quod facit hominem verissime dominari, et

Fol. 120b. secunda pars patet ex hoc quod contemptus est legis¹ notorius, cum quis obligatus ad legem incarerat vel ligat

¹⁵ eam sine legis defectu tamquam mortuam. Sic autem qui cumque rex qui legem suam suspendens servis suis ipsam subicit, sic quod non habeat libere cursum suum, ipsam legem in servitatem redigit quia persone vel comunitati subicit se et legem gracia cuius dimittit exequi legem. Tercia autem

²⁰ pars verborum philosophi ex hoc patet quod rex sic contemptnens legem propriam contempnit deum atque se ipsum.

Ideo necesse est quod condemnatus a lege tamquam sacrilegus a dei populo contempnatur². ‘Sacrilegus,’ dico, quia qui auffert execucionem sacram³entum a lege sacra facit iniuriam

²⁵ Deo et regno. Rex igitur qui debet scire legem suam et eius execucionem esse iustum et rationabilem impediendo⁴

M. ipsam facit contra Deum et populum proprium qui exinde haberet iusticie complementum. Quamvis autem rex dispensare potest in casu cum execucione legis tamquam

³⁰ superior lege sua tamen⁵ numquam nisi quando⁶ dispensabilitatis racio hoc requirit, aliter enim multiplicari possent in regno facinora quoisque perversum fuerit in speluncam proditorum Dei et regis. Ideo dicit Aristoteles ubi supra quod

¹ legis est, B. ² condempnatur, A; contempnatur, B, *in marg.* A.

³ sacram tum, B. ⁴ expediendo cum ex eras, B; impendendo, A.

⁵ tamquam protamen, A. ⁶ om. quando, A.

Following the
Secreta Secretorum we see
that (i) a King
wins God's
friendship by the
truth of his rule;
(ii) he shows
contempt for a
law when he
treats it as dead
by restraining its
free course in
favour of his
servants;
(iii) he who thus
contemns his
own law con-
temns God and
himself, and must
therefore be
contemned by
God's people as
guilty of sacri-
lege. For
although, as
superior to the
law, he may in
certain cases
dispense with it,
he must always
have good reason
to justify him
in doing so.

For the King, as sapientes philosophi et divinitus loquentes dixerunt quod in says the Secreta,
should bow to primis decet regiam maiestatem obtemperare legalibus insti-
legal institutions in reality, and
not in mere show.
tutis non in facta apparenzia sed in facti¹ evidencia, ut cognos-
cant omnes ipsum timere deum excelsum et esse subiectum
divine potencie. Tunc enim solent homines vereri regem 5
quando vident ipsum timere Deum. Si autem in apparenzia²
tantum se religiosum ostendat et sit in operibus malefactor,
cum difficile sit nefaria opera celari³ et aput populum
ignorari, a Deo reprobabitur et ab omnibus contempnetur.
Patet sentencia huius⁴ philosophi ex ratione principiorum 10
fidei et ab experientia capta de regibus Veteris Testamenti.
Cum igitur lex executa sit anima virtutum in legi subditis
non mirum si rex extingens sic executionem legis proprie
mortificat virtutes⁵ et facit irreligiose vicia * pululare. Et patet 13 d.
utrumque membrum de legibus regum et executionibus 15

Thirdly, the King as God's vicar ought to act as such.

As God as Father creates, as Son conserves, as Spirit benignantly rules, so must the King assign to his subjects their ranks, defend them in their natural goods, and wisely rule them as regards their temporalities.

There must be three hierarchies in the state : priests, lords, and labourers.

¹ infecti, A, B; in facti, corr. edd. ² tantum in apparentiam, B.
³ celare, A. ⁴ philosophi hujus, B. ⁵ virtutis, A. ⁶ om. forent, B.

vel laboratores. Primi sunt tectum domus ecclesie ideo The first are the
conversacio eorum debet esse celo propinquior, sarcina roof of the house
temporalium levior et proteccio spiritualis superior. Debent of the Church.
enim protegere partes inferiores a caumate carnalis concu- So their conver-
5 piscacie, ab imbris mundane molestie, et a vento inanis sation ought to
iactancie. Secunda yerarchia debet constanter tamquam The roof of the
tetragnous sine vituperio defendere regnum corporaliter a wind. Church should
plagis quattuor correspondenter ad quattuor domus parietes. protect the lower
Due vero differencie sursum quo ad celum et deorsum quo ad parts from
Fol. 121 a. inferum¹ sunt specialiter * sacerdotibus reservate. Tercia The second are
vero ierarchia debet intendere operi terrenorum et ideo. The third are as
tamquam sustentans regnum in temporalibus, comparabitur² the ground on
fundo domus³. Quando iste tres yerarchie comproporcionan- which the house
tur in quantitate et qualitate secundum dei regulas regnum is built.
15 procedet prospere. Ideo sapiencia regis ac eius prudencia The harmony
diligencius debet ad illud attendere. Quamvis autem dei of these three
sit perficere hos tres gradus, tamen pertinet ad eius vicarium hierarchies
ministerialiter adiuware. Sed de prima et necessariori ensures the pros-
ierarchia est nobis sermo diffusior. Si autem rex cum perity of the
10 satrapis suis regat se humiliter, perfecte comissus divino (i) If the King kingdom.
regimini; si secundo honorat clerum suum dans eis stipen- governs himself
dium secundum doctrinam legis domini⁴, et si tertio humbly accord-
ing to divine
will;
14 a. degenerantes a suo * ordine detestatur et punit severius, (ii) If he sup-
tunc stabit hoc regnum⁵ tectum stabilius spiritu dei duce. ports the clergy
according to the
law of the Lord ;
25 Quantum ad medium patet cum secundum Augustinum in (iii) If he weeds
S. Augustine, secundo de doctrina Cristiana in fine, scriptura sacra out those that
De Doctrin. Christiana, lib. ii. in fine. contineat omnem veritatem et specialiter regulas necessarias fall away ;
lib. ii. in fine. ad regendum ecclesiam militantem. Oportet in ea scrutari this 'roof of the
clergy should live upon
the tithes and
private alms.
For all civil
possessions
should be in
secular hands.

14 a.

O.

30 Quantum ad medium patet cum secundum Augustinum in (i) If the King
S. Augustine, secundo de doctrina Cristiana in fine, scriptura sacra governs himself
De Doctrin. Christiana, lib. ii. in fine. contineat omnem veritatem et specialiter regulas necessarias
ad regendum ecclesiam militantem. Oportet in ea scrutari
regulas secundum quas mensuranda sunt stipendia cleri-
corum. Videtur igitur michi secundum veritatem scripture The clergy
quod omnes clerici debent pure vivere de decimis oblacio- should live upon
nibus et privatis elemosinis laicorum, sic quod omnia civilia the tithes and
dominia in regno⁷ debent esse in manibus secularium private alms.
For all civil
possessions
should be in
secular hands.

¹ infernum, B. ² comprobabitur, A. ³ deus *pro* domus, A. ⁴ dei
pro domini, B. ⁵ om. regnum, A. ⁶ om. in, A. ⁷ in regno, al.
man. in marg., B.

dominorum. Probatur ex testimonio librorum legalium librorum prophetalium et librorum sapientum legis dei.

This doctrine is supported by the books (1) of the Law, (2) of the Prophets, (3) of the Wise Men.

1. Deuteronomy. secundum quos reges debeant¹ regulari, *Non*, inquit,

habebunt sacerdotes et levite et omnes qui de eadem tribu sunt partem et hereditatem cum reliquo populo israel, quia sacrificia domini et eius oblacione comedent et nihil aliud accipient de possessione fratrum suorum *Dominus enim ipse²*

Numbers. *est hereditas eorum sicut locutus est illis. Item numeri xviii^o Numb.*

locutus est dominus ad Aaron: Ecce dedi tibi custodiam^{xviii. 8, 9.}

primiciarum mearum. Omnia que sanctificantur a filiis israel, tibi tradidi et filiis tuis pro officio sacerdotali legitima sempiterna. Omnis oblatione et sacrificium et quicquid pro peccato¹⁵

atque delicto redditur mihi, et cedit in sancta sanctorum, tuum erit, et filiorum tuorum. Quo ad libros prophetales ecce Ezech. xlivii^o sic scribitur: Non erit sacerdotibus hereditas, Ezec. xliv.

Ego hereditas eorum,³ et possessionem non dabit eis in Israel,^{28, 29.}

Ego enim possessio eorum. Victimam et pro peccato et pro²⁰

delicto ipsi comedent et omne votum in israel ipsorum erit.

Et quo ad libros sapienciales ecce salomon qui figuravit Prov. xxx.

sacerdotes in dedicacione templi et multis aliis, sic deum^{8.}

alloquitur: Vanitatem et verba mendacia longe fac a me:

mendicitatem⁴ et divicias ne dederis mihi; tribue tantum victui²⁵

meo necessaria. Et Apostolus I^o Thimoth. vi: Habentes¹ Tim. vi.

alimenta et quibus tegamur hiis contenti simus. Et sic^{8.}

vixerunt sacerdotes et prophete sub regibus in veteri testamento.

Sic docuit Cristus verbo et opere episcopos vel apostolos suos vivere, ut patet ex lege ewangelii. Ymmo

Even the Kings of the Gentiles treated their bishops so. *sic reges gentiles pura ratione naturali honorarunt et^{* 14 b.}*

*exonerarunt⁵ suos episcopos. Nam secretorum^{806.} sic scrib- Aristotle,
itur⁷, ‘Insuper decet reges legiferos honorare, religiosos^{op. cit. c.} viii.*

¹ debeat, A. ² om. ipse, A. ³ om. et possessionem . . . possessio eorum, A. ⁴ mendacitatem, B. ⁵ exonerarunt, B; et in marg. A; exonorarunt, A. ⁶ con^o. pro^{80.}, A. ⁷ scribit, A.

P.

venerari, et sapientes sublimare; quod facerent servando eos in statu quem deus eis iustituit.¹ Ex istis formetur talis racio: aliqua est regula in scriptura sacra ad comproportionandum tam numero quam officio per totum cristianissimum clerum ad laicos, sed nulla si non ista. Nam ista regula direxit ecclesiam quando fuit maior affecto ecclesie ad terrena, multo magis tempore gracie, quando debent sacerdotes Cristi terrena despicer instar sui. Ad illud igitur oportet regem pro regni sui regimine diligenter

If the King appoints unfit priests, or burdens fit priests with secular work, he despises both them and his people.

Fol. 121 b. officio, foret tam * eos quam subiectos despicere. Nam

ambos tales ut fatuos irridet triumphans ecclesia. Quid rogo plus derisibile quam vescum¹ vel monstruosum in gradu altiori quo ad mundum statuere, ubi necesse est bonos ipsum contempnere et ob defectum complectionis sue milicie² oportet eum³ ipsum plus periculose corrue? Et

Dis.lxi. c.5. talis foret regni destruccio, dicente decreto lxi distinccione : The Decretal on this.

'Miramur quod constitutis⁴ indignos vel ambiencium presumpcionem vel populari tumultu in pastorale officium. Non est consulere populo, nec prestare regimen, sed augere dis-

crimen . . . Nec,' inquit, 'putandus⁵ est honor ille legitimus qui fuerit contra divina⁶ legis precepta collatus.' Ecce testi-

monium decreti et quo ad regimen regni per imposicionem prudentis prepositi et quo ad regulam honoris talis preposito impendendi. Unde videtur quod quotquot sacerdotes tales rex

The King who institutes or permits bad priests institutes and permits traitors.

in regno suo instituit, approbat, vel permittit⁷, tot proditoris⁸ sui regni instituit, approbat, vel permittit. Nam pessima

est spiritualis prodicio in virtute, sicut preciosior est virtus regnicolis quam bonum aliquod corporale. Sicut ergo non

foret signum regiminis tradere castrum in manus proditoris quod castrum foret hostibus calidissimis circumseptum, sic non est signum regiminis, sed destructivi regni discriminis,

¹ ves^tium, sic B. ² malicie, A. ³ om. eum, A. ⁴ constituere, A. B.

⁵ putandum, A. ⁶ divine, A. ⁷ promittit *pro* permittit, B. ⁸ om. tot proditoris . . . vel permittit, A.

comittere partem regni in regimen¹ curatoris inhabilis; cum anima, sicut est corpore preciosior, sic virtutum eius possessio atque servacio est deo accepctor et regno preciosior. Cumulus enim lapidum vivencium est preciosor saxis castri, Q. cumi deus, in cuius manu sunt regnorum regimina secundum 5

The King must
look after and pay
his spiritual
soldiers even
more carefully
than his secular
ones.

quod ipsi lapides vivi meruerint, dicit regna. Et hinc sepe dixi quod rex tenetur notare diligencius suos spirituales milites ut debite² correspondeat in quantitate et qualitate stipendio regni sui, quam debet notare * seculares milites 14 c. secundum quantitatem stipendii ad bella corporalia pro- 10

The King there-
fore must see
that his priests
are like wood,
hay, straw, fit for
thatching and
roofing. For if
they have the
qualities of lords
(stones fit for
building up the
walls) they will
not do the office
of a roof, but will
fall from weight,
and lack of the
mortar of charity.

gressuros, quia prefectus insensibilis plus disponit ut deus prosperet et pacificet regnum suum. Oportet igitur regem primo attendere quod domus sua, que est regnum, sit congrue presbiteris tanquam ligno, feno et stipula cooperta. Nam lapides tegentes gravitate et frigore caritatis partem 15 substratam domus oprimerent, nec defenderent fundamentum et parietes a caumate et ymbre irruentibus, quando, abluto caritatis glutinio tanquam materia, depellerentur ab hostibus, quia statim fiet in se regnum divisum et per consequens

The King there-
fore must provide
for his clergy as
Scripture
directs.

oportet ipsum secundum veritatis sentenciam desolari. Patet 20 ergo quod necesse est regem pro clero suo quo ad bona fortune disponere, nec est possibile dispositionem plus

The cry that the clergy must have
temporal endow-
ments is a
worthless one.

fortune disponere, nec est possibile dispositionem plus
sint dotati; quia, ut patet ex dictis, clerici sunt ex hinc
tanquam monstra turpissima contempnendi. Numerus
eciam apostolorum et hodie fratrum qui expropriarie
vivunt est tam quantitate quam qualitate et opere valde
sufficiens. Est iterum magna securitas in Deo pure con- R.

The number of
apostles and
to-day of friars
who live without
property is quite
sufficient in
every way.

It is a great
security to trust
solely in God,

fidere, et adhibito ministerio clericali congruo de ministracione³ corporali temporalium per seculares motos a Christo
confidere, dicente Apostolo Hebr. xiii.⁴ *Sint mores sine Heb. xiii. 5, 6.*
avaricia, contenti presentibus, Ipse enim dixit: Non te deseram, (Jos. i. 5.)

as the writer of
the Epistle to
the Hebrews
shows.

¹ regimen. ² debito, A. ³ demonstracione *pro* de ministr., A.

⁴ viii, A.

neque derelinquam, ita quod¹ confidenter dicamus: Dominus

(Ps. cxvii. 6.) *michi adiutor est, non timebo quid faciat² michi homo. Nec* The cry that the laws of the Old Testament do not bind us in the New is equally worthless.
valet fictio secunda qua dicitur quod leges predicte veteris

testamenti non obligant nos in novo; quia, ut replicavi

Matt. v. 17. alias, Cristus, qui venit non legem solvere sed implere, cuius factus³ est optimus interpres quomodo vetus testamentum debet intelligi et servari, docuit quomodo ipse, sui apostoli et eorum vicarii debent vivere pauperem vitam expropriatarie, quod duravit per ccc annos et amplius usque ad dotacionem

Fol. 122 a. Cesaream,* ad cuius crementum proporcionabiliter decrevit possessionata ecclesia in virtute. Item omnia moralia iudici-

alium et ceremonialium legis veteris sunt hodie observanda. When they became endowed, their virtue decreased.

Cum igitur conversacio pauper et⁴ exproprietaria sit moralis, videtur quod plus Cristum pauperem debet a suis clericis

15 observari. Sicut enim mater ecclesia est senior, sic debet esse specialiter⁵ in clero religiosior et per * consequens

deserendo mundum sponso propinquior, sed retrocedit eciam in religiosorum ordinibus, qui plus suis patronis temporalibus sunt affecti, cuius causa⁶ est indiscrecio dominorum. Item

20 decimas et illa que sonant in lucrum clericis accipimus, non expressa auctoritate legis nove sed veteris. Cum igitur ampleximur minus religiosum legis veteris, videtur quod magis religiosum pocius⁷ amplexemur. Sed constat ex

facto Christi et⁸ apostolorum quod minus religiosum est⁹

25 congregare decimas et oblationes quam vivere pure ex- proprietarie de elemosinis illorum quibus spiritualiter minis- tramus. Igitur si auctoritate legis veteris repetimus ob-

lationes et decimas, debemus eadem auctoritate abdicare dominacionem civilem. Aliter enim colaremus more

30 paganico de utroque testamento nobis placitum, abiciendo quod videtur durum et displicens, sicut introducta est in-

fideliter ex consilio Sergei monachi secta nefaria macho-

¹ ut *pro* quod, B. ² faciet *pro* faciat mihi, B. ³ factum, A,
 B. corr. edd. ⁴ om. et, A. ⁵ om. specialiter, A. ⁶ tam *pro*
 causa, A. ⁷ plus *pro* pocius, A. ⁸ etiam *pro* Christi et, B. ⁹ est
 religiosum, B.

better than
Pagans taking
from each Tes-
tament only
what was
pleasing to us.

A third cry that
the King has no
power (i) to
transfer alms,
nor (ii) to defraud
the dead of the
help due to them.

(i) This would
be the same as
saying that the
King has not full
power over the
temporalities of
his realm, to
which a fit pro-
vision for the
clergy belongs.

And if it was
lawful for Cæsar
to correct the
deficiency of
previous alms
givers, so it is
lawful now to
correct their
excess.

(ii) Temporal
lords have not
the power of
defrauding the
dead, but they
have the power
of benefiting
both the living
and the dead
by rectifying
almsgiving.

meti; quando igitur sacerdotes nostri sunt onerati¹, ut Aaronite, intollerabilibus ceremoniis, nec preparacionibus bestiarum ad victimas nec providencia uxorum cum liberis, possunt facilius currere cum Christo sine onere temporalium, necessariis contentati². Nec valet ficcio³ tercia qua dicitur **s.** quod rex non habet potestatem sic mutandi elemosinas, nec auctoritatem ad defunctos a collatis suffragiis defraudandum. Nam idem foret⁴ hoc dicere et dicere quod rex non habet plenam potestatem omnium⁵ temporalium regni sui, quia, ut dixi, ad dictum regimen pertinet precipue provida particio¹⁰ temporalium clero regni. Nec dubium quin error potest contingere in tali particione. Ideo ad regem et regnum pertinet errorem illum corrigere. Nam limitacio Cristi, ut asserunt, fuit per cesarem emenda: ymo impetracio temporalium et defectus patronorum precedentium est, ut¹⁵ asserunt, in dies renovata⁶. Convenit igitur conferentes elemosinas perpetuas nedum in extremo deficiente sed in extremo superhabundante mensuram excedere et per consequens licet eis errores corriger. Iudex autem erroris erit irregularitas⁷, paucitas et infidelitas elemosinariorum, attenta²⁰ necessitate partis residue regni nostri, cum sentencia scripturarum. Blasphemum itaque foret dicere vel quod patroni non possunt tales errores corriger, vel quod elemosinarii non possunt a condicione sub qua sunt elemosine date deficere. Tunc enim non possent primi converti a suo errore nec alii a sanctitate * vite deficere, quod repugnat dotacioni^{15 a.} eorum qui ad istam rectificacionem maxime offe[n]dunt. Nam ditissimi religiosi in Anglia occupant temporalia que a secularibus propter ipsorum delectum auctoritate dominorum temporalium sunt ablata. Et quo ad secundam partem **T.** assumpti patet quod domini temporales non habent potestatem ad fraudandum defunctos a suis suffragiis, sed ad proficiendum tam vivis quam mortuis, qui ex rectificacione elemosine ubique amplius iuvarentur. Unde, ut alias

¹ ordinati *pro* onerati, A. ² contentari, A. ³ tertiafictio, B. ⁴ hac foret, B. ⁵ rationem *pro* omnium, A. ⁶ renovatur, A. ⁷ irreligiositas, B.

ostendi, beati in celo, dormientes in purgatorio, sicut dampnati in inferno, reciperent ex tali rectificacione elemosine iuvamentum, nec potest patronus obligare quoscunque heredes suos ad servandum oppositum. Deus enim non potest obligare quempiam ut non possit emendare errorem proprium, quia tunc obligaret hominem ad peccandum.

No man can bind his heirs
heredes suos ad servandum oppositum.
Deus enim non potest obligare quempiam ut non possit emendare errorem proprium, quia tunc obligaret hominem ad peccandum.

Statuat igitur rex statum cleri in quo deus ipsum constituit,

Fol. 122 b. statuat autem ex adverso statum ad * quem anhelat occasione dotacionis cesaree, qui status forte foret ut dominetur civiliter ^{The King must try to reestablish the primitive condition of the} ^{to take the} ^{for not even God can bind men to sin.}

10 toti mundo, et inveniet quod laborare recta intencione ad clergy.

priorem statum foret per se iustum, omnis autem nitus¹ ad 2^m statum foret illicitus. Et patet regi securitas operandi.

Unde propter peccatum rectificacionis status presbiteri credo ^{The clergy are treacherously rising against any improvement.} clerum proditorie insurgere contra regnum quasi in quo quis deliquerit punietur. Conceditur tamen quod domini-

15 regni possunt concedere clericis, eciam fratribus, quod sint fructuarii suorum redditum, reservando penes se domin[i]um. Sed oportet cavere ne tales nimis multiplicent, et specialiter ne eos inficiant credentes maniacae quod super elemosinis 20 seculariter dominantur, vel quod habebunt illa iure perpetuo quomodounque vixerint. Domini enim regni nostri possent exuere se ab omni civitate, sed non possunt concedere clericatui quod civiliter dominetur, quia tunc essent

seculares domini conversi in clericos et clerici perversi in 25 apostatas. Rectificato² itaque statu cleri facile foret defen-

dere eos in naturalibus et gubernare in temporalibus cum duabus Ierarchiis sequentibus, scilicet pugnatoribus et laboratoribus, quia prima Ierarchia cum predicacione debita legis domini ad hoc efficaciter adiuvareret. Nam secundum

30 Crisostomum *Sanato stomacho residuum corpus foret sanum.*

If their state were reformed it would be easy to defend them in their natural rights, governing matters, on the same footing with the other two hierarchies.

CAPITULUM 4^m.

RESTAT videndum ulterius ad quantum et quomodo potestas regalis regiminis se extendit. Et videtur tamquam per se extent of the royal power.

¹ visus *pro* nitus, B.

² Rectificato corr. Edd. ex Rectificacio, A,B.

It seems naturally to extend to everything under the King's dominion.

Therefore he has power over the persons and temporal possessions of all the clergy;

(By temporal possessions I mean worldly riches.

This is what is meant by the prayer of the Church 'so to pass through things temporal.'

Again, as spiritual governors by prudent rule may especially benefit the realm, so if they are negligent they become the chief of traitors.

(I) For spiritual governors have especial advantages for teaching

notum quod virtus regitiva regis se extendit ex integro ad omne super quo cadit eius * dominium seculare, ut ad 15 b. omnes homines eius legios et ad omnia substrata sue possessioni civili. Super omnia quidem talia rex capitaliter dominatur, super quibusdam immediate et super aliis mediate,⁵ distancius vel propinquius secundum quod mediant plures aut pauciores subdicioni eorundem. Ex quo sequitur cum veris quod rex dominatur super omni clero suo legio quo ad corpus, et per consequens super omnibus temporalibus bonis suis. Nam super omnibus hominibus legiis et quibus- 10 cunque bonis eorum temporalibus dominatur. Omnes clerici sui legii sunt homines sui legii, ergo conclusio. Et ne stetur in sophismatibus vocando virtutes et omnia bona hominis mensurata tempore eius temporalia suppono comunem significacionem usitatam in ista materia de bonis temporalibus, 15 quod omnia et solum illa sint bona temporalia hominis versibilia¹ vel adiacencia super quibus convenit hominem civiliter dominari cuiusmodi vocantur mundi divicie. Sic enim orat ecclesia se sic transire per bona temporalia ut non amittat eterna, non intelligendo per temporalia virtutes² partes cor- 20 poris humani aut partes celi cum accidentibus et minuciis ac corporibus simplicibus, super quilibet non cadit civilis racio. Isto supposito patet conclusio eo quod omnis rex dominatur super toto regno suo, omnis clericus legius³ regis cum tota possessione sua est pars regni, ergo dominatur super omni- 25 bus istis. Aliter enim forent in regno et non de illo regno nec pars eius, quia per se notum est quod totum regnum est illud quod terminat adequatum regis dominium. Et ut ista conclusio magis appareat adiungo terciam conclusionem, quod sicut prepositi⁴ spirituales ex prudencia sui regiminis 30 sunt prosperitati regnorum plus utiles, sic prepositi spirituales in isto regimine ex ignorancia scripture vel causa alia negligentes sunt regnorum precipui proditores. Prima pars patet ex hoc quod tales prepositi efficacius docent subditos obedire

¹ visibilia, B.

² vertens, A.

³ regis legius, B.

⁴ preposui, A.

virtuose Deo et regibus, in quo precipue stat regni¹ prosperi- those under them
Fol. 123 a. tas, quia tunc totum * corpus regni foret virtuose subiectum the King.
to obey God and

divino regimini et rex ac regnum virtuose mutuo se iuvarent.

Ymmo cum nulla nocet adversitas si nulla dominetur iniqui-

tas patet quod curatis et² ecclesiasticis perficientibus ex

integro pastorale officium regnum³ procederet prospere quo

ad deum. Ymmo cum infinitum sit melius personam Good govern-
habundare virtutibus quam temporalibus, patet quod infinitum to Divine rules
is infinitely more utilior est prudens prefeccio quo ad regulam legis dei useful than with
respect to human ones.

10 quam est secularis prefeccio secundum regulas legis humane.

B. 15 c. * Nec credo quod nos illud negabimus cum in hoc stat dignitas sacerdotis. Et secunda pars conclusionis patet ex hoc quod quam bonum est aliquid tam mala foret eius privacio. Sicut ergo bonum regimen sacerdotum foret regnis 15 utilius, sic habere defectus huius regiminis foret regnis nocivius. Sic enim destructa sunt regna non nisi ex peccato quod dividit hominem eciam a se ipso, ut patet de regno Iudee sacerdotibus in lege dei torpentibus. Item quicunque est ad officium regno utilius ex precepto dei obligacione foret 20 ex subdola eius dimissione maior proditor. Sed sic est de

Joh. xxi. 15. spirituali preposito. Nam sibi precipitur a Cristo Iohann. The command of Christ was to ultimo et pascere agnos eius et oves, quod sicut striccius feed his lambs.

precipitur a maiori domino sic est magis necessarius quam pastus vel regnum corporale. Unde irreligiosa et infidelis 25 est consideracio multorum qui putant quod ille curatus est subiectis suis utilior qui est in edificatione domorum curi- osior, in pastu sumptuosior, et⁴ in apparatu splendidior.

Tales enim obliiti sunt curam anime. Item exemplariter potest hoc doceri. Si miles regni cuiusquam cui comissa 30 foret custodia castri vel ville subdole consenciendo hostibus traderet eis comissum in eius custodiam, nonne diceretur A soldier who betrays his post to the enemy is a traitor to the realm.

vere proditor talis regni? Cum igitur quilibet clericus cura- tus habet comissum ad eius custodiam castrum vel villam regni celorum, quod est ecclesia, videtur quod consenciendo A curate who yields his spiritual post to the devil is no less a traitor to God.

¹ regimini *pro* regni, A. ² et corr. Edd. est, A; om. B. ³ regimini *pro* regnum, A. ⁴ om. et, B.

diabolo et membris eius ad peccatum in dominum est ut sic proditor dei sui. Consensum dico sextuplicem ut locuntur sancti et leges ecclesie et notatur in istis versibus:

Consentit operans, defendens, consilium dans,

Ac auctorisans, non iuvans¹, nec reprehendens.

5

Et allegat glossa primi decretalium ‘De officio delegati,’ quia Decret.
liberum est de tali consensu leges multiplices. Et de tali Lib. i.
proditore dicitur Iohannis v. quod malignus non² tangit eum¹ Tit. xxix.
propter simultatem voluntatum. Sic autem loquitur scrip-¹ John v.
tura de sacerdotibus qui debent esse alcior et tucior municio
contra diabolum Can. iii. Sicut turris David collum tuum, que Song of
edificata est cum³ propugnaculis, mille clipei pendent ex ea,
omnis armatura fortium. Super quo dicit beatus Gregorius Greg. sup.
super cantica⁴, ‘Collum,’ inquit, ‘extendimus, quando longius Cant. iv. 4.
prospicere volumus. Propterea predicatores qui longe peri-¹⁵
cula et premia contemplantur vocantur collum ecclesie cum
sint capiti proximo copulati. In turre David manu fortis
notatur. Specula vite Christi, cum in illa debent sacerdotes eius
fortiter et alte distanter a terrestribus residere. Armatura
autem est potestas faciendi * miracula, exemplum sancte vite^{15 d.}
contra vicia, vel auctoritas aut racio scripture contra falsa⁵
diaboli commenta. Millenarius autem in quo completetur omnis
numerus significat perfeccionem universitatis armature spiri-
tualis. Hec sententia huius sancti. Et patet ex dictis capituli Ib. id.
libri vii quomodo speculator negligens in isto officio est^{c. vi. 11.}
causa periclitacionis plebis subdite et proditor sue custodie,
ut patet Ezech. xxxiiio, et * 2a Thymoth. iii. Et cum Fol. 123 b.
necessario iudicium Dei stabit⁶ patet quod talis est simpliciter^{Ezek. xxxiii.}
proditor in hiis in quibus est maxime periculosa prodicio, ad^{2 Tim. iii.}

So S. Gregory
expounds Song
of Solomon iv. 4.

The religion of
Kings demands
that they should
guard against
spiritual
treachery, for
thus treachery
in things sensible
will be easily
avoided.

¹ portans, A, B, in marg. al. man. iuvans, B.

² om. non, A.

³ om. cum, A. ⁴ can[tica], A.

⁵ contra flare pro contra falsa, A.

⁶ scribit pro stabit, A. ⁷ om. sic, A.

beati Bernhardi, ‘*Tres sunt gradus famosiores prodendi*’ S. Bernard says ‘There are three degrees of treachery, (i) when the traitor sets himself to introduce vices into his lord’s house ; (ii) when he is negligent ; (iii) remiss.’
Omnino,’ inquit, ‘proditorem sese noverit quicumque est ille qui¹ vicia quelibet in domum domini conatur inducere et tempulum domini speluncam vultfacere demoniorum, quia tractat

5 cum diabolo sibi consenciens contra Cristum. Secundum et tercium genus est quando quis in pugna spirituali est negligens

vel remissus. Ex istis colligitur, cum omne regnum cristianis-

mi sit secundum partem regnum celorum, quod curatus

degenerans a suo officio prodit deum regem eius et regnum.

10 Qua conclusione supposita confirmatur secunda conclusio,

primo sic : nullus rex tenetur tam periculosum proditorem suum in persona et bonis sustentare defendere vel fovere sed

omnino contrarium, sed spiritualis prepositus negligens in officio corripiendi est precipius proditor regni regis iuxta

15 conclusionem proximam², igitur rex tenetur talem non defen-

dere in persona vel bonis, sed ipsum corrigere vel saltem maliciam suam a laicis amovere, quia aliter consentiret. Sed

hoc implicat ewangelicum regis dominium super eum. Item omnis talis clericus legius, in quantum huiusmodi, debet esse

20 subditus regni legibus et sic regi. Sed precipue leges huius-

modi sunt gracia defensionis regni³. Ergo omnis talis clericus debet in hoc parere legibus regni et sic exequentibus illas

leges, quod implicat corpus et instrumenta talia regis domin- ium. Unde in confirmatione⁴ assumpti Archiepiscopi in

25 Anglia sunt in sua admissione stricte iurati regi et regno

quod non est presumendum esse illicitum vel quod⁵ in illis capitibus non sic iuratum residuum clericorum. Nam ea

intencione recipit clerus a rege sua temporalia, sed non sup-

ponitur quod clerus ex avaricia regi illicite sit subditus. Item

30 rex tenetur defendere pauperes suos laicos legios ab eorum iniuriis quo ad substanciam eciam extero invadente, ergo

multo^{*}ties⁶ ab inimico domestico. Sed tales curati per abusum temporalium nedum iniuriant⁷ regi et regno sed

A spiritual officer who is negligent is thus a special traitor, and such a man the King is not bound to defend, but to correct or at least remove.

This implies that the King has an evangelic al lordship over him.

Every liege cleric as such should be subject to the King's laws and therefore to the King.

Hence the archbishops in England swear obedience to the King, thereby binding the rest of the clergy.

The King is bound to defend his poor liege laity from external enemies, much more than from internal ones. But now the poor are injured, and the King should defend them and enforce restitution.

¹ que, A. ² primam *pro* proximam, A. ³ Ergo . . . regni *in*

marg. infer. al. manu, B. ⁴ confirmationem, B; rurati, A. ⁵ quid

pro quod, A. ⁶ multo magis, B. ⁷ iniuriantur, A.

pauperibus quos¹ spoliant bonis suis. Ergo rex debet eos in hoc defendere et non restat defensio nisi secuta fuerit restitucio. Ergo rex debet secundum leges suas facere restitucionem fieri laicis suis iniuriatis. Et patet quod² eo E. ipso quo rex dusat clericos regni sui subiecit³ eos sue⁴ 5 iuridiccioni, quia aliter possint⁴ quantumcumque iniuriari seculari brachio in bonis fortune et nature sine hoc quod pateret regi defensio contra illos, nec bona sua subicerentur

By the fact of
the King en-
dowing the
clergy he has
subjected them
to his jurisdic-
tion.

If they say they
must obey an
alien cleric,
this is contrary
to the decretal
of Leo IV.

'We hold our-
selves bound to
observe the
imperial com-
mands.'

Leo IV not more bound to obey
the emperor than
than the clergy
in England
their own King
now.
Leo IV submitted
himself to be
corrected by
Louis II.

Iste devotus papa vocans Imperatores pontifices non fuit magis obligatus regi suo Lotario Augusto²⁰ quam clerus * Anglie tenetur subici regi suo. Unde idem Fol. 124 a. Leo papa subicit se corrigendum a Lodowico Augusto, ut C. ii. 9. vii. scribitur ii 9, vii sub hiis verbis, 'Nos si incompetenter aliquid c. 41. egimus, et subditis iuste legis tramitem non serva[vt]mus, vestro ac missorum vestrorum cuncta volumus emendare iudicio.'²⁵

Why should not
then the English
clergy be
reformed?

Quare igitur non emendaretur clerus regni Anglie iuxta suum iudicium, supposito quod in preceps ducat populum suum contra tramites legis dei? Nec offendit glossa que dicit istum papam ex magna humilitate sic fuisse locutum, quia tunc ex magna virtute atque iusticia sic loquebatur ut debuit cum debet esse humilius⁷. Et per consequens pape sequentes, cum debent esse tam humiles et ex ampliori acceptacione⁸ beneficii plus subiecti, non debent condere leges istis contrarias sed tam humiliter subici regi suo.

¹ quis spoliat, A. ² eo, quod, A. ³ subicit, A. ⁴ possent, A.
⁵ om. et valemus, A. ⁶ enim, A. ⁷ humilius, A. ⁸ accepcone.

Quod si non faciunt sed rebellant seducendo populum regis

sui ad eius obedienciam debent cogi. Unde quicunque

clericci inhabitantes solium * regni nostri, supposito quod

vivant pure exproprietarie non recipientes a rege elemosinas

5 perpetuas, ad huc debent obedire et subici in quantum

incole terre regis, cum rebelles potest et debet proscribere

Clerics therefore living on English soil, even though receiving no endowments, ought to obey the King inasmuch as they are English inhabitants.

Matt. v. 13. iuxta illud Matth. v. *Quod si sal evanuerit, in quo salietur?*

Ad nichilum valet ultra, nisi ut mittatur foras et conculcetur

ab hominibus. Aliter enim posset clerus pervertere gentem

If they are rebellious he can and should outlaw them.

10 regis contra legem dei et legem regni perturbando rem

Otherwise the clergy could turn a nation against the law of God and King, without any remedy.

publicam sine hoc quod rex haberet viam ad apponendum

If then the King should correct wandering laymen and beggars, much more should he correct wandering apostates.

emendam, quod destrueret iura regnorum. Si ergo rex

They who deny this show they are unworthy to be received as inhabitants into any kingdom.

15 debet corrigere vagos laicos, validos mendicantes, multo

Leo IV's De-

magis debet corrigere vagos apostotas qui contra legem dei

cretal confirms this.

15 et regni nocent periculosius regno. Unde contradicentes

isti sentencie ut sic ostendunt se esse apostotas inobedien-

cie, et filios regis¹ superbie, et per consequens indignos ut

ab aliquo rege regnum suum incolere permittatur. Unde

decretem Leonis pape ubi supra sic loquitur, 'Si nos, qui'

20 aliena debemus² corrigere peccata, peiora comittamus, certe non

veritatis discipuli, sed (quod dolentes dicimus) erimus pre-

ceteris erroris magistri. Si igitur tales discipuli non sunt

veritatis discipuli sed a lege Cristi exorbitant, inmediate

The kingdom must be purged of these apostates.

25 turbatores, et per consequens maxime necessarium foret

regi purgare regnum suum de talibus. Unde videtur michi

quod defendantes pertinaciter isti contrarium nedum sunt

sacrilegi sed blasfemi. Nituntur enim afferre sacram

Those who deny this try to do away with the kingly power, and (what is worse) say that God does not give adequate power for the government of kingdoms.

potestatem regalem quam non nisi deus secundum aposto-

30 lum potest dare, et (quod est inhorribilis) dicunt deum

improvide dare potestatem ad gubernacionem regnorum,

quia deficere in potestate magis necessaria ad gubernacionem

huius exsupplendam, cum, ut inquiunt, rex non

habet potestatem ad evacuandum tales apostotas regnum

35 maxime perturbantes. Nec audebant tyranni tempore

Even the tyrants of the

¹ et filios regis corr. Edd. regis et filios A,B. ² om. debemus, A.

Old Testament or New Testament did not dare to openly assert that.

They killed the holy Martyrs on the plea that they were introducing a sacrilegious sect, which disturbed the people and roused Divine anger, a good plea had it been true.

It will be seen then how necessary theological science is to a realm.

For the King ought to remove heretics.

But the tyrants in trying to do this fell into heresy for lack of theological teaching.

Also as there is no realm without faith and grace, there must be men to teach faith and virtues.

Such teachers are the true theologians.

Perfectly true that every faithful layman is a theologian, but since now there are so many errors, we must have more learned ones.

veteris testamenti vel novi patenter illud¹ asserere, cum Antiochus Nero Dioclecianus et ceteri reges tyrannisantes sub eo colore peremerunt sanctos martyres quo imposuerunt eis introducere sectam sacrilegam regnum suum et populum perturbantem, et² quod Deus indignaretur regi et regno qui tales hostes³ permetterent secum vivere. Quod si martyres predicti errassent in religione Cristi et fide, potuerunt eos isto colore licite et meritorie peremisse et multo magis suas elemosinas subtraxisse. Et ex istis colligitur * quod sciencia theologie est perneces- **G. 16 c.** saria ad stabilimentum cuiuscumque regni, et per consequens rex in quantum huiusmodi debet habere theologos ad regni sui regimen se iuvantes. Debet enim rex omnis, quantum sufficit, semovere a regno suo hereticos, quod non faceret prudenter * nisi secundum doctrinam et iudicium **Fol. 124 b.** theologorum qui sciunt quod solum illi sunt heretici qui sunt scripture sacre, que est lex dei, contrarii. Unde omnes predicti tyrranni imposuerunt membris Cristi quod erant heretici. Ideo, deficiente illis regimine et doctrina theologie, incidebant et ipsi in heresim. Item cum nec est rex nec regnum nec populus sine fide et gracia, patet quod necesse est in regno esse homines qui fidem et virtutes edoceant, erroresque istis contrarios destruant, quia aliter destruentur populus, rex, et regnum. Quicunque autem sciverint sic docere ipsi sunt veri theologi, sicut erant prophete veteris testamenti. Quomodo ergo sine theologis staret regnum? Quod si legista decretista vel eciam quicunque laicus habet habitum sic docendi, ipse est vere theologus. Non igitur posset stare regnum sine theologis. Quod si obicitur omnem fidelem eciam laicum esse theologum, certum est quod sic: sed cum sint hodie tot errores in fide scripture, in tantum quod nostri theologi errant in simbolo et oracione dominica, necesse est esse theologos⁴ doctores docciores⁵ qui simpliciores illuminent. Aliter enim sciencie lucrative cum fructu

¹ istud, B. ² per ante quod, add. B. ³ MS. insert. perimerent.

⁴ theologo esse, B. ⁵ in marg. al. manu docciosos, B.

earum cecarent populum in heresim involutum¹. Nam vix Theology has
sufficit quantumcumque dispositus in naturalibus qui ab study.
ineunte estate laborat pure in facultate theoloica adquirere
habitum orthodoxe fidei ad debite docendum populum
5 obedienciam impendendam deo et regi et ad defendendum
legem nostram contra adversarios legis dei, in tantum quod
multi et magni in facto et multi in verbo contradicunt
catholice veritati. Multo ergo magis² homines Difficult there-
temporis tardati³ cum secularibus negociis non sufficient fore for men
10 nisi perfunctorie cognoscere veritates fidei mundo ab- of the world to
sconditas. Illis igitur pure theologis oportet credere ad They must there-
interpretandum scripturas secundum vivaces raciones et theologians.
testimonia sanctorum, quia illi erunt boni iudices in propria
facultate. Unde propter defectum et mutacionem⁴ the- As theologians
15 ologorum necesse est esse multos hereticos. Item quam have decreased
necessarium est esse theologos ad rectificandum popu- heretics have
lum, tam necessarium est esse theologos ad declaran- multiplied.
16 d. dum * ius regis et famam sui ac regni, tam intrinsecus Also just as
quam ad extra. Sed sine primo non prosperabitur there must
20 regnum, cum non sit populus regni terreni nisi prius sit be theologians
populus dei. Ergo nec sine secundo. Nam certificando (i) to correct the
de iure regis et eius iusticia in exequendo ministerium a deo people, so
sibi creditum debet doceri et declarari per suos theologos. (ii) they are
Non enim est ius humanum nisi de quanto fundatum fuerit declare the right
25 in lege Dei⁵ divina, nec fama regis nisi de quanto exercet and good name
iusticiam conformiter illi legi. Cum igitur fama et honor No human right
regis sint meliora quam omnia temporalia regni sui, et illa nor good name
non possunt haberi sine sapiencia theoloica, patet quam apart from
necessaria regi et regno est ista sciencia et per consequens Consequent
30 theologi eius ministri debent haberi in debita reverencia. importance of
theologians.

Aristotle, Et hinc Aristoteles in secretis secretorum capitulo xii⁶.
Sec. Secret. c. xii. sic alloquitur Alexandrum, 'Studia in civitatibus regni tui' Aristotle's advice
permitte et precipe tuis hominibus ut doceant filios suos to Alexander.
sciencias litterarum et faciant eos studere in nobilibus libera-

¹ devolutum, B. ² magis ergo, B. ³ cordati, B. ⁴ et iuvacionem
in marg. A. ⁵ om. Dei, B. ⁶ xviii. pro xii. A, B.

libus scienciis. Et tua debet providencia eis in necessariis subvenire. Fac aliquam prerogativam bene studentibus et proficientibus et per¹ hoc prestes aliis scolaribus exemplum et materiam vigilandi. Exaudi petitiones eorum, epistulas recipe et² attende. Collauda collaudandos, remunera re- 5 *munerandos. In hoc excitabis litteratos ad tua preconia extollenda, et ad gesta tua in scripturis perpetuanda . . . In hoc honoratur imperium, decoratur regnum, illuminatur curia, annuales et gesta regalia memorie melius comendantur. Quid sublimavit regnum Grecorum; quid gesta eorum per* 10 *totum mundum perpetualiter diffamavit. * Hoc certe fecit Fol. 125 a. diligencia studencium et probitas sapientum.' Scienza ergo regno necessario honoracior et undique utilior debet amplius affectari.*

Would that the King would assign all patronage in mortmain to theologists only.

This would harm no one and do much good.

The King therefore does himself an injury in holding back from so good a work.

At present all benefice seekers apply to Rome at great cost, thus even fit incumbents have practised simony and as a rule the ignorant, rebellious and useless are preferred.

¹ ut pro *pro* et per, A, B. ² recipere *pro* recipe et, B. ³ manifestam *pro* maximam, B. ⁴ ix, a; 10, B.

Aristotle Sec. Secret. c. vi.

oneratus¹, et religiosi quibus confertur ius talis patronatus participarent corporaliter tantum fructum elemosine regie sicut modo, et undique acresceret profectus spiritualis in regis² regi[mi]ne et tutela. Nec valet fingere quod rex ^{1. The King would not wrong the patrons nor the Roman Court.} 5 faceret iniuriam patronis et curie, quia de bonis suis et regni provideret sibi utiliter conformiter legi dei, quod non sonat alicuius iniuriam³. Cum enim rex potest licite afferre ^{If the King may deprive a cleric of his temporalities for contempt, surely he may deprive patrons for simony.} temporalia a clero suo legio pro contemptu, quia aliter non foret indubie rex eorum, planum est si dicti patroni 10 promovent symoniace cognatos suos vel sui ac suorum confederatorum affines et famulos ut sic, tenentur secundum legem dei et hominum perdere privilegium patronatus. Rex ergo cui comittitur regimen huius elemosine debet pro ^{Confiscation of patronage for this offence, quite justifiable.} tali maiori contemptu dei regis et regni, patronatum sic abusum in suis manibus confiscari. Ad habendum autem ^{Such abuses have existed since the time of Archbishop Islip.} iudicium de assumpto consideret sagax speculator status regni quod curati promoti fuerunt per tales patronos a tempore Symonis Yslep, Cantuariensis⁴ Archiepiscopi, et pueri⁵ non⁶ secundum rationem qua⁷ ad regimen tale patr. ^{Boys appointed because the relatives of the} 20 ydonei, quin ymo secundum rationem qua patronorum ipsorum vel suorum confederatorum cognati famuli vel affines, et abusus privilegii patronatus foret faciliter convincendus. Nec valet ficticia secunda qua dicitur quod multi ^{It is no argument to say that the system has produced good men, that grievances have been redressed on appeal to Rome.} boni pastores et curati secundum istam viam processerant, ymmo multe iniurie regum Anglie et partes ree erant per appellacionem ad curiam extincte, excommunicatissimum ergo foret negare concursum ad fontem iusticie. Nam ut sepe dixi, Deus non permitteret malum fieri nisi multiplex bonum exinde contigeret. Unde pessima evidencia est 'bonum copiosum ex isto evenit, ergo non * est⁸ illicitum ^{God can always bring good out of evil.} vel nocivum⁹'. Nam ex peccato Luciferi et peccato primi¹⁰ hominis multa bona occasionaliter processerunt. Ideo

¹ oneratus corr. Edd. ex honoratus, A, B.² regni pro regis, A.³ patronis . . . iniuriam in infer. marg. alia manu, B.⁴ Cantu-

ariensis corr. Edd. ex Cancelarius, A, B.

⁵ pueri, A; pure, B.⁶ om. non, B. ⁷ qua, A; que, B.⁸ om. est, A.

necessarium, B.

⁹ nocivum, A;¹⁰ primo, A.

oportet in istis attendere quid directe et in maiori parte ex facto tali contigit et attentis circumstanciis iam currentibus probabiliter melius iudicare, aliter enim nunquam propter culpas clericorum fuissent in possessionibus eorum monachi et canonici introducti. Attendat ergo sic arguens⁵ si plures boni pastores in comparacione ad tempus sine institucione illius curie processerunt, vel si boni pastores habent suam iusticiam a scola illius curie tamquam per se causa,* vel tertio si non manifestius malum ex illa provenit. **Fol. 125 b.**

More evil than good has resulted.

The Roman Court is to be honoured, but not to be occupied with causes better settled at home, though it may give help in especially difficult cases.

That some theologians are froward is no objection to my argument, for this is to be expected.

The faithful must note that probity is measured by spiritual power of conversion, and is possessed alike by natives and foreigners.

Conceditur tamen quod honoranter obediendum est illi curie, ¹⁰ eciam si fons ille versus fuerit¹ in cisternam. Sed non est occupanda per causas profanas ad enervacionem regnorum, que cause potuerunt et deberent infra regna expediencius terminari. Si autem iuvat in aliis causis plus² arduis est laudanda. Nec valet tercia ficcio qua dicitur quod ¹⁵ theologi quandoque plus ceteris discolisant cum sepe clerici promoti per reges sunt eis³ meliores. Non ergo valet limitare promociones huiusmodi ad solum theologos. Patet quod si evidencia ista moveret, numquam preponeretur unus status alteri, eo quod de statu altiori quandoque contingit ²⁰ oriri apostolas. Ymmo de statu altiori vertibili, sicut eis stantibus fuerit plus strenui, sic fuerit eis degenerantibus plus perversi. Non tamen propterea debet postponi status humilior ad regendum. Et sic concedo quod de clericis regis contingit esse pugiles gloriosos sicut patet de sancto ²⁵ Thoma. Sed notet fidelis quod non penes multiplicitatatem **L.** temporalium vel prosperitatem mundanam, sed penes edificationem spiritualem convertendo subditos a peccatis ex doctrina legis Christi, mensuret prepositi probitatem, quod sepe evenit de indigenis eciam ydiotis, et sepe de alienigenis ut ³⁰ patet de Anshelmo et Hugone et ceteris. Et ideo est licitum atque expediens secundum intencionem rectam atque probabilem alternare. Ymo ut credo deus ideo tam varie disponit prepositos ut cognoscamus non ex status dignitate,

¹ fuerit versus, B. ² quam post plus, add. A; quam cancellatum, B.
³ aliis, A; eis, in marg. ceteris, B.

nec ex presentantis aut instituentis famositate, sed ex gratia dei et assidua pastorali occupacione constat bonitas prefectorum. Unde tales leges humane mutabiles debent sub condicione institui si prefectus * dicta in sua admissione factis 5 compensem in sua conversacione, quia operibus debet credi; et ita licet canoniste legiste ymmo idiote possint rite ad curam anime acceptari, tamen solum theologi debent ad officium illud admitti cum omnes cristiani sint secundum plus vel minus theologi. Ideo solum debet talis curatus admitti ea ratione 10 qua habet artem regiminis animarum, quod est evidencius de perfecciori theologo. Et utinam curati forent per superiores et subditos domati quod per se percipientes officium regiminis et ad onus eorum atque periculum vel cum formidoloso¹ murmure ipsum acciperent vel pura intencione spiritualiter 15 proficiendi ecclesie postposita ambicione status et temporalium sicut fuit in ecclesia primitiva; quod contingeret si episcopus regulariter ad debitum officium curatum secundum leges ecclesie coherceret, si populus subditus post defectum eius notorium stipendia consueta subtraheret, et omnino si nec 20 temporalis dominus nec alius aliquo genere consensus curatum² talem a medicinali correpcione vel complecione sui officii retardaret. Tunc enim non occuparentur curati in alienis officiis.

Benefices should be open to all, yet theologians alone ought to be admitted, since all Christians are theologians more or less.

If bishops kept curates strictly to their proper work, if the people refused to pay the salaries of notorious offenders, and if no one tried to shield the guilty, spiritual purity would be restored.

Ant. in Sec. Et hec causa decoravit martyrium sancti Thome iuxta illud
Noct. in die S. Thomae.
25 'Exulat vir optimus, sacer eciam insignis,
 Ne cedat ecclesie dignitas indignis.'

Aristotle, Nic. Eth. Bk. v. Sed ut officium regis parum laci cognoscatur, suppono quod inter omnes virtutes decet regem servare iusticiam. Sicut enim iusticia est virtutum preclarissima, lucens inter ceteras, sicut Esperus inter astra, sicut patet v^o ethicorum, sic decet personam preclarissimam, cuius modi sunt

Aristotle, Sec. Secret. c. vii. pas- reges, ipsam indui excellenter, ut pulcre declarat Aristoteles in Secretis capitulo vii^o³, per hoc quod iusticia reguntur omnia opera Dei cuius oportet regem esse vicarium. *Iusticia*, inquit, est commendacio laudabilis de proprietatibus altissimi. Unde et regnum debet esse eius quem deus

¹ formidinoso. ² tutatum pro curatum, A. ³ lx^o pro vii^o, A, B.

Above all the King must observe justice, the brightest of virtues.

This is insisted on in the Secreta Secretorum.

eligit et constituit super servos suos, cui comittenda sunt negocia et regimina subditorum, qui debet * speculari et Fol. 126 a. defendere possessiones divicias et sanguinem subditorum et omnia eorum¹ opera, sicut deus eorum, ergo in hoc assimilandus est deo. Et declarat consequenter quod oportet 5 regem regere regnum suum iusticia, sicut Deus iusticia

². Three catholic conclusions can be drawn from these passages.
i. He alone is King whom God chooses.
ii. The King governs for his subjects' good.
iii. All the King's works should be copied from the justice of God.

dirigit regnum suum. Et possunt notari ex predictis verbis M. Aristotelis tres conclusiones katholice, prima quod solum ille est rex quem Deus eligit et constituit super regnum. Nam iuxta apostolum Roman. xiii *Non est potestas nisi a Rom. xiii. Deo*, non est rex nisi habeat potestatem regiam et virtutes,¹ ergo non est rex nisi a Deo. * Unde fides subditorum capi 17 a. debet ex virtute regiminis sui et operibus eius iustis. Ideo secunda veritas catholica in verbis est Aristotelis, quod Deus comisit regi pro suo officio subditorum regimina² in bonis 15 naturalibus vel³ moralibus et fortune. Pro primo dicit Aristoteles quod rex⁴ debet defendere sanguinem suorum⁵ op. cit. subditorum, pro secundo dicit quod rex debet defendere c. x. eorum divicias que potissime sunt virtutes, et pro tertio c. ii. dicit quod rex debet defendere eorum possessiones ab 20 hostibus exstrinsecis et intrinsecis, iniuriatis restituendo quod

suum est et ab iniuste occupantibus aufferendo. Tercia veritas catholica est quod licet rex sit Dei vicarius, ut dicit Augustinus, et per consequens nec Deus in celo nec in terris, tamen oportet omnia opera eius esse a Dei iusticia 25 exemplata. Ideo dicit Aristoteles, Oportet regem imitari⁶ *Altissimum in omnibus operibus suis*. Et hec racio quare dixi superius quod oportet regem regulari per sapienciam theologicam, et quare est nimis impium atque sacrilegum impugnare verbo vel opere regiam potestatem dicente 30 apostolo *Roman* xiii *Qui resistit potestati, Dei ordinacioni* Rom. xiii. *resistit*. Ideo rex debet precipue cavere de talibus cum².

This is the pur-
port of my
33rd conclusion,
viz. that the

sint, ut ait, hostes Dei regis et regni. Et patet sentencia quam dixi in xxxiii conclusione abbreviata; quod officium

¹ opera eorum, B. ² regiam, A. ³ om. vel, B. ⁴ debet, A. B. debet, corr. Edd. om. rex, A. ⁵ om. suorum, A. ⁶ mutari pro imitari, A.

dominorum temporalium et regum precipue est legem work of temporal lords, and ewangelicam potestative defendere et ipsam in sua conver-

Chrysos- sacione diligencius observare. Unde Crisostomus omelia especially of Kings, is to de-
tom, Op. imperf. c. xi. 9. iii. est proditor veritatis et ponitur xi qu. iii^a ‘Nolite¹’ ‘Sicut,’
c. 86.

inquit, ‘sacerdos debitor est ut veritatem quam audivit a Deo
libere predicit, sic laicus debitor est ut veritatem quam audivit
a sacerdotibus prolatam defendat, quod si non fecerit prodit
veritatem.’ Ex ipsis colligitur quod rex sit ad observandum

10 legiis suis iusticiam strictissime obligatus, nam hoc mandatum The King therefore is most strictly bound to observe

habet a deo tanquam precipuus eius vicarius. Ideo ex justice.

prevaricacione magis culpabitur², cum ubi status est alcior (If he does not, he is more than
ruina vel culpa est gravior. Et hinc Sapiencie vi^o dicitur other people culpable.

Durissimum iudicium hiis qui presunt fiet. Et hec racio

15 quare Apostolus precepit thimotheo coepiscopo, et in ipso

1 Tim. ii. 1. 2. toti ecclesie, primo omnium, fieri obsecraciones, oraciones, This is why S. Paul bids us postulaciones, graciarum acciones pro omnibus hominibus, pro pray etc. for regibus et omnibus qui in sublimitate constituti³ sunt, ut quietam Kings first.

et tranquillam vitam agamus i^a Thimo. ii^o. Sed hodie illi qui Now-a-days men change the 20 defenderant scripturam nituntur pervertere⁴ hunc ordinem,

18 a. exigentes quod primo oretur * pro episcopis, deinde pro regibus, cuius exaccionis causa multiplex potest esse; prima for three reasons, all bad.)

ut ostendatur in populo superioritas sacerdotum, secunda ut sicut scidebant a regibus regna sua, sic prescindant prenos-

25 tice spirituale suffragium quod eis impenderent, et tercia ut prenoscant eos maiori irreligiositate oracionum suffragiis plus egere. Aliter autem non video quin staret ordo

secundum quem apostolus docuit exorare. Sed reddendo ad

Fol. 126 b. strictitudinem⁵ * obligacionis regalis ad suos subditos, videtur The King is secularly more bound to his subjects than they to him.

30 mihi quod rex sit plus seculariter obligatus suis subditis

quam e contra. Nam rex debet secundum leges suas legem

Dei magis bonum eis tribuere, et ut sic est obligatio maior, The governance which the King owes his subjects should be more

ergo conclusio. Nam regimen⁶ quod rex debet suis legiis⁷

¹ om. nolite, A. ² culpabiliter, A. ³ sunt constituti, B. ⁴ per-

vertere, A; defendere canc.; in marg. pervertere, B. ⁵ strictitudinem, B.

⁶ regnum, A. ⁷ legitisis, B.

precious than
the service which
they render to
him.

For (i) the King
should be more
virtuous than
his subjects
and so more
fertile of service.

(ii) Subjects are
said to 'lend' to
the King, as
expecting an
ampler return.

(iii) As God's
vicar the King
must in this also
resemble God,
Who, as S.
Augustine
teaches, neces-
sarily confers
greater gifts on
His subjects
than they can
repay.

debet esse preciosius quam ministerium vel redditus quem rependunt, cum virtuosum regnum¹ in rege sit Deo accepctius quam bonum fortune vel ministerium corporale. Et quo ad bona virtutis patet quod rex debet esse virtuosior et per consequens ex vi communionis debet esse in retribucione⁵ fertilior, aliter enim non servaret leges regis magnifici. Et istam veritatem videtur nos apostolus docere Roman. xiii Rom. xiii.

quando dicit² *Ideo enim et tributa prestatis*³. Non dicit 'donatis' vel 'datis' sed signanter quod 'praestatis'³, ad denotandum nobis quod rex debet superhabundanter facere¹⁰ recompensam. Et tertio idem confirmatur ex hoc quod rex o. debet esse propinquior dei vicarius et ei similior. Sed Deus plus debet suis subditis quam e contra, ergo et rex quo ad subditos regni sui. Quod autem deus obligacionis est sue fabrice quam e contra docet Augustinus in 'de verbis Domini' Aug. De sermone xli.⁴ 'Habuisti me largitorem, facito debitorem.' Et Domini. patet cum Deus dat tantum persone homini quantum debet, et dat homini omnia bona sua naturalia et accidentalia, ymmo beatitudinem et se ipsum, homo autem non potest tantum e contra reddere Deo suo, patet quod Deus est plus²⁰ creditor⁵ homini quam e contra. Ideo dicit Augustinus ubi supra: *Fac me debitorem . . . Pauca michi das, plura reddam.* Aug. ib. *Terrena michi das, celestia reddam. Temporalia mihi das,* in fine. *eterna restituam. Te ipsum tibi reddam, quando te mihi reddidero.* Et patet quod maioritas⁶ talis debiti dicit excellenciam²⁵ debitoris. Unde oportet fidelem scire de debito distinctionem quomodo Deus debet ratione gracie promissionis, creature autem ratione beneficij prioris acceptionis, et hoc dupliciter⁷, vel secundum superioritatem vel secundum inferioritatem graduum quos Deus⁸ instituit inferre debitum³⁰ ministerii modum. Suis ordinavit * enim ut superior sit¹⁸ b. obligacionis. Deus autem debet ex sua misericordi iusticia solvere quod promisit. Unde Augustinus in 'de verbis

¹ regimen, B. ² om. dicit, A. ³ patratis, A. ⁴ xliv^o, A. B.

⁵ creditor corr. Edd. ex. debtor, B; debito, A. ⁶ majoris, A

⁷ duplex, A. ⁸ om. deus, A.

Aug. in De Apostoli' sermone xv^o¹, 'In hiis, que iam habemus, lauda- God's debt to
Verb.
Apos. serm. remus Deum largitorem, in hiis que nondum habemus, teneamus man is His obli-
xvi. ii. debitorem. Debitor enim factus est, non aliquid a nobis gation to fulfil
accipiendo, sed quod ei placuit promittendo. Aliter enim His promises.

5 dicimus homini, debes mihi, que dedi tibi: et aliter dicimus, So God's
Debes mihi, quia promisisti mihi. Quando enim dicis; Debes obedience to
mihi, quia dedi tibi, a te processit beneficium, sed mutuatum non men is His
donatum. Quando autem dicis; Debes mihi, quod promisisti gracious listen-
mihi, tu nihil² dedisti, et tamen exigis. Bonitas enim eius ing to their
10 qui promisit dabit, ne fides in maliciam convertatur. Qui petition.
autem fallit malus est. Et correspondenter³ est de obedi-
15 creatura rationalis obedit deo est servilis audicio qua humiliter
perficit mandatum domini, et sic omnis obediencia est rata
ob audiencia. Ymmo obediencia sumitur quandoque laxius⁵
pro quacumque impensione servitutis quam creatura mota
solvendo eis debitum ex promisso. Obediencia autem qua
Mark. iv. divinitus reddit Deo, ut Marc. iii, *Venti et mare obediunt ei.*

41. P. Unde Augustinus libro ii^o 'de mirabilibus scripture sacre'
Aug. De Mirab. ii. 4. capitulo 3°, exponens illud dictum Iosue x capitulo 'Sol
Josh. x. 12. contra Gabaon' *Iesus filius, Num princeps populi Israel?* soli
in meridie precepit ne se moveret et lune ubi fuerat staret
donec se *Dei*⁶ populus de inimicis vindicaret. Quod et
25 factum est. Nam sol duos dies in uno conclusit et luna diei
spacio non occurrit. In qua iussione non humani imperii
auctoritate luminaria⁷ requiescant, sed domini imperantis
ut starent iussi obediunt. Nil enim propter iubentis ho-
minis verbum dei creature faciunt, sed quod dominus servi
30 sui oracioni obediens precepit hoc efficiunt. Sic enim per-

Fol. 127 a. hibetur 'Sol stetit * contra gabaon et luna ad vallem Achilon
obediente domino voci hominis.' Ex quo intelligitur deum God will there-
servorum suorum precibus obedire. Aliter enim oportere fore obey the
prayer of His servant.

¹ lxxxi^o, A, B.² multis pro nihil, A, B.³ consequenter, B.⁴ obedivit, A.⁵ latius in marg. A.⁶ om. Dei, A.⁷ lunaria, A.

negare quod deus inclinet aures suas ad preces hominum,
et istam sentenciam cum forma * loyce vellem nostros trac- **18 c.**
tantes de absolucionibus, de miraculis et de obedienciis quas

Man is only
bound to obey
man harmon-
iously with his
prior obedience
to God ; he
must therefore
sometimes obey
by resisting, as
the bishop of
Lincoln did in
regard to the
pope.

exigunt parum attendere. Deus enim facit miracula et
absolvit, et homo non nisi equivoce; nec quisquam debet 5

homini¹ obedire nisi de quanto debet esse prius obediens
deo suo; et ideo debet homo secundum legem correpcionis
fraterne quandoque obedire preposito resistendo. Et hinc
scripsit pape Linconiensis volenti proficere unum inydoneum

in sua diocesi, ‘Obedienter resisto et contradicendo obedio.’ **10**

Nam ut sic religiose servit homo preposito suo cor-
ripiendo ut debet obediendo Deo; ymo cum facit illud
quod aliis petit implicite in confuso, patet quod obedit ut

debet Deo et suo preposito; ut si dominus freneticus precipiat
vicissim duobus famulis quod ministrarent sibi gladium, et **15**

primus considerans mandatum domini de non iniuriando
proximo vel nocendo, et aliunde considerans furiam² domini

sui qua occideret se ipsum, abscondit ab eo gladium;
secundus vero famulus sibi³ mandatus a domino suo furioso

afferre gladium statim affert, in quem dominus statim irruit **20**
occidendo se ipsum; patet quod primus est obediens et
secundus inobediens sic agendo. Primus enim obedit deo et

implicite ipsi frenetico cum ipse confuse petit quod alias sibi
faciat bonum, quod cum facit secundus famulus facit utro-
bique oppositum. Patet quod primus est utrobique obediens **25**

et secundus inobediens deo et homini. Et hinc dicit Augus-
tinus libro **20** ‘de visitacione infirmorum’; *Absolute dico quia⁴* Aug. De

docendus est (sacerdos iniungens talem penitenciam) *non* ^{visit.}
sequendus: nec ibi erit inobedientia, ubi est eruditionis humili⁵ ^{infirm.}
officiositas. ^{Lib. ii. c.}

Et istam sentenciam docet septimum capitulum
sequens⁶. Unde et hec racio quare nos seculares clerici **Q.**

The servant
who hides the
sword his lunatic
master bids him
bring, shows
truer obedience
than he who
brings it.

habemus rationem uberioris obediencie quam claustrales.

Possumus enim copiosius et meritorius obedire hominibus

¹ homini debet, B; hominum *pro* homini, A. ² furiam, A; sen-
tenciam, B. ³ om. sibi, B. ⁴ quia, A; quod, B. ⁵ officialitas, A, B.
⁶ sequentes, A; sequens, B.

Secular priests
can obey better
than those
in cloisters.

illis et eorum prepositis, quia tam voluntati eorum inordinate et precepto sine incarceratione vel pena retardante resistendo, quam eciam obedire voluntati eorum ordinate voluntati divine conformi meritorie adimplendo; et insuper nostris 5 prepositis possumus copiosius et meritorius obedire quia contingit verbum domini esse restrictum paliatum et omissum proditorie propter timorem servilem talium conventuum mundialibus deditorum. Sicut enim lucrum est homini, quo

18 d. ad beatitudinem, habere prepositum cui * private obediatur et As it is gainful for a man to have a superior over him and to live with others so long as they are good, so it is hurtful to do so if they are bad.

10 confratres cum quibus claustraliter vivat dum modo fuerint vere prudentes et comunicacione virtuosa socios adiuvantem,

sic e contra est detrimentum professo dum prepositi et confratres¹ in modos oppositos sunt perversi. Ideo necesse est

regno habere clerum varium et specialiter prelatos sparsos

15 secundum vitam et regulam primitivam. Nam periculosissimum est regno quando clerus aliquo quinque² generum

consensus anuit in malo prepositis, in quibus regni regimen salvaretur. Nam, ut tetigi superius, est dare quinque modos

consensuum, scilicet auctorisacione, consiliacione, defensione

20 que sit multipliciter, quarto voluntaria cooperacione, et quinto spiritualis iuvaminis substraccione, et in quolibet istorum

quinque generum contingit³ consencientes peccare gravius

quam ipsos principaliter delinquentes. Ideo cavendum est

Fol. 127b. clero precipue de isto consensu quintuplici. Primum genus * Authorization, the first kind of 'consent,' is the special danger of Kings, who are thus made blameworthy for the sins their defective rule causes in their subjects, both lay and clerical.

25 consensus communiter inest regibus et aliis prepositis tam spiritualibus quam temporalibus in sublimitatibus constitutis.

Nam quot peccata contingunt in subditis ex defectu regiminis prepositi, totpliciter est culpandus. Et in isto precipue

quando cognoscit peccatum subditi et tamen tacet⁴, foveat

30 pro pecunia vel defendit. Et in ista manerie peccatum regis nedum se extendit ad laicos sed ad clerum, ut puta si in pre-

feccione persone⁵ inhabilis sit carnalis si legitime correcci-
cionis cleri repugnat, vel si in correccione cleri, que ad eum

attinet, sit negligens vel remissus. Et istam sentenciam veri

The true teachers of the

¹ confratris, A. ² quandoque, A. ³ convenit, B. ⁴ trini-

tatem, A. ⁵ imperfectionis perpetue, A.

Gospel should often preach on this to princes.

evangelici sepe predicarent principibus, quia¹ cautela diaboli docet suos discipulos quod dum fuerint obstinati et notorie criminosi, et sic corrigi debeant per suos prepositos, quod ex thesauro Cristi faciant sibi amicos de episcopis vel brachio seculari. Et sic tam grex quam uterque pastor dampnabiliter inficitur ex consensu, cum prepositus exponit se ut sic tamquam tironem diaboli contra Cristum. Sed quid dampnabilius et in tremendo iudicio plus timendum? Et 5 ideo dicit beatus Isidorus libro 3º 'de summo bono' capitulo liiiº, et ponitur in decretis xxiii. v. 'Principes': *Quod C. xxiii. Q. seculares domini tenent culmen potestatis ad muniendum² ecclasticam disciplinam. . . . Cognoscant, inquit, 'principes seculi Deo se debere esse * racionem reddituros propter ecclesiam, 10 a. quam a Christo tuendam suscipiunt. Nam sive augeatur pax et disciplina ecclesie per fideles principes, sive solvatur, ille ab eis racionem exigit qui eorum potestati suam ecclesiam credidit.'*

Et patet manifeste quod loquitur de ecclesia cleri quam subdit potestati secularium dominorum. Sed que racio munitionis deo reddenda in die judicii quando principes

'Princes must know that they must give an account to God for the Church which it is given them to defend.'

What will await princes if they defend apostates!

The King therefore must withdraw his alms, since the receiver of them has broken the conditions.

If the pope can withdraw temporalities, the King can.

But the sacrilegious say that the temporal lords cannot help them by depriving them of the temporalities,

*Cognoscant, inquit, 'principes seculi Deo se debere esse * racionem reddituros propter ecclesiam, 10 a. quam a Christo tuendam suscipiunt. Nam sive augeatur pax et disciplina ecclesie per fideles principes, sive solvatur, ille ab eis racionem exigit qui eorum potestati suam ecclesiam credidit.'* 15

Et patet manifeste quod loquitur de ecclesia cleri quam subdit potestati secularium dominorum. Sed que racio munitionis deo reddenda in die judicii quando principes consentiunt vel defendunt in crimine apostatas precipuos

adversarios legis dei? Unde, ut sepe dixi, non est apercius regis remedium quam subtrahere elemosinam suam, super condicionem donacionis et ut periculosus proditor minatur regno ruinam. Nec sunt audiendi sacrilegi qui dicunt quod rex non habet potestatem ad defendendum contra prodidores bona propria et pauperum regni sui saltem ab ipsis apostatis abstrahendo: quia pape episcopis et eorum ministris licet, ut inquiunt, temporalia ipsa copiose detrahere, multo magis regi, qui est eorum dominus, cum predictorum prepositorum

30 subtraccio nocet eis altrinsecus atque regno. Unde predicti sacrilegi lapsi sunt in tantam demenciam quod negant posse dominos temporales iuvare ipsis afferendo et exonerando eos sarcina temporalium qua spiritualiter sunt depresso, et

¹ qui *pro* quia, B.

² minuendum, A, B.

v. c. 20.

tunc indubie sunt diaboli indurati, pro cuius declaracione with which they
suppono ut alias quod tales peccare potuerunt occasione are spiritually
affluencie temporalium, a quo peccato liberarentur ipisis weighed down.
ducentibus vitam pauperem. Quamvis autem hoc pateat de If they are thus
5 omnibus dampnatis propter abusum bonorum seculi tamen beyond help
triplex testimonium sanctorum adducam in fidem eiusdem¹. they must be hardened devils.

S. Aug. Primum est dictum Augustini, in 'de questionibus veteris i. Testimony of
Quæst. ex Vet. Test. et nove legis' xxxii capitulo, sic dicentis; post hanc vitam S. Augustine to
xxxii. *divites² seculi egebunt, penitentes se pauperes non fuisse.* Et the danger of
riches.

S. Luke xvi. patet de Divite sepulso in Inferno Luce xvi. Secundum ii. Testimony of
19. testimonium est dictum beati Gregorii xxi moralium iii^o S. Gregory.
Gregory capitulo sic dicentis: 'Quanto iniusto temporalia bona suppe-
Mor. xxi. iv. tunt, tanto eterna negantur... Vituli,' inquit, 'qui mactandi
sunt in liberioribus pastibus relinquuntur.' Et ideo sepe vocat

Fol. 128 a. possessionem temporalium * pondus anime. Et hinc dicit
Luke xviii. Cristus Luce xviii^o quod *difficile est divitem intrare regnum*
24. *celorum.* Tercium est factum et dictum domini Linconiensis iii. Testimony of
19 b. epistula xviiia³ quam scripsit * sorori sue. 'Noveris,' inquit, Grossetête.
Grosse- 'quod omnes redditus quos habui, resignavi, propter prebendam
teste, Epist. viii. quam habui in ecclesia Lincolensi. Nec te, que religionis geris
habitum, religionis que⁴ servande emisisti votum, moveat⁵ aut
contristet, si spontanee factus sum pauperior, ut virtutibus fiam
dicior; si mundo sim⁶ despecior, ut celi civibus sim acceprior;
si propter bonum obediencie reliqui quedam temporalia, cum

25 nulla virtus nisi per obedienciam mereatur celestia. Debes
autem bonum quod amas in te, tanto ardencius amare in me,
quanto coniunctiores sumus carnis proximitate. Amas autem

in te ipsa, ut spero, bona vere religionis. Veritas autem⁷ reli-
gionis nititur apprehendere culmen perfectionis ut iam nulla⁸

30 mala proximis irroget, irrogata [a] proximis equanimiter
portet; abiectis bonis temporalibus nequaquam mentem leticia
solvat; subtractis eisdem non nimio aut omnino nullo merore se
afficiat; rerum corporalium umbras nequaquam secum trahat,

¹ ejusdem, A; quod, B. ² post divites add. huius, B. ³ 8^a.

⁴ religionis quod, A, B. ⁵ moneat, A, B. ⁶ sum, A. ⁷ post autem
leg. vero, A. ⁸ ulla, A.

*sed fortasse tractas manu discretionis abigat. Abrenuncial Luke xiv.
enim mundo vera religio, iuxta vocem veritatis dicentis : Nisi³³-
quis¹ renunciet omnibus que possidet non potest esse meus dis-
cipulus. Et sicut ait beatus Gregorius : pie mentes² hec T.
temporalia, cum desunt, non requirunt³, et graviter cum assunt,⁴ Greg. Mor.
ferunt⁴, quia per exteriorum curas a se exire pertimescunt. . .
Nisi enim mens ab exterioribus desideriis se abscondat, interna Ib. xxix. 51.
non penetrat. . . Neque ad contemplanda interna perducitur⁵, Ib. xxxi. 55.
nisi studiose ab his que exterius implicant⁶ subtrahatur. Cum
igitur tu, religionem professa, hec et huiusmodi bona religiomis 10
in te ipsa diligas, michi saltem ad hoc aliquem conatum, licet
debilem, apponenti non invideas ; equo animo tollera quod
gravantis sarcine partem deposui graviorem : ymo totis vi[sce]ri-
bus exulta, quod eo exoneror, quod, nisi esset depositum, esset
graviter oppressurum.' Utinam nostri religiosi tam posses- 15
sionati quam exproprietarii imprimerent et perficerent istam
sancti doctoris sentenciam. Tunc enim haberet illa diffamata
sentencia tamquam heretica saltem in religiosis plurimos
defensores. Petita igitur hac suppositione signo totam
multitudinem cleri Anglie que affluencia temporalium onera- 20
tur et arguitur sic : Si hec multitudo vel aliqua eius persona
potest iuvari per exoneracionem temporalium, domini tem-
porales qui ipsam oneraverant possunt aufferendo * sarcinam 19 c.
sic iuvar. Sed nulli domini temporales possunt eam sic
iuvar ut dicitur, ergo non poterit sic iuvari. Et cum sit 25
impedita a perfectione religionis ut petitur, patet sequi quod
omnes illi qui sic onerantur et non potuerunt sic iuvari sunt
diaboli indurati. Et patet quod oppositum conclusionis que
procuratur dampnari tamquam heretica blasphemie aufferent⁷ a
Deo potentiam, sacrilege privaret a dominis temporalibus 30
regiam potestatem, et nimis scandalose imponeret clericis
possessionatis finalem impenitentiam⁸; et revera si ego sic
pertinaciter procurassem pro monachis, ego essem tamquam*

If more read
that letter, more
would defend its
tenets.

If the English
clergy are bur-
dened by tem-
poralities,
the temporal
lords can remove
their burden.

The contrary
of this makes
God powerless,
deprives tem-
poral lords of
their royal
power, and im-
putes to the en-
dowed clergy
final impeni-
tence.

¹ add. ab post quis, B. ² mentis, A. ³ querunt, B. ⁴ fuerunt, A.
⁵ producitur, A. ⁶ implicat, A, B. ⁷ aufert, A.

v. horrendus hereticus comburendus. Volo igitur pro ipsis procurare saluberius dicendo quod possunt iuvare per exoneracionem¹ a sarcina temporalium deprimente, quia aliter forent in casu illius abbatie que non potest iuvare militem

Fol. 128b. captivatum nisi venderet * sibi pro suo perpetuo suum iuvamen. Et patet quod illi qui auctorisant, vel speculative ut sunt scolastici, vel practice ut sunt defendantes intrinseci vel extrinseci, quod domini temporales non possunt sic iuvare possessionatos vel rectificare regnum nostrum tollendo tam generalem iniuriam, peccant gravius primo genere consensus quod est peccatum gravissimum. Si igitur secundum religionem Cristi subiectus debet obedire discolis etiam in rapina bonorum suorum, multo magis legius cleris regis debet obedire sibi in iusta et salubri exoneracione temporalium, per quam fieret regi, ipsis fraudatis hiis temporalibus, et toti regno iusticie complementum. Et istam scolam obediencie rex tenetur docere suos legios, quia aliter consentiret.

Those therefore
who declare that
the temporal
lords cannot so
assist the bene-
ficed clergy
commit the sin of
consent of the
first kind.

Ps. xix. 14. Unde pertinenter potest dicere illud Ps. xviii. *Si mei clerici non fuerint dominati tunc immaculatus ero et emundabor*² 20 *a delicto maximo.* Secundum genus sequens ad auctorisa- The second kind of
tionem est consiliacio, que facta in malum scienter plus
inficit consiliarium quam factorem, ut sacerdotes occisores
Cristi consilio et affectu gravius peccaverunt quam milites

of consent is by
way of counsel.

St. August. qui hec corporaliter impleverunt, ut dicit August. super
time in Ps. Psalmum, et in decretis xxiii. q. v. 'Cum homo,' patet eadem
xix. 14.

C. xxiii. Q. sentencia. Tales igitur consiliarii sunt communiter plus sub- Men of ill-counsel
v. c. 19. dolii³; * plus originaliter maliciosi, et plus causaliter incre- worse than men
10 d. pandi, quam illi qui opera persecuntur. Et istam sentenciam
attenderent consulentes ad bella, ad subiectorum iniusta spolia

of ill-action.

x. 30 et ad clero ecclesie privilegie procuranda. Tercium genus Third kind of
consensus magis absconditum est, defensio, que fit multipli- consent is that
citer, quia quomodo cumque⁴ causa sit forcior actu intrinseco
sive extrinseco, ut puta procuracione, congratulatione et
of Defence.

¹ exoneranciam, B. ² emendabor, B. ³ plus subdoli *al. man.*
addit. B. ⁴ quocunque modo, B.

omissione. Illi autem qui lucrum recipiunt ut iniusticiam defendant tamquam blasfemi contra deum procurant, nec debemus gaudere sed dolere de fratum facinore, cum Cristus in triplici fletu numquam flevit nisi fleverit pro peccato.

This may take the form of sympathy with evil, or carelessness in correcting it.

Congaudens¹ itaque contra caritatem de crimine consentit 5

in animo, sicut et parvipendens corrigere. Nam qui habet a deo maiora dona ut corripiat, et super hoc negligit, gravius est culpandus, sive fuerit potentatus habens potestatem² ad hoc secularem, sive spiritualis habens ad hoc datam scienciam. Et istud est primum peccatum et gravissimum in 10

consensu, in quo sunt omnes verbo cautela vel opere facinus defendantes, de quibus scribitur xxiiii. q. iii, ‘Qui aliorum c. xxiv. Q. errorem defendit multo amplius est dampnabilior illis, qui iii. errant, quia non solum ille errat sed et aliis offendicula erroris c. 32. preparat et confirmal. Unde quia magister erroris est, non 15

He who defends the errors of others more damnable than he who errs.

tantum³ hereticus, sed heresiarcha dicendus est.’ Et de isto

periculo caverent temporales domini defendantes clerum ac eius privilegia contra legem Dei et sancte Ecclesie, sicut et scolastici ac eorum defensores qui resistunt impingunt ac proterviunt contra katholicam veritatem. Unde remissis- 20
simo⁴ gradu illius consensus dicit beatus Gregorius libro iii Gregory Regulæ⁵, capitulo xxix. Et similis sententia ponitur⁶ in Lib. iii. Reg. Past. decretis 83⁷ d, ‘Qui,’ inquit, ‘emendare potest et negligit absque xxix. dubio delicti participem se ipsum constituit.’ Et isto genere c. iii. consensus communiter maculantur prepositi tam seculares²⁵ quam ecclesiastici. Ymmo et nostri scolastici qui tacent promulgacionem veritatis catholice quam debent cognoscere.

Talis enim est proditor veritatis. Quartum genus consensus^{Y.}

Fourth kind of consent is voluntary cooperation.

est culpanda, quia voluntaria, cooperacio. Et de tali scribitur ii^a. q. I, ‘Notum sit.’ ‘Facientem et consentientem pari⁸ pena C. ii. Q. i. constringit.’ Et primo decretalium, ‘De * officio delegati⁹.’ c. 10. 20 a. ‘Quia quesitum est, . . . Agentes et consencientes pari pena (testimonio scripture) puniuntur.’ Et patet fides scripture * Roman. Tit. xxix. i. Fol. 129 a.

¹ congaudentes, A. ² ad hoc potestatem secularem, B. ³ tamen, A.

⁴ remissio, B. ⁵ xi Registri pro iii Regula, A, B. ⁶ poni, A ponitur, B.

⁷ 89, A. ⁸ par, A. ⁹ legis, B.

Rom. i. 32. io, *Non solum qui talia agunt digni sunt morte, sed qui consen-* For sin is a
tiunt agentibus: quia cum peccatum sit in anima, patet soul.
 thing of the
 quod omnis talis consensus tamquam¹ dei proditorius est
 culpandus. Unde nisi foret talis consensus¹ multiplex,
 5 oblitera lege correpcionis fraterne, numquam tantum crevissent
 partes et discipuli anticristi. Hodie namque sunt plures It is this kind of
 fautores partis diaboli ad defendendum Dei iniurias vel consent which
 serviliter tacendum iusticiam quam sunt ex parte iusticie, in has so swollen
 tantum quod ad tantum invaluit pars adversa quod apud the devil's army,
 prevalent. simony so
 10 multos non reputantur isti consensus esse peccata: sed sunt
 apud alios approbata, apud yppocritas colorata, et apud
 plurimos pretermissa. Ymmo peccatum Symonie ad tantum
 invaluit quod comissione omissione² vel consensu maiorem
 partem ecclesie maculavit. Et cum illud sit peccatum gravis-
 15 simum non mirum si ecclesia sit adeo rethi diaboli intri-
 C. xi. Q. iii. catum. Unde xi. q. iii: sic habetur, 'Qui consentit peccanti-
 c. 100. bus et defendit alium delinquentem, maledictus erit apud Deum
 et homines, et corripietur increpacione severissima. Hinc
 eciam quidam sanctissimus pater ait: Si quis peccata defendit
 20 acrius quam ille qui peccavit cohercatur. Et alius pater ait:
 Si quis alterius errori consentit sciat se cum illo simili modo
 z. culpabilem iudicandum.' Quintum genus consensus, in quo Fifth kind of
 generaliter communicant omnes mali, est iuvaminis spiritualis
 substraccio. Nam omnes viantes debent pugnare continue
 25 contra exercitum tenebrarum et cum ex vi communionis
 sanctorum quilibet debet iuvare quemlibet, patet quod
 laxando ab isto iuvamine consentitur³ implicite contra
 Cristum parti contrarie. Sic enim dicimus quod non solum For a soldier who
 miles qui expresse tractat de prodicione cum hostibus, sed does not fight
 30 qui se ipsum gratis vinculat quando instaret tempus⁴ belli the enemy is
 quo iuvaret socios, prodit ducem exercitus. Et sic potest treacherous, as
 D. lxxxiii. intelligi illud decretum 83 distinccione: Error cui non resisti- well as he who
 c. iii. et v. tur approbatur, et veritas, cum minime defensatur, opprimitur.
 intrigues.

¹ tamquam . . . consensus in sup. marg. al. manu, B. ² omissione,
 A; omissione, B. ³ consentit, A; consentitur, B. ⁴ tempore, A;
 tempus, B.

*Negligere quippe cum posset perturbare perversos nichil aliud est quam fovere. Nec caret scrupulo societatis occulte, qui manifesto facinori desinit obviare. Et aliud sequens decretum Gregorii, Consentire videtur * erranti, qui ad rectificanda, que 20 b. debent corrigi, non occurrit. (Sicut autem aliorum vicia 5 palpore non debet, ita nec malorum laudibus delectari.) Et 86 D. lxxxvi. di. dicitur, Facientis procul dubio culpam habet qui quod^{c. iii.} potest corriger negligit emendare. Et multa sunt dicta similia nubiles in principe seculari, tamen consensus et ommissio 10 sacerdotis est culpa gravior, magis perturbans ecclesiam. Unde xxiii. q. iii, Transferunt sub auctoritate Ieronimi sic C. xxiv. Q. habetur 'Veteres scrutans hystorias invenire non possum scidisse ecclesiam et de domo Domini populos seduxisse preter eos qui sacerdotes a Deo positi fuerant et prophete, i. e. specula- 15 tores. Isti igitur utuntur in laqueum tortuosum in omnibus locis ponentes scandalum.' Sicut igitur istud dictum sancti presbiteri ponitur legendum in publico¹, ita post eius periculum est publice predicandum ut ecclesia attendat caucius a luporum periculis. Nec desistemus licet fuerimus peccatores, 20 quia tunc nullus citra Cristum corriperet nec plus sollicitabimur generaliter citra privatas oviculas, quia plus proficiemus in casu, tam ipsis quam nobis, exponendo nos discrete ubi est periculum veneni fervencius et magis gloriosus triumphus. Ideo est a defectu capitum ordiendum, sic 25 enim fecerunt Cristus et sancti martires.*

These sins of
consent dam-
nable in a prince,
are worse in a
priest.

CAPITULUM V^m.

An attack in
scholastic form
is made on our
theory of the
King by the
contention, what-
ever is done by
the King's iege.

* CONTRA dictam sentenciam de rege instatur scolastice. Fol. 129 b.
Videtur enim primo quod rex facit quidquid fecerit legius homo suus, ex quo sequitur quod rex sit artifex cuiuscumque 30 genus, minus nebulo atque prolificus, cum quotlibet similibus

¹ publicum, B.

inconvenientibus reducendum. Sed primo tollo istam in-
stanciam. Nam rex mundi facit omne positivum quod facit
aliqua creatura. Et tamen non sequitur ex hoc quod sit
sellarius vel artifex talis mechanicus dicens creatum habitum.
5 Nec sequitur quod Deus comedit omnem cibum, cognoscit
omnem mulierem, et sic de similibus, licet faciat quotlibet tale
man is done by
the King, there-
fore the King
is a craftsman,
a mummer,
etc. etc. But
this is reduced
to absurdity by
applying
equally well to
God.

opus. Correspondenter¹ dicitur de rege terreno quod non
sequitur si faciat omnes istas operaciones² vel opera quod³
propterea sit tam multiplex artifex, ut non sequitur si timor
10 vel aliud substancialia aut accidentale faciat me currere quod
tunc currit. Ideo attendendum est ad denominaciones quas
actus tales formaliter et immediate faciunt, et ad denomina-
20 c. ciones quas⁴ mediate * causant, et secundum habitudinem
extrinsecam, ut dixi in materia de necessario concursu Dei
15 cum qualibet creatura. Sed ulterius pro materia videndum
est secundum exemplar scripture quomodo tales actus
subditorum sunt superioribus ascribendi. Et patet quod
quidquid famulus regis auctoritate vel regimine suo fecerit

Gen. xiv. illud est capitaneo⁵ ascribendum. Sic enim dicitur Genes. 14.

20 quod quinque reges percusserunt totam regionem et quod
Abraham percussit eos, et tamen multi subditi⁶ eorum hec

1 Sam. xv. fecerunt. Sic eciam 1 Regis 20⁷ precepit dominus Sauli
3, 4. quod percuteret Amalech, et tamen plures quam ducenta
milia hec fecerunt. Et sic dicitur quod Allexander, rex

25 macedo, percussit Darium regem persarum et interfecit reges
1 Mach. i. 1. gencium 1 Machabeorum 10. Et sic de multis operibus que
tam scripture quam philosophia, quam eciam locucio wlgata
atribuit capitaneo⁵ ratione sue familie, et aliter paterentur
politici et defensores veritatis scripture nimis magnas

B. 30 angustias. Potest autem racionalitas huius loyce sic suaderi. The actions of
Totum regnum cum rege est una persona, ut hic supponitur, members are
often ascribed to a man's heart or head.
cuius caput vel cor est rex influens criminis conservacionem

sensus et motum. Sed omnem operacionem membra

¹ communiter, B. ² istas operones (*sic*), A; operaciones istas, B.
³ que, A. ⁴ actus tales formaliter et immediate faciunt et ad
denominaciones quas, B. ⁵ capitacio, A. ⁶ e. s. ⁷ 15.

secundarii tantam a membro principaliori facit ipsum membrum principalius. Ergo omnem operationem quam facit legius regis influencia et auctoritate regis facit et rex ipse. Sic enim vere dicimus, quod cor facit vitam in membris

A captain 'does' ceteris, caput facit progressum, et sic de aliis. Multo magis 5
whatever is done
by his people as
such.
But if his
people acted
insubordinately,
this would not
be the 'action'
of the captain.
ergo concedendum videtur, quod capitaneus populi facit
quicquid fecerit suus populus tamquam suus. Si autem
fecerit aliquid et non sub ratione vel auctoritate quam habet,
nec debet habere, de ipso capitaneo, tunc faccio non est ipsi
capitaneo tribuenda, ut peccare non attribuitur Deo nec 10
Cristo. Inde prodicio, quia caput ipsum nec auctoravit nec
debuit ut sic fiat. Notandum tamen quod¹ sicut prescitus
et predestinatus propter divisionem non faciunt unum²
corpus moraliter sed naturaliter, sic comunicant in substancia

But if a spiritual
or temporal
ruler lets his
subjects err
through the de-
fect of his rule,
the error of his
subjects is his.
This is the peril
of rulers.
actus et non in merito sive demerito. Si autem temporalis 15
vel spiritualis prepositus habet subditos facientes quicquam
inordinate propter negligenciam sui regiminis, tunc faccio
subjici inputari debet preposito suo ad culpam, et ideo
periculosus³ est status utriusque prepositi ex consensu.

Nec video quin homines sancti cooperantes * cum aliquo [ad] 20 d.

bonum moraliter faciunt illud bonum, sicut omnes presciti
cooperantes cum peccatore ad malum faciunt illud malum.

Sic enim multi homines et eorum singulus trahit navem,
et licet sit⁴ in faccione spirituali que non impeditur
distancia, tamen rex et alias prepositus vel curatus habet 25
rationem spiritualem⁵ ex singularitate suscepti regiminis.

Sic quod pro felicitate communicata ex suo regimine vel
deficiente ex defectu⁶ sui regiminis * mercedem proporcion- Fol. 130 a.
alem recipiet, et sic status prepositi utriusque est alcior sed
periculosior quam status sui subditi; quia sicut ex perfeccione 30
sui officii adauget sibi meritum, sic ex defecione adauget
sibi demeritum. Et propter hoc dicunt doctores quod rex
ad similitudinem dei habet triplex esse in regno; scilicet esse

This is why
doctors say the

¹ om. quod, A. ² christum, A. ³ periculosus, B. ⁴ lic
sic sunt, A; licet sit, B. ⁵ spiritualem, A; speciale in marg. al.
manu, B. ⁶ ex defectu in marg. al. manu, B.

c. individuale, esse presenciale, et esse virtuale vel potenciale. Esse individuale habet in situ per quem extenditur¹, sicut et alie substancie quarum individuacio ex loco et tempore a nobis cognoscitur. Esse presenciale habet extensius per tantum² situm per quantum est presens, et³ hoc est presens presto sensum in sua specie, sicut per locum per quem est sensibilis. Sed esse virtuale habet supra⁴ secundum esse extensius per totum regnum suum ubi virtute eius civiliter dominabile

Prov. xx. 8. regulatur. Et per hoc potest intelligi illud proverbiorum 20

10 *Rex qui sedet in solio iudicii dissipat omne malum in intuitu suo.* Spectant enim ad regem secundum rigorem iusticie

Prov. xx. 2. uti sua potencia coactiva, et ideo timendus⁵ est dicente sapiente, ubi supra, *Sicut rugitus leonis, ita et terror regis;*

15 *qui provocant eum peccant in animam suam.* Et sic intelligo dictum Augustini et aliorum sanctorum, dicencium quod ecclesia sancta per orbem terrarum diffunditur. Cum enim quotlibet membrum illius ecclesie sit⁶ rex spiritualis dominans toti mundo, non mirum si potestative per totum mundum diffunditur longe extensius quam civilis dominus prescitus, 20 quantumcumque potens monarcha fuerit.

Sed secundo obicitur per hoc quod videtur regem esse subiectum legi proprie, cum sit precipua pars regni et inferior sacerdote, regulatus per legem propriam que est rege prestancior. Oppositum tamen videtur ex hoc quod

25 nemo rationabiliter statueret legem ad tollendum eius libertatem. Oportet ergo quod legis conditor sit supra

Arist. Pol. iii. 10. legem⁷, ut dicit Aristoteles de rege, iii⁸ politicorum. Hic 21 a. oportet notare quomodo lex, cum sit ratio vel veritas supra hominum potestatem, obligat omnem hominem, eciam Cristum humanitus, licet secundum divinitatem sit supra omnem legem, que non est deus, ut alias exposui. Sed lex contracta per civilitatem connotat⁹ supra taliem veritatem,

In this sense I understand the saying of Augustine and others that the holy church is spread throughout all the world; since every member of that church is a spiritual King ruling the whole world.

A second objection is taken, that the King is subject to and ruled by law.

Here we must first note a distinction between law as the embodiment of truth and reason, in which sense it is obligatory on all men, even on Christ himself, as man, and law, in the sense in which it is ordained for the ruling of a

¹ per quem extenditur *in marg. al. manu*, B. ² partem *pro* pertantum, A. ³ om. et, A. ⁴ supra *in marg. A*; om. B. ⁵ timendus, A; tremendus, B. ⁶ sic *pro* sit, B. ⁷ regem *pro* legem, *in marg. A.* ⁸ connotat corr. Edd. ex convocat, A, B.

civil dominion, in which sense the King is the chief founder of his own law.

Again, we may note that subjection to a law may be either due in virtue of a higher law or of that law itself.

Thus a King is subject to his own law in virtue of the commands of law divine, not of his own law.

Thus the King should voluntarily serve his own law for the sake of the higher law; but his liegemen, even priests, may be coerced in virtue of the King's law itself.

The condition of a King then is on one view more apt, and on another less, for the earning of merit, just as Augustine compares the conditions of rich and poor in eight different lights.

ordinacionem et promulgacionem humanam ad civile dominium regulandum, et sic est rex principalis conditor legis sue. Oportet secundo notare quomodo dupliciter potest intelligi legi subiec^o, scilicet debita ex pura ligacione eiusdem legis, vel debita ex obligacione legis superioris.⁵ Prima subiec^o dicitur coacta, et secunda voluntaria. Primo modo omnis Cristianus subicitur legi Christi, et ^{D.} secundo modo ipse Christus humanitus subicitur sue legi.

Ex istis patet tertio quod rex subicitur legi proprie imperio non of legis divine, sed non imperio legis proprie. Nam ex lege ¹⁰ nature, et per consequens ex lege divina, oportet regem defendere legem propriam, et obediendo ac implendo ipsam exemplare aliis quomodo parebunt eidem. Nec est hoc ad regis dedecus, cum lex sua essencialiter intelligendo sit veritas increata, sed formaliter et equivoce intellecta est lex a ¹⁵ creatura condita. Ideo oportet distinguere equivocaciones legis et rationem subiectionis ac obedientie in declaracione ¹

huius materie. Rex ergo, in quantum caput regni, debet ministrare legi proprie voluntarie ex imperio legis superioris, et legii regis, si noluerint, debent cogi ex imperio eiusdem ²⁰ legis, eciā sacerdotes, licet sint secundum aliam rationem lege ² superiores. Et patet quod status regis, sicut est secundum rationem unam ad merendum tardior, sic est secundum aliam rationem ad merendum superior, ut in assimili explanat Augustinus in *de questionibus veteris et nove Aug.*

legis capitulo cxxiiii^o octuplici ratione. Primo modo quo- ^{Quæst. Vet. et Nov.} modo opus misericordie ³ habet maiorem rationem meriti in ^{Test. cxxiv. (abridged)} paupere quam divite, quia fervencorem fidem indicat, ut exemplificat de paupercula que de penuria sua largiri non timuit. Secundo dicit quod furtum maiorem reatum facit in ^{Fol. 130 b.} divite quam paupere. Tercio vero dicit quod iusticia est magis laudabilis in egeno. Quarto dicit quod superbia est plus dampnanda in paupere. Quinto dicit quod humilitas est plus laudanda in divite. Sexto dicit quod studium ^{21 b.}

¹ declaracionem, B. ² rege *pro* lege, B. ³ minime *pro* misericordie, A.

excellens etiam est plus laudandum in divite. Septimo dicit quod libido est magis dampnanda in paupere, et octavo quod pudicicia est plus laudanda in divite. *Si, inquit, pauper et dives pudici sint¹, multum differt pudicicia pauperis ;* 5 *pauperem enim potest humilitas revocare, ne quod vlt valeat implere, sicut et timor legum ; dives autem, cum multis suffragari possit causis ad voluptatem illicitam, laudabilis est si avertat hinc animum. Alia ergo remuneracione dignus est dives pudicus, et alia pauper pudicus. Quod si rex sit²* 10 *pudicus multum est gloriosum, ut omnia in potestate habens non contingat quod scit³ impune a se posse fieri. Hic vere deum timet, hic vere precepta eius custodit qui in potestate habens leges futurum dei iudicium contemplatur. Multum, inquit, merentur 15 quicumque delectacionem superant, sed maxime hii qui in presenti legibus et hominibus dominantur. Ceteri enim et homines et leges verentur ; quare propositum custodiunt. Hic autem qui dominacionem nec leges timet nec homines erubescit, magne glorie est si se abstinet. Ex istis patet⁴ verbis primo 20 quod rex habet in potestate sua leges proprias ad sensum expositum ; secundo quod non est aliquis status quem deus approbat quin habeat aliquam rationem superioritatis meriti super statum in⁵ aliquo plus laudandum. Unde verisimile est multis quod status cleri quem Cristus instituit sit magis 25 autenticus et magis aptus ad meritum quam status super additus, humanitus adiuventus. Et tertio patet quod non absolute in comparacione ad statum, sed in comparacione ad superhabundanciam meriti que statui superiori convenit, est persona status huius plus laudanda. Nam, statu stante immobili, est persona status talis infinitum plus laudanda 30 vel culpanda propter virtutem vel vicium quam propter supereminenciam vel inferioritatem status quo habitus talis perficitur. Nam, ex dictis 34 capitulo, minime virtuosus in infimo statu ecclesie meretur plus laudis et honoris quam persona supremi status dum perseveraverit in peccato. Et sic⁶*

So, according to S. Augustine, if a King is shamed fast, great glory is due to him, since having all things in his power, he yet has the fear of God before him.

Here we see (i) that a King has his laws in his own power ; (ii) that there is no lot or condition which is not in some way superior to others for the deserving of merit ;

(iii) that a person is not to be praised absolutely in relation to his condition, but in respect to the superabundance of the merit appropriate to that condition.

For the virtue or vice of the individual is of infinitely more importance than his condition.

E.

Ibid. c.
xxxiv.

¹ sunt, A. ² est, A. ³ sic *pro* scit, A, B. ⁴ verbis patet, B.

⁵ in quo modo *pro* in aliquo, A. ⁶ sic corr. Edd. *pro* hec A, B.

ingeminata¹ fuit² sapiencia increata, ut nec status ecclesie contempnatur, nec persona proporcionaliter ut in statu altior plus laudetur; sed sicut virtus et perseverancia sunt nobis incognite, sic materia laudis humane, dum peregrinamur a domino, occultetur et tota laus creature⁵ creatori a quo emanat laudis materia prudenter et principaliter imputetur. In brachio itaque temporali status regalis^{21 c.} est alcior et in brachio spirituali status apostolatus sublimior.

As we see in the cases of King Pharaoh and the Apostle Judas Iscariot.

The King, therefore, must decree just laws, and set the example of obeying them, honouring all men according to their respective classes.

Sed quis Pharone vel Iuda abieccior? Oportet ergo quod rex iuste statuat iustum legem et ipsam, ad exemplar³ legis¹⁰

dei, virtuosus exequatur, quemlibet prudenter secundum dignitatem sui⁴ status et meriti honorando, ut bonos duces, comites et barones, et milites tamquam tales, fideles operarios tamquam tales, et clericos procedentes debite in suis statibus tamquam tales, et demum honorando decore¹⁵ vindicte eos qui⁵ a statu suo degenerant, tanquam tales.

Nam corpus regni tunc constat in sanitate politica quando cor eius, quod est regia potestas, influit tam superioribus clericis quam inferioribus vulgaribus quod est iustum. Et quia animal homo magis attendit ad bona temporalia, ideo²⁰ sunt prudencius in temporalibus moderandi inferiores qui

The lower classes will care most for their temporal goods, and the King must show wisdom in regulating these.

For nothing is more destructive to political life than to rob the lower classes of their property.

nutriuntur temporalibus, tanquam grossis cibariis debent^{Fol. 131 a.}

librari quo ad possessionem et officium temporalium, superiores qui nutriuntur claro et leni spiritu animati debent ab amplexu sanctorum semoveri. Unde quo ad primam partem²⁵

nihil potencius⁶ destruit regna, quo ad vitam politicam, quam inmoderate auferre ab inferioribus bona fortune. Nam suffoso fundamento oportet domum corrue. Unde

Aristoteles 4º capitulo secretorum. *Sicut per uniformem*

This agrees with Aristotle's doctrine, that the obedience of the subject springs out of the King's generosity and moderation, and his defence of his subjects' right.

obedienciam subditorum servatur regis dominium, sic per eorum³⁰ inobedienciam debilitatur et subicitur potentia dominantis. Et ego ostendam tibi causam propter quam inducimur⁷ subditi possessions et quesitas peccunias subditorum parcendo

¹ ingeniata, A. ² fuerit, A. ³ exemplat, A. ⁴ status sui, B.
⁵ quo pro qui, B. ⁶ patencius, B. ⁷ inducuntur, B.

Sec. Secret. et miserando. Oportet, inquit, ut rex dispenset eis suas
c. i.

divitias, sapienter tribuendo eis large secundum merita
singulorum. Secunda causa est moderacio in opere et
possessione ne superbiat¹; oportet enim prudenter domare
5 subditos ad honorem dei et utilitatem regni ac sui. Et hec
duo, scilicet magis pertinentis operacionis limitacio et iuris
subjici defensio, faciunt populum obedientem debite suo

domino. Nec obest istis, sed consonat, quod rex in tempore

This does not conflict with the King's right to take, always with discretion, the goods of his subjects, both lay and clerical for his own, in times of necessity.

necessitatis sui aut regni capiat tam a laicis quam a sacer-

10 dotibus suis, cum discrecio tamen, temporalia tamquam

sua. Sic enim cor trahit pro sua necessitate calidum et

humidum a membris exteris quibuscumque. Et quantum ad

sacerdotes, qui sunt collum ecclesie sive * regni, debet rex

dare² eis temporalia puriora, sine onere suo vel sollicitudine,

15 quantum est necessarium ad suum officium secundum

regulas legis dei. Nam nimia declinacio sacerdotis ad

temporalia inducit vertiginem, sicut fumosa et grossa generant

in capite spiritus turbulentos causantes in capite sompnium

et morbos alias, ex quibus corpus destituitur a regimine

gross humours.

capitali. Et hinc secundum Aristotelem xiiii de animalibus

solus homo de numero animalium erectum habet caput ad

celum, propter substanciam divinam qua participat. Erreccio

enim capitinis in altum a stomacho facit sibi spiritus puriores

et perversim contingit contrarium. Et propter talem

25 discrasiam videtur prophetam dicere ad sensum misticum

Arist. De Animalibus, I. xv. Isaia i. 5. omne caput languidum et omne cor merens, Yesaias io.

Deut. xix. Consideret igitur rex illud deuteronom. xix^o. Non assumes et

14. transferes terminos proximi tui quos fixerunt priores. Nam

For a King has no right either to assign, or to permit to be assigned, the lands of his Knighthood into the dead hand; such assignments being ruinous to the kingdom and displeasing to God.

rex nec debet inordinate appropriare sibi terras sue milicie,

30 nec transferre, vel permittere transferri, perpetuo ad manum

mortuam hereditatem vel redditus brachii secularis. Sic

enim defiendo a regis regimine offenderet in deum,

dampnificaret totum regnum suum, eciam eos quibus videtur

ex prurigine innaturali proficere. Ex hinc enim periret in

¹ superbiat, A. ² eis dare, B. ³ Sicut, A.

regno Cristi religio, depauperaretur regnum in multiplicacione
 diviciarum et populo diminuto, et, quod plus est, elemosinarii
 ingrate insurgerent in regem et regnum destruerent pro-
 ditorie, recte obedientie fracto freno. Sic quod illud psalmi
 quadragesimi posset regi contingere: *Qui edebat panes meos Ps. xl. 10.*
magnificavit super me supplantacionem. Nam quidam abbas
 de Cartesii¹, inter alia sanguinea² argumenta que multiplicat³
 contra sentenciam quam dixi, in ista materia arguit in
 secundo argumento suo quod solus summus pontifex vel
 saltem presbyteri sunt domini temporalium vel possunt¹⁰
 conferre temporalia, eo quod illi soli possunt conferre
 graciā, *ut patet*, inquit, *ex fide*. Nec debet supponi quod
 tam discretus Abbas, suspenso plangendi et orandi officio⁴,
 ex tanta deliberacione mitteret istam rationem solvendam
 Oxonie, * nisi crederet ipsam in materia non peccare. **Fol. 131 b.**
 Posset enim minus irreligiose temperare suos novicios in
 argucia quam crederet deficere in materia vel in forma quam
 tam distanter preconisando suam stulticiam. Sed magnificata **G.**
 ista demencia supplantarentur reges et domini temporales a
 suo dominio⁵, cum solum sacerdotes forent domini regnorum²⁰
 et seculares domini forent nude eorum famuli vel vasalli.

Non * sic sentit auctor scripture, cum I^a Thymoth. 6°. **6 22 a.**
i Tim.vi. 1.
 Apostolus precepit servos Cristianos obedire dominis suis,
 etiam infidelibus, ne nomen domini blasphemetur. Videat
 abbas beatum Bernhardum monachum ‘Ad papam Eugenium’ **S. Bernard,**
 si liceat clericō, et specialiter monacho, adquirere sibi tam **‘De Consideratione.’**
 amplum seculare dominium per hoc blasphemum mendacium
 quod solus sacerdos habet potestatem graciā conferendi.

Such a contention would hand the whole country over to the priests.

Let the Abbot ask S. Bernard whether the clergy, and above all, whether monks, can hold this vast secular lordship.

A third objection is taken, that on our showing the whole kingdom would owe as great obedience to its King as a monk to his spiritual superior: and that this is against the religion of Christ.

Tercio principaliter contra dicta arguitur per hoc quod
 videtur totum regnum tantam obedientiam suo regi quan-³⁰
 tam monachus vel alias clericus tenetur suo spirituali
 preposito, ut episcopo vel abbati, quod videtur impugnare
 religionem Cristi. Hic oportet primo supponere dicta de
 obedientia et religione privata. Secundo oportet rationem

¹ de Cartusiensis, *Text*; Carthesey *in marg. B.* ² saginea, A.
³ multiplicavit B. ⁴ beneficio, B. ⁵ domino, A. ⁶ v *pro* 6°, A.

notare secundum quam obediendum est homini tam experie dignitatis persone quam experie materie. Et tunc videtur mihi tercio concedendum quod in preceptis neutris Cristiane fidei legius homo regis plus vel tantum tenetur obediare sibi, 5 specialiter in hiis que concernunt gubernacionem¹ regni, sicut monachus tenetur in talibus neutris parere suo privato abbati. Patet ex hoc quod obediencia regi est plus fundabilis in scriptura, et plus per Cristum et apostolos exemplata.

H. Contra istud arguebam tripliciter, primo per hoc quod pro- 10 porcionabiliter ut opus obediencie est magis meritorium tenetur subditus amplius obediare; sed opus obediencie monachi ad abbatem est magis meritorium quam opus obedienciae hominis legalis ad regem; ergo oportet quod maior et solicitior obediencia impendatur. Nam religio 15 monachorum est maior quam religio secularium, sicut patet ex fructibus qui secuntur. Hic concessa fuit maior et negata minor, cum Cristus obediendo terrenis principibus, quos Ps. ii. 2. psalmus secundus vocat reges, summe promeruit, et post Cristum apostoli, antequam introducta fuit privata regula 20 monachorum. Ex quo patet quod veritas² obediencie non attenditur penes bonitatem cuiuscunque prepositi cui obeditur, sed penes gradum caritatis obedienciarii; et sic omnis obediencia creature non est meritoria nisi fuerit racionabilis et principaliter facta deo; et per consequens quicunque ex 25 maiori caritate cuicunque pro deo obedierit plus meretur, ut Cristus plus meruit eundo gratis ad domum Caiphe ad presenciam Pilati et Herodis quam Petrus vel alius meruit

Phil. ii. 8. obediendo abbatii Christo. Cristus autem, *factus obediens usque ad mortem*, non solum obediuit deo suo, sed didicit ex hiis 22 b. que passus est obedienciam * impendendam tyrranis, ut dicunt apostoli petrus et paulus. Unde solet dici quod ratione multiplici est creatura obligacion ad obediendum, vel ratione majoritatis accepti beneficii, vel ratione pene quam incurreret ex defectu obediencie premissae. Et, ut videtur, ut

First argument—
The duty of
obedience is pro-
portionate to the
merit to be won
by it; the obe-
dience of
monk to abbot
is more mer-
itorious than that
of liegeman to
King; therefore
the monk's obe-
dience must be
greater.

Here the major
is granted and
the minor de-
nied; for the
obedience of
Christ shows
that the merit
of obedience
lies not in the
goodness of the
person obeyed,
but in the
charity of the
person who
gives obedience,
e.g., the obe-
dience of Christ
to Pilate was
more meritorious
than that of the
Apostles to their
abbot Christ.

Christ thus
showed that
every tyrants
are to be obeyed.

The force of the
obligation to
obey may be
increased either
by the greatness
of benefits re-
ceived, or by
the penalty in-

¹ gubernatorem, A.

² bonitas *pro* veritas, B.

curred by dis-
obedience. Both
of these con-
siderations apply
in the case of
Christ.

ista consecuntur se. Ex quibus videtur quod Cristus fuit infinitum obligacione ad perficiendum suam obedienciam et ministerium deo et homini quam alia reliqua creatura, tum propter acceptum beneficium gracie unionis, tum etiam quia, posito per impossibile quod obedienciam illam qua deus suus precepit¹ sibi obedire dimitteret, infinitum graviter puniretur. Nam infinitum plus debuit ipse obedire deo quam homini. Ideo ut dicitur luce ii^o sapienter respondit² *Fol. 132 a.* matri querenti *fili quid fecisti nobis sic?* *Quid est,* inquit, Luke ii. 49. *quod me querebatis? nesciebatis quia in hiis que patris mei¹⁰ sunt oportet me esse.* Quamvis enim Cristus fuit subditus suis parentibus tamen infinitum plus fuit subditus deo suo, (quod

Those who make
the obligation
to obey depend
on the dignity
of the person
obeyed, stultify
themselves,
since all obe-
dience is owed
to God, and
there can thus
be distinctions.

Nor does it help thus to say that the immediate variations of the obligations to obey depend on the dignity of the proximate superior, for this would not explain Christ's tribute to Cæsar nor the obedience due to froward prelates; also it would ordain obedience to any good man, whatever his station.

et docuit nos facere cum omnis obediencia debet fieri deo.)³ Illi autem qui dicunt quod maioritas obediencie, debet I. attendi penes dignitatem persone cui debet fieri obediencia, ¹⁵ sicut et hii⁴ qui quarto mensurant eam penes abiectionem persone elemosinarie (vel abiectionem)⁵ sui ministerii, sine fundacione attendunt ad seculum. Sed et intricant se ipsos,

cum iuxta primos obediencia quelibet⁶ legitima, cum debet fieri deo, foret par cuilibet. Nec valet dicere quod obediencia ²⁰ immediate et appropriate facta proximo preposito attenditur penes dignitatem persone illius cui est obediencia facienda; primo quia bonitas obediencie non dependet a bonitate illius persone, cum obediencia qua Cristus obedivit dando tributum Cesari *Math.* 17. non attenditur penes Cesaris excellenciam. Matt. xvii. Item tunc evanesceret obediencia facienda prelato perverso ²⁶ eo quod variaretur obediencie bonitas penes bonitatem talis prepositi. Sed 1^a. 9. 1^a. dicitur *Vilissimus computandus est* *Decret. C.*

I. Q. i.

c. 45.

¹ precipit, A. ² ostendit.

³ *In inf. marg. ad fol. T. haec nota alia manu scripta est:* Qui autem attendunt penes abiectionem persone elemosinarie, aut abiectionem ministerii, asserunt e sanctis eos sic sentire, quod quanto persona impendens obedienciam est abieccior seu vilior, tanto impensa obediencia est minor; et quanto persona reddens obedienciam est honoracior aut gravior, tanto obediencia est maior; aut econtra, ubi persona abieccior obediencia maior, et ubi obediencia persona honoracior, obediencia minor, B.

⁴ et hii, om. A.

⁵ quilibes, A.

nisi precellat¹ sciencia et sanctitate qui est honor[e] prestancior.

Et patet ex dictis superius de honore. Item multi sunt laici, eciā de statu infimo quo ad mundum, plus boni et plus honorabiles quam isti pape vel reges, et per consequens 5 ipsis foret maior obediencia impendenda, cum cessante bonitate moralis prepositi cessare debet obediencia quo ad

Eph. vi. 5. illum, quod est contra apostolum Eph. vi. Et ex isto videtur quod quarta sententia se ipsam² inficiat, sic quilibet secularis

22 c. teneretur ad maiorem obedienciam seculari domino * quam

10 aliquis clericus suo preposito, cum status secularis sit clericali abieccior et utrobique ministerium minus dignum. Item pre- positi supremi ecclesie, posito quod negligant executionem³ sui officii, sunt pessimi; et per consequens subiectis suis vilissimi debitores; et per consequens quando reconcili-

15 antur eis, ut debent, petendo remissionem debiti, sunt eis maximi obedienciarii, quia persone abiectores turpissimi ministerii in confitendo tantum reatum. Item nulla istarum viarum discutit utrum subiectus debet plus obedire spirituali

vel temporali preposito, quia abieccio⁴ persone obedientis 20 utriusque est utrobique tanta, et ministerium impendendum spirituali preposito in corripiendo eum, sicut paulus obedivit

Gal. ii. 11. petro Gall. ii⁰, videtur esse dignius, quia meritorius quam ministerium impendendum seculari domino, et per conse- quens falleret de maioritate obediencie, quia de indignitate ministerii. Quinta autem via dicit quod ministerium debitum

in sua natura est in pertinens minoritati obediencie, sicut et eius multiplicitas, sed attenditur penes bonitatem mandati prepositi. Contra illud videtur primo quod tantum tenetur quilibet obedienciarius obedire cuilibet preposito mandante queque

30 salutiferum mandatum⁵, quod tolleret ordinem et maioritatem obediencie quo ad deum et quoad homines. Item Cristus fuit ita obediens in faciendo opera neutra, ergo ad bonitatem moralem, sicut aliquis potest esse; et tamen illud quod mandarunt sui iudices non fuit proporcionabiliter bonum;

The converse theory, that the duty of obedience is in proportion to the unworthiness of the person who owes it, would make lay obedience more imperative than clerical, and bad prelates would owe obedience to the subjects they have wronged.

K. Another theory makes the duty of obedience depend on the goodness of the command of the superior. This would make us owe equal obedience to all who gave us equally good orders, and does not show whom we should obey in preference to others.

¹ precellaret, A. ² ipsum, A. ³ execucione, A. ⁴ obieccio, B.

⁵ mandatum, om. A.

ergo non penes illud attenditur regulariter maioritas obediencie. Item ista responsio videtur diminuta, cum non docet quomodo obediendum est in neutris, vel cui plus, precipientibus prepositis duo neutra contraria. Pro ista materia oportet notare quod triplex est obediencia humana, scilicet 5 spiritualis, secularis et ecclesiastica. Spiritualem voco obedienciam que est pure secundum legem dei debita, sub quali * obediencia vixerunt Cristus et apostoli et debent vivere **Fol. 132 b.** singuli cristiani. Obediencia secularis est obediencia debita secundum leges civiles. Et obediencia ecclesiastica est 10 obediencia debita secundum adinventiones sacerdotum ecclesie preter auctoritatem expressam scripture. Et quia due prime sunt satis cognita et tercia modo incognita, ideo circa illam est maior dissensio. Videtur igitur ex dictis quod maioritas obediencie simpliciter attendi * debet penes 22 d. maioritatem caritatis vel gracie persone obedientis; et debitus maioritatis obediencie debet attendi penes hoc quod maior humilitas et gracia debet inesse persone obedientiarie, quia ut sic debet esse obligacion ad serviendum deo et cuilibet eius membro. Ex quo videtur quod dominus papa 20 debet maiorem obedienciam suis subditis quam e contra, quia debet habere maiorem graciem et per consequens plus servire, quod si omittat peccaret graviter ex inobediencia.

From our examination we conclude that regarded *simpliciter* the degree of obedience varies with the degree of charity or grace in him who obeys. So that the pope, as possessing more grace, is more deeply bound to obey his subjects than his subjects to obey him.

But we are told that the question is not one of obedience *simpliciter*, but of the comparative obligation of a liegeman to obey King or abbot in things neutral. And it is argued that the greater obligation is to obey the abbot, because the spirit excels the flesh, and the monk must obey his abbot as he would Christ, but is not so obliged to obey his King.

Sed secundo arguitur contra dicta per hoc quod nedum **L.** queritur quis debet esse simpliciter obedientior, nec solum 25 queritur utrum melior debet esse peiori obedientior quam e contra, sed queritur utrum legius homo regis debet esse in neutris obedientior suo regi quam suo episcopo vel abbati. Et videtur quod suo patri spirituali, sicut spiritus precellit corpus. Nam monachus tenetur parere abbati in talibus 30 tamquam domino Iesu Christo; sed non sic tenetur parere regi suo; ergo conclusio. Confirmatur ex hoc quod Abbas potest precipere multa monacho que videntur nedum neutra sed rationi contraria ad experiendum eius obedienciam, in quibus omnibus secundum beatum Bernhardum¹ tenetur 35

¹ Bn. = Benedictum sive Bernhardum.

monachus sibi parere non querendo rationem precepit. Thus too an abbot may give unreasonable commands for the sake of trying the monks' obedience, but the King may not, since the obligation to obey him is confined to a small and limited kind of service.

5 Hic dicitur quod, sicut obediencioribus simpliciter attendi debet penes maioritatem carismatum, sic melior debet esse inferiori obediencior, tam ad faciendum correpcionem et

comodum quam eciam ad recipiendum¹ instruccionem et comodum a subiecto. Homines enim ordinantur recipere

Job xii. 7. instruccionem et comodum a iumentis, ut patet Job xii, quare igitur non ab hominibus quibus deus dedit ad hoc noticiam ut comunicent eam² suis prepositis? Et istam

Gal. ii. 11. doctrinam approbavit Petrus discendo a Paulo, Gal. 2°. Sed

Decret. D. et decretum pape hoc idem edocet 22 distinccione *de xxii. c. iv. constantinopolitana ecclesia, quam dicit esse subiectam sedi apostolice*³. Here it is observed that obedience to an inferior both in administering reproof and in receiving instruction, is especially good, as is shown by the lesson S. Peter took of S. Paul, and by papal decrees ordering bishops to be ready to learn of all.

apostolice³. Si tamen, inquit, quid boni vel ipsa vel altera ecclesia habet, ego eciam minores meos quos ab illicitis prohibeo in bono imitari paratus sum. Stultus est enim qui in eo

Decret. D. quod se primum existimat ut bona que viderit discere contempnat. Quia ut docetur xxxviii. distinccione. Nullus

xxxviii. c. xvi. episcopus propter⁴ obprobrium senectutis vel nobilitatem generis a parvulis vel minimis eruditis, si quid forte est utilitatis aut

23 a. salutis, inquirere negligat; qui enim rebelliter vivit, et discere atque agere bona recusat, magis diaboli quam Cristi membrum

25 esse ostenditur. Tales sunt multe leges que idem sententiant, et utinam ista regula maioritatis obediencie scripture sacre, sive in pellibus mortuorum, sive in humilibus vasis viventibus,

esset in nostris sacerdotibus bene capta; tunc enim gaudenter recognoscerent se esse obligatores ad discendum scripturam

30 sacram de quacumque creatura que ipsam docuerit quam sunt eorum subditi plus ignari. Sed modo videtur quod capitula de maioritate obediencie sonant in pompam et

questum secundum scolam diaboli, quam membra eius nituntur discere studiose.

¹ faciendum *pro* recipiendum, B.

² ea, B.

³ apostoli, A.

⁴ preter, A.

Coming now to our point, it appears that a loyal priest is bound to obey his King (*a*) on more numerous grounds, (*b*) on prior grounds, (*c*) under a greater penalty, than to obey his abbot.

(*a*) All obedience to a spiritual superior is obedience to a liege-man of the king and thus to the King himself. Obedience is also due to the King's demand for counsel.

(*b*) The priority of the duty of obedience to the King is proved by its assertion in the Gospel, which cannot be made void by any later religions.

Nor may any vow or statute be made contrary to the statute of the lord or the King's justice.

(*c*) The greater weight of the penalty is shown by the King's duty, as God's Vicar, of proscribing, or outlawing all apostates and rebels, heavier

Sed plus accedendo ad difficultatem videtur quod sacerdos legius regis tenetur plus obedire sibi quam suo privato preposito, ut episcopo vel abbati. Nam multiplicius, prius, et sub maiori pena, tenetur obedire suo regi; ergo plus tenetur **M.** obedire sibi. Quo ad primum videtur quod omnis claustral is 5 in obediendo debite suo preposito spirituali * legio regis obedit **Fol. 133 a.** et regi; et super hoc tenetur obedire regi exigenti ab eo consilium, in veritatibus continentibus regimen regni sui; ergo tenetur obedire regi multiplicius. Assumptum patet ex supra dictis, eo quod omne factum per legium regis auctori- 10 tate sua fit eciam per regem. Cum igitur rex limitat et licen- ciat quodcumque tale capitulum ad habitandum terram suam ad finem ut meritorie serviat deo, regi et regno, sub qua condicione dat sibi temporalia regni sui, videtur quod qui- cumque talis obedienciarius, in quantum sic obedierit¹ suo 15 preposito, obedit et regi; et patet quod non oportet e contra. Ideo omni obediencia qua obedit tali preposito obedit et regi, et aliquam obedienciam tenetur ulterius regi suo. Et quo ad prioritatem consequentie patet ex dictis. Ymo quo ad prioritatem dignitatis videtur idem, cum ex regula reli- 20 gionis quam Cristus in testamento suo instituit, et tam facto² quam verbo edocuit, tenetur quicumque legius regis obedire sibi. Sed nullum votum vel ceremoniale³ super- additum debet solvere illud forcios ligamentum; ergo ceri- monie vel religiones private non debent religionem illam 25 dissolvere. Non enim licet vovere⁴ vel statuere quidquam contra statutum⁵ domini vel ius regis. Item quod pena in- fligenda sit gravior videtur ex hoc quod rex, cum sit dei vicarius, debet proscribere quemcumque talem apostotam 23 b. sibi et regno inobedientem, vel negare sibi corporale regni 30 sui suffragium, quod foret maior pena quam spiritualis pre- positus debet sibi infligere, quia solum auctoritate regia debet regis legios sic punire. Si enim noui liceret regi punire talem apostotam, cum quotlibet tales possent multiplicari in regno

¹ obediet, A. ² sancto *pro* facto, A. ³ criminule *pro* ceremoniale, A.

⁴ fovere, B. ⁵ statutum *pro* statutum, B.

ad eius subversionem videtur quod rex non haberet plenam¹ penalties than
potestatem coactivam corpoream ad gubernacula regni sui. any spiritual!
Et istam credo fuisse rationem decreti 18 distinccione, ubi lord may inflict.

Decret. D. sic scribitur: *Si episcopus metropolitanus ad compровinciales* The King's
XVIII. c. *episcopos epistulas dirrexerit, in quibus eos, aut ad consecra-* business also
cionem summi pontificis aut ad sinodum invitet, postpositis is a valid excuse
omnibus excepta sola gravi infirmitate corporis ac preceptione for a bishop dis-
regia, ad constitutam diem adesse non differant. Ecce quod
deus et rex possunt resistere eciam mandato papali quo ad
10 *suos legios in causis precipuis, quia aliter posset papa sub-*
trahere personas et thesaurum a regnis ad eorum consump-
cionem sine regis potencia resistendi.

N. Quantum ad primum verbum patet quod tam rex quam Reverting to the
abbas est tam corpus quam spiritus, sed hoc wlt similitudo argument that
15 quod monachus tenet plus parere spiritualibus sui abbatis the priest cor-
quam corporalibus² sui regis, sicut si eversi preceperint, et responds to the
sic utrobique tenetur subditus parere domino Iesu Christo. soul, the King
to the body,
we see that
priest and king
alike are both
body and soul.

Eph. vi. 5. apostolo Eph. 6: *Servi, obedite dominis carnalibus cum timore,* Again, the obli-
6. *20 et tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo: non ad* gation to obey
oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi the King as one
facientes voluntatem dei. Et credo quod nemo inveniet in whereat to obey an abbot
expressly stated in Scripture,
is not.

scriptura sacra tam expressam auctoritatem de obedientia
fienda claustrali preposito. Quantum ad tertium dictum The argument
25 patet ex dictis quod obediendum est cuicunque preposito, from the mon-
sive bonum precipiat sive malum; precipua autem pars astic discipline in things un-
obedientie est³ ut subditus exponat se ad operam et minis- reasonable over-
terium edificationis ecclesie, et per consequens in casu ut looks the fact
corripiat suum prepositum errantem. Et ne quis innitatur that obedience
prudencie proprie oportet scripturam sacram iudicem esse must be for the
in talibus. Et hec racio quare leges ecclesie tam arte pre- edification of the
cipiunt quod sacerdotes, et specialiter episcopi, sciant pre- church, and that
cipue illam scripturam. Unde luciferinum porisma est hodie an inferior may
in ecclesiam introductum, dum creditur: si deboe obediere sometimes have
23 c. to show obe-
disregard of this has led
to the fallacy
that because

¹ plenam, om. A.

² carnalibus, B.

³ est, om. B.

obedience is due to a prelate commanding things neutral, therefore it is due to him when he commands such and such specific things. This imputes to prelates an infallibility which belongs only to God.

We must cleave fast to the doctrine that to postpone useful work to that which is less useful, is a sin. Otherwise were one in office to command one subject to him continually to gather rushes, the latter would be bound to obey.

This claim that obedience to any command of a superior is meritorious amounts to a claim of impeccability for the superior.

We must obey the wise command of the superior prelate even against the unwise command of our immediate officer. Hence as a general rule we may disobey the command of the officer to do work that is not the most useful. And in view of this the Apostles avoided binding themselves by

prelato precipienti mihi facere opus neutrum, tunc de[be]jo
obedire sibi faciendo illud opus. Nam solum de deo hoc¹ **Fol. 133 b.**
sequitur, qui non * potest mihi² mandare nisi utilius. Ideo
quilibet prepositus peccabilis illud credens blasfeme innuit
quod sit deus. Conceditur tamen quod subditus debet fre- 5
quenter perficere opera neutra que non videntur sibi rationi
contraria; sed mandatorum talium complecio non debet
generaliter trahi in consequenciam quorum iudex erit scrip-
tura sacra, ordinis professio, et fama prudencie sui pre-
positi. Semper enim inniti³ debet huic principio quod non 10
mediocriter peccat qui postponit sibi utilius minus bono,
ut dicit decretum. Aliter enim preposito precipiente sub-
dito continue stramina colligere vel facere alius opus neutrum
debet continue hoc facere, dimittendo opus salubrius quod
deus et ordo suus⁴ precipit faciendum: quia ipsum foret 15
continue opus neutrum et dimittendo foret obediencia dis-
soluta. Quomodo ergo foret religio, quando Cristus supe- o.
rior precipit vel consultit mihi unum facere et prepositus
nimis ignarus mandat oppositum, dimittere preceptum Cristi,
et perficere opus privati prepositi? Ista enim foret obau- 20
diencia que regulariter sonat mandatum, et dicere quod
eo ipso quod prepositus precipit mihi quidquam facere est
mihi meritorium hoc implere foret impicare ipsum esse
impeccabilem in onerando subiectum suum ad quidlibet
faciendum; et tunc indubie foret deus, quia ex indiscrecione 25
mandati huius posset prepositus talis peccare facilius. Item
possibile est quod prelatus meus superior precipiat mihi dis-
crete facere datum opus, et prepositus meus proximus pre-
cipiat mihi facere contrarium indiscrete, tunc nulli dubium
debeo facere mandatum superioris prepositi obediencer, con- 30
tradicendo inferiori preposito. Et hoc est generaliter verum,
quando prepositus meus mandat mihi indiscrete facere minus
utile. Quod quia sepe contingit ideo apostoli fuerunt con-
tenti de abate suo Christo, non obligati ad tales privatas

¹ hoc de deo, B.

² mandare mihi, B.

³ debet inn., B.

⁴ sumus pro suus, B.

obediencias. Et discreti patroni ordinum succedencium fuerunt contenti de paucis tradicionibus humanis ab ewan gelio exemplatis, preponderantes utrobique mandatum legis divine. Ideo profuerunt multum ecclesie, sed ad profectum

⁵ priorum non venerant. Quod si multiplicent ceremonias et magnifice[n]t seculariter potestatem suam de maioritate

^{23 d.} obediencie subditorum super reges, prenósticum est * quod imperficient se et reges, ^{The present priestly theories} obliviscendo¹ obedienciam debitam

¹ Sam. xv. *quam victima* ² Reg. 15², patet quod imperficient se ipsos³.

^{22.} Et cum luciferine subtrahant sacram regum obedienciam dominacionem suam continue extollendo patet quod reges

imperficerent, quia seminarent dissensionem ex superbia et traherent legios regis ab obediencia sibi debita tam blasphem

¹⁵ colloquio quam exemplo. Tanta enim posset esse multi- tudo talis cleri in Anglia quod ex luciferina superbia infice-

rent residuum regni nostri. Non enim acceperunt a Christo tale dominium, sed temporalium substancie et honorum

reliccionem; et pacienciam, et humilitatem⁴ ad sufferendum

²⁰ iniurias et exprobracionem docuit dominus clerum suum.

Non enim dixit: ‘Beati dominantes et fama mundi ac gloria Christ did not rutilantes,’ sed ‘spiritu pauperes cum eos oderint homines say, Blessed are ye when ye rule,

et exprobraverint’ propter Cristum. Tales enim non era[n]t ^{but Blessed} alicui seculari dominio repugnantes, sed pacifici regnis⁵ et

²⁵ omni bonitati compositiles⁶. Et illius perversio[n]is cecitas

simulate sanctitatis et negligencia prepositi est in causa.

P. Confusio itaque religionis private stat in isto precipue quod eliguntur ignari religionis preposito plus seculum sapientes.

Et cum hoc, ex similitudine ceca, exigitur quod virtute

³⁰ obediencie omnis subditus eorum faciat quicquid precipiunt

ita regulariter sicut fuit in religione primeva, quando sapi-

entes et sancti fuerunt prepositi; et humiles propter igno-

Fol. 134.a. ranciam sui regiminis ad tales ordines obligati. Consideret

¹ se ante obliviscendo, add. A.

² 17 pro 15, A, B.

³ verba patet

... ipsos in marg. al. manu, A.

⁴ humilem pro humilitatem, B.

⁵ regis pro regnis, B.

⁶ compositiles, A; compositiles, B et A in marg.

private obediences, and the earliest founders of new orders made as few rules as possible.

The present priestly theories are a danger to the kingdom.

say, Blessed are ye when ye rule,

but Blessed

are the poor in

spirit.

Nowadays, wordly men are chosen as spiritual heads, and these claim the same implicit obedience as was accorded to the holy rulers in primitive times.

The King should itaque initiative regnum Anglie utrum foret consonum alis demand of all foreign clergy, sanctis, clero suo legio, et sibi utile quod rex non admittat entering England, an oath of obedience and loyalty to his authority.

Such as was sworn to by Arnoldus de Garnario, the collector of Gregory XI.

Such an oath would be no hardship, since it is sworn to by our own Archbishops, and might diminish the number of foreign traitors.

Hence we conclude that every loyal monk in things neutral pertaining to the government of the kingdom owes greater obedience to the King than in such neutral matters to his private head.

A fourth objection is taken thus :

(a) We owe greater obedience to that which is more perfect.

(b) The religion

in Anglia sacerdotem vel clerum suum elemosinarium gallicum vel alienigenam quencunque nisi prius prestito iuramento quod erit fidelis regi et corone sue, nec contra prosperitatem regis et regni cum inimicis in aliquo conspirabit. Sic enim iuratus est Arnaldus de gravario, collector Gregorii XI, iuramento solemptni diviso in decem articulos ; et suspecto clericu legio regis a nativitate deberet compelli ad simile iuramentum, inventoque fidelitatis defectu puniri deberet legi- time utrobique. Nec credo quod impugnari posset de jure * 24 a. statutum huius modi, cum alias¹ diceret² contra legem dei quod rex de patrimonio suo et de bonis pauperum collatis cristo foveat inimicos dei, regis et regni. Quod si alienigenae promoti in Anglia dixerunt se servare, cum regnum 15 Anglie sepe seductum fuit a talibus, quid obesset eis iurare coram consilio regis solemptniter quod fidelitatem legalem regi et regno cum aliis clausulis legalibus observabunt? Sic enim iuratus est Archiepiscopus solemptniter regi nostro, et in ipso virtualiter cleru suus, quare igitur non alienigena? 20 Revera qui non vult in propria persona venire, et secundum istam formam elemosinanti suo humiliiter se offere, est valde indignus elemosinas tales de rege et regno recipere. Et ista ordinacio excluderet alienigenas proditores et multiplicaret indigenas cultores utiles regni nostri. Omnis itaque claus- 25 tralis legius regis in neutrīs ad gubernacionem regni³ sonantibus debet plus obediēre regi suo quam in talibus neutrīs suo privato preposito.

Sed quarto principaliter arguitur⁴ contradicta per hoc Q. quod generaliter plus obediendum est plus utili et perfecto ; 30 sed religio obediēcie monachie est perfecior quam religio obediēcie regalis ; ergo plus obediendum⁵ est Abbatii quam regi. Minor videtur ex decreto 19 q. 2, *Duo sunt*, ubi ^{Decret. C.} docetur quod lex privata est lege comuni prestancior. Con- c. 2.

¹ alias, om. B. ² dicit, B. ³ regis *pro* regni, B. ⁴ per ante contra add. A. ⁵ est obed., B.

firmatur ex hoc quod omnis forma superaddita est perfeccior of monastic obedience is more perfect than that of obedience to the King.
quam forma elementariter presupposita¹, ut patet de formis substancialibus et accidentalibus mixtorum super formas simplicium; aliter enim² natura deteriorando procederet.

5 Cum igitur obedientia monachia sit forma superaddita The minor premiss rests on the doctrine that every superadded form is more perfect than the elementary substance underlying it.
obedientie regalie videtur quod ipsa sit priori perfeccior; aliter enim foret perfeccius remanere hominem in seculari statu quam intrare ordinem claustralem. Hic dicitur quod primum exemplar obligacionis nostre et obedientie est in

10 Christo. Ipse enim secundum divinitatem est summe obediens creaturis cum inclinat aurem suam audiendo quid quid ecclesia in nomine suo petierit, in tantum quod dat iumentis escam ipsorum et pullis corvorum invocantibus eum,

Ps. cxlvii. 9. ut dicitur psalmo cxlvii. Cristus etiam secundum humani-

15 tatem fuit creatura summe obediens, quia unam perfectam obedientiam consumavit ab instanti sue incarnationis usque ad instans mortis, serviendo quoddammodo cuilibet creature; quia restituit quamlibet creaturam inferioratam ex lapsu ad perfeccionem secundum, qua aliter caruisset. Et totum hoc

20 fecit per obedientiam quam habuit ex supereffluencia humoris³ gracie. Ex hinc verificatum est de Christo illud

24 b. Matth. 12: Non contendet, neque * clamabit, neque aliquis Matt. xii. audiet in plateis vocem eius: arundinem quassatam non

19, 20. Isaiah xlii. confringet, et lignum fumigans non extinguet, et capitur de

2, 3. 25 yes. 42. Christus autem, licet fuit omnibus nobis magis debitor et obediens quam e contra, tamen hoc fuit equivoce,

Fol. 134 b. non ex dato nostro⁴ quo indiguit preaccepto, sed ex promis-

sione gracia magna qua voluit servare fidem et obedientiam deo patri. Et ita est magis debitor eis quos magis

30 premiat, et plus temporalis obedientie debuit mundi principiis quam aliis de populo, et in hoc docuit nos obedi-

similiter. Debemus enim plus obediare melioribus quo ad obedientiam spiritualem, iuvando eos ad magis bonum ex

eorum capacitate; et sic debemus plus obediare spiritualiter

His example teaches us that, as regards spiritual obedience, we should obey the veriest pau-

¹ propter supposita, A. ² nulla ante natura add. B. ³ humiliovis
pro humoris, A. ⁴ modo pro nostro, A.

per, if he be a better man, rather than pope or Cæsar, if they be worse. But obedience in things temporal is another matter, and this is especially due to kings.

meliori abiectissimo pauperi quo ad mundum quam pape vel cesari minus bono. Sed alia est obediencia temporalis R. iureddicionis, vel in temporalibus, et illa preeminenter debetur regibus. Verumtamen illi plus tenentur nobis in temporalibus quam nos illis secundum legem dei ac eciam secundum 5 leges humanas, quia tenentur nos gubernari et defendere, ymmo solum regni et multa alia concedere, dum modo servamus¹ nostram obedienciam, quod est plus quam aliquod temporale quod eis tribuimus. Et sic de obediencia spirituali si debite superant nos virtute. Et tota ista sentencia detecta 10

And secular lords derive their authority from the Church; but not from the clergy, but from Christ and the church of the laity,

sonat in excellenciam secularis dominii et virtutis. Nam virtus est dominacione prestancior, et sic omnis dominus sumpsit suum seculare dominium ab ecclesia, licet prius fuit dominium seculare quam clericus. Et sic capiunt seculare dominium non a clericis nostris auctoritative, sed a Cristo et 15 ecclesia laicali. Nam ante tribum Levi non erant clerci. Et patet in parte ad maiorem. Nam si prelatus spiritualis⁵ sit perfeccior in virtute quam dominus secularis, tunc secundum illam rationem obediencie est obediendum plus sibi. Et quantum ad nudam obedienciam potestatis vel officii 20

Reverting to the minor premiss, this now appears to be false, since obedience to the King is superior, in priority, in generality, and in the greater harm resulting from its being withheld.

This was the obedience in which Christ and the Apostles lived, nor is there any great sacramental force in the human invention of monastic obedience, which is not binding except as it agrees with Scripture.

obediendum est plus regi vel salubrius imperanti. Sed quantum ad temporalem obedienciam obediendum est plus regi. Ulterius, quantum ad minorem, videtur mihi quod sit falsa, cum obediencia regalie eo quod est prior et generalior est melior, eo quod eius privacio foret peior. Unde Cristus 25 et² apostoli militarunt sub illa religione obediencie. Nec video tantum sacramentum in obediencia claustralii humanitus introducta, licet per accidens multum profecerit. Nam religio Baptiste et apostolorum fuit multum perfeccior, non enim prodest nisi in quantum habitat ad observanciam * legis 24 e. Cristi, nec ultra obediendum est tali preposito faciendo quod precipit, dicente decreto beati Isidori posito xi. 111. *Si is Decret. C. qui preest fecerit quidquam quod a domino prohibitum est, aut XI. Q. iii. facere iusserit, vel quod scriptum est preterierit aut preterire*

¹ servianus, A.

² et, om. B.

Gal. i. 8. *mandaverit, sancti Pauli sentencia ingerenda est sibi, dicentis : ‘Eciam si nos vel angelus de celo ewangelisavit vobis preter quam quod ewangelisam, anatema sit.’* Et ista videtur dura sentencia contra claustrales prepositos, cum sepe iubent a 5 Cristo prohibitum, sepe pretereunt consilia scripturarum ex ignorancia vel negligencia, sicut et nostri pontifices, et tunc incurront nodum anatematis iuxta decretum. Unde sequitur : *Si quis prohibet vobis quod a domino preceptum est, vel rursus imperat fieri quod dominus fieri prohibet, execrabilis sit omnibus 10 qui diligunt deum.* Et sequitur : *Is qui preest, si preter voluntatem dei vel preter quod in sanctis scripturis evidenter precipitur vel dicit aliquid, vel imperat, tamquam falsus dei testis aut sacrilegus habeatur.* Et patet primo quia necesse est prelatum scripturam sacram scire. Patet secundo quod 15 cavendum est sibi de excomunicacionibus, exaccionibus et aliis ceremoniis infundabilibus in scriptura ; propter talia enim excommunicatur a deo. Et patet tertio quod scriptura foret per se sufficiens ad regimen ecclesie, sive predicando,

Decret. C. sive subditos regulando. Unde 24. q. iii. exponitur a beato xxiv. Q. Ieronimo textus deuteronomii 19. ad sensum mysticum iv. c. 33. Deut. xx. Transferunt, inquit, *principes inde terminos quos posuerunt* 14. *patres¹ eorum quando immutant in mendacium veritatem et*

Fol. 135 a. *aliud predican quam ab apostolis acceperunt.* Tunc enim non foret ecclesia obediencia ecclesiastica a deo occupata. Et

25 patet quod secundum legem dei, et leges utriusque partis ecclesie, plus obediendum est regi quam privato abbati, cum adinvencio introducta in regnum non debet dirimere obedi- enciam prius regi debitam ex auctorisatione scripture et legis imperatorie. Nam utriusque illius iuris sanxit auctoritas 30 quod clericus legius regis faciat sibi obedienciam suum officium debite exequendo ad honorem regis et regni, quid- quid fecerit. Verumtamen posito quod abbas suus sit maior rege coram domino, sicut fuit Baptista maior Cesare, tunc debet sibi maiorem obedienciam pure spiritualem, sicut

This shows us (i) the necessity for prelates knowing the Scriptures, (ii) the caution they should exercise lest their own excommunications lead to their being excommunicated by God, (iii) that Scripture is of itself sufficient for the regulation of the Church.

To this effect we have S. Jerome's explanation of the alteration of landmarks as referring to the falsification of Apostolic truth.

Thus the human invention of monastic obedience may not impair the Scriptural obligation to obey the King.

Again, a loyal cleric in discharging his office is obeying the King. But if his Abbot is in God's eyes greater than the King, then he owes the Abbot the greater obedience. But

¹ fratres.

Christ did not
pay the tribute
to the Baptist.

Cristus debuit Baptiste baptisatus ab eo. Verumtamen non solvit sibi didrama, sicut nec debuit. Sicut enim in honorificencia attendenda est racio honorificandi, sic in obediencia est racio precipue attendenda; obediendo utrobique deo principaliter et virtute illius¹ obediencie obediendo cuilibet alteri homini modo suo, cavendo semper a perpetracione * vel ^{24 d.}

ommissione contra Cristi consilia vel precepta, quia talis obediencia non foret canonica. Ille igitur qui submittit se divino impulsu, non obligans se stulte ad faciendum quidquid ignarus prepositus suus contra consilium divinum ¹⁰ mandaverit, deserit prudenter propriam voluntatem et obligat se voluntati dei comunissime, cui omnes angeli nunc² et omnes sancti³ appetunt quoddammodo conformari. Sed claustralibus dimitens hanc professionem sequitur privatam et T.

propriam voluntatem. Et hec racio quare multiplicantur in ¹⁵ claustralibus tam varie voluntates. Nec refert que creatura dicat mihi voluntatem dei⁴, cum plus obediendum est regi David et suo filio Salomonis, cum sint organa Spiritus sancti, quam in neutrī omnibus aliis episcopis citra Cristum. Patet in isto psalmi cxvii *Confitemini domino quoniam bonus*, et in Ps. cxvii. isto Ecclesiastes xii *Time deum et mandata eius serva*⁵. Post- Eccl. xii. ^{13.} ponenda est⁶ igitur auctoritas creature mandantis et preponderabiliter⁷ obediendum est certo imperio creatoris.

Coming now to the comparative perfection of states, it appears to me that the status of the extraclaustral clergy instituted by Christ is the most perfect, though the claustral life may be best for this or that individual.

Ulterius quo ad perfeccionem statuum videtur mihi quod status cleri extra claustrum quem Cristus instituit sit status ²⁵ perfectissimus viatoris. Non enim propter privatam ceremoniam que est in casu private persone utilior sequitur generalis status perfeccionis excessus; ut non oportet, si Baptiste vel alteri foret utilius penaliter vagari in heremo quam conversari inter homines apostolice conversando, quod ³⁰ propterea status heremiticus vel anacoriticus sit perfeccior quam status episcopalis vel apostolicus. Sepe namque in statu imperfecciori est persona virtute perfeccior. Unde pro maiori declaracione materie notandum est primo quod

¹ eius, B. ² nunc, om. A. ³ natura pro sancti, A. ⁴ dei, om. A.

⁵ serva, om. A. ⁶ igitur est, B. ⁷ prepoderatis (*sic*) A.

secularis intelligitur famose dupliciter; vel proprie pro laicis civilibus aut mundanis, et sic prohibetur clericis vivere seculariter; vel communiter pro quounque clero aut laico vivente inclausaliter, extra privatum ordinem, secundum 5 ceremonias extra scripturam canonicam adinventas. Sic enim vocantur episcopi, rectores, et presbiteri clericis seculares, dum tamen debent esse claustralibus religiosiores et eque exproprietarii, quia quantuscumque cumulus temporalium eis affuerit debent esse bonorum pauperum nude¹ procuratores et 10 fideles distributores, non domini civiles, ut pulcre declarat

Decret. III. glosa super capitulo *fraternitatem* in tertio decretalium, et xxiv. 2. cardinalis in sexto *de rebus ecclesie non alienandis* ‘hac² consultissimo.’ Et idem dicunt sancti doctores concorditer, ut 2. Ib. III. ix. Fol. 135 b.

beatus Augustinus, Ieronimus, Isodorus, * Crisostomus³

15 Bernhardus. Sicut igitur tales leges et sentencie sanctorum sunt edite ad regulandum ecclesiam ita sunt ecclesie gener aliter edocende, * dicente Augustino in simili super Iohanne Omelia i^a quod animal homo non percipit subtilitatem

August. in conclusionum decuplicem evangelii Iohannis *In principio Ioh. Ev. Tract I. c. i. 1.* erat verbum: *Quid, inquit, fratres, silebimus huic? quare ergo legitur, si silebitur?* Aut *quare auditur, si non exponatur?* sed *ut quid exponitur, si non intelligitur?* Non sunt igitur fraudandi capaces propter incapacitatem eorum qui capere non possunt. Sic est de legibus quas ecclesia ordinat

V. scolastice pertractandas. Unde credo propter irregulararem vitam clericorum ad cupidinem seculi perversorum sortiti sunt nomen *clericis seculares*, et alli propter sanctitatem vite in suis primordiis dicti sunt antonomastice *religiosi* et *clericis regulares*, cum tamen religiositas debet competere cuicumque 30 clerico eciam culibet Cristiano. Olim enim fuerunt, sicut⁴

multi sunt hodie, in privatis ordinibus religiose persone laudabiles que observant secularibus perfectius legem Cristi. Quod si multi eorum cum satrapis perversi sunt phariseice ad dimittendum⁵ substanciam regule et inordinate sapiendo

¹ nudi *pro* nude, B. ² hac *pro* hoc, A, B. ³ et *ante* Bernhardus add. B. ⁴ sicut, om. A. ⁵ mittendum, A.

Here we must notice the double meaning of the word *secular*, (i) as applied to laymen living in the world, (ii) as applied to all, whether lay or cleric, living outside the cloister.

Monks who live seculum ad preponderandum tradiciones suas legi evangelice, worldly lives may be called regulars tunc perverso ordine possunt dici regulares irregulariter living irregularly.

viventes et religiosi nudo nomine seculum deserentes. Et de talibus yppocritis prophetatum est, tam in scriptura sacra quam in spiritualibus prophetis, ne fuso nominis sanctitatis 5 diabolus ecclesiam Christi decipiat. Signum autem talium

These are neither foret, quod viventes in se seculariter deserant¹ primevam ready to die in defence of gospel vitam apostolicam, et propter confederacionem cum mundo truth, nor to preach it without ad continuandum hanc vitam non audeant pro defensione guile.

veritatis ewangelice usque ad mortem se opponere² si³ oportet, 10 nec veritatem illam, vel ex ignorancia vel desidia, audeant sine duplicitate publice predicare. Quod si seculares clerici 20 modo intellecti faciunt fidelius ipsis claustralibus, tunc sunt in statu perfecciori et vivunt conformius legi Christi.

The tonsure and Constat quidem, tamquam per se notum fidelibus, quod varia 15 other monastic customs may profit accidentally, but have no real connexion with holiness.

capitis rasio, corporis dispar inducio, et ad ritus preewan-

gelicos privata obligacio, licet quandoque prosint⁴ per accidens, sunt in pertinencia sanctitati. In cuius signum

Christus apostoli martires et confessores, sub quibus crevit ecclesia, erant extra istos privatos ordines quoddammodo 20

seculares, in tantum quod Augustinus in epistula ad cives Aug. Epist. lxxviii. 9.

yponenses testatur quod non vidit peiores claustralibus, sed

The obedience also of seculars is wider, and freer and more agreeable to that of the Apostles.

vidit, licet rarenter, in seculo meliores. Et quantum ad x.

obedienciam patet quod obediencia nostra est extensior,

liberior, * et obediencie apostolorum conformior. Nam 25 b.

posito quod indiscretus abbas iniungat monacho officium sterile vel⁵ servicio debito deo contrarium, aut prohibeat ab opere quod monachus scit fore ad maiorem profectum sui atque ecclesie quam aliud opus iniunctum, debet prudenti resistencia obedire. Ut posito quod abbas precipiat mon- 30 acho contemplativo vel disposito ad predicandum ut illo dimisso colligat stramina vel faciat alium actum neutrum, licet cum paribus monacho obediendo resistere, faciendo bonum quod prelatus mandat implicite. Et confirmacio

¹ deferant, A. ² exponere, B. ³ si, om. A. ⁴ prosint corr.
Edd. pro profuit, A, B. ⁵ velut, A.

excellencie obediencie nostre est in hoc quod claustrales This is shown by periciores impetrant multis modis exemptionem ab obedi- the frequency encia claustralii. Et cum papa non habet potestatem ad with which clever dispensandum cum talibus nisi mutando in melius, ut patet monks seek ex- dience.

Decret. III. 3º decretalium *de statu monachorum* ‘*Cum ad monasterium*’
Tit. xxxv. c. 6.

per Bernhardum, patet quod perfeccior est obediencia dum obedienciarius a talibus ritibus est exemptus. Non enim donat deus eius vicario potestatem nisi ad edificationem. Et revera imponere pape errorem in quantum sic dispensat 10 foret nimis magna presumpcio.

Sed ulterius ad legem Urbani pape¹ allegatam oportet no-

Fol. 136 a. tare predicta de * lege communi et lege privata. Vocab enim

decretum legem privatam specialem impulsionem spiritus sancti, que cum superaddit legem comunem, sicut forma 15 superaddita formam elementariter substratam, patet quod est

Decret. C. xix. Q. ii. c. 2. ipsa² perfeccior. Ideo dicit decretum *qui spiritu dei ducuntur*

lege dei ducuntur; et quis est qui possit digne spiritui sancto resistere? Et patet ex illo decreto supradicta sententia quod 20 quicunque religiosus habuit spiritualem instinctum spiritus sancti ad faciendum illud quod videtur contrarium regule professionis debet illud insequi, contradicente suo proposito.

Unde sequitur in decreto: *Quisquis igitur hoc spiritu ducitur, etiam episcopo contradicente, est liber; iusto enim non est lex posita, sed ubi spiritus domini, ibi libertas.* Unde sepe con-

25 tingit prepositos privati ordinis in ducendo suos subiectos spiritui sancto resistere. (Et cum contingit tales subiectos fingere ubi non est impulsus Spiritus sancti, ideo oportet quod in preposito sit magna disrecio.) Non³ igitur creden-

30 dum est quod leges private ordinum legi Christi superaddita legem constituant plus perfectam: sed se habent ut forme

25 c. * accidentales formis substancialibus contingentes, et sepe contingit quod propter formam artificialem quiditati substancie superadditam fit ipsa substancia monstruosior ac imperfeccior. Et quandoque contigit quod forma artificialis

35 perficit substanciam ipsam per accidens. Sic quodammodo

Our next step is to examine what has been said as to the relations of the common and the monastic law, viz. that the monastic law is more perfect, because every superadded form is more perfect than that which underlies it.

Now the forms which accrue to underlying forms may be accidental; it may happen that they render the subject monstrous and less perfect; it happens too that the perfection they bring to a substance is accidental.

¹ xix^a. q. ii^a. (i. m.), A. ² ipsa est, B. ³ Non corr. Edd. pro Nam, A, B.

est de tradicionibus supra additis legi dei. Sicut enim caritas increata est lex communissima, sic caritas¹ creata est lex creata eminentissima, dicente apostolo 1^a Cor. 13, *Adhuc 1 Cor. xii. vobis² excellenciorēm viam demonstrabo*. Nam alie leges que-³ cumque non valent nisi de quanto preparatorie sunt ad illam,⁵ in tantum quod si sine ceremoniis vel humanis legibus superadditis eque perfecte diligentur³ deus et proximus a

Obviously if we can attain the same perfection without monastic forms as with them, it is simpler and better to do without them.

quocumque sicut cum quotlibet ceremoniis a vicario eius impositis, tunc ceteris paribus habet⁴ dileccio petri⁵, Cristi discipuli, eminentiam perfeccionis, quia cum paucioribus¹⁰ mediis tam perfectum finem attingeret plus unice. Nec dubium quin contingit⁶ servantes vitam apostolorum pure⁷ sine ritibus superadditis vivere tam arte, tam perfecte, et undique tam religiose, sicut umquam vixerunt religiosi primi ordinum privatorum. Ideo in nobis secularibus non est de-¹⁵ fectus nostre regule ordinis sive status, sed totus defectus

It is impossible to believe that laws or a religion of human introduction can excel the religion of the Apostles or the law of Christ.

est in remissione vel defectu observancie nostri status. Quis enim crederet quod leges vel religio introduce humanitus excellerent⁷ religionem apostolicam vel legem Cristi per hanc evidenciam quod illud superadditum cum lege Cristi pre-²⁰ supposita constitueret unum aliquid plus perfectum? In tanta enim mensura datur lex ewangelica quod ipsam perficiens non deficiet ab inspiracione sancti Spiritus, que ut epi[ei]keia ducet discipulum in actibus particularibus longe perfeccius quam regula humanitus adinventa. Aliter enim²⁵ religiosiarche dantes legi Cristi finale complementum ex-

This makes many hold that the Founders of orders intended them as expositions of the Gospel, not as a new law; and that their rules are not made for all their followers, but for those who can use them with profit.

cellerent ipsum legiferum! Ideo videtur multis quod ipsi fundatores privatorum ordinum non dederunt novam legem, sed exposuerunt ewangelium, nec obligarunt quoscumque suos discipulos ad suam totam privatam regulam, sed eos qui utiliter possunt, et dicunt, hanc capere; cum aliis autem dispensacio est adeo credita, quia aliter non excusaretur dis-

¹ communissima . . . caritas *in marg. al. manu*, B. ² exc. *vobis*, B.

³ diligenter, B. ⁴ haberet *pro* *habet* *in marg.*, A. ⁵ pure *pro* *petri*, B. ⁶ contigit, A. ⁷ excelleret, A.; *txt.* excellerent; *in marg.* excedenter, *al. manu*, B.

pensacio regularum¹. Unde cum hinc sint sinistre interpretaciones regule, illic superaddite ceremonie onerose, et istic prepositione ac comitative intrancium, [verisimile²?] videtur quod securum foret sub voto solemni tale capitulum non

Fol. 136 b. intrare. Nam intrans * est sepe particeps criminis commissionis vel negligencie ex aliquo quinque modorum consensu.

Melius, inquam, foret pugnare remocius cum membris dia-

25 d. boli quam sic ex * voto cum eis insolubiliter colligari. Tunc enim posset maturus in moribus seminare instar pluvie semen 10 suum. Cum igitur votum vel obligacio talis non sit fundabile nisi de quanto magis disponit, sive facilitat, ad diligentum abbatem Cristum quam faceret eius ommissio: sed totum hoc,

si evenit, est valde per accidens; ergo securius³ foret servare antiquam regulam certiorem.

Sic enim vixerunt sancti here- 15 mite et monachi in maiori parte sancctius ante suam collectionem conventualem quam post, et ante illos vixerunt alii sancctius illis⁴, cum religio cristiana sit innovacione tradicionum continue peiorata. Et patet quod dicta sanc-

torum de eminencia et perfeccione religionum huiusmodi 20 intelligi debent similibus paribus undique observatis. Tunc redibitur ad statum primevum, cum ille fuit et foret hodie

z. perfeccius debite observatus. Ex ipsis videtur quod, sicut peccant qui credunt vel credere debent quod extra claustrum magis proficerent⁵ matri ecclesie et tamen in claustro se cece- 25 incarerant, sic magis videntur peccare qui seculares in statu

securiori dolose illaqueant. Unde decretum beati Gregorii

Decret. c. 17. q. i sic loquitur: *Qui bona agunt, si meliora agere deliberant, et post deliberata non faciunt, licet in bonis prioribus perseverent, in conspectu dei ceciderunt.* Querat igitur temptatus ut intret

xvii. Q. i 4. 30 religionem si temptatori sit evidens quod vivet perfeccius intra claustrum. Nam primevus status sacerdotalis extra claustrum est perfeccior quo ad meritum, sed ad hoc⁷ eque meritoria opera potest facere extra claustrum et longe liberius quo ad multa. Quo ad bonum perseverancie et alia iuvamenta que

¹ regularium, A. ² vsimē, A.; īstūc, B. ³ securus, B. ⁴ aliis pro illis, A. ⁵ proficerent, B. ⁶ consensu, A. ⁷ huc, A.

If this be so, the question arises whether it is not safer to abstain from monastic vows altogether, especially as such vows may make us partners in the sins of others.

For since vows are only defensible if helpful to a better life, and this helpfulness is only accidental, it is surely safer to follow the ancient rule.

For monks and hermits lived more holily before they were gathered into monasteries; and the primitive Christians were more holy than the hermits.

Thus as it is a sin to choose the claustral life unwisely for oneself, so it is a much greater sin to entrap others into it.

haberet in claustro temptator nescit si disposicio sua sit illis contraria, et sic ex introitu deterius sibi contingeret. Cum igitur persona temptata scit melius statum proprium quam talis vocans, videtur quod temptat proximum imprudenter.

Any one who is tempted to enter a monastic order should ask his tempter whether by the mere fact of entrance he is more inclined to earn merit; whether it is indifferent what order is chosen, or whether one order is better than others, and if so which? He who waits for these questions to be answered will never enter at all.

Querat igitur vocatus si eo ipso quo intrat privatum ordinem sit disposicior ad merendum; et si quilibet talis ordo sit vocato impertinens, vel unus celebrior aut conveniens; et quis ille; et credo quod secularis manebit perpetuo in religione primeva, si non obliget se antequam talis questio sit edocta. Ille autem qui seducit ignaros promittendo vitam voluptuosam dominativam, vel alio mendacio seducit inscius, a demonio meridiano phariseice faciendo divisiones et sectas ex sibi dubio, peiorat proselitum. Ymmo, cum secundum beatum Augustinum in De questionibus veteris et nove legis, Aug. De Quest. Vet. *Libertas contradiccionis adauget meritum*, videtur quod se-
ductus * in sua professione non offerens gratis et meritorie Test. 26 a.

Liberty to take a contrary course, says St. Augustine, increases merit. Thus to enter a monastery makes it harder to earn merit.

lignum et fructum, et continue post necessitatus ex sua professione temeraria ad ritus huiusmodi observandum, est, ut sic¹, indisposicior ad merendum. Servent igitur religiosi ritum paternum quos tantum comendat in ingressu in ordinem, progressu tenendo ordinem, et egressu comendando ordinem², et iuvabunt ad primariam unitatem.

CAPITULUM VI.

We have now to consider the extent of the royal jurisdiction as regards place, matter, and cause.

PRO maiori declaracione dictorum restat clarius videre de extensione iure diccionis regalis, quo ad locum, quo ad materiam et ad causam. Cum enim iure diccio non sit nisi diccio iuris dei patet quod quedam est actualis et quedam habitualis, que videtur esse potestas ad exequendum legitime iura dei, sive in foro seculari, sive spirituali, secundum varietatem * brachiorum ecclesie. Ex quo patet quod preter Fol. 137 a. subiectum iure diccio individuatur a loco, a populo et a causa. Nec dubium quin potestas iure diccionis regis se 30

¹ sic corr. Edd. pro sit, A.

² ordinem post comendando, om. A.

extendit per totum regnum suum, super omnes legios suos, et in causa qualicunque super qua cadit viantis iudicium quod induceret pacem regni. Patet ex dictis 36 capitulo. Ex quo patet ulterius quod rex potest et debet cognoscere in 5 quocunque facto vel defectu sui regnicole per quod pacis tranquilitas turbaretur; et huiusmodi est qualecunque peccatum sui regnicole¹; ergo conclusio. Nam constat ex fide scripture quod nemo potest peccare nisi debilitata vel turbata fuerit pax cum deo et per consequens cum qualibet creatura.

Job ix. 4. Unde Iob ix dicitur *Quis restitit² ei et pacem habuit?* ymmo cum impossibile sit servare pacem cum deo, nisi ex parte servantis habita fuerit pax cum qualibet creatura, patet quod impossibile est nisi peccato regno contingere nocumentum.

Confirmatur ex hoc quod rex fecit quid ex eius auctoritate 15 fecerit legius homo suus; sed episcopi, sui officiales et curati sui tenentur in qualicunque tali causa spiritualiter cognoscere auctoritate regis; ergo rex per illos. Sunt enim tales legii homines regis, quibus concessit in regno suo solum, vite necessaria, defensionem et gubernacionem, ad finem ut in 20 exequendo suum officium proficiant regno suo: ergo hoc tenentur. Confirmatur secundo per hoc quod omnes tales sunt episcopi, regis sacerdotes, vel tales regis officiarii; ergo sunt ministri regis. Consequencia apparet ex hoc quod episcopus, in quantum talis est nomen officii, et per conse-

26 b. 25 quens episcopus regis, quidquid fecerit, in quantum talis, fecit auctoritate regis; in quo * concedendum est quod rex faciat in illo. Sic enim facit missam celebrari et alia divina officia, sicut papa propterea dicitur servus servorum dei. Non enim foret dignus percipere a rege tantum corporale suffragium 30 nisi in spirituali ministerio faciat superhabundancius recompensam. Tercio confirmatur ex hoc quod rex potest auctoritate sua a peccatis aliquibus cohercere, ut patet de

It cannot be doubted that it extends over his whole kingdom, over all his subjects, and in every cause which can concern the peace of the kingdom. Since the sin of any individual weakens the kingdom, the King may inquire into all sins.

First proof:— What the king's liegeman does by the king's authority is done by the King; the jurisdiction of the bishops in spiritual causes is derived from the king's authority; therefore it is the King who acts through them.

Second proof:— All such judges are bishops, king's priests or officials, and so servants of the King.

Third proof:— From the king's power to punish sin.

¹ Per quod . . . regnicole: *haec om.; sed in marg., alia manu;* in qualicunque causa peccati sui regnicole. Probatur sic rex potest et debet cognoscere, B. ² resistit, B.

non est restricta quantum ad illa que eque concernunt utilitatem regni in suis legiis. Castiganda ergo omnia peccata eque turbativa regni potest rex per suos subditos castigare. Sed in omni genere peccatorum contigit esse peccatum gravius tribus datis, et per consequens regni¹ amplius turbativum. Ergo rex potest per suos ministros castigare quecumque genera peccatorum. In hoc enim potissime servirent episcopi regi² suo³, et habet rex auctoritatem a deo ad dandum temporalia suis episcopis gracia huius finis. Non igitur derogat honori episcopi ad manu¹⁰ datum sui regis punire inimicos dei, regis et regni, cum obedit sibi in ministeriis plus abiectis. Et patet confirmacio huius 22° capitulo libri vii per leges multiplices. Unde **B.**

Ieronimus super Ieremiam, ut ponitur in decretis 23. q. v. *Decret. Causa xxiii.*

Regum est proprium, declarat sextuplex regis officium. Si, Q. v. c. 23.

That this power to punish sin may be exercised upon the clergy is proved by Pope Urban VI hiring the secular arm to crush the Antipope; for if clerics may be killed, much more may they be deprived.

It is clear also that temporal lords may deprive the Church when in a state of transgression of its temporal goods.

Otherwise who could cope with

inquit, hec feceritis, o reges Iuda, tenebitis pristinam potestatem. Et quod dicta potestas⁴ * non solum potest exerceri in laicos, **27 a.** sed eciam in ipsos clericos, clamat factum Urbani sexti, qui ad debellandum antipapam conducit, ut dicitur, brachium seculare, quod indubie evidencius afferret ab eis temporalia²⁰ quam vitam suam corporalem. Et illi a verisimili sunt clerici de sancta ecclesia, si demum convertantur, non perpetuo obstinati. Et patet quod domini temporales possunt afferre temporalia ab ecclesia delinquenti. Unde

si ista * potestas deesset a regibus nimis sacrilege preiudi- **Fol. 137 b.** caretur ecclesie. Ideo dicit⁵ Leo papa, ut recitatur 23. q. 5, *Decret. Causa xxiii.*

Res omnes ecclesie aliter tute esse non possunt, nisi que ad Q. v. c. 21. *divinam confessionem pertinent et regia et sacerdotalis defendat auctoritas.* Unde confidenter assero⁶ quod quicunque in animo senserit et constanter defenderit quod nulli domini³⁰ temporales possunt vel habent potestatem ad afferendum temporalia ab ecclesia delinquenti tenent sentenciam qua verificata destrueretur ius canonicum, ius civile et pax ecclesie militantis. Nam ablata illa potestate ab ecclesia

¹ regis pro regni, B. ² regni pro regi, A. ³ suo, om. A. ⁴ Hic incipit lacuna in B. ad 27^a ad fin. ⁵ dicet, A. ⁶ assencio, A.

quis sufficeret pseudopapis et aliis hereticis qui de clero ^{false popes and other heretics?} exeunt depopulantes bona utriusque partis ecclesie? Ideo

necesse est ecclesiam cleri habere in tali oppressione presidium de brachio seculari, ut quod non prevalent sacerdotes 5 efficere per doctrine servicionem potestas secularis hoc imperet per discipline terrorem, ut dicit beatus Isidorus, et

Decret. ideo dicit decretum ubi supra: Ipsi autem principibus et Causa xxii. potestatibus fidem et reverenciam servari oportet, quam qui non Q. v. c. 23. exhibuerit apud deum premia invenire non poterit.

Nec dubium 10 quin principes sunt necessariores ad defendendum ecclesiam contra inimicos eius domesticos, qui venientes ut cleris in vestimentis ovium rapiunt subdole bona pauperum, quam ad

c. defendendum ipsam contra exterros inimicos. Sed quis 15 auderet asserere quod non licet dominis temporalibus auferre villas, castra, et thesaurum ecclesie quem occupat Robertus Gibonensis cum suis sacerdotibus tamquam suum? et revera latet nos utrum ipse vel Gregorius XI^{us} occupat patrimonium

Chrysost. Cristi iniustius. De Laud. Unde Crisostomus, de laude pauli omelia Paul. iiiia, Talis est, inquit, condicio erroris, eciam nullo sibi Hom. iv. obidente consenescit ac defluit; talis autem e diverso veritatis status, eciam multis impugnantibus suscitur et crescit. Unde nedum confessione verbali sed effectuali practisatur dicta conclusio ut scripta¹ melius memoriter teneatur.

Ideo laus trinitati quod² papa noster Urbanus VI^{us} practisat et facto 25 approbat conclusionem de inesse quam predecessor eius Gregorius eciam de possibili dicitur condemnasse, ut vel sic doceatur ecclesia quam necessaria est matri sue potestas secularis brachii; et ut doceatur iterum quomodo illi qui profitentur se esse defensores veritatis vacillant cum silagine, 30 licet ipsa veritas non vacillet. Non enim propter venalem

27 b. prodicionem consensus in oppositum * veritatis wlt sponsus ecclesie auferre sinistrum brachium sponse sue. Ideo garriant adversarii veritatis quicquid voluerint, necesse est matrem ecclesiam habere seculares dominos, ut reges, dei

35 vicarios, qui potestative ipsam defendant ubi vicarii Christi ^{Thus the need for the secular lords (the vicars}

¹ scriptura, A.

² quod, om. B.

of God) to supplement the power of the spirituality (the vicars of Christ) is evident.

deficiunt, et illam potestatem immediate habent a deo. Cristus enim simul fuit rex et sacerdos, ideo ipsum caput habuit unde impertiretur utrique brachio potestatem. Sed papa cum non habet sic potestatem portandi gladium vindicte non dat ipsum domino seculari, sicud¹ nec graciam, sed ministrat⁵ ungendo vel alias solemnitates adinventas preter necessarias conferendo. Et hinc innotescit populo quod persona quam deus prius acceptaverit sit Imperator, rex, dux vel dominus, dati dominii secularis. Ex ista videtur sentencia decreti Decret.

xxiii. q. viii in principio. De episcopis, inquit, vel quibuscumque Q. viii.

Causa xxiii.

For that the clergy may not bear arms is clear from Christ's command to St. Peter to put up his sword, and by the teaching of the Apostles.

*clericis, quod nec sua auctoritate nec Romani² pontificis arma aripiere valeant, facile probatur. Cum enim Petrus, qui princeps apostolorum a domino fuerat electus, materialem gladium exercebat, ut magistrum a Iudeorum defensaret iniuria, audivit: 'Converte * gladium tuum in vaginam, omnis enim Fol. 138 a. qui gladium acceperit gladio peribit.' Ac si³ aperte diceret ei: actenus tibi tuisque predecessoribus inimicos dei corporali gladio licuit persequi; deinceps in exemplum pacientie gladium tuum, id est tibi actenus concessum, in vaginam converte et spiritualem tantum gladium⁴, qui est verbum dei, in mactacionem veteris vite²⁰ exerce. Omnis enim qui preter illum vel auctoritatem eius qui legitima potestate utitur, qui, ut ait apostolus, 'non sine causa gladium portat,' cui eciam omnis anima subdita esse debet; omnis, inquam, qui preter eius auctoritatem gladium acceperit, gladio peribit. Unde Ambrosius: Arma episcopi lacrime et oraciones sunt. Item illud⁵ apostoli 'Non vosmet ipsos defendentes karissimi,' quamvis omnibus generaliter dicatur, speci-*

Thus we gather (i) that priests may not fight in their own persons for their temporalities, and that the Old Testament instances to the contrary are of no force;

videtur primo quod nec sacerdotes nec episcopi post mortem Cristi pugnarent corporaliter in persona propria eciam pro bonis naturalibus defendantum, et multo minus pro bonis temporalibus vel primatu; cum Petrus increpatus est a Christo quia voluit vitam eius sic cum gladio materiali. Et patet quod non sequitur: Si licuit moysi Samueli, Machabeis et

¹ sed *pro* sicud, A. ² Racioni, A. ³ si, om. A. ⁴ gladium

tantum, A. ⁵ aliud *pro* illud, A.

ceteris sacerdotibus sic pugnare in veteri testamento, per illud et¹ licuit Christi sacerdotibus sic pugnare; quia secundum beatum Gregorium debent esse altilia et non thauri. Secundo videtur mihi quod licet meritiorum sit

(ii) that though the secular power may rightly come to the aid of the spiritual against its enemies, such action should be spontaneous on the part of the secular arm;

imperatori vel alii domino seculari iuware papam nostrum contra Robertum cum gladio, tamen religiosius foret undique si non ad procuracionem² pape sed fieret mero³ motu brachii secularis. Et sic intelligi potest dictum beati

Decret. Ambrosii in libro suo, positum in decretis xxiii. q. 111; Non Causa xxii. in inferenda, inquit, sed in depellenda iniuria lex virtutis est. Q. iii. c. 7.

27 c. 27 c. Qui enim non repellit a socio iniuria, si potest, tam est in vicio quam ille qui fecit. Unde sanctus Moysis hinc prius orsus est temperamenta in becillis fortitudinis. Nam cum vidisset hebreum ab egipcio iniuriam pacientem defendit ita ut egipciū proster-

15 neret atque in arena⁴ absconderet. Salomon quoque ait: 'Eripe eum qui ducitur ad mortem.' Sed secundum glosam sic intelligitur: Si potes, hoc est, si habeas legitimam potestatem.

Et tertio videtur mihi expressum quomodo papa et clericus

(iii) the manner in which the spiritual arm is to be helped by the temporal.

debet sic iuvari⁵ auctoritate brachii secularis. Quamvis

20 enim papa habet utrumque gladium, ut docet beatus

S. Bernard, Bernhardus libro 3^o⁶ ad Eugenium, tamen non habet gladium

De Consid. Lib. III. civiliter coactum ad suum exercitium temporale⁷ personale,

sed iuware debet et regere exercitium inferioris gladii conformiter legi Christi. Ideo dicit Bernhardus quod gladius

25 inferior exercendus est sane ad nutum sacerdotis et iussum

Grossetete, imperatoris, et illud declarat Linconiensis epistula xxiiia, ut

Ep. xxiiii. dixi alibi.

Si autem dicatur quod hoc dictum Graciani non est authenticum et sic non allegandum ut decisio decretalium, dicitur

30 quod dictum Graciani melius fundatum ex scriptura et

(Digression in defence of the authority of Gratian.)

sanctis doctoribus est magis authenticum quam decretales

epistule que non sunt a deo fundate, in cuius signum epistule

ille sunt extra librum ordinarium decretorum. Si, inquam,

¹ idem pro illud et, B. ² curacionem, A. ³ mos pro mero, A.

⁴ aliena pro arena, A. ⁵ iuware, B. ⁶ 4°, D. ⁷ om. temporale, B.

aliqua pars decretorum non sit¹ catholica, sed abicienda, tunc est falsa, quia veritati opposita, et per consequens tota illa lex in quantum huiusmodi est suspecta, sicut beatus Augustinus arguit de scriptura sacra epistula ix^a ad Ieroni- Augustine,
Ep. ix.
mum. Ymmo cum papa et cardinales qui debent cognoscere totum ius canonicum permittant ita² legi nec reprobant, ut videtur, ex taciturnitate consciunt approbando. Aliter enim forent nimis culpabiles dampnando testucam, ymmo lucem veritatis * ewangelice, quam non noscunt, et tamen Fol. 138 b.
trabem in propriis libris non considerant. 10

We have then the authority of Augustine and other saints for the transference by the secular lords of the temporal goods of heretics to the righteous.

Unde quantum ad ablacionem temporalium sepe repetitum. E.
quomodo beatus Augustinus et alii sancti, quibus plus credendum est quam isti pape et cardinalibus, docent quomodo temporalia debent afferri ab hereticis et per seculares dominos dari iustis, ut patet xxiii. q. vii, *Si de rebus. Quid, Decret.*

inquit, indignum, si ea que tenebant heretici secundum domini Causa xxiii. voluntatem catholici tenent, cum ad omnes iniquos illa vox Q. vii. c. 2. domini valet Matth. xxxi^o ‘Afferetur a vobis regnum dei et dabitur genti facienti iusticiam eius.’ An frustra scriptum est Sapientie xi. labores impiorum iusti edent? Propterea 20 magis mirari debetis quod ad hoc tenetis³ aliquid quam quod aliquid amisistis.

Et quantum ad obiectum de concupiscencia rei alienae dicit Augustinus quod ista evidencia septem nationes que male utebantur terra promissionis et expulse sunt potestate divina possent obicere dei populo occupanti, et ipsi iudei, a quibus ablatum est regnum secundum verbum domini et datum genti facienti iusticiam, possent obicere Cristi ecclesie de concupiscencia alieni. Sed responsio * Augustini est: 27 d. *Non ideo, inquit, concupiscimus aliena quia illius imperio cuius Ibid. facta sunt omnia facta sunt nostra.* Ideo ipsi concupiscunt culpabiliter aliena, cum omnino non debetur nisi vere Cristi ecclesie, cuius sunt omnia, ut dicitur 2^a Cor. 4. Unde in 2 Cor. iv. fine questionis bene concluditur: *hiis ergo auctoritatibus pass. liquide⁴ monstratur quod ea que ab hereticis male possidentur*

¹ erit pro sit, B.
² istam pro ita, A.
³ timetis, text. A, B;
⁴ liquido.

Nor is the argument from the danger of covetousness of any more force than it would have had against the spoliation of the Canaanites by the children of Israel.

Decret. *a catholicis iuste aufferuntur, nec ideo aliena possidere dicuntur.*

Causa xxiii. Unde, ut sepe innui, non licet dominis temporalibus aufferre

Q. vii. c. 4.

temporalia ab invitis, nisi dumtaxat ab hereticis. Et si queratur qua auctoritate debent hec fieri, patet quod cultores scripture debent docere dominos seculares de heresi, et do- minorum ipsorum auctoritate debent temporalia ab ipsis

Ibid. c. 3. afferri. Ideo dicit Augustinus in questione vii. ‘Quicunque

donatistis hereticis’: *false res appellatis vestras quas nec iuste possidetis; sed secundum leges terrenorum regum amittere iussi*

10 *estis.* Et infra, capitulo ‘Quod autem.’ *Quidquid ergo nomine ecclesiarum et¹ partes donati possidebant, cristiani Imperatores legibus religiosis cum ipsis ecclesiis ad catholicam ecclesiam transferebant.* Et patet sententia dicta superius xxxiiii. ca-

pitulo quod necesse est ad stabilimentum regnum esse theologos qui soli sciunt discernere quid sit hereticum, et quorum est detegere potestatem regum nimis diu sopitam et blasphemum excessum potestatis vendicatum a pretenso Cristi

F.

vicario. Dicitur enim quod propter questum eciam a clero defenditur quod non licet a regibus quicquam facere nisi ad 20 quod ipse prius licenciat, cum tamen non est plus credendum sibi quam alteri nisi de quanto fundaverit se patencius in scriptura. Et si innitamus evidencie topice, quod plus est credendum ipsis quam aliis propter gradum, verum est si gradui recompensam faciant in virtute. Si enim in scriptis

25 et verbis se ostendant esse ignaros scripture, et in vita indicant se declinare a conversacione vite apostolice, plus credendum est aliis qui noscuntur in istis precellere. Basis autem cuiuscumque talis iudicij est scripture. Unde plus credendum est sensui sanctorum quam sentencie omnium

30 paparum et suorum cardinalium a tempore quo ceperunt aspirare ad seculare dominium, relicta Cristi pauperie, spe- cialiter in hiis que concernunt fidem scripture, ut patet ex suis epistulis decretalibus, que vel fundantur in scriptura et dictis sanctorum vel sub fuco sophistico sapiunt in eis de-

Fol. 139 a. clinacionem ab humilitate ewangelica ad aspeccionem * excel-

The searchers of the Scriptures must teach the secular lords as to who are heretics, and the lords must deprive these of their goods.

It is thus necessary for the security of the kingdom that there shall be theologians able to discern what is heresy, and to discover the real power of the King and the blasphemous excess of power by which Christ's pretended Vicar claims to control Kings.

The true foundation of all judgment is the Scripture.

We should rather follow the saints than all the popes and cardinals who aspire to secular lordship, as is especially shown in the two decretals I have explained above.

¹ et, om. B.

lencie secularis, ut patet specialiter in duabus decretalibus
 quas supra exposui, scilicet *Unam sanctam et Solite*. Unde Decret.
 cum decretum Ambrosii, xi. q. I^a *Magnum* et xxiiii. q. viii. Lib. I. Tit.
De episcopis, et beatus Bernhardus exponunt predictam de- xxxiii.
 cretalem *de maioritate et obedientia* ad sensum ibi expositum, Q. i. c. 28
 et beatus Bernardus scripsit illam sentenciam pape Eugenio, & c. xxiiii.
 Q. viii. sub videtur quod illi consenserant approbando. Taciturnitas qui-init.
 dem in tali casu est una species consensus, ut patet ex dictis
 de consensu et fundatur sufficienter in assimili Iohannis viii, John viii.
 ubi Iudeis inponentibus Cristo *Nonne bene* dicimus quia sama-* 48.
ritanus es tu et demonium habes? primum tacendo concessit et 28 a.
 secundum negavit. *Ego, inquit, demonium non habeo.* Unde per istam maximam probant doctores iuris canonici multas conclusiones de papa ex hoc quod tale opus scienter permittit.
 Cum igitur permisit stare sentenciam beatorum Ambrosii et 15
 Bernardi inexpugnatam, et indubie vel est catholica¹ vel
 heretica, videtur quod plus postea notando² Bernhardum,
 sine imposicione sensus heretici omnes quinque libros eius
 ‘De consideracione,’ quantum in eo fuit patule confirmat,
 et per consequens qui pertinaciter defendit contrarium est 20
 hereticus. Nec scriptura pape³ in qualicunque⁴ decretali
 epistula est maioris auctoritatis quam quelibet bulla sua, nisi
 forte maiorem auctoritatem suscepit ex scriptura. Ideo
 illum librum beati Bernhardi tenetur precipue tam ex funda-
 cione scripture quam ex auctorisacione approbacionis sue 25

Those who deny that temporal lords may deprive the Church of its temporalities are fighting against themselves. For (i) they cannot allow that the King of England may so act with regard to the Church of France, if he may not do so to the Church of England; (ii) if the tacite confirmare. Et patet quod illa heretica imposicio, qua G. diffamatur istam catholicam veritatem esse hereticam *licet dominis temporalibus auferre bona temporalia ab ecclesia delinquentem*, obviat multiplicitate sibi ipsi, primo in hoc quod hereticarent illud quod licet dominis Anglie auferre bona 30 temporalia ab ecclesia Francie delinquentem. Non enim videtur tantam vel saltem maiorem iure diccionem habere in illam ecclesiam quam in suam domesticam, nec tanta heresis vel tam ingrata iniuria per clerum Francie in dominos Anglie

¹ catholicus, A. ² notanda, A. ³ papa pro pape, et pap. script., ord. inv., A. ⁴ quacunque, B.

Matt. x. 36. est commissa, quia Matth. xº. *Inimici homini domestici eius.* King may not exact money from his liegemen the clergy can not exact it from their subjects;

Secundo non licet clero colligere pecuniam¹ de subiectis, quia tunc licet regibus sic facere in persona suorum legiorum quos licenciavit ad hoc opus, cum possunt prepositos excedentes super extorsione convincere. Et tertio non licet dominis temporalibus pulsatis iuvare ecclesiam afferendo temporalia ab ecclesia heretica delinquentे. Nam nulli qui impugnant istam sentenciam sciunt ostendere quod illi sunt de Cristi ecclesia, vel quod alii sunt ecclesia heretica quin pocius ipsimet impugnantes. Veritas itaque militat primo in eius adversarios, ostendens ex propriis ipsis incidere² in inconveniens quod evitant. Nam tam ex scriptura sacra quam decretis sanctorum, quam eciam factis paparum, ostenditur quomodo licet dominis temporalibus afferre bona temporalia ab ecclesia heretica delinquentे. Ipsi autem ostendunt se ipsos esse hereticos oppositum illius veritatis catholice tam pertinaciter defendendo. Secundo videtur quod persona stulte³ illud hereticans cum suis procurantibus ac consulentibus sit heresiarcha, et per consequens ex proprio iudicio et lege ecclesie sunt ab eis temporalia afferenda. Non enim oportet expectare iudicium illius ecclesie, sicut nec expectavit Imperator iudicium Donatistarum, qui se dixerunt esse caput ecclesie * quia capitales ecclesie Africane. Et tertio patet quod omnes Cristiani debent ipsis auffugere, et speci- Fol. 139 b. aliter seculares domini elemosinas proprias * subtrahendo, cum contrariantur tantum sacre potestati regali blasfemia, rapina et sacrilegio suos subditos seducendo; aliter enim dimittendo regis officium infideliter consentirent. Et sic adversarii multipliciter ostendunt se ipsis esse mendaces, quia de quanto quis contra veritatem offenderit de tanto semet ipsum dampnificat et condempnat.

Sed contra dicta arguitur primo sic: Videtur quod papalis auctoritas precellit ubique in cristianismo, cum sit spiritualis et alia temporalis, sicut patet ex tribus similibus predictis, de

¹ penitenciam *pro* pecuniam, A. ² incidere, *om.* A. ³ stulte, *om.* A.

Now this right of the temporal lords is allowed by Scripture, by the saints, and by popes; and they who oppose it are themselves arch-heretics, and should be spoiled of their temporalities.

We must not wait for them to agree to this any more than the Emperor asked the opinion of the Donatists on their own claims.

All good Christians should shun such persons.

Christendom be- sole, de anima et de auro. Et confirmacio est ex hoc, quod cause it is spiritual, and any papa depositus imperatorem, ut patet primo decretalium de other temporal; and the Pope has eleccionibus *Venerabilem*. Hic dicitur quod postquam pre- ^{H.} ^{Decret.}

actually deposed an Emperor. positi blasfeme aspirarunt ad maioritatem seculi, sicut fecerunt ^{Decret.} ^{Lib. i. Tit. vi. c. 34.}

Answer: it is true that many terms like *authorisation, conferment, confirmation* have been invented to give colour to these blasphemies, but there is no support for these doctrines from Scripture.

ecclesiam prudenter cavere de veneno latente sub istis verbis sophisticis introductis ex libris gentilium. Sed quia loquendum est ut plures, et sancti doctores ac leges ecclesie de aliquibus sic locuntur, ideo aliqui modi loquendi admitti ¹⁵ debent ad sensum catholicum et alii abici ut venenum.

The word *author* denotes a person who has a primary authority in accordance with which he may increase his own work: thus God is the author of all creation. Auctor igitur vocatur persona habens potestatem primariam secundum quam augeat opus suum, et sic deus est auctor universitatis create et diabolus auctor universitatis malicie. Membra igitur Cristi dicuntur habere participative ²⁰ auctoritatem ad eius opera faciendum, sicut membra diaboli

The members of Christ possess authority participatively for the forwarding of Christ's work. usurpant sibi auctoritatem ad tyrrannides et alia facinora perpetranda. Papa igitur et alii Cristi vicarii habent auctoritatem participative vel subautentice ad faciendum opera Cristi in quantum sacerdos et rex ac alii seculares domini ²⁵

Pope and King both possess such participative authority for their respective functions.

If a Pope has deposited an Emperor (or rather has taught that he should be deposed), an Emperor has more often deposited Popes.

habent a deo potestatem auctoritativam ad faciendam vindictam et alia opera Cristi, in quantum rex et sacerdos. Et hinc vocantur reges dei vicarii atque pontifices, que auctoritas quoddammodo precellit aliam tam tempore quam natura. Nec movet quod papa depositus (vel verius deponi docuit) ³⁰ Imperatorem pro sua tyrrannide, quia sic crebrius Imperator depositus papas pro sua blasfemia, nec docebitur quod una deposicio fuit legitima quin evidencius et reliqua. Assumptum declaravi de cronica Cestren. xi capitulo libri quarti ^{Higden.} et declaratur diffuse alibi. Et patet quod clerus noster do- ^{Polychr.} ^{iv. 27 [?].} mesticus et specialiter predictus abbas, tanquam discipuli

28 c.

Sergei heresiarche, * incident in predictum periculum. Postquam enim arguebat quod solus papa vel saltem sacerdotes eius sint¹ domini temporalium, ut recitavi superius, facit duo argumenta, primum ad afferendum iureddiccionem regalem, 5 et secundum quod non debent subici principi seculari. Capit enim in confirmatione quinta² quarti argumenti sui, quod iudex secularis nescit discernere inter lepram et lepram, nec habet scienciam de gravitate peccati. Ex quo concludit quod non pertinet ad iudicem secularum de omni peccato

10 cognoscere. Ex quo infert quod non pertinet ad iudicem secularum de facto religiosi possessionati, et per consequens (cum ratione peccati solum sunt ab eo temporalia afferenda)

Fol. 140 a. sequitur quod non pertinet * seculari afferre a clero temporalia pro peccato. Suppono autem abbati quod argumentum suum, quoad conclusionem quam intendit, nec peccat in materia nec in forma. Ex quo patet primo³ quod argumentum suum vadit ad hoc, quod iudex secularis non debet in aliqua causa cognoscere, sed tota discussio causarum debet esse ad clericos devoluta, quia omnis talis cause decisio⁴ pre- 20 supponit noticiam peccati. Sed abbas imponit iudici tantam stulticiam quod non habet scienciam de gravedine peccati. Et per consequens omnino superfluum fore⁵ habere iura civilia, cum ipsi debent super omni dominio seculari⁶, ut arguit, principaliter dominari et de omni peccato principaliter 25 iudicare, cum solum clerus, ut false asserit, habet noticiam

1 Cor. vi. 4 de peccato, consequens contra preceptum apostoli I^a Cor. vi. Secularia, inquit, negotia si habueritis, contemptibiles qui sunt in ecclesia illos constituite ad iudicandum.

Patet secundo quod abbas implicat omne iudicium 30 ecclesiasticum cessare debere⁷ in ecclesia militante. Nam iudices ecclesiastici ignorant generaliter peccata et eorum gravedinem tantum vel plus quam iudices seculares, ergo

Our English clergy, and especially the Abbot of Chertsey are in danger of falling into heresy on this point: for the Abbot brings forward two arguments, (i) to abolish the royal jurisdiction, (ii) to prove that the clergy should not be subject to any secular prince.

His first argument, which rests on the assumption that secular judges are incompetent to pronounce on questions of sin, involves an assertion of their incompetency even in secular cases, and contradicts

x Cor. vi. 4.

¹ sunt pro sint, A. ² unum pro quinta, A. ³ primo patet, ord. inv., B. ⁴ discussio in text., sed ead. man. in marg. decisio, B. ⁵ for. superfl. ord. inv., B. ⁶ secul. dom., ord. inv., B. ⁷ deb. cess., ord. inv., B.

Again, if a judge's acquaintance with the enormity of sin must be exact, the clergy are as unfit as the

laity. For the enormity of sin is proportioned to God's punishment of it, and the clergy know not whom He has chosen and whom rejected. iuxta evidenciam non deberent in causa alicuius peccati ferre sentenciam. Assumptum patet ex hoc quod proportionaliter ad penam quam deus pro peccato deputat consistit eius gravitas; sed omnis clericus cui non fit de hoc revelacio ignorat cuiuscumque talis pene gravedinem, cum 5 ignorat quis sit prescitus vel cuius peccatum pena temporalis purgabitur.

But if a general acquaintance be enough, this secular judges may gain from the patent sins of the clergy, and the only advantage left for the monk is his experimental knowledge of the sins of Lucifer. Et si dicatur quod sufficit generalis vel confusa noticia, tunc indubie oportet dicere quod iudices seculares habent de multis peccatis religiosorum evidentem noticiam, ut puta furta, homicidia, adulteria, et quando false appro- 10 priant sibi temporalia vel dissolvunt condiciones sub quibus recipiunt a rege elemosinas quibus vivunt, et generaliter quando sensibiliter dimittunt obedienciam debitam regi suo. Ymmo de omni peccato habent confusam noticiam. Unde non video quomodo monachus¹ qui vendicat de omni peccato 15 cognoscere haberet sibi speciale peccati noticiam, nisi forte experimento discat iudicare de peccato luciferi.

Thirdly, the Abbot (asserting that we世俗 are ignorant of logic, etc.) claims for the monastic clergy lordship in chief over all temporalities; so that the monk is to have not only church and mill, but the tenants, wives to be the hand-servants of his order! Tercio implicat abbas quod omne forum iudicii de peccato debet ad religiosos² devolvi, quia sepe inpropriando imponit mihi et aliis secularibus nescienciam materie quam evidencius 20 debemus cognoscere, ut logice et triplicis philosophie; et sic sicut capitaliter debent * dominari super omnibus temporalibus 28 d. omnibus negotiis secularibus iudicare. Et sic quilibet monachus haberet nedum ecclesiam appropriatam et molen- 25 dium et furcas et laqueum sed et uxores, sicut arguit alias monachus, suo ordini ancillantes, de quo mirum est, quia quando erant generaliter laici et sanciores quam modo tunc

As to the relative non superfluit eis titulus tanti dominii. Et quantum ad merits of seculars and regulars, we are no whit inferior in orders or scholarship. sacros ordines vel actus scolasticos cleris secularis non est 30 ipsiis inferior, ego tamen in me ipso profiteor quod nescio illam peccati gravedinem quam pompat se vel suos cognoscere, sed credo quod nullum homicidium sit gravius quam mendacium, licet enim monachi multum comendent menda-

¹ monachus corr. Edd. pro monacho, A, B.
religiosos, corr. Edd.

² religios = religiones, A;
³ vendicant, A.

cium; ego tamen credo quod sit peccatum gravissimum. Vix, inquit Abbas, aliquis secularis novit utrum perjurium sit gravius quam homicidium; ego autem credo perjurium in
Fol. 140b. quo fundatur apostasia * monastica sit peccatum viatoris 5 gravissimum.

Secundo assumit Abbas in quarto articulo¹ suo principali ad improbandum, ymmo hereticandum, conclusionem predictam quomodo non est credibile ab aliquo cristiano quod Cristus pateretur ecclesiam, quam sibi spirituali matrimonio 10 copulavit, in tantum a se ipso recedere ut meretur ancillari mundo et ab ipso serviliter iudicari, ex quo concludit oppositum sentencie quam impugnat. Sed in isto dicto considero istum abbatem innuere tres errores, primus quod omnes dotati clerici sunt membra sancte matris ecclesie Christo 15 matrimonialiter copulati. Sed tunc cognosceret quod omnes clerici sunt predestinati; credo tamen quod hoc ignorat de se ipso et quolibet fratre suo. Ideo foret necessarium abbatem addiscere quiditatem sancte matris ecclesie quomodo stat ut plurimum in laicis, et quod rex predestinatus et sui 20 unam personam² constituunt que agit opera sua, tam clericalia quam laicalia, auctoritate regia. Tunc enim non sic divideret incomunicabiliter clerum et laycos, sed consideraret quod sibi subiecti altrinsecus mutuo se iuvarent. Secundus error quem abbas innuit est quod repugnat Cristum permittere virginem Christo exhibitam ancillari. Sed constat ex
2 Cor. xi. 2. fide scripture quod membra sancte matris ecclesie, que sunt virgo talis, nedum ancillatur mundalibus sed peccato, ut docet socius in responsione completa ad argumenta abbatis.
 Tercius error quem innuit est iste quod repugnat perfectum 25 statum³ ecclesie tribulari et servire et in egestate carere mundana gloria. Sed consideraret quomodo Cristus et eius cariores apostoli erant servi egentes et supra alias persecuti, immo in illo pocius consistit sponsa Christi perfectione, dicente
 apostolo I^o Cor. iiiii quod deus destinavit ipsos apostolos

**1 Cor. iv.
9-13.**

¹ argumento *pro* articulo, B. ² partem *pro* personam, A. ³ statum,
om. B.

Again the Abbot assumes that Christ would not suffer His Church to become the handservant of the world nor to be judged by it.

Here (i) he identifies the endowed clergy with the members of Christ's Church (as if he had knowledge of their predestination), and ignores the laity.

(ii) He implies that it is incredible that the Virgin dedicated to Christ should be a servant.

But Scripture shows that the members of the Church are to be in service not only to the world but to sin.

(iii) He implies that it is incredible that the Church should be in tribulation and bondage, forgetting that in this consists her perfection.

tamquam morti, ut sint spectaculum in mundo tamquam stulti et infirmi ac ignobiles. *Usque in hanc horam*, inquit, *et nos esurimus et sitimus et nudi sumus, et colaphis cedimur, et instabiles sumus, et laboramus manibus nostris: maledicimur, et benedicimus: persecucionem patimur, et sustinemus: blasfe- 5 mamur, et obsecramus: tanquam * purgamenta huius mundi^{29 a.}* sumus, omnium peripsema usque ad huc. Unde quando cessavit persecutio sanctorum martirum sancti monachi deserentes mundi divicias se ipsos meritorie cruciarunt; non sic igitur imperficitur, sed perficitur, clerus Christi. Unde¹⁰ rogo deum meum quod abbas et socii sui, cessantes defendere sectam Epicuri, cognoscant quod in paupertate, in mundi despeccione, et non in eius affidacione, stat cleri perfeccio. Rogo insuper quod fratres ex maiori habundancia caritatis servent in se perfeccionem primevam, doceant et desiderent¹⁵ clericorum totum comunicare cum eis de perfeccione² sicut lincoliensis ostendit sororem suam debere appetere. Et rogo Grossetête,^{Ep. viii.} tertio quod sic discamus regum obedienciam et servemus quod ipsi, tamquam asinus balaam, cogant nos et doceant hec servare.²⁰

Returning to our main argument, it is objected that whatever the clergy do by idem e contra quod papa facit quicquid laici faciunt auctoritate of the King's authority is done by the King, then whatever laymen do by the pope's authority is done by the pope, so that the King celebrates Mass and the pope fights battles and begets children. Sed³ secundo obicitur per hoc quod si rex faciat quecumque que clerus suus facit auctoritate sui, tunc sequitur per rex celebrat, conficit et ministrat omnia sacramenta, quod²⁵ papa pugnat, procreat et seculariter dominatur. Hic videtur mihi quod conclusio prima est concedenda, sed ut dixi residue non secuntur, cum deus facit quicquid creatura sua fecerit. Unde non sequitur si rex facit missas celebrari et sacramentum confici, et sic celebraciones et alias ministra-³⁰ ciones ecclesiasticas, quod propterea sic celebrat vel ministrat. Ubi oportet notare equivocaciones, descripciones et omnino personales predicaciones, ut aliud est facere matrimonium et aliud matrimonialiter affidari. Sic igitur nedum rex et papa,

¹ desiderent, corr. ex considerent, B. ² defecctione *pro* de perfeccione, A. ³ in marg. 2^a obieccio, B.

- Fol. 141 a. * sed omnia membra ecclesie commilitancia, faciunt quicquid
meritorie fit a suo toto¹ ad quod adiuvant, ut multi homines et
eorum quilibet trahit navem. Aliter tamen capitales quorum
auctoritate fiunt talia et aliud eorum ministri, ut aliter facit
5 Cristus cum ecclesia triumphante et aliter eius vicarii militantes.
Cristus enim fecit hec opera tamquam per se causa et essencialis,
vicarii vero eius tamquam per accidens causa. Unde pericu-
losum foret introducere in ecclesiam istam servitatem blas-
femam quod nullus laicus² posset procreare, comedere vel
10 alios actus licitos facere nisi auctorisante papa et rege. Nam si
concurrunt per accidens, tanto eis melius; et si deficiunt ab ista
auctorisacione, sicut deficiunt omnes presciti et omnes extra
statum merendi, omnes eorum subditi habent immediate
potestatem a deo ad plene procedendum in causa dei, et
15 cum devio sui prepositi habent potestatem per se beatitudinem
promerendi. Unde auctorisacionem³ operum supernaturalium
et naturalium Cristus appropriate sibi vendicat, auctorisa-
cionem⁴ actus ecclesiastici atque politici vendicant sibi isti
secundo prepositi, et sepe iniuste exigentes excedunt limites
20 scandalisantes in proximos meliores. Omnes enim predesti-
nati sunt reges et sacerdotes inmediate subiecti capiti, et infinitum
maioris honoris et auctoritatis, licet abscondite,
25 * quam papa vel Imperator prescitus. Tales tamen iuvant
ecclesiam et subditi debent eis obedienciam, sive sint boni,
sive mali. Verumtamen si errant in regimine dampnificant
se ipsos per accidens proficiendo ecclesie. Cum itaque
messis sit multa, operarii vero pauci, patet quod existente
tanto errore in subditis spirituales prepositi gauderent habere
seculares dominos adiutores. Gaudet enim deus habere
1 Cor. iii. 9. adiutores eos, ut patet I^a Cor. 3°, quare⁵ non eius ergo
vicarii? Ex hoc foret enim⁶ eis labor facilior, iocundior ac
meritorior. Facilior, quia iuvarent radices peccatorum
evellere quas hii non sufficiunt, et sic debilitaretur cuneus
inimici. Foret secundo iocundior, quia melius et iocundius
- Rulers unjustly endeavour to extend the bounds of their essential authority ; yet they profit the Church and must be obeyed, good or bad.
- The harvest is plenteous, the labourers few ; if our spiritual heads would accept the help of lay lords their work would be easier, pleasanter and more meritorious.

¹ toto, om. A. ² laicus, om. A. ³ auctoritatem, B. ⁴ auctori-tatem, A, B. ⁵ quare ergo non, ord. inv., B. ⁶ enim foret, ord. inv., B.

foret quod plures merendo et sine iudicio supportando sese reciproce ambulent recte in domo domini cum consensu. Et foret tertio meritorior, quia notum est quod plures fideles **N.** cooperantes in vinea ex vi communionis adaugent merita, et ex iuvamine mutuo et consolacione fructus sequentis addunt ad 5 premia. Unde apostolus I^a Cor. xv non dicit ‘plus omnibus ¹ Cor. xv. merui,’ sed dicit *plus omnibus laboravi*, ut notat Bernhardus ^{10.} Bern. de libro 4° ad Eugenium; et adhuc labor suus fuisse desolabi- ^{Bern. de Consid. Lib. iv.} liter plus frustratus ¹ si cum istis paribus non invocasset in adiutorium contra pseudoclericos brachium seculare. Prodi- ¹⁰ torum igitur sacrilegium foret in tanta necessitate et periculo cause dei presbiterum negligere agere viriliter in persona propria et non excitare adiutorium secularis brachii habentis ad hoc datam a deo potentiam. Hoc enim est magis privilegiosum et meritorium regis officium, quod qui nititur ¹⁵ celare sophistice indubie nititur sacrilege et proditorie decipere regem suum. Et ad declarandum hoc officium regum esse legitimum sufficit pro nunc adducere tria ² dicta sanctorum incorporata in iure canonico. Primum est dictum Cipriani positum xxiii q. v: *Rex, inquit*³, *debet cohibere Decret. furta, adulteria punire, impios de terra perdere, et*⁴ *parricidas* ^{c. XXIII. Q. v. c. 40.} *et periuros non sinere vivere, filios suos non sinere impie agere.*

In istis sex continentur indubie omnia genera peccatorum. Secundum dictum est beati Augustini epistola 32⁵ ad S. Augus-
tine, Ep. Bonifacium: *Quis, inquit, mente sobrius nostris dicat regibus* ^{xxxii.} *‘Nolite curare in regno * vestro a quo teneatur vel oppugnetur* ^{Fol. 141 b.} *ecclesia domini nostri: non ad vos pertinet quis velit esse sive religiosus sive sacrilegus,’ quibus dici potest ‘Nonne ad vos pertinet in regno nostro quis velit esse pudicus quis impudicus?’* Quod dicit in hoc stat principaliter regimen regni nostri. ³⁰ Tercium testimonium⁶ est dictum beati Gregorii in registro libro xi capitulo xxix Regine Francie sic loquentis: *Cum Gregory,* ^{Reg. xi. 29.} *scriptum sit ** ‘*iusticia elevat gentem, miseros autem facit* ^{29 c.}

¹ fructuosus, A. ² tam *pro* tria, A. ³ debet inquit furta cohibere,
ord. inv.; in marg. al. man.: Officium regis est corripere peccata, B.
⁴ et, om. B. ⁵ Nota, in marg. A. ⁶ testimonium, om. A.

populos peccatum,’ tunc regnum stabile creditur cum culpa que cognoscitur cicias emendatur. Ideo cum causa ruine populi sunt sacerdotes mali (quis enim pro peccatis populi intercessor se obiciat, si sacerdos qui exorare debuerat graviora comittat?), 5 ac in vestris partibus sacerdotes impudice et nequiter conver-santur, ad hec ulciscenda debemus ardenter consurgere ne paucorum facinus sit multorum perdidio. Et sequitur: per-sonam, si precipis, cum nostre auctoritatis assensu transmit-timus, que una cum aliis sacerdotibus hec et subtiliter querere et 10 secundum deum debeat emendare. Nec sunt dissimulanda que dicimus, quia qui emendare potest et negligit participem se¹ procul dubio delicti constituit. Providete igitur anime vestre, provide nepotibus vestris quos cupitis regnare feliciter, provide provinciis, et priusquam creator noster manum suam ad ferien-15 dum excruciat de correccione huius sceleris studiose cogitate.

30 a.

*Ecce sentencia quam dixi de regis officio tripartito². *³ Unde qui dogmatisat regibus contrarium huic sentencie est mani-festus eorum proditor, cum molitor perdere precipuam regiam potestatem. Ideo procul a clericis, et precipue a papa et 20 regis legiis⁴, contrariari isti sentencie. In hoc enim precipue debemus honorem regibus, et propter ommissionem eos*

Decret.
c. XXIII.

Q. v. c. 25.

contempnere, dicente decreto xxiii q. v: ‘Dicat aliquis,’ Sicut principibus et potestatibus fidem et reverenciam coguntur exhibere, ita secularium dignitatum administracionibus defendendarum 25 ecclesiarum necessitas incumbit. Quod si facere contempserint a communione sunt repellendi. Et propter istud officium reges

Dis. XVI. vere dicti sunt pontifices, ut patet xvi distinccione, de

Dis. XXI. c. I.

capitulis, et xxi distinccione, Cleros. Nec valet dicere⁵ quod licet secularibus punire simplices sacerdotes non autem 30 superiores, quia in illis est culpa gravior, inobedientia regi maior, et irregularitas regno periculosior. Nec temporalium

¹ se, om. A. ² et ripertito, A. ³ Hinc (a media col. 29

c. MS. B.) usque ad finem col. 29 d. nihil scriptum est, impedientibus litteris paginae praecedentis ob tenuitatem cartulae necnon a frammenti acritatem. ⁴ ligeis, B. ⁵ In marg.: Reges dicuntur ponti-fices, B.

The higher the rank of a priest, the more necessary is the King's power of punishing him.

dotacio facit quod dignitas sacerdotalis sit maior, cum tunc nostri episcopi in hoc excederent sanctum Petrum. Plus igitur foret necesse regi et regno disponere contra expensas extraordinarias¹ superiorum clericorum quam contra culicem simplicium sacerdotum. Ideo quod illi singulariter in stricto 5 stipendio limitantur, ex procuracione potencioris presbiteri carceri mancipantur, et multipliciter per laicos castigantur, non racio, sed mammonica racionis depressio, introducit. Unde reor solum eos isti sentencie contradicere qui sitiunt dominium vel questum seculi, in cuius signum contradictores¹⁰ tales non querunt nisi in altera istarum causarum auxilium

But the King must only do this through lay ministers when his clerical ministers fail him, or else on a different ground of action; for the lay judge punishes for the protection of the kingdom, the ecclesiastical judge for the protection of the Church.

brachii secularis. Et quantum ad omnes leges vel raciones in oppositum alligandas patet quod tolluntur per hoc, quod rex non debet hec facere in persona laica nisi deficiente a ministro suo clero, vel si corrigat per laicum hoc erit¹⁵ secundum disparem rationem. Iudex enim secularis punit peccatum secundum rationem contra perturbatum reipublice, et iudex ecclesiasticus secundum rationem contra turbatum ecclesie. Alie autem sunt argucie de confusione iuridicionum que non sunt digne soluzione, nec testes credendi²⁰ sunt in ista materia nisi de quanto se fundaverint in scriptura.

Hence I conclude that all the extraordinary levies which prelates have exacted from their lay and clerical subjects should be either given to the poor or refunded.

Unde videtur mihi quod rex debet ordinare ut tota * peccunia *Fol. 142 a.* extraordinaria quam prelati a clero vel laico subiecto colligunt sit pauperibus suis, quibus multatis iniuriatus fuerat, distributa, vel docto de extorsione quod sit illi qui patitur²⁵ iniuriam restituta. Quod si prelatus iustificare non sufficit currat in eum lex regis de debito, sic quod ipsum convincens reportet * duplum² ad peccuniam levatam de subdito, que³⁰ b. distribuatur pauperibus. Tunc enim discerni poterit si multans sit plus affectus peccunie quam saluti anime subiecti³⁰ et purgamento regni a crimine. Nam aliter simoniace facit furtum, et aliunde providit rex talibus suis officiariis in temporalibus, licet bona pauperum ad fomentum peccati

¹ exordinarias, A. ² *In inferiori marg. hujus paginæ a prima manu haec verba scripta sunt:* Vasa figuli probat fornax et homines iustos temptacio tribulacionis, B.

presbiteri non fuerint inbursata. Rex autem debet servare iusticiam de suo dominio suis legiis¹.

P. Sed² tercio arguitur contra dicta per hoc quod non clare docetur que istarum auctoritatum iureddicinalium debet precedere. Non enim concurrent ex equo³, nec est putandum quod secularis potestas, indignior et tempore posterior, antecellat. Oportet igitur quod temporalis potestas non sit executa nisi ad excitacionem⁴ et imperium potestatis sacerdotii regulantis. Hic dicitur quod non est dependencia essencialis inter has duas iureddiciones, cum utraque⁵ sine⁶ reliqua potest⁷ procedere, ut dictum est. Sed difficultas est que istarum auctoritatum sit in se perfeccior, et ex quo, cum perfeccioritas⁸ status stat sine repugnancia inferioris auctoritatis. Difficile videtur arguere quod auctoritas papalis sit perfeccior quam auctoritas imperatoris ex hoc quod status est perfeccior. Sic enim foret cuiuscumque sacerdotis quecumque auctoritas perfeccior quam regis auctoritas cui subest. Ideo⁹ videtur mihi probabile quod regalis auctoritas precellit auctoritatem sacerdotalem secundum rationem multiplicem.

20 Primo quia illa habet similitudinem vicariam deitatis, et sic vindicandi potestatem¹⁰; auctoritas autem sacerdotalis habet similitudinem vicariam humanitatis Christi, et sic rationem paciendi iniuriam. Unde Christus quedam fecit ut Imperator, ut ementes et vendentes in templo flagellando eiecit. i q. iii¹¹ Ex multis, quedam ut sacerdos cum se ipsum in cruce obtulit. Cum igitur prior potestas habet rationem agentis eciam in sacerdotes, secunda vero potestas habet rationem pacientis eciam ab eisdem sacerdotibus, videtur quod ex hoc naturali principio ‘agens est prestancius passo,’ potestas prius regalis sit prestancior potestate sacerdotali. Et hinc dicit decretum xxiii q. viii quod omnis qui preter auctoritatem regis init. gladio percutit gladio peribit. Et beatus Gregorius regine Francie dicit quod transmittit personam si ipsa precipit. Et

¹ legeis, B. ² 3^a obieccio in margine, B. ³ quo pro equo, A.

⁴ exercitationem, A. ⁵ utroque, A. ⁶ fine, A. ⁷ posset, A.

⁸ perfeccioritas corr. Edd. pro perfeccioritate, A. B. ⁹ conclusio, in marg. B. ¹⁰ potentiam, B. ¹¹ i. A.

Decret.
C. I. Q. i.
c. 9.

As Emperor Christ chased priests from the Temple, as Priest He suffered death at their hands, and as the agent takes precedence of the patient, so the royal power is superior to the priestly.

Decret.
C. XXIII.
Q. viii. sub init.

As Emperor Christ chased priests from the Temple, as Priest He suffered death at their hands, and as the agent takes precedence of the patient, so the royal power is superior to the priestly.

Leo quartus profitetur obedientiam Cesari, ut patet x dis-Decret.

Again, it is more tinctio de *capitulis*, ut diffuse superius recitavi. Item Dis. x. c. 9.

excellent to command than to obey, but in human affairs Bishops obey Kings, and Kings owe no obedience to Bishops.

excellencior est illa potestas que habet imperare vel mandare quam est potestas que tenetur ad hoc humanitus obedire, sed¹ potestas episcopalis tenetur humanitus obedire regie 5

potestati, non sic e contra, ergo potestas regalis est ad hoc prestancior. Rex enim, cum dat episcopo suo largum stipendum ad perficiendum suum officium, videtur quod habet potestatem precipiendi executionem illius officii. Cum igitur episcopus sit iuratus legius regis, obligatus humanitus 10 impendere regi servicum, videtur quod nullum impenderet pertinencius * quam complendo ad perfectum regis et regni 30 c.

proprium eius officium, ad quod habet tantum stipendum.

That priests can celebrate the sacraments and Kings cannot, does not affect their relations; for the authorizing power is superior to the celebrating, as Christ's Godhead to His Manhood.

This view is supported by the Decretals and by the inscriptions of papal letters to the Emperor.

Nec moveat quod sacerdos est rege prestancior ex hoc quod conficit vel ministrat ecclesiastica sacramenta, quia maioris 15 potestatis auctoritas est² personam precipere confidere quam ipsam confidere. Sic enim deitas precepit Cristo humanitus confidere, et tamen ipsa deitas non potuit confidere * vel mori³. Fol. 142 b.

Confirmatur tripliciter: primo per hoc quod decretum xxiii q. Q.

v^a, *Res omnes*, premitit auctoritatem regalem in defensione Decret. rerum ecclesie que ad divinam confessionem pertinent. C. XXIII. Q. v. c. 21. Ibid. C. II. Similiter II q. vii *Nos si incompetenter . . . Due sunt persone* Q.vii. c. 41. *quibus mundus iste regitur, regalis scilicet et sacerdotalis.*

Nec valet dicere quod verba tante legis sic ordinantur sine misterio, sic enim arguitur Petrum esse caput ecclesie⁴ ex 25 tali suppositione nominis. Similiter papa premitit nomen Imperatoris scribendo sibi epistolam, codice *de summa trinitate*⁵ et *fide catholica*, in principio illius epistole, ‘*Intercclusas.*’ Gloriosissimo, inquit, et clementissimo Iustiniano Iohannes, *episcopus urbis Rome*, et eandem formam habet epistola 30 Imperatoris ad papam. *Nota*, inquit glossa⁶, quod premitit Imperatorem, quod hodie non faceret, et tamen forsitan tanta caussa⁷ subest. Item vel oportet illas potestates ex equo

One or other authority must be

¹ *Verba* sed potestas ep. ten. hum. obedire, om. A. ² auctoritas est, om. A. ³ maiori, A. ⁴ esse pro ecclesie, A. ⁵ sententia trinitatis, B. ⁶ gloria, A. ⁷ cum pro caussa, A.

haberi vel unam subordinari alteri. Si enim neutra sub-
ordinaretur alteri secundum leges humanas vergeret ad
confusionem ecclesie. Et quod ecclesiastica potestas non
sit secundum obedientiam mundanam superior patet ex
5 multis. Primo quia bona ecclesie sunt elemosine collata
sibi a terrenis principibus, ut patet per Augustinum, Bern-
hardum et decreta plurima. Secundo quia aliter licet
appellare in temporalibus ad papam, quod prohibet Alex-
ander dicens, ut recitatur, secundo decretalium *De appella-*

Decretal,
L. II. Tit.
xxviii. c. 7.

cionibus capitulo *Si duobus*, quod illa non contingunt suam
iurisdiccionem. Unde papa Paulus appellavit Cesarem
Act. 25. Et eadem sentencia patet quarto decretalium *qui*

Ibid. IV.
Tit. xvii.
c. 4.

fili i sunt legitimi capitulo *Causam*. Et tertio quia ecclesie
solvunt tributa imperatori: unde xi q. I dicit decretum beati

Ibid. c. xi.
Q. i. cc.
27, 28.

Emper the Emperor.

agri ecclesie solvant tributum. Si agros desiderat Imperator,
*potestatem habet vendicandi. Tollat eos, si libitum est*². Et
sequitur evidencia huius dicti: *Magnum quippe est et spiri-*
tuale documentum quod Cristiani veri sublimioribus potestatibus
20 *docentur debere esse subiecti, ne quis constitucionem terreni regis*
*putet esse solvendum. Si enim filius dei censum*³ *solvit, quis tu-*
tantus es qui non putas esse solvendum? Item apostolus ⁴ dicit
*Roman.*⁵ xiii ‘*Omnis anima potestatibus sublimioribus subdila-*
sit.’ Idem Petrus apostolus generaliter omnibus fidelibus scribit:

25 ‘*Estote subiecti dominis vestris sive regi quasi precellenti, * sive*

30 d.

*ducibus tanquam*⁷ *ab eo missis.* Propter talia dicitur communiter
quod rex precellit in temporalibus et episcopus in spiritu-
alibus. Sed per hoc non docetur simpliciter que auctoritas
sit reliqua maior. Nam si rex est maior, tunc consequens

To say that the
King excels in
things temporal,
the Bishops in
things spiritual,
gives no help as
to which excels
simpliciter.

30 debet concedi simpliciter, et per idem concedendum foret
quod episcopus est maior. Similiter, cum uterque sit magnus

R.

in temporalibus, videtur quod maior in temporalibus sit maioris
auctoritatis, et sic spirituale dominium et spiritualis potestas

Nor must we
allow the
Bishop's tem-
poral inferiority

¹ petet, A. ² est, om. A. ³ cens. fil. dei, ord. inv., B. ⁴ Petrus
ante apostolus, add. B. ⁵ dicit Roman. xiii, om. B. ⁶ Subditi
estote, B. ⁷ tamquam pro quasi, B.

superior, and it
is clear that it is
not the eccle-
siastical.

For (i) the goods
of the Church
are conferred on
her as alms by
earthly princes.
(ii) There is no
appeal to the
pope in temporal
matters.

to decide the spiritual question, nor from the Power of the Keys deduce secular authority.

For in respect of person, privilege, and temporalities, the King has the superiority.

foret corporali inferior, quod est contra decretum x. di. Decret. Suscipitis, ubi Gregorius papa sic dicit Cesari: *Dedit enim Dis. x. c. vi. deus et nobis potestatem, dedit et principatum multum perfeci- ciorem vestris principalibus.* Et illa indubie est principalis potestas de qua Matth. xvi *tibi dabo claves regni celorum*, sed Matt. xvi. quanta foret cecitas ex illa arguere potestatem secularem.^{19.} Illa, inquam, videtur maior in rege, quia rex habet superioritatem in personis, in privilegiis, in bonis ecclesie. In per- Decret. Dis. xviii. sonis patet Di. 18, ubi textus docet quod citatus eciam ad pass. eleccionem pape excusari debet per regem imperantem¹⁰

* oppositum. In privilegiis humanis patet illud, cum illa **Fol. 143 a.** conceduntur a principe: unde codice *De episcopis et clericis* Justinian, autentica *Nullus* sic scribitur: *Nullus episcopus invitatus ad* **Cod. Lib. I. Tit. iii.** *civilem vel militarem iudicem in qualibet causa producatur vel exhibeatur, nisi princeps iubeat.* Et quantum ad temporalia¹⁵ patet codice *de sacrosanctis*¹ ecclesiis lege *Iubemus* et lege **Ibid. Lib. I. Tit. ii.** *Neminem angariis vel perangariis*, et patet superius ex decreto cc. 10, 11. beati Ambrosii xi q. I., *Si tributum.* Nec fas est imponere Decret. **c. xi. Q. i.** pape² tantam negligenciam et consensum ut dicatur ipsum **c. 27.** permettere istos nidos errorum si scirent³ heretici in lege²⁰ tam⁴ publica residere.

My own view of the question is as follows: Greatness is predicated of power or authority, (i) absolutely, in the case of the greatness of self-existing power, such as God's. And in the case of communicated power either (ii) simply, or (iii) with respect to a special function.

This third kind of power is bipartite, having respect either to things temporal or things

Hic dicam quid ego sencio conformiter ad scripturam. Unde⁵ pro declaracione notandum quod potestas vel auctoritas dicitur magna tripliciter; vel absolute penes magnitudinem ex se potentis (et sic potestas eterna dei est equivoce⁶ infinitum maior quam alia potestas creata); potest autem participative⁷ dicta, creature comunicata, potest dupliciter dici magna, vel simpliciter vel quoad speciale officium. Primo modo potestas spiritus creati, eciam diaboli, excellit quamlibet potestatem nature corporee, iuxta illud Job 41, **Job xl. 24.**

Non est potestas super terram que comparetur ei. Potestas autem humana vel est secularis, vel ecclesiastica, vel spiritu- alis simpliciter; et sic est potestas circa⁸ quam est contencio

¹ sacramento sanctis *pro* sacrosanctis, A.

² pape, om. A.

³ forent, A. ⁴ causa *pro* tam, A. ⁵ *In marg.* Responsio, B.

⁶ est *ante* infinitum add. A. ⁷ participacie, A. ⁸ contra, A.

bipertita, scilicet vel quo ad temporalia vel quo ad spiritualia, ^{spiritual; each part being further} et utrumque membrum subdividitur divisione multiplici divisible.

31 a. Primo modo est potestas regis, * qui est dei vicarius, ante- In the first mood
cellens, ut suasum est; sed secundo modo debet potestas the power of the
sacerdotalis precellere, cum debet habere maiorem graciā King, as God's
servando in se statum perfecciom in hoc quod vivit Christo vicar, is pre-
conformius. Sed minoritas talis potestatis est variabilis in eminent; in the
Cristi vicario, sicut Cristus. Nec negabitur talis modus degree of this
according to his
power in Christ's Vicar is variable
virtues.

Matt. xi. loquendi, cum Matth. xi dicit Cristus *Inter natos mulierum*

III. *io non surrexit maior Iohanne baptista*, ubi planum est quod non In the first mood
loquitur de maioritate molis, vel de ¹ maioritate mundane the power of the
auctoritatis, sed de maioritate virtutis. Sicut ergo homo fit Vicar is pre-
maior coram domino proporcionaliter ut crescit in virtute, sic eminent; in the
auctoritas sua est ea ratione maior ut crescit in virtute. Et degree of this
power in Christ's Vicar is variable
virtues.

s. *15 ad istam rationem debet sacerdos attendere. Unde non plus* In no way can
confunderetur, minoraretur vel extingueretur sacerdotis authority be
auctoritas quam presumendo assumere in eodem sacerdote istam more destroyed
duplicem potestatem. Unde x^a di. *Quoniam idem*, dicit it with the
Decret. *Priscianus Iuliano* quod *mediator dei et hominum Cristus* kingly.

Dis. x. c. *20 Jesus, sic propriis actibus² et dignitatibus distinctis officia* In no way can
potestatis utriusque discernit, volens utramque ecclesiam medici- the true priestly
nali humilitate sursum efferri, non humana superbia in inferiora authority be
demergi, ut et cristiani Imperatores pro eterna vita pontificibus more destroyed
indigerent et pontifices pro cursu temporalium tantummodo than by the pre-
tension to double

25 rerum imperialibus legibus uterentur, quatenus spiritualis In no way can
accio a carnalibus distaret incursibus, et ⁴ deo militans minime the true priestly
secularibus negotiis se³ implicaret, ac vicissim non ille rebus authority be
divinis presidere videretur qui esset secularibus negotiis impli- more destroyed
catus, ubi manifestum est quod papa intendit quod hec duo than by the pre-
tension to double

30 officia sint impermixta, sic quod quilibet clericus sit sub In no way can
nostro⁴ gradu auctoritatis quo ad temporalia, sicut omnis the true priestly
creatura est sub nostro⁴ gradu auctoritatis prime; aliter enim authority be
non foret clericus sub nostro⁴ gradu secularis dominii.

Spirituale autem potestatem pugnandi cum diabolo, ut

¹ de, om. B. ² act. prop., ord. inv., B. ³ sese negotiis, B.

⁴ non *pro* nostro, B.

But the maximum of the second kind of power (the purely spiritual) is possessed by the predestined heir of heaven, not by either pope or emperor as such.

Thus of the power of ruling a state he has the most to whom God has given virtue to rule most thoroughly in conformance with His laws; in power founded on human laws the King is pre-eminent, but the priest is possessed of another kind of power still more honourable in God's sight.

Where all work harmoniously the priest may thus have the pre-eminence, but a pre-eminence which involves humility, and all secular power is forbidden him.

To sum up : the kingly power is greater than the priestly as regards the

filius dei, * habet omnis homo, sed unus plus et aliis minus, fol. 143 b.
 et talis potestas vocatur auctoritas a quibusdam. Simpliciter autem maximam potestatem inter viantes habet filius adoptionis qui est excellencius heres regni¹. Absit autem quod papa vel imperator, membrum diaboli, habeat a deo maiorem 5 potestatem vel auctoritatem simpliciter quam heres regni celorum qui dabit beatitudinem accidentalem coherentibus, ut dicitur luce vi⁰. Quantum autem² ad potestatem regendi Luke vi. rempublicam ille habet maiorem cui deus comisit virtutem ad regendum populum efficacius conformiter legi sue; sed 10 quantum ad potestatem ex actionibus, coaccionibus³, vel humanis legibus institutam videtur mihi quod rex debet precellere, licet sacerdos quo ad deum sit alterius potestatis equivoce amplioris. Et sic illis facientibus conformiter suis statibus sacerdos debet auctoritate et potestate precellere, 15
 * sed ut in sacerdote servetur humilitas, et non nominetur 31 b.
 maioritas sive contencio. Potestas secularis sibi interdicitur et potestas spiritualis est sibi abscondita. Secularis autem potestas est mundo patula, et sic ordinavit deus prepositum cleri precellere in sacerdotali officio ex humilitate refrenante 20
 superbiam secularis. Et sic utraque iuvante reliquam gradu suo sacerdotale officium, dum fuerit mundum a secularitate, precellet aliud officium sanctitate. Aliter enim iuxta decretum est status vilissimus. Et hec racio quare tam crebro prohibetur in iure sacerdoti dominium: hoc enim venenum 25
 ex monstruosa mixtura in clero inficit et turbat nimis magnam partem ecclesie. Et hec racio quare dixi quia illicitum foret pure⁴ clero civiliter dominari. Unde, si notamus, papa moderat stilum refrenantem imperatoris superbiam, non negans quin sacerdotium indiget regalia, 30
 non solum in administracione temporalium sed in spirituali suffragio, sed sacerdote superante in superbia secularis foret necessarium loqui stilo verso. Sic ergo videtur quod regalis potestas sit simpliciter maior quo ad temporalitatem quam

¹ regis pro regni, B.

² autem, om. A.

³ coaccionibus, om. A.

⁴ pugnare pro pure, A.

sacerdotalis potestas, que est longe alterius rationis. Et temporal state; but the priestly power is greater than the kingly power as regards the spiritual state.

5 locuciones comparative scripture, et sic intelligenda sunt dicta in oppositum alleganda. Utraque autem potestate existente nuda, sine gracia maioritante regalis potestas est minor et sacerdotalis turpior. Nam uterque existens in mortali habet potestatem ad serviendum ecclesie, sed modo 10 alio quam sic facit, et sic manet substancia operis predestinatis valida utrobique. Et patet ex dictis quod querendo simpliciter sine modificacione que potestas vel auctoritas But to say which power is the greater *simpliciter* is as impossible as it would have been to know that John the Baptist had no greater than himself before Christ declared this.

15 viantis est maior alia, responderi debet ab eo cui non fit revelacio ignorando ‘Quis queso scivit quod Baptista fuit maximus citra Cristum?’ Placet quibusdam laicis concedere utrumque simpliciter quod iste rex est maior isto episcopo, et e contra eo quod maioritates dicuntur equivoce sic quod rex est maior sacerdote, et ipse non minor illo. Et sic loquitur decretum beati Ambrosii *cum script[ur]a* de precellencia regis et sublimioritate potestatis sue super sacerdotes.

Decret. c. i. Q. i. c. 83 [1].

Sed non discucio istam materiam hic, sicut nec maioritatem¹ One thing I dare boldly assert : that the pope cannot be greater either before God or the world than the Emperor, by whose hiring and command he ministers, and from whom he derives all the greatness of his reputation.

Fol. 144 a. sit maior cesare, * vel quo ad seculum vel quo ad deum. Nam 25 ministrare sacramenta non est opus auctoritatis sed vicarie servitutis, sed conducere et precipere taliter ministrare. Quod autem papa sit sic magnus reputative quo ad mundum

31 c. * hoc habet a cesare. Potestas autem sic ministrandi non vocatur in scriptura auctoritas, sed ille terminus ex libris 30 gentilium est exortus. Si autem sit² auctoritas, est maior³ auctoritas civiliter regulandi, cum sit supra temporalitatem immediate a deo, nec est materia sacerdotis magnificandi se ipsum, sed humilius ministrandi et de inferioritate dampnabile formidandi. Sed⁴ dubitatur que istarum potes. It is doubted which of the two

¹ maioritatem corr. Edd. pro minoritatem, A. B. ² sit corr. Edd. pro sic, A. B. ³ quam post major add. A, B; om. Edd. ⁴ In marg. dubium, B.

powers is the older and more necessary to the Church.

Both powers are from God.

tatum sit antiquior et ecclesie necessario, in qua materia est apud nonulos vana contencio. Certum itaque est quod a deo qui semper fuit imperator et sacerdos, licet prius fuerat imperator, processit utrumque officium, dicente decreto pape Innocentii xxiii. q. iiiia *Quesitum est. Nichil de hiis* (suple dictum) *legimus¹ a maioribus² diffinitum. Me-*
Decret.
C. XXIII.
Q. iv. c. 45
minerant enim a deo potestates has concessas fuisse, et propter vindictam noxiorum gladium fuisse permissum, et dei ministerio esse datum in huius vindices. Quomodo igitur reprehenderent factum quod auctore domino viderent³ esse concessum? De hiis ¹⁰ *igitur, ut hactenus servatum est, sic habeamus, ne aut disciplinam avertere⁴, aut contra auctoritatem divinam venire videamur⁵. Teneamus igitur quod deus immediate per se instituit utramque potentiam sine hoc quod una reliquam instituat*

But according to S. Augustine Adam was a King, and it is said that Cain was the first priest; the kingship thus preceding the priesthood. vel eciam auctoriset. Sed pro antiquitate notandum quod ¹⁵ Adam fuit rex secundum Augustinum De questionibus veteris et nove legis cvi capitulo, et Caym dicitur ⁶ fuisse primum Aug. sacerdotem ratione primogeniture, et sic imperium vel utr. test regnum tempore vel natura precessit sacerdocium, cum tam cvi. in statu innocencie quam statu lapsus fuit imperium. Nam ²⁰ Adam fuit in statu innocencie Imperator tocius mundi sensibilis et rex uxoris sue ⁷ civili dominio. Et si contendatur quod et fuit sacerdos ⁸ adhuc, hoc foret posterius natura et abieccio officii. Si loquamur autem de civili imperio certum est quod Caym, Nemroth, Nabuchodonossor et multi reges ²⁵ gentiles in quatuor monarchiis processerant sine hoc quod habuerunt potestatem datam eis a creato sacerdocio. Quin pocius ipsi instituerant sacerdotes, ut patet de sacerdotibus Egipti et aliis sacerdotibus regum gentilium, ut meminit Aristoteles vii^o politicorum. Licet autem plurimi istorum Arist. Pol. regum fuerant infideles, deus tamen dedit eis potestatem regiminis, et aliquibus dedit spiritum sanctum et potestatem leges sanctas ⁹ condendi, ut patet de sancto Nabuchodonossor

Again, Nimrod, Nebuchadnezzar, and many other Gentiles were Kings without any license from a created priesthood. Rather they themselves instituted priests.

And though most of these Kings were unbelievers, yet God gave them the power of governance, and in some cases

¹ legibus, A. ² amatoribus *pro* a maioribus, A. ³ viderunt, A.
⁴ aliquam, add. A. ⁵ In marg. conclusio, B. ⁶ dicit, B. ⁷ sine, add. ante civili, B. ⁸ sacerdos, om. A. ⁹ factas *pro* sanctas, A.

et Dario. Sic etiam post incarnationem successerunt multi Imperatores de quarta monarchia sine¹ hoc quod receperunt potestatem a sacerdotibus in sacramento sensibili, cum Cristus apostoli et alii sancti ante dotacionem ecclesie non presumpserunt sacramenta huiusmodi suscitare; et continue postquam ritus iste introductus est ad extorquendum maioritatem pape et obedienciam cesaris decrevit romanum * imperium, et si non fallor decrevit sacerdotium occiduum in virtute. Si autem loquamur de sacerdotibus Aaronitis patet quod deus immediate Moysen instituit sacerdotem, et per

v. Exodus xxviii. i. eum consecravit Aaron fratrem suum, ut patet Exodi 27°; That God instituted the Jewish Kings by the ministry of priests and prophets does not affect our argument.

31 d. Fol. 144^b. unccione Yeu per prophetatum vocatum insanum * patet 2 Kings ix. vi Reg. ix. Scriptura tamen non dicit quod prophete vel 6, 11.

i Sam. x. quo ad Saul et David i Reg. x et xvi^o. capitulis², et de i; xvi. 13°. sacerdotes dederant eis regnum, sed esto quod expresse diceret³ sacerdotes dare regibus regna sua, modo loquendi quo decretum beati Isodori, positum 21. di. *Cleros*, dicit quod episcopi dant spiritum paraclitum, supple faciunt signa sacramentalia in confirmacione cum quibus deus dat spiritum sanctum, ad hoc non sequitur quod sacerdotes illi sint maioris auctoritatis quam rex qui ab eis accepit⁴ hunc

25 spiritum. Unde ad tollendum cecitatem illius argucie ponam triplex exemplum. Primum rex terrenus dat duci vel comiti iocale per nuncium, ymo ducatum vel comitatum per iusticiarium vel alium ministrum, et tamen non oportet quod minister dans hec ministerialiter sit maioris potestatis quam

30 dux vel comes. Et negans quod minister dat modo suo hec temporalia non fundabit quod sacerdos vel propheta dat spiritum sanctum vel dona spiritualia. Nam utrobique non est nisi dacio ministerialis. Secundum exemplum: simplex⁵ The simple priest who confesses or sacerdos dat in casu pape absolucionem, eukaristiam vel alia administers the

His Holy Spirit and the power to make good laws. The priestly consecration of Kings was not a rite of the primitive Church.

Decret. Dis. xxi. c. i. sacramentalia in confirmacione cum quibus deus dat spiritum sanctum, ad hoc non sequitur quod sacerdotes illi sint maioris auctoritatis quam rex qui ab eis accepit⁴ hunc

The minister through whom a King confers a rank or office is not *ipso facto* of superior authority to its recipient.

¹ sive *pro* sine, A. ² capitulis, om. A. ³ deberunt *pro* diceret, B.

⁴ accipit, B. ⁵ octuplex *pro* simplex, A.

Eucharist to
the Pope is not
of greater
authority than
the Pope.
For then the
Baptist would be
of equal
authority with
Christ.

So with a College
of Electors and
the Pope or
Emperor they
may elect.

As a pope confers
empire on a
King, so a King
(e. g. Constantine)
makes his
bishop to be
pope.

Hence England
in especial is only
bound to obey
the pope in so
far as such
obedience can be
extracted from
Scripture. And
Scripture says
nothing as to the
pope's secular
lordship over
things temporal.
The pope may
advise on
temporal matters
which relate to
God, but may
not authori-
tatively enjoin or
confer lordship.

sacramenta, ymmo laycus dat baptisacionem, et hoc indubie
facit auctoritate dei non auctoritate sui; et tamen non ex hoc
sequitur quod potestas illius sacerdotis sit maior potestate
papali. Tunc enim omnes sacerdotes forent paris potestatis,
eciam maioris, quam imperator, et Baptista paris auctoritatis 5
cum Christo in baptisando eum; ymo episcopus consecrans
maioris auctoritatis est¹ quam suus consecratus; et gener-
aliter baptisans maioris potestatis quam suus baptisatus.
Tercium exemplum est de camerario dante regi gladium vel
coronam, de terra dante fructum, de collegio electorum dante 10
electo papatum sive imperium. Ymo sicut papa dat regi
imperium sic rex terrenus facit suum episcopum esse papam,
ut patet de Constantino, et generaliter imperatores fecerunt
quod romani episcopi forent tante preeminencie super alios Higden,
episcopos, ut patet in Cronica Cestrensi libro 4° ciiio, ubi iv 26.
dicitur quod nicena synodus hoc privilegium contulit romano
pontifici, ut sicut Augustus pre ceteris regibus ita Romanus
pontifex pre ceteris haberetur episcopis et papa velud princi-
palis pater vocaretur. Unde quia * tam nominacio quam 32 a.
dignitas illius loci videtur infundabilis in scriptura, Bonifacius 20
4us impetravit a Foca cesare² ut ecclesia beati Petri Rome
caput esset omnium ecclesiarum, quia ecclesia Constantino- Ibid. v. 10.
politana se scribebat primam, ut narrat capitulo lvii libri
quinti. Et patet quod regnum Anglie specialiter non tenetur
parere pape nisi secundum obedienciam elicibilem ex 25
scriptura. Sed non est elicibile ex scriptura quod ipse x.
dominetur seculariter super temporalibus regni nostri. Ideo
consulere potest super talibus in hiis que sunt ad deum, sed
non auctoritative precipere vel dare dominium, cum in
persona propria non potest habere illud dominium, ut ostendit 30
beatus Bernhardus libro 2° ad Eugenium. Rex autem Bernard,
auctoritate propria, sed data a deo, potest conferre clero De Consid.
elemosinam. Nam ad talem usum seculariter possidet, sicut Lib. II.
et clerus habet ad suum spirituale ministerium potestatem.

Illi autem qui sompniant quod papa auctoritate propria det 35

¹ est, om. B.

² a Foca Cesare, om. A.

seculare dominium, sicut dat illa que per se spectant ad suum officium, non sunt credendi nisi fundaverint; Cristus enim dicit quis eum constituit iudicem aut divisorem super eos? Aliud itaque est fieri auctoritate hominis et aliud eius consilio.

- 5 Sed dubium est si semper sit clerus cum sacerdocio, et certum est quod non: pro quo notandum quod ecclesia instar hominis etate crescentis primo vixit indistincte et uniformiter quasi planta. In prima, inquam, etate mundi simul fuerunt homines reges et sacerdotes, ut dicit Ysidorus Etymolog. vii etymologiarum¹ capitulo xii. Sed tempore legis date c. xii. cepit corpus ecclesie habere distincionem inter clerum et laycos, vivendo magis dispariter, quasi animal secundum Law.

Fol. 145 a. Isidore, animam sensitivam. Tunc enim * divisa est tribus Levi Joshua ab aliis tribubus, et terra promissionis divisa in xii sortes xviii.

- 15 hereditatum, ut patet Iosue 18. Et prima tribus Levi accepit deum in sortem vivendo pure de decimis, oblationibus et privatis elemosinis, ut ostendi superius ex scriptura. Sed

Another point for discussion : Is the priesthood inherent to the clergy?

The answer : No!

At first men were both Kings and Priests. The division between clergy and laity dates from the giving of the Law.

Lastly, with the advent of the Law of Grace the distinction was completed.

- 20 Aristotele, De Animal. Et ita sicut dicit Aristoteles 18 de animalibus capitulo vi^o quod homo primo vivit in utero vita plante, secundo vita animalis, et tertio vita hominis, sic concipiendum est de homine qui est ecclesia, et sic sunt tres gradus in clericis, scilicet regali preparacione, actuali disposicione et sacra-

These three stages correspond to the three stages of plant-life, animal-life, and man-life, which Aristotle traces in the growth of a man.

- 25 mentali institucione. Moyses enim fuit principium clericorum in lege veteri, qui fuit per se et immediate ordinatus a deo sine sacramento sensibili, ut reges et sacerdotes priores qui non erant clerici. Oportet enim medium continuans conve-

Thus the clergy had a way prepared for them by the Kings; the assignment to them of a definite position dates from Moses; and they were sacramentally instituted by Christ.

- 30 preparata est sors vel hereditas de parte domini, Aaron vero et alii sacerdotes qui consecrati sunt secundum ritum sensibilem erant in secundo gradu clerici. Sed tertio, quando per Christum², qui fuit summus clericus, fuit regale sacerdotium introductum, instituti sunt clerici secundum sacra-

¹ ethicarum, A, B.

² proximum *pro* per Christum, A.

mentum ordinis, impresso caractere aliter quam in veteri testamento. Et sic in duplice latitudine cleri secundum ista duo principia, Moysen et Cristum, est dare quotlibet gradus cleri.

This helps us to understand the language of various saints in the Decretals, who explain the derivation of *clericus* from κλῆπος, a lot, (i) by the election by lot of Mathias; (ii) by the Lord God being the 'lot' of domini habent. The Levites.

S. Isidore.

*Kλῆπος*¹ enim grece, latine sors vel hereditas dicitur: propterea dicti sunt clerici quia de sorte sunt domini vel quia partem domini habent. Generaliter autem clerici² nuncupati sunt omnes 10 qui in ecclesia Christi deserviunt. Ecce iste sanctus videtur innuere quod de genere cleri Christi Mathias fuit primus qui ordinatus est sacramentali institutione. Et hinc credo ipsum fuisse sorte electum³, ut notetur nomen clerici a divisione hereditatis facta per sortem sumpsisse exordium. Secundo **V.**

S. Jerome.

intelligitur dictum beati Ieronimi positum in decretis xli q. i : *Clericus qui Christi servit ecclesie interpretetur primum vocabulum suum et nominis diffinizione prolata nitatur esse quod dicitur. Si enim κλῆπος grece latine sors appellatur, propterea clerici dicuntur quia de sorte domini sunt, vel quia ipse dominus 20 sors et pars clericorum est. Et quia vel ipse pars domini est vel dominum⁴ partem habeat talem se exhibere debet ut ipse possideat dominum et ipse possideatur a domino. Qui dominum possidet et cum propheta dicit 'pars mea dominus' nichil extra dominum habere potest. Quod si quidpiam aliud 25 habuerit praeter dominum pars eius non erit dominus verbi gratia 'si aurum vel⁵ argentum, si possessiones, si varia supellectilia cum ipsis partibus dominus non dignatur fieri pars eius. Si autem ego pars domini sum et funiculus hereditatis eius⁶, non accipio partem inter ceteras tribus, sed quasi levita et 30 sacerdos vivo de decimis, altari⁷ serviens altaris oblacione sustentor. Habens victimum et vestitum hiis contentus ero, et nudam crucem nudus separar. Et patet sentencia dicta de clero*

¹ Cleros, A. B. ² verba quia de sorte . . . autem clerici, om. A.
³ clericum pro electum, A. ⁴ domini, A. ⁵ si pro vel, B. ⁶ eius, om. A. ⁷ alteri pro altari, A.

Decret.
Dis. XXI.
c. 1.

c. XII. Q. i.
c. 5.

quomodo incepit tempore legis date. Patet eciam quomodo multi hodie sunt¹ nudo nomine clerici cum vita et proprietate possessionis sunt laici, * et ista duplicitas creditur

32 c. Augustine, confundere matrem nostram. Tercio intelligitur dictum beati S. Augustine.

Enarr. in Ps. lxvii. **14 ad sensum.** Augustini super illo psalmi lxvii: *Si dormiatis inter medios cleros penne columbe deargentate etcetera*². Cleros, inquit, grece sors dicitur, et sortes ex promissione dei partes hereditatis vocantur, que sorte sunt populo distribute. Unde tribus Levi

Fol. 145 b. precepta est non habere sortem inter * fratres suos, sed quod eorum decimis sustentetur. Nam et clericos hinc appellatos puto qui sunt in ecclesiastici ministerii gradibus ordinati. Unde Mathias sorte electus est, quem primum per apostolos legimus

Numb. xviii. 20. **Acts i. 26.** ordinatum. Unde quia pro secundo testamento datur hereditas, quasi sors eorum qui eis voluerint adherere signanter

15 dicitur modo loquendi Grecorum. O vos clerici qui debetis esse *penne columbe deargentate*, si sopiti³ sitis quasi in extasi auctoritate duplicis testamenti, et posteriora dorsi illius columbe radicata fuerint in palore auri et in caritativa sapientia, dum caput ecclesie, qui est homo celestis, discernit **20** viros ewangelicos quasi reges super edificationem ecclesie, tunc fideles *nive dealbabuntur in monte Selmon*, sicut contigit spiritu sancto missio. Ex ipsis primo colligitur, secundum istos tres sanctos doctores lingue et sensus scripture peritissimos, quod clerici ceperunt per divisionem speculativorum

25 a laicis viventes de decimis et privatis elemosinis, laicis secularibus negotiis intendentibus, ut dicit decretum xii q. i.

Decret. c. XII. Q. I. Patet secundo quomodo non oportet quod quis sit clericus, licet sit philosophus, pontifex et sacerdos. Nam Iob gentilis fuit magnus philosophus, Mechisedech vero fuit sacerdos

Hence we learn,
(i) that the clergy
are distinguished
from the laity by
living on tithes
and alms.

(ii) That a man
may be a
philosopher, a
pontiff, and a
priest, without
being a clerk.

30 Gen. 14, et principes seculi sunt pontifices, ut patet in Isidore, duabus legibus superius allegatis, et beatus Ysidorus tertio De Sum. Bon. Lib. de summo bono capitulo 39 *dedit deus principibus presulatum*

III. c. xxxix. *pro regimine populorum.* Et patet tertio, secundum exposi-
tionem doctoris tam noti et tanti, Augustini, et concordancias

(iii) That the
clergy are the
'wings of the
Church, and as

¹ habent *pro* sunt, B. ² nota in marg.: penne columbe dicuntur sacerdotes, A. ³ dupli, A.

such are alluded scripturarum, quomodo signanter ponuntur termini in pre-
dicta auctoritate psalmi. Nam Canticorum vi dicit sponsus
de sancta matre ecclesia *Una est columba mea*; clerici autem Cantico
ewangelisantes vocantur penne ecclesie quia partem laicalem vi. 8.
grossam et carnalem predicacione ewangelii ferunt¹ sursum. 5
Unde in visione Ezechiel primo dicitur quod *facies eorum et Ez. i. 11, 8.*
penne eorum extente desuper et similitudo manus hominis sub
pennis² eorum, etc.³ Quod exponit beatus Gregorius vi^o Gregor.
morarium in fine: *Quid enim per pennas animalium nisi con-*
templaciones possumus dicere sanctorum, quibus ad summa 10
transvolant et terrena deserentes sese in celestibus librant. Sic z.
igitur per pennas columbe signatur in predicacione⁴ secundum
essenciam cleris Christi. Ille penne secundum Augustinum Aug. loc.
sunt deargentate quando sunt *divinis eloquiis erudite.* Eloquia^{cit.}
namque domini dicuntur psalmo xi *Argentum igne examinatum Ps. xii. 6.*
*probatum et purgatum terre sep*tuplum.* Tunc, inquit, dabit³² d.
dominus verbum ewangelisantibus virtute multa si in duum
testamentorum⁵ auctoritate quiescentes utriusque probacio-
nibus quasi dormientes pacifice quietantur. Ale autem
ecclesie ex parte dorsi *inter scapulas* originantur a corde, quod 20
significat⁶ sapienciam et caritatem ecclesie a Christo, qui est
fons sapiencie, derivari. Nam onus Christi, quod in duabus
preceptis caritatis impletur, est leve amanti cum gratanter
moritur, quod est dormicio in hiis cleris. Clerus enim signat
secundum Augustinum duo testamenta vel duo precepta aut²⁵
duas hereditates ex eis causaliter procedentes. Omnia enim
ista tria predicanter de clero secundum diversa genera
predicandi. *Hereditas*, inquit, *veteris testamenti in umbra Ibid. op.*
figurativa hereditatis future est, terrena felicitas; hereditas^{cit. § 20.}
vero novi testamenti est eterna immortalitas. Et sic cum³⁰
idem sit secundum Grecos dormire *inter medios clerros et*
secundum⁷ nos dormire in medio clerorum, sicut probat
exemplo Grecorum multiplici, patet quod penne ecclesie tunc

¹ fuerunt *pro* ferunt, A. ² subtus pennas, A, B. ³ erat *pro* etc. A.

⁴ verba in predicacione bis, A. ⁵ testamenta, A. ⁶ signat A.

⁷ servos *pro* secundum nos, A.

These wings are
'covered with
silver,' when the
clergy are in-
structed by the
'words of the
Lord.'

dormiunt inter medios clerros quando non terrenam felicitatem
querunt ardenter sed expectant aliam pacienter. Et sig-
The 'sleep' is
the rest from
desire for earthly
happiness.

Fol. 146 a. nanter dicitur * quod dormiunt quia qui serviunt deo
serviliter propter felicitatem terrenam ablatus est sompnus ab
eis et instar Iude non dormiunt. Inflammantibus enim
cupiditatibus agitati in flagicia et facinora propelluntur, nec
omnino quiescunt desiderando ut adquirant et metuendo ex
alio latere ne amittant. Unde hec dormicio mortis foret
felicissima a terrenorum cupiditate, ligando sensus quiescere
et in spe pacienter ad hereditatem patrie aspirare. Tales
enim volant cum domino in finali iudicio. Nam secundus

¹ Cor. xv. Adam de celo celestis, ut dicit apostolus ^{22.} ^{1a} Cor. 15, discernit
^{22.} spirituales reges super corpus ecclesie, cum Eph. iii. dicitur.
Eph. iv. 11.

*Et ipse dedit quosdam quidem apostolos, quosdam vero
prophetas, quosdam autem evangelistas, quosdam autem
pastores et doctores in opus ministerii, in edificationem corporis
Cristi. Isti enim sunt discreti a numero prescitorum;
spiritus autem dividens hec dona Cristi officiariis ipsos albi-*

Ps. 1. 9. ficit *super nivem*, ut dicitur psalmo 50. Et notat Augustinus
quomodo nive dealbabuntur in Selmon, quod interpretatur
20 umbra, quia non sic meritis aut virtute discernuntur propria¹,

¹ Cor. iv. 7. cum ^{1a} Cor. 4 dicitur *Quid habes quod non accepisti?* Ab eo,

Is. i. 18. inquit, accipiunt qui Iesai. 1° dicit *Si fuerint peccata vestra
ut coccinum quasi nix dealbabuntur.* Cristus autem est nix
ad sensum misticum in abstracto. Sed matri sue dicitur

Luke i. 35. luce 1° *Virtus altissimi obumbrabit*, hoc est umbraculum
faciet tibi, i. e. defensaculum ab estu carnarium voluptatum.

Umbra, inquit, constat² ex luce et corpore, et sic Verbum
caro factum est ex luce vera et corpore assumpto ex humili

33 a. Maria, et sub ista umbra humanitatis Cristi proteguntur * qui
30 se recognoscunt humiliter nihil esse ex sese³, sed causari a

lumine velud umbram. Unde ista umbra est mons aliis, ut
dicitur Iesai. 2° *In verticem moncium*, et est parvulus⁴ in

Cristo mons caseatus vel coagulatus, sed⁵ proveccioribus est

¹ prop. disc. ord. inv., B. ² constat, om. A. ³ se *pro* sese, B.

⁴ parvulus *pro* parvulis, A, B. ⁵ vel *pro* sed, A.

The 'snow' is
the purification
from sin.

mons pingwis, ut loquitur apostolus i^a Cor. 3° *Tanquam i Cor. iii.*

They who know *parvulis in Cristo lac dedi vobis*. Ex istis colligitur quam ^{1, 2}
not this sleep
from the restless- periculosum foret pennas ecclesie versas esse pennas vesper-
ness of earthly desire are doomed tilionum crepusculariter in timore volancium, aurum eius
to perdition. versum in scoriam et dormicionem eius quietam in vigiliam 5
freneticam et exsortem. Talis enim columba necessario ad
inferos demergetur.

CAPITULUM VII.

It remains to declare three laws which would be for the good of both State and Church.

I. The first, that bishops shall be obliged to look to the state of the clergy in their diocese.

ULTERIUS restat detegere tres leges ¹ que forent regibus ad stabilimentum regni et episcopis ac ecclesie ad tutelam. Prima quod episcopi necessitentur in sua diocesi secundum 10 formam legum ecclesie ad statum cleri sui attendere, defectus cleri corrigere, iniurias emendare et virtutes eorum secundum debitum premium comendare. Nec dicat aliquis quod non pertinet ad regem, qui debet esse sacerdos et pontifex regni sui iuxta decretum 21 di. *Cleros, exequi istam legem, quia Decret.* lex dei, et per consequens lex ecclesie, est lex regis, non ^{D. XXI. c. 1.} solum sub ratione qua cristianus, sed sub ratione qua in istarum legum custodia stat precipuum regimen regni sui.

The execution of this law is the King's duty.

Ideo debet istarum legum custodiā potestative defendere. Nam ix di. sub auctoritate beati Isidori sic habetur : *Decret.* ^{D. IX. c. 2.} *Iustum est, principem obtemperare legibus suis : Tunc enim vita sua ab omnibus custodienda existimet, quando et ipse illis reverenciam prebet.* Et istam sentenciam dixi superius de Aristotele. Unde gentiles et grossi philosophi ex lege naturali illud convicerant², ut (digestis de officio prefecti urbis lege prima,) ²⁵ *Omnia omnino crimina prefectura * urbis sibi vendicabit, nec Fol. 146 b.* tantum ea que intra urbem admittuntur verum eciam que extra urbem intra Ytaliā³.

For in the primitive church the priests preached sacerdotibus ewangelisantibus tradentibus sathane induratos et secularibus utentibus potencia ⁴ coactiva. Videamus igitur ³⁰ quid dicunt leges ecclesie in hac parte. Nam xviii^a di. ex

¹ reges, A. ² communicant, B. ³ Nota *in marg.* A. ⁴ Nota,
Potencia coactiva, *in marg.* B.

Decret. consilio pape Martini sic scribitur: *propter ecclesiasticas lords exercised Dis. xviii. causas et altercationum significaciones bene placuit per singulas restraining c. 51. authority.*
provincias bis in anno concilium fieri, convocante metropolitano episcopo omnes provinciales episcopos. Ad quod concilium 5 veniant omnes presbiteri et diaconi vel hui qui se lesos existimant, ut in concilio cause examineate ad iustum iudicium perducantur. Et si qui manifeste episcopi, presbiteri aut diaconi inventi fuerint in offensa secundum rationem excomuni- In accordance with this was the disciplinary power of the provincial Church councils.

33 b. Unde quod episcopi debent notificare suis ecclesiis * que in hiis¹ conciliis statuuntur patet ex diffinizione concilii Tolle-

Cf. Decret. *Cf. Decrevimus ut dum in qualibet provincia concilium c. x. Q. i. c. 10.* agitatur unusquisque episcoporum admonitionibus suis infra sex mensium spacia omnes abbates, presbiteros, diaconos atque

15 clericos, seu eciam omne conventum civitatis ipsius ubi preesse dinoscitur, nec non et cunctam diocesis sue plebem congregare nequaquam moretur quatenus coram eis plenissime reseret omnia que eodem anno in concilio acta vel diffinita esse noscuntur.

Quod si quispiam hec parvipendenda esse crediderit sentencia 20 excomunicacionis duorum mensium circulo persistat usque- quaque multatus. Et multe sunt legum concordancie pro ista

sentencia. In istis autem synodis debet diligenter inquire de cleri quantitate et qualitate absolute in se ipso, et de exem-

B. plari ac humili ministeriali comunicacione cum laicis. Unde de

Decret. quo ad numerum scribitur 3º decretalium De vita et Lib. III. honestate clericorum, *Quoniam, ut ait: Statuimus, inquit [Gregory vii.]*

papa, ut facultatibus ecclesiarum vestrarum proventibus et expensis diligenter inspectis certum in eis valeatis ponere numerum clericorum, et statuere ut bona eorum veniant in 30 comuni, et in una domo vescantur atque sub uno tecto dormiant et requiescant. Super quo dicit glossa: *illi fructus estimandi sunt qui supersunt deductis expensis, et ita tot sunt ponendi clerici in ecclesiis quot ex fructibus illis honeste sustentari possunt, ut allegatur per legem multiplicem.* Sic igitur² rex Through the Council the King 35 posset cognoscere quantum de bonis Cristi et regni dat will learn how

¹ istis, B.

² ergo, B.

much he gives to elemosinarie clero suo, quia de¹ hoc secundum beatum his clergy in alms.
 The people also will have the Council to appeal to instead of having recourse to foreign courts.

Again the enquiries into the quality, and especially the chastity of priests will save the laity from hearing masses said by notorious offenders.

From such men the laity should withhold their stipend, not waiting until the bishop takes action, lest they incur the sin of consent.

This is a matter of such supreme importance to the kingdom that the

Isidorum reddet in die iudicij rationem. Et iterum populus regis salvari posset intra provinciam, non necessitatus expetere iudicia transmarina in quibus falsi testes conducti deponunt de loco et facto omnino ignoto ac si corporaliter interessent.⁵

Habita igitur debita quantitate cleri provincie querendum est de eius qualitate et specialiter de eius castitate; non enim debet laicus audire missam presbiteri quem scit notorie tenere concubinam, ut dicitur 32 dis. *Nullus missam*, quia Decret. D. talis excommunicatus et² hereticus, licet non inficiat sacramentum, tamen confiendo ledit se et proximum et iniuriatur utriusque ecclesie, cum non resistere est prebere assensum. Et cum idem sit iudicium de aliis sacramentis patet quod laicus non ministrabit tali stipendum. Sed quam heretica est illa glossa que dicit quod debet omnino expectari iudicium et¹⁵ correccio sui episcopi, et quamdiu tolleratur ab eo debet ministrari sibi stipendum. Nam idem est sic dicere et dicere quod quamdiu episcopus³ dampnabiliter consentit peccato presbiteri * debet laicus dampnabiliter consentire: *Fol. 147 a.* decretum autem sequens preter hec docet quod talis nec²⁰ debet in ecclesia ministrare nec ab ecclesia partem suscipere.

Habita itaque quantitate et qualitate cleri provincie videndum est de eorum * habitudine ad populum relativa. Cavendum 33 c. est igitur ne vivant seculariter vel fiant laicorum ministri, sed cure sue in sanctitate vite diligenter invigilent. Pro tunc²⁵ enim non debent⁵ sustentari de proventu ecclesie, ut patet 3º Decret. decretalium *Ne clericis vel monachi capitulo Sacerdotibus*, et Lib. III. Tit. I. cc. capitulo *Relatum est*. Istam itaque legem diligenter debet⁶ 2, 7. rex attendere et episcopis suis⁷ precipere sub pena ammissionis temporalium suorum rite exequi istas leges. Probatur 30 in observancia istorum precipue conservatur status regni in

¹ ad *pro de*, A. ² et, *om. A.* ³ *episcopus, om. A.* ⁴ *In super.*
marg. hujus pag. eadem quae textum exaravit manu scriptum est: Nos
 autem gloriari oportet in cruce domini nostri Iesu Christi in quo est
 salus. ⁵ dicunt *pro* debent, A. ⁶ deb. dil., *ord. inv.*, B. ⁷ at-
 tendere *ante* precip., *add.* A.

tantum quod segnices in istis foret maxime prodicionis King should con-
indictum¹. Rex igitur et regnum² non debent de bonis suis fiscate the re-
proditores suos defendere sed fomentum prodicionis subtra-
venues of bishops
here, cum hoc vergeret ad comodum utrobique. Item rex
who neglect it.
5 habet potestatem precipiendi episcopo suo sub pena ammis-
sionis temporalium ubi non emergit tam patens casus
periculi, ergo evidencius in maiori periculo regni sui.
Assumptum patet ex hoc quod propter episcopale officium
dedit rex sibi stipendium, nec foret rex regni nisi haberet
10 potestatem ad regimen regni de cunctis suis temporalibus
providere. Cum enim lex divina et lex ecclesiastica dicunt
quod in hoc stat maximum regni periculum nota infidelitatis
foret magis attendere ad pericula regni sensibilia quam ad
illud. Item episcopus tenetur obedire regi suo in licitis et
15 canonicis, sed ista forent pertinentissime licita et canonica
quia officio episcopali ex legibus ecclesie limitata; ergo
honestum foret episcopo in perfeccione istorum suo domino
legio obedire. Aliter enim rex pie afferens ab eo temporalia
et dans alteri facienti illud officium posset³ vere et pertinenter

C.

Matt. xx.
13.

dicere: ‘*Amice non facio tibi iniuriam, nam tuum non⁴ foret illud donatum nisi compleveris tuum officium, sed in maximo regni periculo contra salutem anime mee es mihi inobediens;* For if the services are not performed for which the revenue is paid, the revenue ceases to be the bishop's.
ideo a te afferro, non tua, sed bona regni mei que contra coronam et legem dei iniuste occupas.’ Confirmatur ex As this power of
25 hoc primo⁵ quod archiepiscopus vel papa debet in tali casu⁶ forfeiture is acknowledged to belong to the pope and the archbishop, it plainly *a fortiori* belongs to the King who provides the revenue and is responsible for the safety of the kingdom.
episcopum negligentem suspendere et multare. Sed rex habet plenius dominium super omnia temporalia regni sui quam suus metropolitanus vel papa, igitur regi licet specialiter in eorum negligencia afferre a suis proditoribus bona sua.
30 Aliter enim, cum illi possunt perverti, plus appreciantes temporalia quam salutem regis et regni, non liceret regi providere de istis bonis regni licet occasione ipsorum precipitent regem et regnum secundum corpus et animam in

¹ In marg. Conclusio, B. ² regni, A. ³ potest, B. ⁴ non
om. A. ⁵ primo ex hoc, ord. inv., B. ⁶ causa *pro* casu, A.

infirmum¹, quod foret nimis blasphemum summe regalis potencie destructivum. Secundo confirmatur ex hoc quod Cristus, apostoli et sancti succedentes eorum vicarii debuerunt obedire regibus eciam in dando ex*acciones et census, ergo 33 d. multo magis debuerunt obedire regibus potentibus auxilium 5 conformiter legi dei. Et cum nostri episcopi debent esse obligatores regibus ex augumento donorum videtur quod episcopi nostri debent in istis precipue regibus obedire. Unde decretum Augustini di. viii *Quo iure sic loquitur: Sed Decret. D. dicitis quid nobis et Imperator?* Sed, ut * iam dixi vobis, de VIII. c. 1. Fol. 147 b. iure humano agitur. Apostolus voluit serviri regibus, voluit honorare reges², et dixit Regem reveremini³. Noli ergo dicere, quid mihi et regi? Quid tibi igitur et possessioni? . . . Noli 15 igitur possessiones tuas dicere, quia ipsa iura renunciasti humana quibus possessiones possidentur. Per iura, inquit, regum possidentur possessiones. Tercio confirmatur ex hoc quod Cristi vicarii et papa precipue debent servire subditis, ut patet ex doctrina Christi Luce xxii^o et ex stilo beati Luke xxii. Gregorii quo vocat eum servum servorum dei. Sed nullum 26. servicium foret eis pertinencius aut religiosius quam faciendo predicta que incumbunt eorum officio. Ergo hec debent facere a regibus requisiti. Quomodo rogo, dicit decretum Decret. C. xi q. i. Si tributum quod imperator habet potestatem vendicandi agros, sic quod iste sanctus episcopus dicit, non denegamus ei tributum de agris ecclesie quin longe evidens 25 non negaremus ei spirituale suffragium ad domandum inimicos ecclesie. Si enim censem filius dei solvit, quis tu tantus es ex elemosinis principum mendicatis ut neges in causa dei principibus potentibus contra anticristos auxilium. Nichil enim patencius iudicaret te esse eis consocium. Nam per 30 multas leges prepositi ecclesiastici debent in tali casu humiliter petere auxilium brachii secularis, quomodo ergo negarent conferre regibus auxilium in hac parte? Aliter enim aptari possit eis illud psalmi 49 *Si videbas furem currebas cum eo et Ps. xlix. 18. cum adulteris porcionem tuam ponebas.* Omnes enim curati 35

¹ infimum *pro* infirmum, A. ² regibus, A. ³ venerari, A.

qui non proficiunt pastoris officium fures sunt et latrones¹, et tales accelerant nonnulli defendere et de² adulteris quibus consciunt dicuntur habere animam porcionem, et revera inter omnes gradus infidelitatis atque periuiri tales periuiri 5 forent infidelissimi regi suo. Unde signum infidelis ut recordis ignavie foret talem prepositum pre timore amissionis temporalium indignum pastorem instituere, vel ad residenciam vel alia dei officia non vocare. Talis enim foret proditor dei et hominum timens amissionem temporalium plus quam

No fear of the loss of temporal goods ought to persuade a superior to institute an unworthy pastor.

Decret.
D. ix. c. i.
§ 1.

Quicumque legibus Imperatorum, que³ pro dei veritate feruntur, obtemperare non vlt, adquirit grande supplicium. Quicumque vero legibus Imperatorum, que contra dei voluntatem feruntur, obtemperare

34 a. *[non⁴] vlt,* adquirit grande premium.* Nam et temporibus pro- 15 phetarum omnes reges qui in populo dei non prohibuerunt nec evererunt que contra dei precepta fuerunt instituta culpantur, et qui prohibuerunt et evererunt super aliorum merita laudantur, ut rex Nabuchodonosor, cum servus esset ydolorum, constituit sacrilegam legem ut simulacrum adoraretur;

Bad laws are made for the trial of the faithful (e. g. of Nebuchadnezzar which the three children disobeyed), good laws for the correction of the perverse.

20 sed eius impie constitutioni qui obedire noluerunt pie fideliterque fecerunt. Deinde cum rex divino correctus miraculo piam laudabilemque legem constituit pro veritate, ut quicunque diceret blasphemiam in deum Sidrach Misak et Abednago cum domo sua penitus interiret. Patet hystoria

Dan. iii. 29. dan. iii. 10. Unde inquit quando imperatores pro falsitate contra veritatem constituerunt malas leges bene⁵ credentes probantur et perseverantes coronantur, quando autem pro veritate contra falsitatem constituant bonas leges terrentur sevientes et corruguntur male intelligentes. Cum igitur in Anglia offenduntur

The English clergy who are offended at the rectification of the privilege of Westminster Abbey [as a sanctuary], would perhaps like a law which should exempt from obedience

Fol. 148 a. presbiteri propter rectificacionem privilegii Westmonasteri⁷ factam per reges con*formiter legi dei, quid credimus, si rex iam faciat dictam legem ecclesie sub pena amissionis temporalium innovari, forte pocius annuerent quod rex statueret ut quicunque curati in laicali regis officio ab omni

¹ sunt, add. post latrones, A. ² de, om. A. ³ qui, A, B. ⁴ non, om. A.B. ⁵ unde pro bene, B. ⁶ offendunt, B. ⁷ Westinensi, B.

to their bishop
all clergy en-
gaged in the
King's secular
service.

Such a law the
Bishops would be
bound to resist as
the Baptist re-
sisted Herod.

The third fruit of
the law would be
to limit the num-
ber of the clergy,
and so promote
the honour of
God, health of
the people and
the establishment
of the realm.

If the heads of
the bodily army
must answer to
the King for the
number and con-
dition of their
troops, much
more must the
heads of the
spiritual army.

obedientia sui episcopi ad perficiendum curati officium sint exempti! Et tamen certum est, cum hoc sit contra legem dei atque ecclesie, excommunicati forent a deo qui talem legem iniquam conderent vel eius practice contra dei iudicium consentirent. Unde episcoporum foret¹ omni timore fortune 5 postposito consuetudini tali resistere et omnes curatos eis subditos constanter ad pastoris officium coercere, dicendo regi, si oportet, sicut Baptista dixit Herodi, illud decretum pape Decret.
Simachi positum di. x. Non licet Imperatori [vel] cuiquam D. x. c. 2.
pietatem custodienti² aliquid contra mandata divina presumere, 10
nec quidquam quod ewangelistis vel propheticis aut apostolicis
preceptis vel regulis obviet, agere. Sed quid magis, rogo,
obviet legi dei quam regem proditorem dei defendere et
detractum³ a divino officio suo seculari officio peregrino a
clericis mancipare? hoc enim vergeret ad discriminem regni et¹⁵
periculum tam fraudatarum quam hoc defendendum ani-
marum.

Fructus autem tertius predicte legis foret honor dei, salus⁴
populi et stabilimentum regni. Hoc enim foret medium cui
nemo imponeret colorate columpnam ad practisandum supra- 20
dictam conclusionem, quod laicis regni foret aptatus numerus
clericorum, ipsis viventibus pure de decimis, oblacionibus,
elemosinis, tunc residuo secularis dominii existente in manibus
* laicorum. Deus enim aptavit clerum legis⁵ veteris secundum 34 b.
numerum in quo sustentaretur de decimis quando fuit magis²⁵
necessarium habere cleri multitudinem propter legis onera
quam est modo. Si igitur capitanei corporalis exercitus
debent certificare regi de numero et qualitate suorum militum
correspondenter ad datum stipendium, multo magis episcopi,
capitanei spiritualis exercitus, debent respondere regi de 30
numero et virtute spiritualis milicie, cum ex fide rex et
regnum debent de isto exercitu plus curare. Aliter enim
posset contingere quod plus quam tercia pars bonorum regni
foret subtractum et consumptum per discolos sine correspon-

¹ forent, A. ² custodiendi, A. ³ decretum *pro* detractum, A.

⁴ stilus *pro* salus, B. ⁵ regis *pro* legis, A.

dencia numeri vel virtutis. Sed quid minaretur patencius regno ruinam? Numerus igitur cleri aptatus ad possessiones et limitatus per episcopos ad virtuosas concertaciones cum spiritualibus inimicis redderet regnum, tam ex victoria quam

E. ex derelicta virtuosa mundicia, gloriosum. Unde non dubium The King must
rex tenetur plus edoctum defectum in numero et virtute remedy existing
spiritualis milicie correspondenter de stipendio temporali evils by reducing
the pay of the clergy.

subtrahere; primo quia hoc pertineret ad precipuum regimen regni sui; secundo quia aliter iniuriaret toti regno nimis

10 culpabiliter ex consensu. Cum enim tales forent, nedum fures et latrones, sed ad tocius regni maximum dampnum, bona regni et specialiter pauperum rapientes, quomodo servaret rex fidem suis legiis nedum omittendo subtrahere,

sed defendendo, bona quorum ipse et regnum sunt de talibus 15 inimicis? Quo, queso, colore spoliaret pauperes regni de suis usilibus, que vix eis sufficiunt, quando tot bona eorum iacent cum proditoribus ociosa. Et si queratur huius pro-

How can the King tax his poor subjects, while so much of their property lies idle with these traitors?

bacio, ecce quantitas dotacionis, paucitas et invalidudo istorum militum, respondebit. Quod si dicatur eos esse validos quo

20 ad deum, super quo non cadit improbacio vel iudicium humanum, primo, inquam, foret ista sentencia repugnans factis ecclesie, quia, cum non licet excommunicare nisi pro mortali, si tolleretur omne iudicium humanum probabile¹ de mortali, tolleretur omnis potestas excommunicandi vel aliter

The objection that the clergy may be strong in the sight of God, as to which we cannot pronounce, fails (i) because we can pronounce on this as easily as on questions of excommunication, (ii) because, if they were so, they would welcome expropriation.

Fol. 148 b. per censuras ecclasticas puniendi. Et iterum, si sunt tam grati Christo ut referunt, nedum redderent rationem de

excessivis elemosinis secularium dominorum sed grataanter acceptarent exoneracionem eorum ultra necessaria ad sustentacionem sui officii, ymmo susciperent rapinam bonorum

30 suorum cum gaudio, si contingat. Constat quidem quod est de perfectione Christi discipuli de paucis temporalibus² contentari. Sic enim narrat beatus Ieronymus de tribus

milibus monachorum in Egipto propter obolum quem habuit unus monachus in proprio congregatis. Et Cestrensis

Higden, Polychr. v. 10. sub fin. libro v° capitulo 23° narrat quod ante adventum Augustini in

¹ improbabile, A.

² temporibus, A.

Angliam¹ erant MMC² de monachis Britonum cristianis in Vallia pure expropriatarie de labore manum * sustentati, et 34 c. verisimile est quod vixerunt sanctius quam nostri possessionati, quia regule primeve conformius. Quid ergo obest illos venire ad iudicium regis et regni de quantitate bonorum⁵ regni de vita sua et numero responsuros³? Tercio moveret ad idem quod omnis institucio humana reperta continere

Again when any human institution is found to contain error, its founders must correct it; much more is this the case when the founders are the King and kingdom.
Again when any human institution is found to contain error, its founders must correct it; much more is this the case when the founders are the King and kingdom.

errorem debet ratione peccati consensus a constituentibus revocari; sed contingit tam ex parte fundatorum quam elemosinariorum esse in talibus donacionibus defectus multi-¹⁰ plices; igitur sentito errore debet a constituentibus revocari; multo magis igitur a rege et regno qui sunt supra constituentes privatos. Maior patet ex hoc quod dato opposito constituentes defenderent vel consentirent ex negligencia correccioonis errorem contra racionem, et per consequens¹⁵ contra deum; defendere autem hoc licere foret blasfemia.

Unde di. x.⁴ *Vides fili;* dicit papa Iohannes, *quod contra Decret.*

For it cannot be said that the right to amend and repent is conditional on the consent of the Bishop of Rome.
For it cannot be said that the right to amend and repent is conditional on the consent of the Bishop of Rome.

leges accipitur, dissolvi per leges meretur. Idem igitur foret imponere dominis regni nostri quod non possunt corrigere hos errores, vel quod hoc non possunt sine approbacione²⁰ Romani episcopi, et dicere quod peccantes in spiritum sanctum sunt necessario condempnandi, vel quod eorum satisfaccio essencialiter dependet a dicto pontifice, quorum utrumque dicti domini non afferent, quia tunc redderentur, ut sic, infidelissimi et excommunicatissimi heretici, secundum²⁵

If the endowers of the clergy could not have erred the receivers must have been impeccable; that they did err is shown by the ill results of their gifts.
If the endowers of the clergy could not have erred the receivers must have been impeccable; that they did err is shown by the ill results of their gifts.

leges dei et hominum funditus destruendi. Minor autem non indiget probacione, cum dotantes possunt cecari multipliciter in dotando et elemosinarii possunt deficere a conditione quam oportet intelligi, quia aliter forent impeccables ut angeli confirmati. Et confirmatur nedum possibilitas F. sed effectualitas erroris ex hoc quod putantes se⁴ proficere clero suo viderentur laboriose et sumptuose altrinsecus sibi officere. Ex hoc enim videtur status ordinis imperfeccior, numerus ex sumptuositate paucior et ad apetendum seculari-

¹ Anglia, A. ² cccvii pro MMC, A, B. ³ Nota, in marg. A.
⁴ 10 dist., ord. inv., B. ⁵ esse pro se, A.

D. x. c. 10.

tatem proclivior. Nam ante dotacionem fuit status illius ordinis eque perfectus, sicut in principaliori est status ordinis fratrum, ut dicit Bernhardus. Sed modo est ex dotacione¹ imperfeccior, sicut sentenciant multe leges. Sicut 5 igitur ille imperficeret ordinem fratrum qui copiose dotaret eos in temporalibus, ita videtur de religiosis possessionatis, et ista videtur esse sentencia sanctorum. Unde venerabilis

To this we have
the testimony of
the Ven. Bede as
to the state of the
clergy of his own
time.

Beda, Ep. 11. Beda in epistula ad Egbertum Archiepiscopum Eboracensem dicit quod oportet eum subordina[re] coepiscopos ad predicationem ewangelium illi provincie secundum decretum beati Gregorii, cum ipse non sit plene per se sufficiens; et diffiniens sic obicit: *Et quidem novimus quod per incuriam² regum precedencium donacionesque stultissimas factum est, ut non facile locus vacans, ubi sedes episcopalis nova fieri debeat, 15 inveniri valeat.* Et post conquerens de stulticia dotacionum monasteriorum sic loquitur: *Quia huiusmodi maxima et plurima sunt loca que, ut wilgo dici³ solet, neque deo neque hominibus utilia sunt, quia videlicet neque regularis secundum*

Fol. 149 a. * *deum ibidem vita servatur, neque illa loca milites sive comites⁴ 20 secularium potestatum, qui gentem nostram a barbaris defendant, possident.* Ideo, inquit, *Si quis in ipsis locis sedem episcopalem constituat non culpam prevaricacionis incurrere, sed opus virtutis magis agere probabitur⁵.* Et tertio ex testimonio

Is. lviii. 6. Yesaias lviii *dissolve obligaciones violentarum comutacionum;*

Beda, op. cit. *dat exhortacionem catholicam sub hiis verbis: Tuam sanctitatem decet cum religioso rege nostre gentis irreligiosa et iniqua priorum gesta atque scripta convellere, et ea que provincie nostre, sive secundum deum sive secundum⁶ seculum, sint utilia prospicere, ne vel nostris temporibus religione cessante amor 30 timorque⁷ interni inspectoris deseratur, vel rarescente copia milicie secularis absint qui fines ab incursione barbarica tueantur. Quod enim turpe est dicere, tot sub nomine monasteriorum loca hii qui monachice vite prorsus sunt expertes in suam*

¹ ex dot. est, ord. inv. B. ² injuriam, A, B. ³ dicet, A. ⁴ comites, B. ⁵ probabiliter pro probabitur, A. ⁶ secundum, om. A.

⁷ tenorque pro timorque, A.

dicionem acceperant, sicut tu melius nosti, ut omnino desit locus ubi filii nobilium aut emeritorum militum possessionem acciperent: ideoque vacantes ac sine coniugio, exacto tempore pubertatis, vel intendunt¹ luxurie et alii facinori infra regnum aut patriam suam,

How much worse pro qua militare debuerant, transeuntes perturbent ecclesiam. O 5 would he find matters now; si iste sanctus pugil ecclesie viveret iam² hic in terris videret more endowments and less religion! quanta possessio regni nostris sit fraudulenter furtive et mendaciter ad manum mortuam spoliata, videretque secundo quomodo pauci ignari religionis monastice³ nimis seculariter occupant ista bona, et videret 3º quomodo occasione illius tercie 10 discrasie tota religio gentis nostre dissolvitur, clamitaret pre g. monstruositate facinoris ‘Ve genti huius peccatrici.’ Hodie

Now-a-days the monks waste the property and anticipate the income entrusted to them. namque dicitur quod monasteria de illis paucis ineptis quos ad religionem suam accipiunt vendicant symoniace dotem temporalium ab accepto, venduntque corrodia et maneria 15

patrimonii Cristi et elemosine date pauperibus tamquam comercium seculare, et cum precio nunc voluptuose vivunt, nunc redditus impetrant, nunc mercantur. Et ex alio latere ordinarii multiplicant nunc verba et leges blasfemas de sua potencia, nunc inbursant consenciendo facinori extortam 20 peccuniam, et nunc traditionibus suis onerant laicalem ecclesiam nimis gravi annua pensione⁴. Et ex 3º latere predones seculi nunc tumultuose defendant hec spolia * pro 35 a. temporali vel annua pensione⁴, nunc maiores⁵ et minores spoliatis pauperibus simonie participando consenciant, et 25 nunc regnum nostrum depauperatur milicia, et nedum regnum sed pene totus Cristianismus⁶ sentit exinde perplexas iniurias. Ideo vero dicit iste sanctus quod erant donaciones

Rightly did Bede call these endowments foolish. regum stultissime. Stulte, quia credunt dominia⁷ eis placencia

et licita debere eciam religioni monachice proficiendo ad 30 utriusque meritum complacere. Stulciores, quia credentes quod in istis stat regni prosperitas accumulant sectas et irreligiones insolitas, unde surrexit duplex penuria regni

¹ incidunt, A. ² iam viveret, *ord. inv.* B. ³ monachice, B.

⁴ annua pensione *corr. Edd. pro* animapensione, A, B. ⁵ maioris, A.

⁶ cristianissimus, A. ⁷ divina *pro* dominia, B.

nostri. Sed 3º erant¹ stultissime quia credunt placere Christo dissolvendo religionem et pauperiem quam ipse instituit. Quis igitur negaret quin rex et regnum debent expergiscere intellectum et emendare secundum legem Christi vocatas 5 elemosinas quas ipsi et primogenitores sui tam stulte donaverunt?

Who then will deny that the King and kingdom should reform these so-called aims according to Christ's law?

Secunda lex est unde redderetur regno stabilitas quod rex II. Our second law ordinet per suos episcopos ut in cunctis suis ecclesiis parochialibus resideant curati qui sint docti et animati in officio

is that the King through his bishops should enforce the residence in all parishes of learned and zealous curates.

Fol. 149 b. * pastorali. Tales enim secundum principem pastorum

i Pet. v. 3. I^a Petr. vº sunt simplices theologi, non dominantes in clero

sed forma facti gregis² ex animo; et per illos, ut dixi superius,

scola Christi et nomen regis diffunditur, cum docere debent

populum quomodo deo et regi debeat obedire; et talis

15 gens sancta faciet regem sanctum cum deus facit regnare

yppocritam propter peccata populi. Patet ista lex ex lege priori

et ex dictis libro viº De pastorali officio. Specialiter autem

debet rex ad episcopos suos attendere quod sint iudices

diligentes et ydonei in hac parte, quia aliter peccatum ex

20 causa³ multiplici redundat in regem⁴. Et ex isto primo

From this it follows that all curates, native or foreign, must reside in their benefices.

sequitur quod rex non permitte alienigenam vel indigenam

curatum beneficiatum in Anglia, nisi ex causa deo accepta,

extra regnum vel intra, extra suum beneficium residere.

Nam sive cardinalis sive familiaris pape vel cuiuscumque

25 cari sui assignatus fuerit ab eo ad tale beneficium oportet

quod admittatur et assignetur ad correspondens officium

tamquam legius homo regis. Sed rex non permitteret in

tam necessario officio aliquem cum suis temporalibus dis-

colare. Sic enim iniuriaretur deo, sibi ipsi et regno, fraud-

* ando ipsos a spirituali suffragio, contra quod totus populus

reclamaret. Item rex rite exigit a suo archiepiscopo iura-

mentum corporale quod erit fidelis sibi et regno, igitur

evidencius vel a pari exigeret a quolibet elemosinario suo

inferiori archiepiscopo, vel in se vel in suo preposito. Cum

Foreign benefice-holders who do

¹ errant, A. ² et, post gregis, add. B.

³ tam pro causa, A.

⁴ in marg. Conclusio, A.

not reckon them- igitur beneficiatus talis transmarinus non reputat se subiectum
selves subject to
the Archbishop, nostro archiepiscopo videtur quod vel veniret in persona sua
and therefore
are not bound by faciens fidem regi ut domino, vel careret tali regis beneficio.
his oaths, must
swear allegiance Nam omnium temporalium regni est rex dominus, sive sint
personally to the King, or lose
their benefices. decime, sive alia iocalia, cum sit dominus corporis clericorum.

If the revenue of one benefice may be bestowed on foreign absentees the revenues of all benefices may with equal justice be transferred to foreign enemies, to the destruction of the kingdom. Item si alienus episcopus posset¹ licite proventum unius beneficii ecclesiastici extorquere, ditando regno inutiles et quantumcumque inhabiles, cum non sit instandum in uno plus quam in reliquo videtur quod liceret sibi alienare fructum cuiuscumque beneficii ecclesiastici regni nostri conferendo¹⁰ cuicumque inimico vel inhabili ut sibi placuerit. Sed quomodo staret regnum si omnes episcopatus, omnes abbatus et prioratus, omnes prebende, omnes rectorie vel hospitilarie Anglie essent translate ad alienigenas inimicos? Revera nedum medietas temporalium regni nostri, sed, quod gravius est, crementum¹⁵ naturalium temporalium, neconon et spirituale suffragium,

It is much better foret a regno ablatum. Sed longe melius est quod rex et regnum afferat bonum suum quod spoliant tam multipliciter depauperantes² regnum, quia aliter secundum beatum Bernhardum foret rex similis symee super tectum, quia²⁰ deficeret ex ceca similitudine a precipuo regimine regni sui. Sed oportet omnino aspere castigetur quicumque indigena taliter alienis a fide et religione consciens vel procurans. Debet enim rex suis legiis ut vacent edificatoriis regni officiis et dimittant tam peregrinum officium, cassando preceptum²⁵ eciam pape mandantis oppositum, quia in hiis debet legius regis plus sibi obedire quam pape, ut patet ex dictis. Nec valet fingere quod translacio paucorum beneficiorum Anglie non noceret, primo quia si totalis translacio noceat aliquantum minor translacio nocebit proporcionabiliter spoliatis. Se-³⁰ cundo, cum tanta iusticia stat in minimo bono ut maximo³, patet quod⁴ ex translacione cuiuscunque beneficii solveretur proditorie iusticia quoad deum. Et tertio idem foret flecti in observancia iuris nostri quoad minimum et cedere hostibus ut faciant fissuram * maximam in processu. Argunt enim³⁵ c.

It is no use pretending that the transference of a few benefices to foreigners is harmless, the principle is the same.

¹ potest, B. ² depauperans, A. ³ maxime, B. ⁴ quod, om. B.

per locum a simiali¹ similitudine quod, sicut papa habet potestatem transferendi unum beneficium Anglie eciam in

Fol. 150 a. * lixam, in parvulum vel sectorem, sic eciam omnia ac singula

beneficia, cum sit capitalis et plenus dominus singulorum; et sic infra breve transferret effectualiter beneficia regni nostri in equos, canes et feminas² eciam meretrices. Sed deliramenta sunt ista, cum apostolus nec habuit nec habere potuit potestatem super ecclesiam nisi ad eius edificationem; pape autem interdicitur dominium seculare et asserere quod si discernat sic vel sic³ esse licitum vel cum quolibet dispensandum eo ipso est licitum faciendum foret nimis magna anticristi blasfemia. Non enim est credendum vel obediendum homini vel angelo nisi de quanto est fundabile ex scriptura.

Sed constat ex scriptura et lege ecclesie quod nemo est vere rector, curatus vel minister ecclesie, nisi faciat quod incumbit suo officio. Ideo non est in potestate pape facere quemcunque pretextu peccunie rectorem, ministrum ecclesie vel curatum, nisi deus aptet sibi ministerium et faciat ipsum dignum. Nam nec papa nec Imperator potest facere tabellionem cum scriptura sua signata valere testes xii nisi faciendo quod veritas aut fidelitas sua valeat testes totidem.

Si igitur sint⁴ promoti regis et sic eius ministri oportet quod faciant sibi fidem in operacione⁵, quod sunt tales. Si itaque pro causis legitimis rex et regnum licenciant beneficiatum absentare se extra regnum vel intra ad maiorem utilitatem regni et sic ecclesie, salva sufficienti residencia procuratoria, subest causa deo accepta, quia aliter non staret curatus in scola, ubi ecclesie et parochianis suis magis proficeret, sed includeretur irrationabiliter in sua parochia tamquam anacorita⁶. Verumtamen in isto involucro sunt multa subterfugia discolorum, unde deficiente suffragio superioris partis utriusque brachii populus laicalis debet in nomine domini elemosinas suas, ut decimas et ablaciones, a tali ignoto substrahere et in pauperibus Christo persolvere. Pro-

The justification rests on the argument that the pope is lord-in-chief of all benefices, whereas not even S. Peter had such power, the pope is forbidden all secular lordship, and the assertion of his power to make whatever he decrees lawful is blasphemy.

According to Scripture and Church law no one is truly rector or curate unless he do what belongs to his office, and the pope has no power to make a rector or curate unless God make the man worthy.

Of course the King for good reasons, profit-able to the king-dom and accept-able to God, may grant curates leave of absence.

But in other cases the people should take matters into their own hands and stop the curate's pay.

¹ simiali, om. A. ² sciencias pro feminas, B. ³ vel sic, om. A.

⁴ fuit pro sint, A. ⁵ opere, B. ⁶ corr. edd. pro anagorica, A, B.

batur populus debet subtrahere elemosinas a notorie fornicario iuxta dicta, sed ille minus nocet quam omnino fraudans a rectoris suffragio, ergo multo magis debet ab ignoto subtrahere.

If they are going to do this the people must arm themselves against the thunderbolts of excommunication.

Sed¹ ad practisandum istam sentenciam cum aliis obedi- 5 enciis legi Cristi necessitantur fideles armare se contra versicias fulminis pretense excomunicacionis, per quam multi ab execucione legis domini deterrentur. Cognoscant igitur fideles quod fulmen excomunicacionis non nocet homini nisi de quanto peccatum suum prius nocuerit.¹⁰

Ideo servet se cristianus a crimine et non obstante * quan- 35 d.

Now excommunication can only harm a man in so far as he has previously been harmed by his own sin.

Let a man keep from sin and excommunication will not hurt him.

So Augustine says that wrongful excommunication recoils on its author.

decreto Augustini xi. q. iii. ‘*Illud plane: Si quisquam, Decret. c.*

inquit, fidelium fuerit anathematisatus iniuste, ei potius XI. Q. iii.

oberit qui facit quam ei qui patitur, nec quisquam tantum c. 87.

insanit quod credit eo² ipso quenquam iuste excomuni-

care alium quo sic pretendit, cum tunc foret plus quam

deus. Quomodo³, rogo, licet vicario dei sive diabolo 20

God Himself cannot excommunicate a man save for mortal sin.

excomunicare quempiam pro⁴ execucione operis meritorii

cum deus non potest⁵ excomunicare aliquem nisi fuerit

pro mortali. Unde xi. q. iii.⁶: *Quomodo sacerdos mun- Decret. c.*

dum non facit leprosum, sic episcopus vel presbiter non XI. Q. iii.

aligat eos qui insontes sunt, nec solvit noxios. Cognoscant 25

secundo fulminantes tales sentencias causam pro qua

personae⁷ debet inferri talis sentencia. Nam xi. q. iii^a. Op. cit. c.

*ex consilio Meldensi * sic scribitur: Nemo episcoporum quem- 41.*

libet sine certa et manifesta peccati causa communione privet Fol. 150 b.

ecclesiastica, sub anathemate⁸ autem sine conscientia Archi-

episcopi aut coepiscoporum ponere nullum presumat nisi

unde canonica docet auctoritas, quia anathema mortis eterna

est condemnacio, et non nisi pro mortali debet imponi crimine,

¹ in marg. De excommunicacione, A. ² ex pro eo, A. ³ quo
pro quomodo, A. ⁴ pre, A. ⁵ patet pro potest, A. ⁶ xxi., A.

⁷ per se pro persone, A. ⁸ auctoritate pro anathemate, A.

K. *et illis qui aliter non poterunt¹ corrigi.* Unde glossa dicet This is confirmed
quod² tunc demum potest quis excommunicari pro crimen by the Decretals
cum est incorrigibilis. Et patet de ratione, nemo enim and by reason, for
debet membrum infirmi cauterisare dum remanet ex virtute we do not apply
5 membra et medicina apponibili spes sanandi. Cum igitur cautery while the
excommunicatio sit cauterium spirituale precidens excomu- limb has any
nicatum a communione³ fidelium, manifestum videtur quod soundness.
hoc non debet fieri dum suppetit alia medicina. Et hec
10 ratio quare oportet ecclesiasticum excommunicantem cognoscere scripturam sacram ut sciat discernere peccatorum
gravedinem et medelam. Ymmo videtur mihi quod nemo For a real excom-
excommunicaret signanter alium nisi haberet ad hoc speci- munication there
alem revelationem quod hoc foret utrobique expediens ne must be a special
ecclesiam Cristi magis intoxiceat vel quod medicina penal is revelation.
15 iuvet⁴ quod spiritus salvus fiat. Sic enim excommunicarunt apostoli et omnes qui rite exercuerunt illud officium. Sed
20 quis nostrorum excommunicancium attendit vel noscit si suus⁵ excommunicatus fuerit in mortali, aut si aliunde com-
petencius non possit corrigi? Cognoscant tercio ferientes Those who em-
25 hoc fulmine⁶ ne ex defectu modi fulmen reverberet in ploy this weapon
se ipsos, quod fit quando postposito amore excommunicati from interested
ferunt⁷ sentenciam ad vindicandum suam iniuriam vel motives must
beware lest it recoil on them-
selves.

Decret. c. lucrum temporalium ad querendum. Unde xi. q. iii. :

xi. Q. iii. Episcopus postquam declaravit⁸ quod sentencia excomuni-

c. 65. cacionis tripliciter, scilicet ex causa, ex ordine et ex animo,

38 a. est iniusta, sic loquitur * *Sentencia ex animo est iniusta, To this effect*
cum aliquis servata integritate iudicarii ordinis in adul- *there are many*
terum vel in quemlibet criminose, non amore iusticie sed *warnings in the*
livore odii, vel precio aut favore adversariorum inductus, *Fathers.*

James i. 20. sentenciam profert. Unde Beda super epistulam Jacobi Iº

ait: ‘*Ira enim viri iusticiam dei non operatur; quia qui iratus in aliquem sentenciam profert, etsi ipse quantum ad se iustum reportet sentenciam, iste tamen qui non amore*

¹ potuerunt, A. ² qui *pro* quod, A. ³ comunicacione, A.

⁴ innuet *pro* iuvet, B. ⁵ suis, A. ⁶ fulmen, A. ⁷ fuerunt *pro*
ferunt, A. ⁸ declaraverit, A.

iusticie sed livore odii in eum sentenciam dedit, iusticiam dei in quam perturbatio non cadit, non imitatur. Talis, inquam, fulminat sentenciam in barbam propriam, quia iuxta decretum Cristi Matth. v. Qui dixerit fratri suo: *Fatue*, Matt. v. 22. reus erit yehenne ignis. Unde, ut supra tetigi, xi. q. iii. Decret. c. dicit Augustinus: *Illud plane non temere dixerim, quod si quis-* ^{xI. Q. iii.} *c. 87.* *quam fidelium fuerit anatematizatus iniuste pocius ei ob-* erit qui facit quam ei qui patitur hanc iniuriam. *Spiritus enim sanctus habitans in sanctis, per quem quilibet ligatur aut solvit, inmeritam nulli ingerit penitenciam; per eum 10 quippe diffunditur caritas in cordibus nostris quem non agit perperam.* *Pax ecclesie dimittit peccata et ab ecclesie pace alienus tenet peccata, non secundum arbitrium hominum,* sed dei. Et sequitur: *sicut avis in incertum volans et passer quomodolibet vadens sic maledictum frustra prolatum venit* ¹⁵ *super eum qui misit illud.* Et quantum ad vindictam proprii lucri sive iniurie scribit beatus Gregorius Januario episcopo, ut recitat canon 23. q. iii. sub hac forma. *Inter querelas* Decret. c. *multiplices Ysidorus, vir clarissimus, a fraternitate tua frustra* ^{xxiii. Q. iv.} *c. 27.* *se excommunicatum * anatematizatumque conquestus est; quod* ^{Fol. 151 a.} *quam¹ ob rem factum fuerit dum a clero tuo qui presens erat voluisse adiscere pro nulla alia causa nisi pro eo quod te iniuriaverat factum innotuit, que res nos vehementer affixit,* quia si ita est nil te cogitare de celestibus ostendis, sed terrenam conversacionem te habere significas, dum pro vindicta proprie ²⁵ iniurie, quod sacris literis prohibetur, malediccionem anatematis invexisti. Unde de cetero omnino esto² circumspectus atque sollicitus, et talia inferre * cuiquam³ pro defensione ^{36 b.} proprie iniurie denuo non presumas. Nam si aliquid⁴ tale feceris in te scias postea esse vindicandum. Potest⁵ autem ^{L.} ista lex demonstrari ex fide scripture Matth. xviii. ubi Matt. xviii. Cristus sic⁶ precipit, non cuicumque, sed capit⁷ ecclesie, ^{16, 22.} et in ipso cuilibet eius vicario, usque septuagesies sepcies, hoc est quocienscunque in ipsum peccaverit remittere

And we have
Christ's command
to forgive until
seventy times
seven, and His
parable of the
ungrateful ser-
vant.

¹ quidquam *pro* quod quam, A. ² estote, A. ³ cuique, B.
⁴ tale aliquid, ord. inv. B. ⁵ Post *pro* potest, A. ⁶ sic om. B.

Decret. fratri suo, ut docet decretum¹ beati Gregorii ubi supra *Si c. XXIII. Q. iv. c. 28. is.* Et patet in parabola Cristi condemnante presbiteros et per excomunicaciones suas iniurias vindicantes. Nam deo debemus x milia talentorum et ipse nobis² graciouse remittit³, sed conservos nostros suffocamus nedum pro centum denariis sed pro bonis pauperum que sunt nobis omnino indebita; quomodo ergo digne diceret talis pro Matt. vi. 12. populo *Dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris?* Possimus autem debita nostra observatis tam⁴ ordine et animo vendicare, ut alias exposui, et cum hoc iniurias fratrum remittere. Et ex⁵ istis patet ulterius quantum ve accumularent sibi laici, ordinantes pro lege quod eo ipso quo subditus durat in excommunicacione sui curati per 40⁶ dies debeat postmodum per 15 manum laicam carceri mancipari. Nam Yes. x. dicitur Is. x. 1. *Ve qui condunt leges iniquas.* Sed sepe contingit quod simplices sunt excomunicati indebite, ideo in tali casu incarcerare insontes foret auctorisacione excommunicantium facinori consentire. Que pietas igitur vel misericordia 20 foret auctorisacione afflictionem addere sic afflito? Illi igitur qui instant pro privilegiis ecclesie ad tuendum eciam quantuncunque facinorosos in locis refugii, instarent ad tollendum istam legem infundabilem ut immunesexeant. Is. lviii. 6. inconfracti. Nam Yes. lviii. legitur quomodo Spiritus sanctus precipit per⁸ prophetam: *Dissolve colligaciones inpietas, solve fasciculos deprimentes, dimitte eos qui confracti sunt liberos, et omne onus disrumpe.* Sed quid onerosius simplicibus quam excoriar tam corpore quam substancia per leges iniquas ecclesie? Et fundari potest Decret. hortacio ex decreto viii^a di. *Quicumque, ut superius alle-* D. ix. c. 1. *gatur. Item secundum leges fidelis debet equanimiter sufferre excomunicacionem pro toto tempore vite sue, et iuxta legem iam dictam debet post xl. dies carceri mancipari.*

As it is, a faithful man is bound to suffer excommunication all his life, and be imprisoned as

Yet we seize our fellows by the throat not for a hundred pence, but for the goods of the poor, which are none of ours. How can one who does this say, *Forgive us our debts as we forgive our debtors?*

What woe then are the laity storing for themselves by their law that anyone who has been under ex-communication for forty days shall be im- prisoned, a law which frequently results in the imprisonment of the innocent.

Let those who contend that the right of sanctuary should protect even the worst criminals devote their energies to abolishing this law, that the innocent may come forth un- hurt.

¹ decretum, om. A. ² graciouse nobis, ord. inv. B. ³ remittat, B.

⁴ cum pro tam, B. ⁵ in marg. Conclusio, B. ⁶ xlviii, A. ⁷ ex-communicacionem, A. ⁸ per, om. A.

well, rather than do wrong, and yet by this law he must be punished with imprisonment because excommunicate.

Instance of how this may apply to a marriage between parties not lawfully able to contract.

pari, ergo debet in casu puniri pro opere meritorio, quod de lege dei et de lege ecclesie debet constanter facere.

Sed quis dubitat quin lex huiusmodi sit iniqua? As-

sumptum patet ²⁰ decretalium * *De restitucione spoliatorum* ^{36 c.}

capitulo *Litteras*, ubi papa respondet ad casum propositum ^{Decret.}
Lib. II. Tit. xiii. c. 13.

dicens, quod coniunx debet in casu illo pocius excomuni-

cacionem sustinere humiliter. Casus autem stat in isto

quod coniuges contraxerant in gradu a lege prohibito et,

deficiente probacione huius in facie ecclesie, alter habet

coniunx conscientiam solvendi debitum. Unde libro ^{vº} 10

De sentencia * excomunicacionis capitulo *Inquisitioni* ^{Fol. 151 b.}

dicitur eadem sentencia. Cum autem omne quod est ^{Decret.}
Lib. v. Tit.

contra conscientiam edificat ad Iehennam coniunx sciens ^{xxxix. c.}

contractum non esse legitimum debet, licet excomuni-

catus, non solvere debitum, quia aliter lex necessitaret

15 hominem ad peccandum, cum secundum ewangelium apo-

stoli Rom. xiii. *Omne quod non est ex fide peccatum est.* Et Rom. xiv.

Eph. v. *Omnis fornicator non habet hereditatem in regno* ^{23.} *Eph. v. 5.*

Cristi et¹ dei. Et ex ipsis videntur sequi due conclusiones

mirabiles. Primo quod rite obediendo legi ecclesie oportet

sibi et suis scribis negando resistere, ut posito quod sciat

se quis non habere animum contrahendi et tamen illu-

dendo sophisticet² contractum³, nominando se nomine

alieno, faciendo carnalem copulam, ut tangitur⁴ ⁴⁰ decre-
Lib. IV.

talium *De sponsabilibus* capitulo⁵ *Tua nos*, tunc talem ^{Tit. i. c. 26.}

necessitat coniugium et ad solvendum debitum sub pena

excomunicacionis gravissime. Et tamen debet sustinere

excomunicacionis et obediendo preceptis resistere, eo quod

debet magis obedire deo quam hominibus et sequi forum

consciencie⁶. Secunda conclusio infamis est quod iuxta

30 leges ecclesie homo debet excommunicari pure quia non

wlt transgredi mandatum ewangelii ut puta fornicari. In

talibus perplexitatibus sunt simplices secundum leges homi-

nnum involuti, quomodo ergo incarcaretur quicunque volu-

¹ et, om. A. ² sophisticaret, A. ³ contractu, A. ⁴ tangit, A.

⁵ capitulo, om. B. ⁶ Conclusio mirabilis, in marg. B.

erit leges perfidere tam suspectas? Recoleremus igitur

Decret. illius confessionis veridice v. decretalium De sentencia Lib. v. Tit. excomunicacionis *A nobis*: *Nos, inquit papa, respondemus quod iudicium dei veritati que non fallit nec fallitur semper* The Decretals point out the liability of the judgment of the Church to error.

5 innititur; iudicium autem ecclesie nunquam¹ opinionem sequitur quam et fallere sepe² contingit et fallit. Propter quod contingit interdum ut qui ligatus est apud deum ecclesiastica sentencia sit innodatus. Periculum autem foret in ista materia leges humanas multiplices practisare, quia ignoratur quando erratur; et certum est quod non sine peccato contrariatur iudicio ecclesie triumphantis. Item non mediocriter peccant qui dimissa via legis dei, que non potest fallere, pro lucro temporali innituntur fallacie legum hominum. Et sic est de excommunicantibus sim-

15 plices propter questum. Igitur innitendum³ est legi scripture in hac parte, dimissis tradicionibus infundabili-

*36 d. libus * humanitus adinventis. Maior patet ex decreto*

Is. i. 22. Ieronimi et confirmatur ex dicto spiritus sancti Yes. Io

Argentum tuum versum est in scoriam, vinum tuum mixtum 20 est aqua, principes tui infideles socii furum: que tria verificantur hodie de excommunicatoribus et suis complicibus.

Et patet minor ex hoc quod quicumque excommunicaverit simplicem propter pecuniam, vel preponderanter propter questum proprium aut honorem humanum, ut sic excomu-

25 nicat se ipsum, licet reus excomunicetur a deo. Sed hoc hodie contingit sepius; ideo ipsos in hoc auctorisans, vel quomodocumque in isto consciens, se ipsum dampnificat, prepositos et subiectos. Sic⁴ enim verteretur argentum eloquacie pastoris quo ad predicacionem ewangelii in

30 scoriam causa⁵ pecunie, et vinum scripture letificantis corda fidelium in aquam humanarum tradicionum, et per consequens pastores in fures, ut loquitur Yes. Dico autem ‘dimissa via legis domini’ quia, si non fallor, in toto In all scripture we can find no instance of excom-

¹ numquam *pro* nonnumquam, A. ² cont. sepe, *ord. inv.* B.

³ intendendum, A. ⁴ Dicit *pro* Sic, A. ⁵ corr. edd. *pro* cause, A, B.

munication save for four causes :
 (i) by way of punishment to save the soul of the sinner, e. g. in the Corinthian case of incest.

exemplatam nisi in causa quadruplici. Primo ad puniendum excomunicatum a deo ut spiritus salvus fiat, sicut patet de Corinthio fornicante cum uxore patris sui, quam 1^a Cor. v. legitur apostolum propterea sathane tradidisse ; 1 Cor. v. 5 sicut enim in primitiva ecclesia apostoli habuerunt potestatem libe^rrandi vexatos a diabolo sic et habuerunt ^{Fol. 152 a.} potestatem excommunicatos a deo tradere sathane ad torquendum. Unde iste Corinthius 2^a Cor. 2° legitur emen- 2 Cor. ii. 6 datus. Secundo ad excomunicandum eos quos apostoli sciverunt membra esse diaboli intoxicantes ecclesiam ; 10 et sic Petrus realiter excommunicavit Ananiam et Zaphiram act. v., et illo modo legitur Apostolum excommunicasse 1^a Acts v. 1. Thym. 1°: *Repellentes bonam conscienciam circa fidem naufragarunt, ex quibus est Yemeneius et Allexander, quos 19, 20. tradidi sathane, ut discant non blasphemare.* Et in isto 15 credunt[ur] esse multi qui preponderant bone conscientie tradiciones hominum. Tercio modo excomunicarunt posterius obstinatis, de quibus Cristus Matth. xviii. precipit Matt. xviii. 2° quod sint *sicut ethnicus et publicanus.* Et incomunicatio 17. cum talibus notatur 1^a Cor. v. et Thess. 3°, ad Titum 1 Cor. v. Thess. iii. ultimo, 1^a Ioh. ultimo. Quarta autem maneris excomu- Tit. iii. 10. nicandi est condicionata vel confusa, ut deuteronomio 1 Joh. v. as in Deut. xxvii. 27 maledicuntur prevaricatores legis et dicit omnis populus 19. Amen ; et apostolus Galla. 1°. *Si quis vobis aliud ewan-* Gal. i. 9. *gelisaverit preter id quod accepistis, anathema sit ; et psalmo Ps. cxviii. cxviii^o maledicti qui declinant a mandatis tuis.* Et in istam ^{21.} excomunicacionem incident multi tradiciones * hominum 37 a. exequentes. Nostri autem prelati, quia non habent potestatem ad exercendum excomunicacionem primam, nec 30 habent scienciam ad practisandum secundam, nimis improvide frequenter ferunt cum 3^a, extendentes hunc gladium ultra quod sciunt fundare in scriptura ad omnem prohibitionem ecclesiasticam comunicandi corporaliter cum fidelibus vel recipiendi ecclesiastica sacramenta ^{1.} Et istum gladium 35

It is the third kind of excommunication which is used and unscripturally extended by our prelates.

¹ Conclusio, *in marg. B.*

inventum ad terrendum simplices, ad magnificandum potencias et extorquendum peccunias, foret elemosinas ebetare, in the hands of our new Balaams specialiter in hiis qui incident laicis tanquam frenetici et nunc tanquam alter¹ Balaam urgent erugiatis² calcaribus ad presumendum contra mandata dominica. Nunc vero tanquam alter¹ Olofernes specialiter ad extorquendum pecunias atque dominia verberant ydiotas. Sed³ angelus debet collidere genua Balaam inter parietes et Iudith scripture modo viduata debet subtiliter occidere Olofernem.

¹⁰ Quinque autem instancias faciunt ad roborandum hunc

Matt. xvi. 19. gladium. Primo ex illo Matth. xvi⁰ *Quodcunque⁴ ligaveris*

super terram erit ligatum et in celis, sed restat eis probandum, si poterunt, quod sic ligant. Secundo per hoc quod

potestas spiritualis gladii est secundum naturam privilegii

¹⁵ amplianda, sed caveant ne rarefaciant gladium quo usque excedens potestates limites in rethe diaboli sit perversus.

Tercio per hoc quod plures et maiores ecclesie istum gladium approbarunt, sed restat probare assumptum specificando illum gladium ad potentiam sic extensam, et hoc

²⁰ probato restat tollere quomodo non a simili sequeretur quod practisandi forent abusus quos plures et maiores ecclesie introducunt, vel quod illi sint membra sancte matris ecclesie.

Quarto per hoc quod multa bona ex vibracione gladii huius evererunt⁵, sed constat quod non tot et tanta bona quot

²⁵ ex peccato primi hominis; bona autem que preponderantur sunt debiti, restituciones et alie exacciones que communiter fiunt indignis; et per consequens sub fuco sanctitatis et legis

mendacio augentur iniurie. Illi enim ecclesiastici magis vibrant hunc gladium ad exigendum peccunias quorum

³⁰ procuratorum est a domino notorie revocatum. Tales autem secundum leges humanas iniuste usurpant procura-

Fol. 152 b. toris officium, querendo proditorie sibi * lucrum. Quinto

O. per hoc quod excomunicatio est exemplata multipliciter in scriptura nec sufficeret gladius sacerdotis nisi fuerit

(5) That there is scripture authority for excommunication.

¹ aliter, A. ² erugiantis, A, B. ³ numeri 22⁰, *in marg.* B.

⁴ Quidecunque, A. ⁵ eveniunt, B. ⁶ quod *pro* quot, A.

Then let them abide by scripture precedent as to the cause, the order, and the intention, and excommunicate only in like cases and in like manner.

Corporal exclusion from the material church may belong rather to legal proscription than to the sword of the priest.

Excommunication is not a sacrament, belief in it not binding on the people, nor need they shun its object save when his wickedness is notorious.

Lengths to which the theory of excommunication is now carried.

anceps, severitatem cum miticia comiscendo. Sed notet sic arguens ne loco ab insufficienti similitudine seducatur ; secundo notet 3^s circumstancias * que excomunicacionem 37 b. rectificant, scilicet causam, ordinem et animum ; et 3° habita sufficienti similitudine excommunicent¹ similiter. Causa 5

autem debet esse pure dei iniuria vindicanda ; ordo debet esse in ewangelica correpcione fraterna et demum de alia correccione² diffidenda ; et animus debet esse mundus specialiter a zelo vindictae et avaricia : quibus habitis excomunicacio erit iusta, ab auctoribus scripture sufficienti 10 similitudine exemplata, et, ut creditur, si omnes excommunicantes preter hunc ordinem forent a comunicacione fidelium separati, sicut excluduntur per deum a comunione sanctorum, maior pars ecclesie in laicis remaneret. Nec video quin corporalis exclusio a materiali ecclesia foret 15 pertinencior proscriptioni legali quam gladio sacerdotis.

Sed illam debet sacerdos notificari populo quando vera causa substernitur, quia aliter excommunicaret se ipsum, cum

tam graviter defamaret mendaciter fratrem suum : nec est talis denunciatio sacramentum, nec tenetur populus sibi 20 credere vel comunicacionem vitare nisi nephas fuerit eis notorium, ut patet in materia de^s obediencia et docetur ia Cor. v^o. Sed omnino debet vitare istam blasphemiam ‘si i Cor. v. sacerdos pretendit se excommunicare tunc excommunicat.’

Citaciones autem et alie ceremonie introduce sunt ex 25 lege gentili et licet possint bene fieri tamen onerant ecclesiam sine auctoritate scripture et communiter fiunt male⁴.

Ad tantum enim ritus iste invaluit quod exigitur ut plus credatur denunciacioni sacerdotis quam sensui populi conversantis, plus puniatur vocata inobedientia 30 ecclesie malignancium quam nota inobedientia in preceptum divinum, plus timeatur comunicare cum noto fideli quem sacerdos ad sui dampnacionem et ad pacientis melioracionem defamat quam cum sacerdote quem deus

¹ excommunicet, A. ² correpcione, A. ³ de ante materia, add. A.

⁴ Nota, in marg. A.

excomunicat. Non credamus igitur talem infamiam proximi nisi doctam legitime. Debet igitur acicies sacerdotis esse argentea, arguendo dure inimicos Cristi, tradendo eos sathanæ, si oportet, et separando eos a fidelibus ne dominum nichil gregem inficiant. Quod si acicies ista versa sit in rubiginem ferream et excommunicatio phariseica sit venalis, ponendo fidelem extra synagogam et introducendo maleficos propter questum, expediens foret a phariseis ^{The triple exhortation is turned into a triple summons to pay.} huiusmodi separare vocantibus inobedientiam negacionem ^{Its whole medicinal power is sacrificed for pecuniary gain.}

¹⁰ lucri quod exigunt, et vocant[ibus] ordinem correpcionis fraterne monitionem primo ^{2º} et ^{3º} ut implicite illud solvant vel aliter excomunicabunt * ydiotam in vertice, et sic tota medicina excommunicacionem versa est in questum pecunie, sic quod vix invenies excommunicacionem vel ¹⁵ alias censuram finaliter propter aliud fulminatam. Et revera, ut patet in materia de heresi, sic excomunicans fratrem suum imponit sibi heresim pro qua forent omnia eius temporalia confiscanda, et facta execuzione cessaret cleri exaccio et excommunicatio foret sibi inutilis, nisi forte ²⁰ cederet cordi excommunicantis vindicta capta de subdito ad solamen. Sicut igitur foret opus supererrogacionis theologum istam dyabolicam¹ fraudem² detegere, sic elemosina foret secularem³ dominum acuciem istam qua simplices seducuntur potenter obtundere. Non igitur ^{Such excommunications ought not to be supported by imprisonment.}

²⁵ necesse est excommunicacionem talem per incarcerationem infundabiliter roborare. Et sic si loco officii pastoralis

37 c.

Fol. 153 a. succedat lupi rapacitas, loco spe*culatoris proditoris dolorosas et loco spiritualis curatoris intrusa venenositas, Is. iii. 7. verificatum est de nostris prepositis illud yesaias ^{3º} *Non zo sum medicus et in domo mea non est panis*, quod evidet si loco benedictionis succedat excommunicatio, loco predicationis peccuniarum multiplicacio et loco sancte exemplacionis omnimoda scandalizacio, cuius causa precipua videtur quod multiplicantur⁴ nomine medici qui sunt de

¹ dialeticam, A.² fraudare, A.³ seculare dominium, A.⁴ multipliciter, B.

The cause of all scandals is the increase of those who in name are physicians, but in reality poisoners. facto benefici, qui licet ignorant morbum et causam morbi, aplicacionem medicine et virtutem emplastri, tamen autorisati sunt super inimicos apponere medicamenta corrosiva. Omnis enim excommunicatio debet esse medicinalis, ut patet in Sexto De Sentencia excommunicacionis *Cum 5 medicinalis.* Unde audivi quod quidam subtilis laicus ^{P.} _{Sexti} quesivit a suo excommunicante preposito ydiota, si propter Decret. medicinam excommunicacionis sue appositam non sit peior, ^{Lib. v. Tit.} _{xii. c. i.} quod tamen oportuit medentem concedere eo quod aliter accusaretur ars medici et dampnificando proximum offen-

So a layman once deret¹ in regulas caritatis. Regraciabatur sibi laicus de told the priest who excommunicated him that he was obliged for his medicines, but as the priest seemed ignorant of his art he might keep them in future for himself. iuvamine medicine, dicens quod fuit plus animatus ad destruendum errores talis medici et securius communicabilis quam per ante. ‘Non,’ inquit, ‘cognoscis in me notam criminis nisi tibi voluero indicare, nec debo nec volo¹⁵ a te medicinam accipere nisi gratis; sed cum video² te ignarum artis medendi habeas tibi ipsi et gaudeas tam toxica medicina; non enim est alligabilis non volenti.’

Thus we reach the conclusion that both on the principles of faith and the law of the Church, a King ought to endure excommunication, papal interdict and any other punishment, rather than admit any unworthy person to the rule of souls. Patet intelligendo comparacionem negative quod uni parti debet annui et altera pars debet abnui³. Nam quelibet talis censura vel est nulla vel meritoria et modica quo ad penam. Sed altera pars foret per se mala. Ad laicum autem pertinet de officiositate sui prepositi iudicare, cum oportet quod habilitas prorumpens in opere sit a deo.

III. Our third law will be one for the extension, rectificacio theologice facultatis. Nam iuxta leges priores defence and reform of the theological faculty. Tercia lex regnum stabiliens foret dilatacio, defensio et necesse est regnum habere theologos ad conversandum in fide Christi et ad regulandum in eadem fide suas parochias.

¹ offenderetur, B.

² videro, B.

³ abimi, A.

Sed ista exigunt continuacionem theologie facultatis, cum sine ipsa, ut dictum est, non est possibile regnum stare. Per ipsum enim fama regis extenditur, per ipsam subditus de recta obediencia deo et suis prepositis informatur; per 5 ipsam versicia diabolica, qua antichristus nititur seducere laicos, declaratur; et breviter quecunque alia sciencia nisi de quanto ministratorie ad ipsum properat est inutilis, et per

Decretal. Lib. III. Tit. I. c. 10. consequens proscribenda. Unde tertio decretalium in fine

Why other science is useless and to be proscribed save as it ministers to this.

Hence the strict decree of Pope Honorius ordering all religious persons attending lectures on law and physic, back to their convents within two months under pain of excommunication.

10 audiendum leges vel phisicam, quomodo predecessor suus olim statuit in consilio Turonensi, ut nisi infra duorum mensium spacium ad claustrum redierint sicut excommunicati ab omnibus evitentur; et in nulla causa si patrocinium prestare¹ voluerint audiantur. Reversi autem in choro, in mensa, in cubiculo² et

15 ceteris aliis ultimi fratrum existant et nisi forte ex misericordia sedis apostolice totius spem promocionis ammitant. Nec subest³ causa quare non currat hodie tanta pena. Ideo subdit.

Fol. 153 b. * Nos volentes ut de cetero ipso facto sentenciam excommunicationis incurvant⁴ districte precipiendo mandamus quatenus a diocesanis et capitulois ipsorum quam a ceteris episcopis in quorum diocesibus huiusmodi student, tales excommunicati et predictis penis obnoxii publice nuncientur⁵; quia vero theologie studium cupimus ampliari, ut dilatato sui tentorii loco funiculos suos faciat longiores ut sit fides catholica circumcincta muro inex-

25 pugnabili bellatorum quibus resistere non valeat ascendentibus ex adverso, ad archidiaconos, decanos plebanos, prepositos, cantores et alios clericos patronatus habentes, nec non presbiteros, nisi ab hiis infra spacium prescriptum destiterint, hoc extendi volumus et appellacione postposita firmiter observari. Nec

It is useless to explain this away, as referring only to public lectures, not to lectures in private rooms.

38 a. valent glose duplices quibus fructus talium * decretalium excluduntur⁶, ut hii dicunt quod dicti ecclesiastici non debent publice audire leges civiles vel phisicam, sed camer- aliter bene possunt. Ista autem frustracio⁷ legis non disert a

¹ patrare, A. ² claustro pro cubiculo, B. ³ sub pro subest, A.

⁴ recurrant, A. ⁵ nuncietur, A. ⁶ excludunt, A. ⁷ fructus, post frustracio add. A.

frustracione publica nisi quod magis subdole et profundius frustrat talis discolus causam legis. Quid, rogo, refert discere scolam per quam a lege Cristi distrahitur in scola, in

*Anything might
be called a 'pri-
vate room.'*

camera, vel sub divo? Sic enim posset¹ fingi Glosa pari auctoritate quod licet dictis clericis discere istas sciencias in 5 quocumque solario vel² sophistice baptisando loca et faciendo cameram de scola vel quod intelligendum est de scola tecta stramine. Ubi cumque igitur offenditur in causam legis est

*Equally useless
to maintain that
it allows a curate
to learn law or
medicine, so that
he do not study
them for two
months continu-
ously.*

offensor proporcionabiliter puniendus. Nec valet 2^a glosa Q qua dicitur quod licet curato has leges adiscere, sic tamen 10 quod non per duos menses continuos: aliter, inquiunt³, non incidit in penam legis. Primo quia sic frustraretur legis intencio, sicut supra; secundo quia nemo hic intendit sciencie per duos menses continuos nec per diem, quale ergo

*A day every
other month
would suffice for
theology on this
plan.*

sophisma foret legibus continue lv. diebus intendere et solum¹⁵ alternatim vacare theologie lvi. die? Sicut ergo locus est impertinens frustrationem cause decreti, sic et tempus continuum vel discretum. Et 3° patet, si tantam penam subibit pro tempore studii duorum mensium, proporcionalis pene est reus pro tempore studii brevioris, quia autem tantum²⁰ puniretur vacatio instantanea vel infinitum brevis in fine et vacatio quantumlibet longa precedens succederet impunita,

*Nor can the
pope's privilege
or special licence
hold good against
the law.*

quod foret sophisma deo odibile. Nec valet tercia legis frustracio qua allegatur privilegium pape vel specialis eius licencia. Primo quia non valet papalis licencia nisi de²⁵ quanto fuerit fundata⁴ ratione. Cum igitur precedens papa, ymo consilium, sic decreverit, videtur quod hodie imminente maiori necessitate sicud⁵ stat racio sic staret sentencia decretalis. Hodie namque est magis necessaria fructuosa predicacio verbi dei. Item rex habet interesse cum suis³⁰ elemosinariis ratione dotacionis condicione quam non licet pape infringere. Sed per talia privilegia infringeretur, ergo rex debet in istis resistere. Condicio autem elemosine perpetue est ut elemosinarius serviat regi et regno spirituali

¹ potest, B. ² vel, add. ante soph., A. ³ inquirunt, A. ⁴ fundata fuerit, ord. inv. B. ⁵ sic, A.

servicie ad stabilitamentum pacis regni, sed quomodo sic serviret clericus discendo officio suo impertinens? Non enim excitaret eum ad contemplandum, ad predicandum nec ad observandum ordinem vel orandum, sed pocius ab

5 omnibus istis dissolveret. Et patet quam sinistre concipitur

Sexti decretalis in Sexto *de eleccionibus* ‘cum ex eo,’ in qua¹,
Decretal. Lib. I. Tit. videtur dari diocesanis auctoritas ad dispensandum cum
vi. c. 31. curatis per septennium quod infra sacros ordines positi * non

Fol. 154 a. 38 b. * sint presbiteri. Ex quo quidam eliciunt quod licet eis

interim cuicunque legi intendere. Sed papa Honorius et per consequens Bonifacius non habuit potestatem taliter

Decretal. dispensandi, sed scolam fidei ampliandi. Unde v decre-
Lib. v. Tit. talium *de Magistris* capitulo *super specula* sic scribitur:

v. c. 5.

Volumus et mandamus ut statutum in consilio generali de

15 *Magistris theologis per singulas metropolis statuendis² in-*

violabiliter observetur, statuentes ut quia super hoc propter
raritatem magistrorum se possent forsitan aliqui excusare ab

ecclesiarum prelatis et capitulis ad theologicę professionis
studium, aliqui dociles destinentur qui cum docti fuerint in dei

20 *ecclesia velud splendor fulgeant firmamenti, ex quibus post*
modum copia possit³ haberi doctorum qui velud stelle in

perpetuas eternitates mansure ad iusticiam valeant plurimos
erudire; quibus si proprii eventus ecclesiastici non sufficiunt

predicti necessaria sibi ministrent; docentes vero in theologicā
25 facultate dum in scolis docuerint et studentes in ipsa integre per

annos quinque percipient de licencia sedis apostolice provenitus
prebendarum et beneficiorum suorum, non obstante alia contraria

consuetudine vel statuto, cum denario frustrari non debeant in
vinea⁴ domini operantes. Ex istis patet primo racio quare

30 *fundatores collegiorum limitarunt clericos suos studere non*
in lege cesarea sed in philosophica vel theologicā facultate.

Patet 2º quem sinistre est lex ecclesie executa dum prepositi,

nendum non subveniunt studentibus in facultate theologicā,
quod tenentur, sed pauperes theologos adiscere theogiam

The seven years' leave which the decrets allow at the discretion of the diocesan is for the study of theology, not of any kind of law.

The law orders prelates and chapters to help in the maintenance of theological students.

This shows (1) the reason why founders of Colleges have restricted their clergy to the study of philosophy and theology; (2) how badly church law is administered,

¹ inquam *pro* in qua, B.

² statuendum, A, B.

³ potest, B.

⁴ via *pro* vinea, B.

since instead of supporting theological students the prelates exact money for allowing them to study;

(3) the subversion of holy laws in the appointment of incompetent chancellors who have to hire theologians to do their work.

Hence the King must defend the aims of his kingdom more tenderly than his own estates.

And must resist all encroachments and exactions on his laity.

The clergy may continue to inflict fines, but under the King's punishment of their motives and the uses to which they are applied.

It is useless to say that a religious may spend his goods as he likes; they are the goods of the poor, and the lordship in chief remains with the King.

non sustinent nisi de sua substancia afferant porcionem¹. Et patet 3º execucionis legum sanctarum subversio dum, existente copia doctorum ad officium cancelarie in ecclesiis kathedralibus, promovent ydiotas, et ad complendum officium limitatum dignitati a lege conducunt theologos, quod non 5 minus perfecte posset fieri a sutoro. Ad regem itaque pertinet corrigere hos errores. Et ex istis videtur, cum² rex R. debet defendere omnes corporales elemosinas regni sui eciam tenerius quam propria predia, quod non permitteret pro talibus privilegiis, exemptionibus, et litibus bona regni sui 10 consumi, privilegiatos irreligiose insolescere, et suos legios pacem regni contra iuramentum suum et ordinem perturbare.

Et ex eodem sequitur quod rex resisteret frivilis multacionibus, citacionibus, excommunicacionibus suorum simplium legiorum; nam super bonis eorum et corpore habet rex 15 suus dominium, ymo super exactores, quos ad hoc ditavit ne forent subditis onerosi. Si igitur velint emendare animas caveant ne frivilis citacionibus et vexacionibus impedianc operas debitas deo et regi; caveant iterum ne multent pauperes, sic quod non sufficient sifferre onus debitum 20

dominis suis * carnalibus. Quod si emendent animas et 38 c.

fomentum voluntatis agrestium, placet, dum efficaciter doceant regem suum quod hec pure faciunt illo fine et non

spolient pauperes legios regis propter preponderantem 25 cupidinem temporalium: tunc enim sunt subdoli proditores et raptore regni quos rex tenetur precipue castigare. Ideo, ut dixi superius, oportet quod doceant peccuniam peccati fuisse prudenter distributam pauperibus et non avare collectam in cor-

banam sacerdotis. Nec movent ficticie, imprudenter clamate, 30

quod licet isti religioso quomodocumque voluerit * expen- Fol. 154 b.

dere bona sua, quia non licet seculari domino corporaliter fenerari; et iterum propter talia sophismata dicuntur talia bona pauperum; et 3º propterea remanet regi de elemosinis

¹ in marg. Corelarium [cor^m] 1^m, B.

² quod pro cum, A.

suis capitale dominium; non usurpet igitur sibi blasfeme¹ pauper elemosinaris regimen² quod est proprium domino dominorum. In talibus, inquam, debet appellari ad legem regni, sicut Paulus appellavit non ad Petrum sed Cesarem.
 5 Unde videtur³ quod, coniunctis parliamento et generali cleri sinodo ut se iuvent reciproce, debent iniuriati habere utrumque refugium. Non igitur restat clero nostro via alienandi se a subieccione et correccione regia nisi alienando se a participacione bonorum regni et eorum usurpacione
 10 illicita. Sed ulterius quo ad dilatacionem theologie patet quod rex habet potestatem in casu capiendi in manus suas omnes patronatus ecclesiarum parochialium regni sui, et per consequens ad omnes illas promovere habiliores theologos, hoc enim debet fieri secundum iura ecclesie; ideo si regnum
 15 suum fraudetur in isto fulcimento regni precipuo⁴, sive per curiam Romanam vendentem indignis ecclesias, sive per abbates aut alios cleri prepositos presentantes⁵ confederatos suos inhabiles, ad regem pertinet virtute iuramenti sui errores huius[modi] extirpare. Iuratus est enim ad servandum legem
 20 ecclesie et legii suis iusticiam et defensionem ab iniuriis. Sed notum est quod prefeccio unius indigni in castro spirituali regni nendum inducit iniuriam illi parochie sed eciam toti regno atque ecclesie, cum⁶ quilibet debet iuvare quemlibet⁷, et communio illius servitii ex tali prefeccione periculosius et
 25 iniustius est subtracta. Unde necesse foret theologos instruere dominos in hac fide. Ad tantum namque deest instruccio fidei contente in simbolo quod vix credit comunitas, vel eciam nostri⁸ clericis suffragium spirituale insensibile esse preponderandum quocumque suffragio corporali. Et omnis talis indebita credit communionem sanctorum. * Debet igitur credi quod rex ex omissione negligentie in isto regimine non minus peccaret fraudando subditos a spirituali suffragio quam iniuste temporalia auferendo vel suos legios occidendo.

Thus appeals must be to the law of the kingdom, as S. Paul appealed, not to S. Peter but to Cæsar.

Parliament and the general synod of the clergy should be joined together as a refuge for the injured.

The King must exercise his power of appointing theologians to all benefices.

For a single bad curate injures the whole kingdom.

¹ blasphemie, A. ² regnum, A. ³ igitur *pro* videtur, A. ⁴ precipue, A. ⁵ potentates *pro* presentantes, A. ⁶ tum, A.
⁷ quelibet, A. ⁸ recti *pro* nostri, A.

Cum igitur omnium istorum patronatum remanet penes regem capitale dominium, eo quod rex non potest a se illud¹ alienare nisi deserat regnum suum, ut patet libro 2º De Hugo de sacramentis, parte vii^a, capitulo vii; quondam² autem habuit persona laica illud dominium, manifeste videtur quod ad II. x. 5. [?] regem pertinet circa istos patronatus errores corrigere.

The presentation to benefices was originally in the hands of the community or of lay patrons. Next it was transferred to the religious orders and the heads of the clergy.

Unde considerantes successus temporum et status ecclesie notant quod primo modo³ ad comunitates vel laicos patronos pertinuit presentacio persone instituende; secundo concesserunt religiosis et prepositis cleri tanquam providius 10 presentantibus ius huius patronatus. Et in isto contingit gravius malum ecclesie presentando ex omni genere ineptos et inducendum super parochiales ecclesias symoniacas pensiones.

Thirdly, in the failure of clerical presentation the pope reserved to himself all benefices in mortmain, and at first corrected many errors until the time of John XXII.

Sed 3º in defectu huius presentacionis reservavit sibi romanus pontifex omnes collaciones in manu⁴ mortua, 15 et multos errores presentacionis correxit quo usque symonia et tempore Iohannis xxii in collacione primorum fructuum pretextu capitalis dominii surrepsit in clero. Ex tunc enim, partim ex ignorantia et partim ex avaricia, conferebatur beneficium ecclesie licet inhabili ementi carius vel amplius 20 promittenti, et creverunt in ecclesia errores pessimi. Cum igitur semper penes regem remanet basis dominii et officio suo pertinet, sub pena ammissionis, contra tales abusus de remediis providere, patet quod regis est de periculo defectus

But the ultimate lordship still rests with the King.

promittenti, et creverunt in ecclesia errores pessimi. Cum

igitur semper penes regem remanet basis dominii et officio suo pertinet, sub pena ammissionis, contra tales abusus de remediis providere, patet quod regis est de periculo defectus

We must not be disturbed by the contention that this patronage is a sacred thing, conferred on the church.

in curatis theologis precavere. Nec moveat quod patronatus 25 tales sunt res sacre date ecclesie, quia sic sacerdotes sunt res * magis sacre, et tamen pertinet brachio seculari propter Fol. 155 a. abusus eorum tradere eos laicis puniendos, ut puta, quando prepositi cleri emendare negligunt vel non possunt; multo magis patronatum sacro annexum docet dominos in defectu 30

This theory of the sacredness of gifts to the church prevents the use of Church funds to ransom our poor soldiers in Spain,

aliorum⁵ ponere in usum sacrum. Sic enim secundum leges ecclesie res deo dedicate debent excipi de ecclesia pre captivorum redempcione, ut patet xii q. ii *Aurum habet ecclesia* Decret. ex decreto Ambrosii; et tamen ex fuco phariseico quod non c. XII. Q. ii. 70.

¹ illud a se, ord. inv. B. ² in marg. Hugo, B. ³ primo modo quod, ord. inv. A. ⁴ manu, om. A. ⁵ maiorum pro aliorum, B.

licet¹ seculari vel tangere rem sacram per nostros tantum despite the
cecantur laici quod consumptis rebus sacris putredine iacent authority of S.
milites nostri ex pugna quam nos auctorisamus miserabiliter Ambrose.
in hispania captivati. Spoliationem autem aliarum eccle-
siarum et destrucionem eorum funditus approbamus, sic
tamen quod nostre² ecclesie sint illese. Diffinimus eciam
quod nos proditorie captivati contra legem dei et hominum
redempti sumus³ per bona ecclesie que dicimus esse sacra;
sed nostros milites, qui decertarunt pro causa regni viriliter
atque legitime, negamus debere * de bonis ecclesie a carcere
liberari. Unde timendum est quod procuratores militum
divident nobis inuitis bona que sacra dicimus et negando
incarceratis nostris eorum subsidium spoliando pauperes
continue cumulamus. Res igitur sacras, super quibus rex The King must
15 habet capitale dominium, debent usui quem limitarunt leges see that sacred
ecclesie mancipare⁴. Cum igitur leges dei atque ecclesie things are put to
limitarunt theologis proventus ecclesiarum parochialium their lawful uses.
culpandus foret rex nisi fieri faciat sic de suis. Cuius igitur
oculus foret nequam quia rex sine repugnacia alicuius legis
20 autentice facit de bonis propriis iussum dei? Nec est racio On the failure of
quare papa propter abusum patronatum capiat eos in manus the present sys-
suas quin per idem liceret sibi capere bona mortificata, eciam tem of the King, as lord
regna, abusa. Sed evidencius domini penes quos residet in chief, has a
capitale dominium, de quorum elemosinis papa habet lucrum, better right to
25 caperent elemosinam suam ab eo propter maiorem abusum take matters into
et gravius regni periculum. Semper enim est abusus his own hand,
dampnabilis utrobique, et in graviori persona magis damp- than had the
nabilis. Nec moveat quod quidam nude alligant decretum pope.
Decret. That S. Ambrose would not allow
c. xxxiii. the Emperor
Q. viii. c. 21. needlessly to
sentencie et per consequens sibi ipsi. Nam iste intendit se
non consentire Cesari liberando sibi iniuste petenti basilicam,
per quod nimis subtraheret cultum dei. Et ex⁵ isto arguunt,
cecati per locum a simili, quod non licet principi aliqua bona
ecclesie ad usus legitimos limitare. Utinam attenderent

¹ licet, om. A. ² matre *pro* nostre, A. ³ simus, A. ⁴ manci-
pari, A. ⁵ ex, om. A.

quomodo iste sanctus dicit: *Si imperator a me peteret fundum meum, argentum meum et huiusmodi meum, non me refragaturum, quamquam omnia mea sint pauperum.* Quamvis autem omnia ista temporalia sint imperatoris, ut allegat glosa. ex viii di. capitulo *Quo¹ iure*, non tamen ad abutendum vel religioni Cristi preiudicandum, ideo bona que privatum habet ad usum et ministerium potest legitime permittere Cesarem afferre, eciam iniuste, sine sensibili resistencia vel consensu. Talia enim licet sibi afferre in casu de ecclesia pro defensione imperii, sed facere stramat de 10 comuni basilica sine urgente necessitate rei publice non subest Cesaris potestati, cum cultus divinus non sit vendibilis. Et in hoc docet preferre bonum publicum bono privato. Unde vere dicit quod si patrimonium petit vel fundum suum vel corpus, cum sint de possessione humana licet in casu 15 invadere, et specialiter clericu possessionato a principe et eius legibus rebellante. Nam, ut patet precedente capitulo 20 *Si in morte²*, episcopi qui non contentantur porcione levitica, T. sed de Cesare habent predia, debent sibi tributa et * subiacent³ *Fol. 155 b.* terrenis exaccionibus nisi forte eis de benignitate Cesaris 25 sit indultum. Notandum tamen quod de omni subiecto humano dominio deus habet proprium et capitale dominium et ministerium * sibi correspondens. Videtur dominium quod 30 b. non licet creature tollere, sed pro huius defensione debet nedum sacerdos sed omnis cristianus morti se exponere si 25 oportet. Ideo dicit decretum Ambrosii allegatum: *Imperatori licere omnia ipsius esse universa.* *Respondeo: Noli* *gravare te, Imperator, ut putes te in hiis que divina sunt* *imperiale aliquid ius habere.* Non enim intendit iste sanctus negare quin bona ecclesie subiacent regie potestati, sed ad 30 rectificandum eorum usum non ad deteriorandum, sicut ponit exemplum de vinea Naboth quam non licuit regi transferre in ortum olerum, ut supra exposui. Et sic dicit iste⁴ sanctus quod omnia sua temporalia licet Imperatori accipere sed non

S. Ambrose did not deny that the goods of the church were in the King's power, but he maintained that that power must be exerted for good and not for evil.

¹ nono *pro Quo iure*, B. ² Mortem, A, B. ³ subiciunt, A.

⁴ iste, *om. A.*

bona ecclesie, supple licet imperatori accipere bona sub racione qua sunt sua, sed ad usum ecclesie; non autem licet afferre illa sic quod non prosint usuariis ecclesie, vel cedat eorum ablacio ad dampnum universalis ecclesie, et 5 istam logicam subtilem ignorant impugnantes istam sentenciam. Et patet quam¹ magna est cecitas nostrorum qui putant ex isto decreto doceri quod non licet regi vel alicui seculari domino rectificare vel meliorare usum bonorum ecclesie. Licet enim in casu quo immineat necessitas ad 10 defensionem civitatis basilicam prosternere et ibi turrim construere; calices vendere vel conflare et preium militibus ministrare; quia, cum lapides vivi sunt meliores saxis terrestribus, tunc melioratur eorum usus quando ad utilitatem ecclesie membra eius corporaliter vel spiritualiter sustentantur.

15 Et ad istam defensionem ecclesie de bonis propriis principes seculi obligantur, spoliando si oportet avaros presbiteros a

bonis ecclesie que iniuste occupant tanquam sua. Unde oportet decretistam notare quomodo res divine que non subiacent Cesaris potestati non sunt bona ista materialia, ut 20 aurum, vestimentum vel lapides, sed cultus dei qui instru-

mentaliter ex eis prevenit; et ille sepius augeretur bonis materialibus ecclesie eciam coacte per laicos distributis egentibus. Hoc tamen non debet fieri nisi auctoritate et consilio sacerdotis; et sive sacerdos superstes affuerit sive 25 defuerit in isto consilio auctoritas Cristi et consilium

Ambrosii sacerdotum ecclesie erit presto. Bona, inquam, materialia parvipendit ecclesia. Ideo docet decretum sequens quomodo *Tributum² in ore piscis pescante Petro inventum est,*

quia de exterioribus suis que palam cunctis apparent tributum ecclesia reddit. Illa autem sunt valde extranea et accidentalia ecclesie, ut stater pisci, et fluxibilia sicut aqua; sunt necessaria tegumenta et alimenta, et sic foret ad perfectionem ecclesie si preter media usui cleri forent ad usus alios resecati. Et hec sentencia movit me ad dicendum quod domini 35 temporales possunt afferre bona temporalia ab ecclesia

It would be quite lawful to pull down a church and build a tower for the defence of a city, or to melt chalices to pay soldiers.

The divine things not subject to Caesar are, not gold or vestments, but the worship which these assist.

'Of material goods the church makes little count.'

They are accidental to the Church as the piece of gold which S. Peter found in the fish's mouth and paid as tribute was accidental to the fish, not one of its necessary parts.

Decret.
loc. cit.
c. 22.

¹ quod pro quam, A.

² in marg. Stater pisci, B.

delinquente, contra quod instant quidam scolastice et alii

Parodying my assertion that the pueriliter quando deficiunt argumenta. Ut hii arguunt per temporal lords locum a simili quod scurra ribaldus vel lixa possunt afferre a rege omnia temporalia * regni sui, eo quod potest lixa ad 39 c.

it is scholastically maintained that a jester may deprive the church of its temporalities, so deprive an Emperor.

that the church the secular arm may rightly intervene coercively.

per locum a simili² quod nullo modo possunt infringere

My assertion is that in the failure of the spiritual branch of the church the secular arm may rightly intervene coercively.

istam sentenciam. Dixi autem alias quomodo³ domini temporales habent potentiam datam eis a deo ut ubi spirituale

brachium ecclesie non sufficit convertere anticristos ewan-

gelica predicacione, ecclesiastica⁴ correpcione, vel virtutum

* exemplacione, seculare brachium adiuvet matrem suam Fol. 156 a.

severa cohercione, et specialiter in pseudoclericis, quia illi

perversi sunt magis calidi et periculosius ac profundius

in malicia indurati. Ideo potestatis huius deteccio est

necessaria ad gubernacionem ecclesie. Et nec laicus nec

clericus timeret sibi de ista sentencia nisi forte sibi conscius

If we must manifest the power of the jester to deprive lords of their goods, it is necessary also to manifest the nature of the 'sword' of the secular lords. It was to Christ's servant, the secular lord, that it was said, 'Go ye into the highways and compel them to come in.'

quod iniuste occupat bona Cristi. Et videat fidelis, si sit

tam necessarium detegere potestatem scurre ribaldi vel lixe

ut afferat a dominis temporalibus bona sua, est igitur

necesse ecclesie habere deteccionem huius potestatis vel

gladii. Primo tamen fides scripture ipsam explicat et nimis

illud Luce xiii de servo Cristi, seculari domino, cui mandat : Luke xiv.

exi in vias et sepes et compelle intrare? Oportet igitur detegere

officium servi Cristi, propterea enim in fide scripture scribitur

The correction of the clergy by this power is to consist in this small matter, the confiscation of their temporalities.

ut ab eius professoribus exponatur⁵. Secundo, cum laici

clericis opido sunt infesti, ad moderandum limites utriusque

brachii, ut in bonis minimis, non in bonis nature, fiat cleri-

corum correccio, et circa bona fortune mitigetur eorum

affeccio. Sunt enim laici proni, eciam ex consensu preposi-

torum in clero, ut trahant clerum vinculatum ad carcerem, ubi

subtraccio bonorum fortune prius undique magis pro-

ficeret. Nec dubium quin corpus Cristi domini sic punitum

¹ disp. ad hoc, *ord. inv. B.* ² per locum a simili, *om. A.* ³ Nota bene, *in marg. A.* ⁴ Ewangelica, *A.* ⁵ exponitur, *B.*

sit preciosius bonis fortune que sibi adiacent: micius ergo est consulere ad hanc penam quam ad penam corporis graviorem. Et 3º maxime ut clerus reducatur ad statum primevum, et ne aspirando blasfeme ad seculare dominium 5 inficiat simplices per viciosum exemplum. Ideo, inquam, expedit detegere debitum ecclesie seculare suffragium; et iudicet scolasticus si conclusio de ribaldis scurris et lixis sit tam gravidata¹ sentencia. Et si obicitur quod habet sensum absolute necessarium iuxta quem est alia conclusio conce- 10 denda, quero a sic obiciente sermonem alium quomodo habebit dicta conclusio sensum legalem expositum subducto sensu absolute necessario supradicto, vel quid deturpans² gravat conclusionem predictam que est rectificativa ecclesie³ ut * habeat illum sensum? Cum enim sit absolute necessarius, 15 non est intelligentibus onerosus, sed in sensum alium inductivus. Quereret 2º a sic arguentibus per locum a simili quid⁴ ipsi volunt dicere ad suam conclusionem quam inferunt, et sua responsio ministrabit michi materiam respon- 20 dendi. Sed hic musitant aliqui quare predicari debet mea conclusio quin per idem predicari debet et alia. Predicent ergo utramque vel taceant, cum mea conclusio sit occasio multi mali. Quantum ad istam imperiale arguciam patet 25 quod mea conclusio habet explicite sensum de potestate legitima secularium dominorum et de causa propter quam debent exercere suam potenciam, et innuitur 3º ubi est magis necesse quod exerceat suam potenciam⁵. Sed sic non est de conclusione alia, nec est occasio data alicuius mali sed correccionis ecclesie. Quererem⁶ iterum a Petro sic argente si sequitur, deus est omnipotens ergo potest se ipsum 30 occidere et post occisionem cognoscere carnaliter matrem suam? Et quare non debet imperari sibi ut predict consequens cum predicat antecedens? Si dicat quod predicat consequens implicite sed non explicite; eodem modo respondetur ad suum imperium.

¹ grava, A. ² deturpatant, A, B, corr. edd. ³ quod *pro* ut, B. ⁴ quod *pro* quid, B. ⁵ verba et innuitur . . . potenciam, om. A. ⁶ Quereret, B.

The end is to be
the return of the
clergy to their
primitive condi-
tion.

v.

39 d.

How can the
trifling about the
jester be com-
pared with this
doctrine?

In the second
place, do its sup-
porters accept
their own conclu-
sion?

My conclusion is
based on the
nature of the
secular power and
the occasion with
which it has to
deal. Can this
be said of theirs?

If they argue God
is all powerful
and therefore can
give the jester
power, I ask, is
God all-powerful
to commit sin?

Since the King is
to defend theo-
logy he must re-
move all obsta-
cles to it, and
must therefore
forbid all lectures
on the civil law.

Sed ulterius videtur, dum rex debet theologiam defendere, quod debet omnia impedimenta eius que subiacent sue potestati subtrahere, quod foret multum onerosum. Nam potestati subtrahere, quod foret multum onerosum. Nam tunc rex Anglie non sineret in regno suo legi iura civilia.

Et prima consequentia videtur ex hoc quod sinere¹ im- 5
pedimenta cuiuscunque facultatis crescere foret sinere ipsam
decrescere. Et patet quod rex habens in * potestate remo- Fol. 158 b.
vere ista contraria approbando vel permittendo ista inva-
lescere approbat vel permittit decrementum illius sciencie,
ad cuius oppositum obligatur. Quod autem crementum 10
iuris civilis tendit ad decrementum vel corrupcionem theo-
logie patet ex ratione multiplici, scilicet ex detraccione
personarum et detraccione ocupacionum, et ex contrarietate
tam scienciarum quam eciam subiectorum. In² cuius
confirmacionem rex Ffrancie procuravit ut papa discerneret 15
iura civilia non esse legenda Parisius. Unde quinto de-
cretalium *De privilegiis* capitulo *Super specula* sic habetur : Decretal.
Sane licet sancta ecclesia regum secularium non respuat Lib. v.
*famulatum que equitatis et iusticie vestigia imitantur*³; Tit. xxxiii.
quia tamen in Francia et nonnullis provinciis laici Roman- 20
orum imperatorum legibus non utuntur, et occurrunt raro
ecclesiastice cause tales que non possunt statutis canoniciis
expediri, ut plenius sacre page insistatur firmiter inter-
dicimus et districcius inhibemus ne Parisius vel civitatibus
seu aliis locis vicinis quisquam docere vel audire ius civile 25
presumat, et qui contra fecerit non solum a causarum patro-
ciniis interim excludatur, verum eciam per episcopum loci
*excomunicacionis vinculo ** innoderetur. Ex isto decreto patet 40 a.
primo quod papa intenderet excludere audiciones istorum
iurium camerales, cum nedum inhibet in civitatibus sed 30
in locis vicinis legi iura civilia. Patet 2º quod papa non
intendit dicere quod omne ius divinum vel ecclesiasticum
sit ius civile, sicut dicunt doctores nostri; tunc enim in-
curreret papa blasphemiam prohibendo ne Parisius vel locis
vicinis legatur vel discatur ius civile, quia tunc prohiberet 35

¹ sineret, B.

² Hic nota, *in marg. A.*

³ mutantur, A.

The opposition
between the
Civil and the
Canon Law is
illustrated by the
decree which the
King of France
procured from
the pope for-
bidding the Civil
law to be taught
in Paris or the
neighbourhood.

x. iuxta istorum doctorum stulticiam ne discatur vel doceatur

inibi lex divina. Et patet tertio, cum eadem sit racio ne As there are the
ius civile legatur in Anglia, videtur quod contravenientes same reasons
isti rationi incurront quoad dominum tantam penam. against Civil Law
being studied in England, those who oppose these

5 Nam tantum vel plus elongatur Anglia sicut et Francia reasons incur the pope's penalty of excommunication.

a lege imperii; et iterum tam necessarium est promovere theologiam et fidem Christi in Anglia tollendo prohibens

sicut francia. Cum igitur papa non imponit istam penam nisi quia racio requirit videtur quod ubique est par

10 vel pocror racio tanta pena infligitur apud dominum rationis.

Et revera excomunicari a deo est gravius quam excomuni-
cari a papa; cum papalis excomunicatio sepius est iniusta,

non nocens nodato; excomunicatio vero dei est semper

iusta et signum penale insensibilis nocumenti. Videtur The Civil Law is
15 enim quod, sive papa excomunicet sive non excomunicet, to be condemned
cum nota sit contravenientibus vel nosci debet par independently of the papal excom-
munication.

comunicandi racio, est eis tam gravis excomunicatio quo-
ad deum, quia tanta¹ inobedientia rationi: ymo, cum ista

statuta papalia non sint aliter iusta, videtur quod sicut
20 libere obediens rationi plus meretur sic gratis inobediens

rationi amplius demeretur. Nam statuere exilium scole For the restric-
legis civilis Parisius non videtur per se iustum, cum docto-
rari in illis legibus sit licitum et a papa per promocionem

ad pinguis beneficia ecclesiastica premiatum. Locus enim
25 videtur impertinens doctoratui, sicut est pape incognitus.

Item cum cause inhibicionis² huiusmodi forent forciores
in curia pape atque Bononie videtur quod ibi non lege-

rentur iura civilia, potissime cum pape sit ampliare leges
ecclesie, que per se sufficiunt ad totam universitatem

30 fidelium regulandam. Unde ergo racio inutiliter onerandi Why should the
ecclesiam fidelium cum lege superflua? Item videtur quod church be bur-
si aliqua facultas sit contemptenda, tanquam doctrine dened with
cristiane suspecta, ipsa foret potissime in suo generali

ambitu lex civilis. Nam nedum per illos apud quos lex A Law, which
35 ista plus viguit martirisati sunt sancti ecclesie, sed videtur has not only been
used for the per-

¹ tantam, A.

² inexhibicionis, A.

secution of the church, but which appears hostile to catholic doctrine.

legem ipsam obviare doctrine catholice, dicente decreto Decret. Nicolai pape, x. di. In principio: * *leges imperatorum inveniuntur evangelice ac canonice sanccioni aliquotiens* * *obviare.* ^{D. X. c. I.} ^{Fol. 157 a.} ^{40 b.}

Et revera non licet Imperatori cuiquam legem talem statuere sive defendere ut dicitur x. di. Item, cum idem Ibid. c. 2.

foret papam permittere has leges scienter et eis tacite consentire, videtur quod debet has leges propter earum iniquitatem generaliter quoad lecturam vel auctoritatem suspendere, secundum doctrinam decreti ix. di. *Quicunque.* Ibid. D. IX.

Nam secundum beatum Augustinum, epistula ix. ad Ieronymum, illa scriptura que deficit a veritate in minimo ubilibet Ep. IX. c. est suspecta; nec movet quod lex ista dicit plurem doctrinam catholicam, eciam de summa trinitate et fide catholica,

All that is true in the Civil Law is to be found in the Scriptures. quia sic eciam diabolus interserit multa vera. Et cum Ibid. De Doct. Christ. Lib.

²⁰ De Doctrina Cristiana in fine, videtur quod plus ^{II. in fine.}

saperet pure ab illo fonte exhausta. Que rogo maior evidencia: Cesar dicit hoc, ergo verum; vel hec dicit dominus, ergo verum; aut quomodo non foret ad robur

The concentration of all authority in theology would strengthen faith. fidei quod totum studium et auctoritas veritatis catholice ²⁰ pure in facultatem theologicam sit collectum? Item non mediocriter peccat qui potens et noscens negligit errores destruere. Sed et ille qui negligit viam faciliorem et

The Civil Law permits many things contrary to religion. salubriore*n*³ eligere. Sed error multiplex est in lege civili, cum permittit usuras exigere, meretrices uti in ²⁵ civitate sua arte; nec attendit in conquestibus⁴, in iudiciis vel conversacionibus civium iusticiam legis ewan-

Why then should it be used at all in the pope's dominion? gelice. Que igitur necessitas in dominio pape uti illa arte, cum alia lex per se sufficiat, et eque potens est papa a ceteris regnis iura illa excludere sicut a regno ³⁰

Since the Law of Francie? Cum igitur lex Cristi sit per se via facilior, sufficiencior utque salubrior, videtur quod dimisso eciam iure canonico debet cristianus illi solum intendere. Nam par videtur racio distrahendi a theologia in iure canonico,

¹ dixerat, A.

² veritatis, om. A.

³ et salubriorem, om. A.

⁴ questibus, A.

quia subtracta theologia sanctorum a iure canonico totum residuum est civile, nec videtur quod epistule vel littere papales fundant tam eximiam facultatem, ymmo precipuum illius facultatis, scilicet canones penitenciales quos pre-

5 cipitur sacerdotes cognoscere, est suspensum. Non igitur

valet fundare legem generalem ex talibus factis particularibus

licet iustis. Et defectus argumenti¹ a simili excecat pluri-

mos. In ista materia videtur mihi inprimis quod, sicut

necesse est clerum ecclesie leges civiles secularium princi-

10 pum de quanto scripture sacre consonent veneranter

accipere, sic necesse est eos leges civiles, si legi dei

Decret. dissonant, prudenter tollere. Patet ex decreto di. ix.

D. IX. c. I. Quicumque et ex facto Daniel 3° de lege Nabuchodonossor.

Daniel iii.

Secundo² videtur mihi quod si lex papalis sonuerit contra

15 legem dei, vel contra leges iustas secularium principum,

per residuum ecclesie debet tolli. Nam error talis legis

20 est periculosior inducens suos legiferos * in blasphemiam et

perturbacionem ecclesie; ideo eius destruccio debet esse

diligentior. Ad tantum enim insanunt quidam quod

25 ponunt papam legitime dispensare contra apostolum et

contra ewangelium, et per consequens contra deum, et

multo magis contra principes seculares. Contra istam

vesaniam institi alias. Et patet error ex decreto Fabiani

Decret. pape posito xi. q. iii., qui omnipotentem deum metuit,

c. xi. Q. iii. nec contra ewangelium nec contra apostolos nec contra

c. 95. prophetas vel sanctorum patrum instituta agere aliquid

ullo³ modo consentit, ideo necesse est⁴ esse theologos

qui ista sane intelligent. Tercio² videtur mihi quod

ubicunque terrarum ius civile, ius canonicum, vel ritus

30 aliquis, distrahit vel impedit simpliciter a theologie noticia,

ipsum est ab utroque brachio suspendendum. Notandum

tamen quod nunc contemplacio, nunc oracio et nunc que-

cumque meritoria operacio iuvat ad theologie noticiam,

Fol. 157 b. et per consequens studium * et execucio iuris civilis iuvat

¹ arguendi pro argumenti, B. ² in marg. Conclusio, B. ³ volo

pro ullo, A. ⁴ est om. A.

My own conclusions are (i) that the clergy must obey civil laws in so far as they conform to scripture, and if they clash with

God's law, must away with them.

(ii) That if the papal law clash with God's law, the rest of the Church must away with it.

(iii) That wherever Civil Law, Canon Law, or any Rite withdraws men from theology, both arms of the church must unite to suspend it.

On the other hand if the Civil Law be helpful to theology, whether at Paris or elsewhere, excommunication for the study of it must be borne with calmness.

Such a sentence must be obeyed by rebellion.

Otherwise we abuse God's gift of choosing that which is better.

The pope must obey the King in things lawful, and therefore in a just use of his patronage.

et promovet ad illam noticiam, quia aliter foret omnino illicitum¹. Unde si notum sit homini quod studium vel execucio legis huiusmodi, sive Parisius, sive alibi, dat occasionem ad fulciendum theologie noticiam, debet in casu malediccionem que vocatur excommunicatio equanimiter tollerare iuxta doctrinam beati Augustini positam xi. q. iii; Decret. qui iustus est, inquit, et iniuste maledicitur premium illi redditur.^{C. XI. Q. iii. c. 90.} Sed, ut dictum est, licet non teneatur ligatus apud deum sentencie, tamen parere debet ne ex superbia ligetur qui prius ex puritate conscientie absolutus tenebatur. Debet, inquam, parere rebellando, ut si quis episcopus vel abbas iusserit presbitero aut monacho cantare missam heretico vel aliud deo vel racioni contrarium, quia ut dixi superius, ex lege obedientie magis obediens oportet deo quam homini. Deus autem precipit servis suis pre eligere pociora, ut patet de lege nature et lege scripture; ad hoc enim natura dedit nobis proheresim et ad hoc dicit apostolus se orare ut caritas nostra magis ac magis habundet. Ad hoc eciam dicit sapiens quantum potest Eccles. ix. manus tua instanter operare, tamen non caret nota culpe^{10.} qui propter tradicionem² hominum hoc omittit, ut patet in decretis, in De. con. di. v. Non mediocriter. Si igitur Decret. De prelatus privatus precipit mihi quidquam facere, et lex Consec. nature ac lex scripture precipit mihi facere pro tunc contrarium, debo obediens utrique, primo negative et secundo affirmative, quia Actuum v. docetur quod obediens^{D. V. C. xxiv.} oportet deo magis quam hominibus. Ex quo colligitur cum papa debet obediens regi in licitis, debet obediens sibi in iusticia regii patronatus, cum debet obediens pelli mortue propter ipsam iusticiam in istis; tamen non debet subditus inniti sue prudencie, sed sapientie legis dei. Unde Ieronimus super epistula ad Ephesos, et ponitur in decretis Decret. xi. q. iii. 'Si dominus iubet:' si bonum est, inquit, quod precipit imperator, iubentis³ exequere voluntatem. Nec est hoc ad dedecus sacerdotis, cum rex sit dei vicarius et per sim-

¹ licitum, B.

² tradiciones, B.

³ et post iubentis add. A.

pliciorem vicarium debet quicunque episcopus obedire.

Matt. xiv. Cristus enim obedivit Diabolo in temptatione triplici, Matth.
10. x. 14°; obedivit diabolo Scarioti in ministerio multiplici

Joh. xiii. et osculo Joh. xiii et xviii; et, ut notat Ambrosius, cristiani
26; xviii. 2. milites bene obedierunt apostole Iuliano. In omnibus

istis obeditur deo et signum maioritatis obediencie est
quod deo obeditur humiliter in abiecciori ministro. Quis
igitur color foret papam non obedire regi in suo patronatu
et suo dominio, quando prudenter preparat illud divino

10 ministerio? Revera per idem liceret impedire regem ab

usu quocumque sui dominii. Non igitur licet regi abuti
suo patronatu; sed quando occasione avaricie cuiuscun-
que episcopi frustratur regis elemosina debet, sub pena
amissionis sui dominii, episcopo tali contradicendo resis-

15 tere et ad curam spiritualem personam magis ydoneam

presentare. Sed queritur quomodo prodesset lex civilis
ecclesie vel theologie cederet ad fomentum? Et videtur
mihi quod omnimodo quo foret licite executa. Debet
autem doceri, disci et practisari per laicos. Unde minus
20 dissonum foret in Anglia quod sacerdotes nostri, eciam
episcopi, intenderent iuri civili regni nostri, quod magis
pertinet eos cognoscere quam quod intenderent civilitati
Cesaris.

Hic tamen dicunt quidam quod in civitate romana magis

Fol. 158 a. 25 viget racionis subtilitas atque iusticia; lex illa est perneces-
saria ad intelligendum iura canonica; et omnino oportet
ipsam cognoscere ad decidendum casus secundum leges
armorum. Hic fateor quod multum racionis viget in

civilitate romana, sicut * multe solempnes persone et potentes

30 in racione politica ex illa arte claruerunt. Sed non credo
quod plus viget in Romana civitate subtilitas racionis sive
iusticia quam in civitate anglicana, et cum sit per se notum
quod quecumque lingua, latina¹ greca vel alia, sit imperti-
nens clerimonie vel racioni, cum racio sit ante linguam,

35 patet quod non pocius est homo clericus sive philosophus

When the King finds his alms abused by the avarice of a bishop, he must obey the bishop by resisting, and appoint a fitter incumbent.

It is said in favour of the Roman Civil Law, (i) that it is distinguished for logical subtlety and justice; (ii) that it is necessary for the understanding of the Canon Law; (iii) that it is essential to the decision of cases under the Law of Arms.

As regards (i), Roman Civil Law is good, but no better than English.

(ii) Canon Law does not derive its authority

¹ legitima *pro* latina, A.

from Civil Law, in quantum est doctor civilitatis romane quam in quantum
and can be understood with- est iusticiarius iuris Anglie. Et quamvis¹ ius Anglie, sicut et²
out it.

ius romanum sit³ necessarium⁴ ad intellectum iuris canonici,
sed ius Romanum necessarius, tamen ius canonicum potest
perfecte sciri in sua puritate sine iure civili. Nam ius⁵
ecclesie non accipit auctoritatem a iure civili, cum sit illo
superius; nec obest sibi quod civilitas sit sibi contraria.
Ideo allegacio iuris civilis ad robur iuris canonici videtur
superflua, cum neque maius neque minus est laudabile
propter ipsum. Modus autem arguendi ex philosophia¹⁰
capitur et scriptura, nec est vis⁵ quod multe glose que
alludunt civilitati in iure canonico ignorentur. Quid, rogo,^{41 a.}
sacerdoti, qui solum debet intendere auctoritati scripture, quod

(iii) The Law of Arms comes under the general rule that all truth is to be found in the scripture. The Law of Arms, (i) Abraham and the King of Sodom.

habuerit auctoritatem ex scriptura debet repelli ut iniqua.

Unde de multis legibus armorum quas scripture⁶ explicat sufficit tres earum adducere, quarum primam explanat beatus

Ambrosius in libro primo de patriarchis, et ponitur in Ambrosius, DePatriarc.

Three instances of Scripture illustration of the Law of Arms, (i) Abraham and the King of Sodom.

utique in potestate victoris fuerit, decet militarem disciplinam ut regi serventur omnia. Sane hiis qui secum fuissent, ad Gen. xiv. adiumentum fortasse sociati⁷, partem emolimenti tribuendam²¹⁻²⁴.

asserti tanquam mercedem laboris exceptit. Ideoque quoniam mercedem sibi ab homine non quesivit a deo accepit, sicut legimus scriptum, quia post hec verba factum est verbum domini ad Abraham in visu dicens, 'Noli timere Abraham; ego prote- Gen. xv. 1. gam te, et merces tua erit magna valde.' Unde si lex armorum rectificata fuissest pure theologica facultate nunquam fuissest in ecclesia tanta perturbacio ex opinionibus preliorum.

¹ quantum, A. ² et, om. A. ³ sit, om. A. ⁴ necessarius, A.

⁵ ius pro vis, B. ⁶ ex ante scripture, add. A. ⁷ saciati, A.

Nam¹ tres artes sunt mihi difficiles, et quartam penitus ignoror. Ars bellandi, ars placidandi et ars irridendi, que nunquam debent fieri nisi propter caritatem quam exercens artem habuerit². Artem autem mencendi³ ignoro penitus et

¹ Sam. xxv. detestor. Secunda lex armorum est illud primi Reg. 25, ubi (ii) The slaughter
^{22.} David, prudentissimus rex armorum, ordinavit quod occideret of the household
of Nabal.

¹ Kings xiv. 10. de familia Nabal quemcumque *mingentem ad parietem*, quod observatum est pro lege posteris, ut patet 3ⁱ Reg. 14 et 4ⁱ Reg. 9. De infidelibus autem mandavit dominus usque ad 1 Sam. xv. bestias eorum occidere, ut patet primi Reg. 15 de Amalechitis. Per hoc autem quod specificata est occisio mingencium ad parietem excepti sunt pueri decrepiti et mulieres a gladio. Tercia lex armorum est illud decretum eiusdem

¹ Sam. xxx. regis 1ⁱ Reg. 30, ubi de lassis remanentibus ad sarcinas 24, 25. 15 statuit sub hiis verbis: *Equa enim pars erit descendentiis ad guards.*

(iii) David's division of the spoil between combatants and guards.
prelum et remanentis ad sarcinas, et similiter dividunt. Et factum est hoc ex die illa⁴, et deinceps constitutum et prefinitum, et quasi lex in Israel usque ad diem hanc. Hoc enim accepit

Fol. 158 b. * David ex facto Abrahe Gen. 14, et ita roboravit illud * ex 41 b. decreto regio tanquam legem scriptura. Ergo est sufficiens Gen. xiv. ad decidendum quoscumque casus armorum; sed deficit indagator.

CAPITULUM VIII.

FINALITER restat addere supplementa in declaracionem Some supplementary questions:
25 materie supradicte: et primo dubitatur quomodo potestas is it that the power ministerii sacerdotis sit maior quam potestas regis que est of the ministry of the priest is greater than that of the King which is ordained to hire, reward and command it?
[? Fol. 38° in MS. ordinata ad conducendum, retribuendum et imperandum sacerdoti hec facere. Videtur enim 38° dixisse oppositum. Auctoris, vide Fol. Hic dico quod aliter loquendum est de magnitudine potestatis 3¹ c in MS. B, quam mundus loquitur. Nam potestas ad propositum The greatness here is not according to the world's estimate
p. 138, ad med. in hac Ed.] dicunt eo maior quo superiori statui datur a deo ad plus et

¹ in marg. Artes 3^s difficiles, A. ² habuit, A. ³ meciendi, A.

⁴ 2^a, B.

but according to perfectione proficiendum ecclesie. Status autem sacerdotis
the profiting of
the Church. est militari perfectior, hoc est ad beatitudinem promerendum

The state of the clergy is more perfect as more adapted to earthly bliss, but it imposes greater need for a holy life.
habilior, sicut status pauper est quo ad deum superior. Sed oportet perfectiori statui vitam addere sanctiorem; aliter enim est status dampnabilior. Sacerdos itaque ordinatur a deo servare humilitatem pacientiam et paupertatem et in

istorum actibus congaudere, in mundi vero gloria condolere, sciens quod non in hoc sed in priori posuit magister excellenciam sacerdotis. Et, ut supra dictum est, non circa maioritatem contendere, sed actus humilitatis et servitutis secundum formam apostolorum intendere, sciens quod in

hoc expectat vita sua abscondita in Christo retribucionem maiorem. Ista autem maioritas debet abscondi a seculo,

sicut thesaurus preciosus absconditur a prudenti hostibus circumsepto. Maioritatem autem seculari ad maius periculum oportet mundo ostendere, et sic rex, vicarius deitatis¹,

habet rationem eiusdem maioritatis in potestate quam deus sibi distribuit. Simpliciter autem maxima potestas hominis

This greatness must be wholly apart from the world.

The King's greatness consists in the power assigned him by God.

In itself the greatest power is that by which a man is marked out as heir of heaven; a power which God has therefore concealed from us.

est qua destinatur dei filius, regni heres, ita quod ne fiat contencio ordinavit deus ut sit nobis incognitum. Patet ista sententia Math. 18, ubi discipulis querentibus quis foret Matt. xviii.

maior in tota ecclesia diffinivit magister quod humilior, sicut⁴

parvulus quem signavit. Et quia congruit quod de maioritate seculari fuit futura contencio statim subiungit *Vt mundo a scandolis.* Et 30, ut imprimaret maioritatem simpliciter, dicit quod non nisi humilitate venitur ad regnum; tales autem apud deum sunt² honorabiores, cum angeli eorum attestantur magnitudinem eorum ecclesie triumphantem. Ex istic autem B.

et aliis conditionibus concernentibus statum regis manifeste concluditur quod quantum ad secularitatem rex sit quo- cumque sacerdote suo, eciam papa, maior; cum istam maioritatem non extendimus ad Christum, quia regalia sua excedit omnem aliam regaliam, et propter imperfectionem status non est capax maioritatis huiusmodi temporalis. Sed notandum, quantum ad imperium regis super presbiterum ad

Secularly the King is greater than any priest, even than the pope.

¹ deitatis vicarius, ord. int. B. ² sunt apud deum, ord. int. B.

ministrandum ecclesie, quod aliud est sacramentum et aliud est ministerium. Rex autem non habet auctoritatem immediate super sacramentum, sicut nec Cristi vicarius, sed

^{41 c.} * super sacerdotis sui ministerium. Et ad istum sensum dixi

5 superius quod auctoritate et precepto regis sacerdos eius ministrat ecclesie sacramenta, quod auctoritas et preceptum regis cadat super ministerio sacerdotis. Nec verecundamur

Priests should
not be ashamed
to be called the
King's priest.

vocari sacerdotes regum, cum papa sit servus omnium sue papatui subiectorum. Ministerium autem sacerdotis, sive

10 corporale sive spirituale, est modicum¹, cum capit maioritatem suam per habitudinem ad Cristi assistenciam consumantis; ut tantum ministerium posset laica persona² impendere, excepto

quod Cristus promisit suis sacerdotibus singulariter assistere et cum eis ultra humanam virtutem confidere. Modicum³

15 itaque est quod sacerdotis servicium subiaceat regie potestati cum corpus illi subiaceat. Verumtamen si rex haberet ex se

The King has not
his authority
of himself, but as
God's Vicar.

Fol. 159 a. ^{41.159} talem * auctoritatem imperii tunc foret potestatis maioris simpliciter sacerdote. Nunc autem non habet illam potes-

17. tam nisi ad tempus atque per accidens, tanquam dei vicarius. Ideo hoc sacramentum dei debemus cum moder-

mine revelare. Sacramentum autem humanitatis Cristi in suis limitibus quo ad eius vicarios debemus abscondere, quia aliter, relicta humilitate sui⁴ sacerdotii, aspirando ad

20 potestatem secularem fieret scandalum toti mundo. Sacerdos

The priest by
God's authority
may bid the King
fulfil his duty.

25 autem potest auctoritate dei regi precipere ut compleat legem

¹ Tim. vi. suam, cum prima Thimo. vi mandat apostolus *divitibus*

^{17.} *huius seculi* precipere *non sublime sapere*. Sed hoc solebat

But this used to
be a matter for
the common
authority of the
Church, not only
of the Clergy.

censeri factum communi auctoritate ecclesie quousque propri- etas in clero fuit⁵ gentiliter introducta. Nec contendo, sed

30 concedo quod multa fiunt auctoritate episcopi. Sed deus

scit quando talis proprietatis declamatio sapit falsum. Non enim fit quidquam propria auctoritate episcopi nisi fiat

propria auctoritate Cristi, qui episcopum illum indurat et sibi comunicet potestatem. Et ita videtur quod multis non dat

¹ motum *pro* modicum, A. ² parva *pro* persona, A. ³ medicum, A.

⁴ summi *pro* sui, A. ⁵ fuit in cl. ord. inv. B.

auctoritatem, et a multis propter eorum imprudenciam vel abusionem revocat potestatem.

The power and condition of a King are greater because his justice has a wider sway.

Sed videtur adhuc quod potestas et status regis sit pocior c. quia execucio iusticie sue est extensior. Et Proverb. 21 Prov. xxi. dicitur: *Iudicium et misericordiam facere¹ magis placet deo quam³ vicime.* Et idem patet Isai. 1°; et hinc secundum Is. i. 17. Crisostomum David preponitur Matth. 1°. Confirmatur ex hoc quod status regis est periculosior, ideo eius perfeccio videtur meritorior, iuxta illud Eccl. 31° *Qui potuit transgredi Eccl. et non est transgressus, et facere mala et non fecit, ideo stabilita*^{xxxi. 10.}_{ii.}

To do justice and mercy is better than to minister the sacraments. *sunt bona illius in domino.* Hic dicitur quod plus est facere misericordiam et Iusticiam quam ministerium sacramentale pontificis, sic quod non in illo stat cleri preminencia sed in operibus misericordie, vivendo Christo conformius in ampliori iusticia, quod debet competere clero supra regem. Sed 15

uterius notandum quod, licet rex auctoritative facit executionem iusticie per totum regnum, extensus * tamen quam sic 41 d. facit filius regni iusticiam absconditam supra regiam potestatem. Et sic pauper mundo incognitus extensus facit iusticiam quam iste papa cuius potestas quo ad mundum 20 quantum libet declametur, ut patet di. xl. *Si papa.* Con-Decret. ceditur igitur quod rex habet rationem merendi multiplicem episcopo ampliorem, potissime quia habet occasionem meritorie regendi et multiplicius demerendi. Nec ex hoc sequitur quod status sit perfeccior si evadat, quia sic status 25 peccatoribus mundialibus implicati foret perfeccior statu apostolico. Et ex istis² colligitur quod peccant graviter qui gratis difficultant statum suum ad meritum ultra hoc quod deus instituit, quia hoc est quoddam genus temptandi deum, sicut videtur facere clerici negotiis secularibus involuti. 30

A second objection is taken as to the vagueness of the phrase 'the King's liege-man.'

I take it that any one may be called the King's liege-regis, sic quod ista non consecuntur se, homo legius regis

¹ Fac. iud. et mis., ord. inv. B.

² isto, B.

et homo a nativitate subiectus regis legibus, cum hoc¹ man who is subject to the King's
regi conveniat et multi alienigene deveniunt legii regum law.

terre, multique diffidant vel extraneant a rege suo nativo.

Quicunque² igitur subditus regis subiectus suis patriis legi-

bus potest dici homo legius talis regis. Ex³ quo patet Thus a man having possessions in two kingdoms may be liege-man to two Kings.
quod stat eandem personam esse hominem legium duo- rum regum sibi non subalternancium, ut posito quod

Petrus habeat possessiones in regnis regum talium sol-

vendo utriusque regi rata servicia. Difficultas⁴ autem est Is this possible when the Kings are opposed as enemies?

10 utrum stat esse eundem legium regibus contrariis inimicis.

Et videtur quod non, cum homo sit impertibilis; ideo hoc dato foret totus legius ubique contradictorius sibi ipsi.

Similiter cum uterque servaret fidem, ipsi autem sunt

Fol. 159 b. contrarii, videtur quod alteri haberet * fidem in falsitatem fundatam. Similiter non stat⁵ quod quis sit legius Christi et principis huius mundi: ergo, cum omnis legalitas alia fundatur in ista, videtur quod non stat eundem simul esse legium duobus capitalibus inimicis. Et ad hoc vide-

Matt. vi. 24. tur sonare dictum Magistri Matth. vi, *Nemo potest duobus*

20 dominis servire, aut unum enim⁶ odio habebit et alterum diliget, aut unum sustinebit et alterum⁷ contempnet. Ista

autem ratio Christi videtur valere de duobus dominis secularibus sibi contrariis; potissime cum legius tenetur servare fidem et favorem suo domino; alter⁸ autem talium⁹ domi-

25 norum est iniustus et non vere dominus. Hic¹⁰ videtur Yes. For though 'no man can serve two masters,' the word master is then used of one who owns no

mihi quod contingit eandem personam esse sic hominem legium¹¹ talium dominorum: pro quo notandum primo quod dominus autonomastice dicitur sepe pro domino qui non recognoscit superiorem, sicut solus deus est

sense it only applies to God.

30 dominus, qui secundum Augustinum non indiget servicio subditi. Sed e contra diabolus autem usurpative et nude nuncupative * dicitur dominus, cum sit servus vilissimus

¹ homo *pro* hoc, A. ² *in marg.* Conclusio, B. ³ *in marg.*

Correlarium, B. ⁴ *in marg.* Quæstio, B. ⁵ noscat *pro* non stat, A.

⁶ enim unum, *ord. inv.* B. ⁷ alium, B. ⁸ aliter, A. ⁹ talem, A.

¹⁰ *in marg.* Responsio, B. ¹¹ esse *ante* legium, add. A., B.; *om. edd.*

et tirrannus ; et ratione talis universalis dominii dicit Cristus Matth. xii qui non est tecum contra me est. Nemo Matt. xii. enim potest sibi esse indifferens, cum omnis homo qui³⁰ non congregat secum spargit, ut servus diaboli. Et de istis dominis intelligo auctoritatem predictam Matth. vi^o, Matt. vi. ut Cristus explicat consequenter. Nemo enim potest²⁴ inculpabiliter servire deo et mamone, nec est contradiccio in tali sensu ewangelico equivoco et sensu alio logice replicato. Secundo notandum quod stat duos dominos¹ **E.** fideles, caritatem servando, esse sibi contrarios, ut posito¹⁰ quod ex ignorancia veritatis iusticie contendant pro suo dominio. Aliter enim non liceret hominibus placitare, et correspondenter contingit eundem legium servire utriusque. Ymmo altero manifeste tirranisante contingit suum legium quo ad mundum servire et obedire sibi fideliter,¹⁵ procurando concordiam, anuncciando sibi veritatem et errorem, necnon² et rebellando, si oportet, contra tyrannidem obstinatam. Plus enim tenemur Christo et lege sue quam alicui domino seculari. Unde dispar oportet esse iudicium de Christo et diabolo et aliis eorum sub-²⁰ regulis qui possunt flecti ad bonum vel ad³ malum per eorum servicium. Per hoc patet tertio solucio triplicis argumenti. Ad primum videtur mihi quod quando duo homines sunt inimici alter⁴ est reus criminis, cum iubemur esse amici et diligere inimicos. Ideo aliud est homines con-²⁵ trariari et esse inimicos, cum ex amicicia contingit homines esse contrarios. Cum ergo stat tyrrannum et solum nuncupative regem habere bonas leges convenit eundem totum esse legium talibus contrariis inimicis, non tamen⁵ secundum omnem rationem sui, quia tunc foret oppositus sibi³⁰

Thus a man may serve two opposing masters, but in different ways.

The infidelity of a master does not absolve his liege-consequenciam ; cum enim fides subiectatur in homine fidelis

¹ dominos, *om.* A. ² ut non *pro* necessitatem, A.

⁴ aliter, A. ⁵ tantum *pro* tamen, A.

³ ad *om.* A.

non oportet, licet dominus suus sit infidelis, quod fides man from loyalty;
 1 Cor. vii. sua sit falsa, ut exemplificat apostolus 1^a Cor. 7° de con- but the loyalty
 13. iuge infideli cui alter¹ meritorie servat fidem. Oportet may have to take
 the form of rebel-
 lion.

tamen legem Cristi utrobique regulare fidem in talibus,

5 cum legius quandoque ex fidelitate quam debet domino
 debet in casu suo legio regi resistere rebellando. Magna
 itaque est vis et universalis indigencia legis Cristi. Ad
 terciam negatur consequencia; cum omnis rex temporalis
 sit subregulus regi regum. Ideo oportet eum habere

10 servum qui utriusque servo suo subserviat. Non igitur Though the
 sequitur si legalitas temporalis exemplatur in legalitate loyalty due to
 Christ is a model
 for temporal
 loyalty there are
 differences be-
 tween them.

* Cristo debita quod sit in toto conformitas; sed oportet
 quod sit in multis difformitas. Et quantum ad illud in fine additum patet quod non oportet legium serviendo

15 tyrranno favere sibi in moribus. Favet autem homo Our support of a
 nature hominis non solum resistendo sed eciam occidendo,
 tyrant may take
 the form not only
 of resisting, but
 even of killing
 him.

Fol. 160 a. et sic stat eundem sine duplicitate favere * proficiendo
 duobus contrariis dominis² in causa et modo dispari. Et
 sic³ videtur clientem licite esse contra suum dominum,

20 et⁴ cum ipso contra suam viciosam affectionem et cum
 natura et profectu. Ideo oportet in talibus attendere dis- Thus a man may
 paritatem rationum, et oculus⁵ servantis sit utrobique serve two mas-
 secundum formam ewangelici rectus; multi enim servanties
 fideliter reputantur mundum⁶ sapientibus inimici, et tamen
 25 sunt utilissimi servitores; et e contra qui reputantur servi
 magis profitui sunt dampnosissimi proditores; et solum in
 scriptura sacra potuerunt hec discerni. Talem autem divi-

Matt. x. 25. sionem carnalitatis et secularitatis venit Cristus dissolvere, ut
 patet Matth. 10. Unde si nos sacerdotes secundum legem
 30 Cristi servaremus plane fidelitatem legiam nostris regibus
 non fuisset inter eos tanta dissensio ut est modo.

F. Tercio obicitur per hoc quod iuxta dicta omnes sacerdotes, A third objection
 eciam religiosi, forent homines legii regum terre; quod would except the
 videtur falsum de papa, de expropriatarie viventibus et de pope, the mendic-
 marg. Conclusio, B. 5 cyolus, A. 6 mundi, A. ant orders and
 foreign envoys
 from the class of
 liegemen.

¹ aliter, A. ² dom. contra., ord. inv. B. ³ sic, om. A. ⁴ in

marg. Conclusio, B. ⁵ cyolus, A. ⁶ mundi, A.

All of these are alienigenis solum gracia ambasiandi terram intrantibus. Hic protected by, and are bound to obey the King's laws and are therefore his liegemen.

The pope was the Emperor's liege-man before the dotation, and though the dota-tion was a mistake, it cannot have absolved him from obliga-tions repeatedly acknowledged.

Cesaris ante sui dotacionem, et sic precipuus legius servus 5 suus : sed absit quod propter tantam dotacionem tam grata, licet cece, exhibitam desinat esse legius regis Romani. Secundum beatum, inquam, Gregorium clementum donorum facit donarium donanti amplius obligatum. Et hinc Leo papa (ii. q. vii *Nos si*, ut explicavi superius,) confitetur se Decret. legibus imperialibus obedire. A regibus igitur habet cleru*c. II. Q. vii.*
c. 41. temporalia dominia et privilegia, ymo solum et vite necessaria, sicud² et Cristus habuit. Et hic voluit mandatis et legibus imperatorum humiliiter subiacere, ut patet ex decreto beati Ambrosii xi. q. i *Magnum* superius recitato. Non autem Decret. video quod aliqui sint legii sacerdotis cristiani, sed Cristi³, *c. XI. Q. i.*
c. 28. qui potestate condidit legem suam, ut patet inferius. Ipsius autem oportet omnem salvandum esse hominem legium, cum sit plenus dominus et rex regum. Nec potest comunicare hoc eius vicario, * cum non potest constituere ipsum deum. *42 c.* Lex ergo ecclesie ascribenda est autentice sponso eius. Alie autem leges gentilium tamquam imperfecte auctorisantur a regibus. Et hec racio et frenum humilitatis servande, quare *G.*

That anchorites, hermits and the mendicants are the King's liege-men is proved by their being punishable by the King's law.

sacerdos non debet civiliter dominari. Unde quantum ad fratres anagoritas et heremitas exproprietarie viventes non 25 dubium quin sint homines legii regum terre, cum propter prodicionem, depopulationem, occisionem, vel aliam foris facturam enormem oportet eos convictos de crimine patriis legibus subiacere. Quomodo queso multiplicata hac gente aliter staret regnum? Unde inter alias accusaciones quibus 30 sacerdotes false accusaverant Iesum nostrum hec⁴ habuit minimum improbabilitatis, quod imposuerunt sibi, sed false, quod prohibuit tributa dari Cesari. False, dico, quia ipse in persona sua tribuit et alios quod darent verbo edocuit, ut

¹ quod omn. legii sunt hom. pred., ord. inv. A. ² sic *pro* sicut, A.

³ Christus, A. ⁴ que *pro* hec, A.

Matt. xvii. patet Matth. xvii et xxii^o. Unde cum Pilatus audisset hos
 36; xxii. sermones magis timuit, alias autem accusaciones abiecit ut
 21. frivolas. Sicut ergo Cristus fuit legius Herodis et Cesaris, sic

debent exproprietarii eius conversacionem propinquius imi-
 5 tantes. Ad hoc enim venit humanitus non hic ministrari

Matt. xx. sed ministrare et subici, ut docet suos apostolos Matth. xx.
 28.

Condicio itaque perfectionis apostolice est clerum subici
 domino seculari, quia nostri¹ in ista pacienza vicerunt regna,
 fundarunt et pacificarunt ecclesiam, et intendendo civilitati et

10 dominacioni in oppositum niterentur, et illam subiectionem

exproprietariorum vocavi antea subiectionem vel servitutem

Fol. 160 b. ewangelicam, non civilem, cum ex*proprietarius debet carere

civilitate, licet alii super eo quodammodo² dominantur³,

Unde cum illud dominium sit regi preciosius⁴ et ad stabi-

15 mentum notabile regni sui, debet ipsum defendere et subditis

The King must uphold his lordship in this matter.

suis officium conveniens limitare. Conveniens dico opus

suo statui congruum limitando; oportet enim quod omnes

legii regis regi et regno serviant modo suo. Cum ergo

servicium illorum sit carnis patet quod diligenter debet

20 servari in suis limitibus. Contencio autem est apud logicos

utrum subiectus civilitati passive serviat civiliter domino

seculari, sicud faciunt bona fortune, licet non possunt civiliter

dominari. Quantum ad alienigenas, eciam cardinales,

H. videtur mihi quod quamdiu licenciantur a rege calcare⁵

As for foreigners, so long, as by the King's license they tread his soil and are bound to observe his laws, they are the King's men.

25 solum suum, habere vescibilia regni sui, et tenentur mode-

rare se ne offendant in legem regis vel regnum, sunt homines

legii⁶ talis regis. Et patet quot sunt gradus sub quibus

homines deveniunt legii regum terre, propter quod sensi-

biliter loquentes non⁷ attendunt nisi ad grosse et notabiliter

42 d. legios * regnum civiliter incolentes. Sed certum est cum

oportet regem omnes tales ex humanitate tua protegere,

beneficia regni sui tribuere et ad observationem legum

patrie⁸ cohuncere, quod sunt legii regis, sibi subditi et suis

¹ nostri, om. A. ² modo post quodammodo, add. A. ³ ducuntur

pro dominantur, B. ⁴ preconsius, A. ⁵ calcari, A. ⁶ legii, om. A.

⁷ vero pro non, A. ⁸ prime pro patrie, A.

The mendicants are indebted to the King for his gifts, for the power of holding land in perpetuity, for license to beg, and for the protection of the law. legibus obligati. Sic enim castigat rex quoscumque in regno suo vagos validos ociantes. Exproprietarie vero viventibus dat rex uberior bona regni, ut puta solum perpetuat et licenciam edificandi privatas ecclesias, et generaliter licenciam a suis legiis elemosinas procurandi, et 3º privata privilegia et 5 speciale beneficium se et sua sub regni legibus protegendi, qua protectione subtracta illicitum foret eis regnum incolere.

The clergy have the special privileges of citing, fining, and imprisoning the King's subjects for spiritual causes.

Habet autem cleris a regibus triplex privilegium vel privilegium speciale; primo quod¹ potest iurisdictioni sue subiectum ad locum distantem in correctionem anime sue citare; 10 secundo quod potest legios regis ad tollendum occasionem peccandi pena pecuniaria multare; et 3º quod¹ potest legios regis, etiam religiosos, pro scandalo vitando incarcerare: que omnia tria notum est ex civitate procedere. Quod si falsigraphus negaverit², volvat legem Christi et inveniat ubi ali- 15 quod istorum trium clero suo conceditur, ymo alia forma I. corrigendi Matth. 18, 2 Cor. v capitulo limitatur. Unde Matt. xviii. sicut rex concedit clero suo licenciam ad habitandum in 15. 1 Cor. v. unum³ sic concedit eis licenciam ad utendum aliis que se-pass.

These privileges may be withdrawn, if abused. ad pacem regni et servandum iusticiam sui legii iniuriam innodare, quia iuxta decretum beati Gregorii, positum xi. q. iii. Decret. c. xi. Q. iii. privilegium debet amittere qui sibi concessa abutitur potes- c. 6o.

Citation is abused tate. Contingit⁴ autem abuti primo privilegio quando ad loca remota vel incerta aut sub alia cautela vexatur regis 25 legius pro pecunia extorquenda. In quo abusu cum iniuriatum sit regi de sua pecunia, de officio suo quod iniuste vexatus interim regi et regno persolveret, et de iniuria speciali qua laborium a specialiter conducente subtrahitur, patet quod rex habet ad corrigendum extorsionem huiusmodi precipuum 30 interesse. Scrutetur igitur adversarius scripturas et videat si Christus vel apostoli sic fecerunt, quin pocius prohibuerunt tales iniurias fiendas gentilibus ne nomen domini blasphemetur, Rom. xiii. Tit. vi. patet Rom. xiii, Titum vi et epistula ad Philemonem. Quan- Philem.

¹ patet ante quod, add. A. ² notaverit, B. ³ suum pro unum, A.

⁴ Contingit, A.

Tract. De tum ad multacionem peccuniarium dictum est tractatu De Of fines I have
Mandat. mandatis 26° capitulo, et quantum ad incarceracionem patet where.
written else-

Fol. 161 a. quod contingit religiosos eciam exproprietarie viventes¹ ad Imprisonment is
tantum * esse secularitati affectos quod incarcererent conso- abused when
5 cium ex hoc quod publice predicat veritatem, ex hoc quod applied to silence
43 a. constanter corripit * ipsos vel alios a lege ewangelica declinantes, vel ex hoc quod servando regulam suam perfecte et the preachers of
strictae ad litteram aliis confratribus difformatur: qui si sint gospel truth,
10 onerosi ex hoc, et iniuriantes regno quod incolunt, quis
dubit quin sint² emendandi per regem tanquam veritatis
proditores periculosissimi et sic regni? Rex autem debet eo To neglect to
diligencius ad ista attendere quo ex omissione emenda- remedy these
tionis consensu constituit se a deo et regno culpabilem ex- matters involves
sent. the sin of con-

K. perticio iniurie alienae. Nec dubium quin quecumque pena For the King is
15 infligenda cuicumque regis legio ad stabilimentum regni ad concerned in all
auctoritatem ipsius regis pertineat, ut alias penas infligit per punishments, in-
clericum suum legium qui forent ad correccionem huiusmodi flicting some by
apciores, et alias³ per suos iusticiarios vel eis subditos ad hoc the hands of the
ex regni prudencia adaptatos; quod si negligent cum res clergy, others by
20 regis agitur, cui principaliter regni gubernacula sunt comissa, his justices.
patet quod debet in defectu cleri ipsum corrigeret et suum
defectum per alios exsupplere. Remurmurantes autem The King's duty
contra istam sentenciam, et novellas tradiciones suas tan- of correcting his
quam ewangelium allegantes, oportet certificare⁴ catholice et negligent clergy
25 constanter quod omnes non valent nisi de quanto fundate is founded on
fuerint ex scriptura, in qua cum non sit⁵ repugnancia, sed Scripture, and
correccio cleri per reges, omnis sua tradicio isti contraria est cannot be denied.
ut contemptibilis repellenda. Scrutetur igitur scripturas⁶ quo-
modo lex Cristi et apostolica, nulli seculari dominio obnoxia,
30 precipit quod omnia in edificationem fiant. Videant secundo
quomodo non est edificatorium, quin pocius in dominorum⁷
secularium dampnum, leges tales dimissa lege Cristi inducere;
et⁸ deficiente ratione oportet seculares in facie illis resistere.

¹ viventem, A. ² sint, om. A. ³ alios, A. ⁴ rectificare, A.

⁵ fit, A. ⁶ per ante scripturas, add. A; in marg. Esdre vii, A, B.

⁷ dominiorum, A. ⁸ et, om. A.

The conspiracy
of the friars
to procure
for the pope
the rights of
lordship over all
temporalities
given them as
alms, is pre-
judicial to the
secular lords and
should be re-
sisted at the out-
set.

The same thing
can be held in
temporal and
spiritual lordship
by different
people.

Christ's Vicar
should remember
the words, 'My
kingdom is not
of this world.'

There should be
an exchange of
bodily and
spiritual alms
between the
secular lords and
the clergy. And
the clergy can
show no title,
(save the pope's
decree!) to any-
thing more than
alms.

A fourth objec-
tion refers to the
irredemptibility
of things conse-
crated.

Ex¹ istis videtur michi prejudiciale dominis secularibus fratres L. confederari Romano pontifici et procurare sibi dominium omnium temporalium que regna eis elemosinarie largiuntur². Nam dominium ewangelicum ex titulo gracie ipsi habent; seculare autem dominium vel civile non licet pape in se suscipere, ymmo sic nimis ampla domicilia haberet in Anglia et 5 sciso regno nostro rex de ipso teneret in capite. Ideo, ut alias diffuse exposui, oportet obstarre³ principiis, quia aliter posset subdole exhaustire peccunias et personas. Sufficit enim fratribus quod sint elemosinarii mundi principibus, quibus servato protectivo dominio seculari⁴ papa ipsos protegat modo suo. Nec obest sed convenit, quod multi super eodem habeant iurisdictionem atque dominium, unus quoad temporalitatem et seculum et aliis quo ad spiritualitatem et deum. Ex⁵ tali namque paulatua dominacione cleri subdole introducta surrepsit in ecclesia dissensionis materia. Ideo recoleret Cristi vicarius * illius verbi magistri: *Regnum meum 43 b. non est de hoc mundo*, Ioh. 18. Dominacio quidem Cristi Joh. xviii. nulli seculari dominio fuit obnoxia, ideo ipse ac eius vicarii³⁶. et quicumque seculares domini quibant in simul habitare. Nec foret iurgium, sed armonia politica, seculari domino⁶ 20 dante clero corporalem elemosinam et ipso retribuente spiritualem elemosinam plus valentem. Nec dubium quin clerus nescit alium titulum vendicare; ideo derisibilis blasfemia est quod oportet sic credere ex hoc quod pontifex Romanus⁷ sic decrevit. Nam sic posset assumere sibi * omnes fructus Fol. 161 b. quos reges suis elemosinariis contulerunt, sicut assumpsit sibi patronatus quos seculares clero possessionato contulerant.

Quarto⁸ obicitur contra dicta de ablacione temporalium per illud Levitici ultimo. *Animal*, inquit, *quod ymmolari* Lev. xxvii. potest domino si quis voverit, sanctum erit, et mutari non 9, 10, 28, 33. poterit. Et sequitur: *Omne quod deo consecratur, sive*

¹ in marg. Correlarium, A. ² largiunt, A. ³ instare, B. ⁴ sec. dom., ord. inv. A, B. ⁵ et ante ex, add. A. ⁶ dominio, A, text; domino, A, in marg., et B. ⁷ Rom. pont., ord. inv. B. ⁸ 4^a obieccio, in marg. B; Nota, in marg. A.

homo fuerit, sive animal, sive ager, non vendetur¹, neque redimi poterit. Et sequitur in fine: Si quis mutaverit, et quod mutatum est et pro quo mutatum est, sanctificabitur Domino, et non redimetur. Hec sunt precepta que mandavit

M. *Dominus. Ex isto textu scripture arguunt multi quod non We must note
licet temporalia consecrata ecclesie auffere, sed neque redi- that (1) by ‘con-
mere quod est minus. Pro isto textu notandum primo quod secrated’ we
illud dicitur sanctum et domino consecratum quod est divino mean allotted to
cultui specialiter deputatum, sive sit bestia ymolaticia, ut divine worship.
10 bos, ovis et capra, sive homo ultra comunem populum vovens
se religiose servire Domino, sive sit domus vel ager cultui
templi per sacerdotis vel alterius ministerium deputatus.*

*Secundo² notandum quod multi erant gradus consecrationum (2) There are
huiusmodi, ut aliqui voverunt se perpetuo servituros in templo, of
this sort.*

1 Sam. i. ut patet de Samuele 1. Reg. 1º ex voto materno; alii autem
de tribu Levi erant ubicunque habitaverunt ut sacerdotes
Numb. iii. vel Levite singulariter Domino consecrati, ut patet Num.
1-10. 3º, ubi limitato eis ministerio templi et vasorum sanctorum

¹ venditur, A.

² In pedibus pagg. 43 et 43¹, MS. B. haec nota scripta est manu prima.

—Nota: Non intelligo plane quomodo domus vel ager esset cultui templi per sacerdotis vel alterius ministerium deputatus, sed forte sic intelligit, quod domus vel ager deputatus est divino cultui per sacerdotis vel alterius ministerium quando sacerdos vel alter habet tutelam de huiusmodi rebus seu custodiam quod sint ad honorem dei fideliter ministrata; scribitur autem Levit. 22 saltem sentencialiter, quod si persona consecrata domum vel agrum de hereditate paterna cum vellet redimere, tunc alteri venderetur, quo facto non posset eum post ea redimere. Sed tunc arguitur sic: dato quod alienacio fieret sic quod altera persona a viro consecrante possessionem consecratam redimeret que non foret eiusdem tribus cum persona consecrante, tunc facta foret terminorum proximi translacio contra legem Deutron. 19º; eque sicud si tribus Levi haberet agrum hic aut domum consecratam in sua possessione; ergo ut sic videtur glossa illa adducta tenens huiusmodi agrum aut domum non posset cedere perpetuo in possessionem sacerdotum ne fieret terminorum proximi translacio non est valida, cum consimilis translacio fieret persona alterius tribus a persona consecrante ipsum agrum seu domum huiusmodi redimente. Vel ergo oportet sic opinantem dicere quod nullus alterius tribus a persona consecrante posset rem huiusmodi consecratam redimere, vel quod eque post annum iubileum in possessionem perpetuo cederet sacerdotum, sicud in possessionem alterius fructu huiusmodi rei consecrate sacro usui deputando.

subditur, *Externus, qui ad ministrandum accesserit, morietur.* Iudeus autem de alia tribu potuit consecrari ad alium religiosum modum vivendi salvo proprio officio Levitarum, ut abstinendo ab inmundis et potu inebriativo vel ritu alio, Numb. vi. ut patet de lege Nazareorum Numer. vi, cuius exemplum Judges xiii. est de Sampsone Iudicum 13. Ymo gentiles poterant consecrari ad opera servilia circa templum, ut patet de Gabaonitis Josh. ix. 3. Iosue ix. Sic autem non decuit personam Hebrewam serviliter mancipari propter libertatem servandam in eis, ut patet Levi- Lev. xxv. tici 25. Unde pro Levita voente se servire specialiter in 43 c. Ierusalem data est eis * lex Deut. 18. Deut. xviii.

This premissed,
we have a three-
fold answer to
the objection.
For (i) the Jew-
ish Law was
wholly cere-
monial, and so is
not to be literally
observed by our
priests.

Istis premissis est 3º triplex responso ad predicta. N. Primo quod totum hoc fuit ceremoniale et per consequens non est a nostris sacerdotibus ad litteram observandum. Tunc enim obligarent se perinde ad qualescunque obser- 15 vancias sacerdotibus legis veteris limitatas, quod foret nedum nimis durum nostris¹ cervicibus sed eciam infidele, ut patet in materia de cessacione legalium. Ymo innitendo hiis verbis non liceret nostris clericis vendere decimas lane, garbarum

If this rule were carried out tithes in kind could not be sold nor money used in purchase.

vel alterius decimati; ymmo cum nulla oblata pecunia quid- 20 non est quam emere, cum tale consecratum domino mutari non poterit, sed nude consumi in usibus sacerdotis, et multo magis non liceret nostris dotatis vendere laicis Cristi patrimonia corrodia et alias elemosinas sic civiliter conmutare.

(ii) As all lands returned to their original owners at the year of Jubilee there is no analogy with English customs.

Secunda responso dicit quod ager vel domus de here- 25 ditate paterna per divisionem sortis regulate a Deo post- quam consecratum est Deo non debuit comutari, sed consecratum ex empacione vel aliunde proveniens oportuit in iubileo redire ad dominum consecrantem, ut patet Levitici 27, ubi textus allegatur. Gentiles vero domini Lev. xxvii. et specialiter anglici non habent tali iure hereditario sed 24 conquestu vel comutacione multiplici terras suas. Ideo valde alienum videtur eos ad istam legem restringere per locum a tam nuda et insufficienti similitudine. Sed ulterius videtur mihi quod non omnis talis domus vel 35

¹ om. nostris, A.

ager cederet perpetuo in possessionem sacerdotis, quia sic possent sacerdotes in quacunque tribus hereditate per processum temporis excedere illam tribum, quod est¹ contra

Deut. xviii. legem Deut. xviii ubi limitatur tribui Levi possessio.

^{1, 2.} ^{Fol. 162 a.} Non *habebunt*, inquit, *sacerdotes et Levite* * *et omnes qui de*

The tribe of Levi could not hold lands, how then could it receive them from the other tribes?

eadem tribu sunt partem et hereditatem cum reliquo populo

Israel, quia sacrificia domini, et oblationes eius comedent,

et nichil aliud accipient de possessione fratrum suorum. Et

idem dicitur Num.² 18 et expressius Ezech. 44°. Quo-

modo igitur ³ accipient sibi de possessione aliarum tribuum,

Deut. xix. cum Deutron. 19° dicitur ⁴ *Non assumes, et transferes ter-*

^{14.} *minos proximi tui quos fixerunt priores in possessione tua*

quam dominus deus tuus dabit tibi in terra quam acceperis

Deut. xxvii. possidendam? Et infra 27 scribitur, *Maledictus qui transfert*

^{17.} ^{O.} *terminos proximi sui; et dicet omnis populus: Amen.* Ex

quibus probabiliter colligitur quod tribus Levi non acci-

peret [etiam]⁵ sparsim domos vel agros ultra possessionem

primevam tam stricte a Deo⁶ limitatam; quod recoleret

clerus noster possessionatus qui instar Cristi debet esse

Levitis pauperior. Vel igitur consecrarunt alie tribus

domum vel agrum domino concedendo ad sacrum usum

fructum talium temporalem, quod positum est in sacerdotum

custodiam quod nec licuit revocare, vel aliter manserunt [con-

secrata huius modi]⁷ * secrete in custodia vovencium fructibus

^{43 d.} *eorum sacris usibus deputandis; et illud est mihi evidens;*

cum alie tribus possunt personas suas domino consecrare,

multo magis possessiones preter necessarias. Nec est hoc

Tobit i. 6, 7. Levitico⁸ iuri contrarium, cum de Thobia qui fuit de

tribu Neptalim ca^o 10 libri sui legitur quod fuit *omnia*

The practice of Tobit shows that when the Levites were no longer engaged in their primitive work, alms and tithes might be devoted to strangers.

30 *primitiva sua et decimas fideliter offerens, ita quod in 30*

anno proselitis et advenis ministraret omnem decimacionem.

Ecce quod licuit aliis tributus quando tribus Levi non fuit

onerata⁹ circa ministeria primitiva dare decimas et obla-

¹ om. est, A. ² Levitico pro Num., B. ³ ibi pro igitur, A.

⁴ scribitur B. ⁵ corr. Edd. pro tam, A, B. ⁶ domino B. ⁷ corr. Edd.

pro secrete hujus, A, B. ⁸ Levitice jure, A. ⁹ oneratum citra, A.

But the administration of alms would belong to textus Levit. 27°, habere tutelam de talibus quod fiant the priesthood.

fideliter ministrata ad ius pertinet sacerdotum. Illud autem ius limitatum est non ad sacerdotum dominium sed ministerium, ut patet Num. xviii: *Cuncta que ad cultum altaris pertinent, et intra velum sunt, per sacerdotes administrabuntur.* 7, 8.

Eciā sequitur *Ecce dedi tibi custodiam primiciarum mearum.*

Omnia que sanctificantur a filiis Israel, tibi tradidi¹ et filii tuis. Sacerdotes autem debuerunt habere de talibus secun-

How slender an argument is this against the withdrawal of temporalities, when the condition on which they were bestowed has ceased to exist.

dum aliquem gradum custodiam. De sibi necessariis vero 10 haberent possessionem et sic administracionem talium et custodiam dispariter obtinerent. Et patet quod insufficiens et tenuis est evidencia ex istis arguere quod non licet gentili seculari revocare elemosinam quam dedit stricte et temere sacerdoti vel in casu quo notabiliter desit condicio sub qua 15 tales elemosine sunt donatae.

P.

Whatever Jew or Christian has vowed is to be faithfully observed, but it is no breach of a vow to correct its abuse, or improve its use.

Tercia vero responsio, predictis consona, dicit quod quidquid Judeus vel Cristianus sancte voverit est fideliter observandum, et nec pro peccunia nec pro fastu vel favore seculi in deterius commutandum; * et propter 20 istum sensum moralem fuit ista ceremonia observata.

Sed cum non frangit votum qui mutat in melius, patet quod vovens aliquod sanctum Deo et videns quod eius usus posset corrigi vel eius abusus rectificari innitendo ad hoc non transgreditur sed meretur, quia aliter non 25 liceret intrare religionem perfecctionem nec mutare vitam viantis in melius, nec fuisset licitum genus cleri suscepisse dotacionem, quod videtur multis probable cum prius vixit exproprietarie plus perfecte. Quomodo igitur reli-

This was the plea for the Church accepting the dotation, and correspondingly it is not only allowable but incumbent on the secular lords to snatch these temporalities from the devil, and restore the

giosi nostri susciperent de manu secularium temporalia 30 ecclesie dedicata nisi emendare eorum usum sit licitum? Correspondenter licet dominis et tenentur, viso quod eorum elemosine vergunt ad detrimentum ecclesie et sophisticantur infideliter in * furto et rapina earum secundum tradiciones **Fol. 162 b.** et ritus hominum preter ewangelium adinventas, de manu 35

¹ credidi, A.

diaboli temporalia ipsa venenata potenter eripere, et ad usum Church to its primitive condition.
quem Cristus instituit [deputare]¹ sinistro brachio suo active

44 a. viventi² sollicitudinem et curam temporalium temperatam * ; brachio vero dextro et potissime clero contemplative viventi, 5 postposita ista turbacione circa sensibilia, totam solicitudinem suam in unum proficere³, nec preter eius providenciam eciam usque in crastinum aliam securitatem in istis temporalibus exspectare. Patet ista fides Luce 10 et Matth. 6.

Luke x. Matt. vi. 34. Est 20 fides ecclesie quod melius foret sibi ponи in isto statu

10 quem Cristus instituit quam in statu cesareo quo stulta pietate ecclesiam venenavit. Et ex ista fide duplice licet Hence anyone who can may piously do away with the whole imperial endowment of the clergy.

15 denuncciavit fiendum sacerdotibus legis veteris per prophetas.

Secundo post eorum reprobacionem acutam et ascensionem eius in celum implevit sic per duos principes Romanorum.

Q. Tercio vero, invidia diaboli alio Romano principe ad deteriorandum ecclesiam sophistice exceccato, pertinet eisdem 20 principibus, et originaliter anglicis, errata corrigere, sicut prophetant et ex antiquis prophetiis denuncciant illis quibus

Mal. ii. 1. 2. datum est cognoscere per⁴ prophetias. Nam Malach 20 Malachi prophesied that God should send lack upon the priesthood, and a curse upon their blessings.
scribitur : *Et nunc ad vos mandatum hoc, o sacerdoles : si nolueritis audire, et si nolueritis imponere super cor ut detis gloriā nomini meo, ait dominus exercituum, mittam in vobis*

egestatem, et maledicam benedictionibus vestris, et maledicam illis, quoniam non posuistis super cor. Ecce ego proiciam vobis brachium, et dispergam super vultum vestrum sterlus solemptatum vestrarum. Notum est, inquam, quod iste propheta 30 et alii, sed Cristus precipue, invexerunt acucius contra avariciam sacerdotum. Nobis autem non oportet dare ad hoc prophetias recentes cum facta et dicta antiqua satis edocent quomodo est agendum. Oportet enim instar nature paulatice agere secundum leges ecclesie, et specialiter leges reci-

¹ deputavit, A ; instituit, B ; instituit, deputare, corr. Edd.

² vivendi, A. ³ picem pro procere, A. ⁴ om. per, A.

The lack is the
lack of the know-
ledge of God.

Bodily lack has
not yet befallen
them, for they
consume the
goods of the
poor.

Because they
pretend to find
special access
to God in their
prayers it is
added (2) that
their blessings
are accursed.

Thirdly, it is said
that God would
destroy the power
in which they
trusted, and
spread abroad
their temporal-
ties, in their
sight.

The laxity of the
priests is without
doubt the cause
of so much dis-
sension now. By
their lives they
should rebuke
the temporal
lords.

But now their
example is
poisonous.

Idea rogo Deum ut sic moveat istos declinare ab isto sensu

tatas 39 ca^o ad hoc datas. Primo igitur prophetatur eis, egestas scientie dei, qua populus pasceretur. Hec enim inmediate consequitur ad avariciam sacerdotum cum intendunt tradicionibus humanis et seculari lucro, sciencia dei postposita. Quantum vero ad egestatem corporalem nondum 5 evenit, quia effeminati nec pugnant ut milites nec insudant labori yconico ut cultores, sed domini consumunt bona regni et pauperum ut proditores. Sed quia fingunt se esse¹ intimos oratores ideo 20 subditur quod deus malediceret benedictionibus eorum, nam propter oraciones et ministeria talium 10 populus erit peior. Unde deus pocius maledicit illis pro quibus orant propter defensionem et consensum contra obser- vanciam verbi dei. Et quantum ad malediciones quibus post R. benediciones sophisticas utuntur ad extorquendum pecunias Psalmo cviii^o dicitur, *Maledicent illi, et tu benedices.* * Cristus Ps. cix. 28. 44 b. enim apostoli et reges in lege Domini erudit non timuerunt excommunicaciones phariseicas vel positiones sacerdotales extra synagogam eorum qui in Cristum consenserant, sed in

hoc lucrum anime reputarunt. Tercio vero quia oportet quod veniat ex toxica ista provinciarum consumpcio subdit 20 dominus quod proicit ad terram brachium in quo confiderant, et in conspectu² eorum temporalia, que sunt *stercora solempnitatum suarum*, raptore disperserant. Et indubie malicia et Fol. 163 a.

negligencia sacerdotum est causa unde tot dissensiones et prelia sunt hodie seminata. Nam ex uno latere vite sancti- 25 tate, contemptu temporalium, predicacione et reali exempla- cione, sacerdotes revocarent dominos temporales ad pacem et concordiam postposito fastu seculi et cupidine terrena.

Nunc vero tanquam secularibus dominis in cohabitacione incompossibilis extorquent nefarie eorum dominia³, sunt⁴ 30 illis luciferina exemplaria et dispensant illis ministeria vene- nosa. In cuius signum prope fontem illius malicie est maior dissensio et pars pro qua procurat hec curia magis deprimitur. Ideo rogo Deum ut sic moveat istos declinare ab isto sensu

¹ om. esse, B.

² consensu, A.

³ divina pro dominia, A.

⁴ super pro sunt, B.

et negligencia recordi ne regnum nostrum propter accumula-

latam peccati gravedinem profundius deprimatur. Nam hec This was the
dicitur fuisse causa scissionis et debilitacionis romani Im- cause of the
Dan. ii. perii, ut prophetatum est Dani. ii, et causa quare invaluit weakness of the
5 tantum paganitas extra ecclesiam et secularitas intra ecclesiam. Roman Empire.

Rex autem Anglie non est seculariter subiectus Cesari, qui est The King of
dominus pape nostri. Ideo licet sibi, et debet, elemosinas England, as not
suas corrigere et ecclesiam suam, cum sufficit, ad statum subject to Cæsar,
perfeccionis pristinum revocare. Ad hoc autem eventus must himself cor-
10 seculi alludit, si cernimus. Progenitores, inquam, regum rect the abuses—
Anglie irreligiose et stulte dotarunt¹ ecclesiam. Ideo illorum in the matter of
est defectus patrum corrigere. Sed notent illud Apostoli alms, and restore
Col. ii. 8. Collosen. 2º *Videte, inquit, ne quis vos decipiatur per prophetiam* The Kings of
et inanem seductionem, secundum tradiciones hominum, secundum England must
elementa mundi, et non secundum Cristum. Evidencie autem correct the sins
topice philosophorum sunt quod perfeccius et honorabilius of their fathers
est clerum principum sic ditari. Inanis autem deduccio est in foolishly en-
quod in hoc augetur regi et suis meritum et vigoratur regno dowing the
stabilitas. Quo ad deum tradiciones hominum obiciunt clergy.
5. 20 propter lucrum, quod concessio regum perpetuat possessiones
in clero. Elementa vero minima vel cuius principia iuvant
ad roborandum istam sentenciam, cum pars mundi splendidior
de tanto sit melior, sic inquiunt, *Beatus est dare quam accipere*
et habundare temporalibus quam egere. Sed et omne ad-
25 versum de elementis mundi adveniens sompniant² ex hinc The clergy pre-
mundo accidere quod vel non dantur eis temporalia que tend that the
volunt, vel quod * seculares resistunt eorum versucie; sed cause of the pre-
per conversacionem et verba Christi, et sic per Cristum in sent evils is be-
quo habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter refelluntur cause they are
not given all the temporalities they want—a
44 c. 30 omnes iste versucie. Ideo congregatis omnibus religiosis The religious
exproprietariis in Anglia qui vita et verbis profitentur Christi poverty who should
pauperiem si concordant isti sentencie evidencia foret maior, be called together
si contrariantur placendo satrapis propter mundum debent to give their
repelli de regno tanquam sibi inutiles et contrarii sibi ipsis.
35 Quererem itaque ab eis si status totius cleri Christi sit imper-

¹ dotaverunt, B.

² sompniat, B.

Their own profession will oblige them to profess, sicud olim, quod status ille sit accidentaliter imperfectus et mamona venenatus, cum propter decretalem Nicolai

feccior¹ vel perfeccior ex dotacione Cesarea et suppono quod dicerent, sicud olim, quod status ille sit accidentaliter imperfectus et mamona venenatus, cum propter decretalem Nicolai Tercii in Sexto : *Exiit qui seminat*, tam eciam quia con-Sexti vincerent se ipsos de supina stulticia quod tam penalem ^{Decret.} Lib. v. Tit. et miserum statum gratis subeunt, ubi facilius iucundius² et ^{xii. c. 3.} voluntati dei conformius possent servare statum proprietarium plus perfectum, et sic imponerent Cristo et suis apostolis blasphemiam stulticiam, et fratribus recipientibus tam religiosos quam seculares ad suum ordinem cecam et deteri- T. orativam ignoranciam. * Ideo est mihi verisimile quod vita ^{Fol. 163 b.} Cristi, sua confessio et conformitas ad statum innocencie, T. excludens seculi servitutem conformiter ad statum ecclesie apostolice et ecclesie triumphantis, necessitatibus eos ad concedendum quod ex dotacione Cesarea imperfectitur clerus¹⁵ Cristi. Aliter enim timeret sibi de racione dominorum dicencium quod sufficit regno suo habere de statu cleri perfecciori dotato etsi non oneretur tot et talibus sectis imperfectis³ regnum irreligiose depauperantibus, que cum possent ad statum perfeccorem ascendere stulte remanent²⁰ in statu imperfeccori, tamquam yppocrite contra regulas caritatis. Habito itaque quod status cleri racione expro- that the condition of the clergy priacionis perficitur, patet quod eadem est racio de omnibus is perfected by the life of poverty personis et singulis cleri Cristi, sicut patet de papa et cardi- this applies to all nalibus usque ad infimum sacerdotem, sicud elicitor ex²⁵ and singular of Christ's clergy, from the Pope to the lowest priest. racione nominis cleri sepius explanata. Unde vocato illo clero quem est utile dotari, patet per idem quod foret sibi utile non esse clericum, et sic hortantes eos ad statum huius modi peccarent consilio dei et utilitati proximi cece contrarii. Quomodo igitur⁴ foret dignus esse de sorte et apos- tolatus capit is qui non esset capax regule quam ipse instituit? Ymo per idem quilibet ordo fratrum vel expropriatarie viventium foret divisus in se, uno vivente proprietarie⁵ et voluptuose in abundancia temporalium, alio vero modo

¹ vel perfectior, om. B. ² jocundius, B. ³ imperfectus, A.
⁴ ergo pro igitur, A. ⁵ †† om. A.

opposito, et perirent regule ordinum. Habito igitur quod It is plain that
foret de perfeccione status tocius cleri vivere sine dotacione the secular lords
pure expropriatarie, sicut olim, patet cum veris quod domini by their endow-
ment have corrupted the clergy.

44 d.

dotando imperfecerunt per accidens statum * cleri; et cum
5 non habuerunt potestatem nisi a deo, nec habuerunt ab
eo potestatem nisi ad edificacionem non ad deterioracionem,
videtur quod in hoc excesserunt limites potestatis et possunt
ac debent evidencius errata corrigere subtrahendo facilius
temporalia, vel saltem eorum securitatem civilem, quibus
10 cleris sic imperfectur. Cum enim res usibiles non sunt As nothing is
sacre nisi propter earum sacrum usum, videtur quod tollendo sacred save in
de eis venenum quo imperfectiunt clerum et laicos, et inferendo virtue of its use,
deos usus hac undique proficuos quos deus instituit, de temporalities
non sacris fierent sacra. Sic enim narrat Augustinus epistula now profaned by
Decret. 32^a ad Bonifacium et ponitur in decretis 23. q. iii, *Ipsa* come sacred
C. xxiii. Q. iv. c. 24. *pietas*, quomodo pius imperator Theodosius legem religiose when withdrawn
edidit quam generaliter in omnes hereticos promulgavit, *ut* from the clergy.
quisque eorum episcopus vel clericus ubilibet esset inventus decem
libris auri multaretur, nec exinde sacrilegium est comissum.

v.

Decret. 32^a ad Bonifacium et ponitur in decretis 23. q. iii, *Ipsa*
C. xxiii. Q. iv. c. 24. *pietas*, quomodo pius imperator Theodosius legem religiose So Theodosius
in his law against
heretics imposed fines on their
bishops and clergy.
edidit quam generaliter in omnes hereticos promulgavit, *ut*
quisque eorum episcopus vel clericus ubilibet esset inventus decem
libris auri multaretur, nec exinde sacrilegium est comissum.

Decret. Sic eciam docet beatus Ambrosius, ut patet xii. q. ii, *Aurum*
C. XII. Q. ii. *habet ecclesia*, quomodo res sacre ut fiant plus sacre debent
c. 70. consumi et dari egentibus. Sic enim fecit Laurencius de So S. Ambrose
bonis ecclesie. Et confirmacio huius tercio est dictum regis and S. Lawrence
Eccl. v. 12. sapientissimi Salomonis Ecclesiastes v^o, quo dicitur: *Est el* held that Church
25 alia infirmitas pessima quam vidi sub sole: Divicie conserveate goods were made
in malum domini sui. Pereunt enim in afficione pessima. more sacred by
being given to
the poor.

Nonne bona eciam religiosis thesaursata superflue quo ad Do not goods
usum inducunt malum anime tam¹ quo ad dominos dotantes squandered on
quam eciam quo ad elemosinarios occupantes? Cum enim the religious in-
30 sint de necessitate corruptibilia, patet quod pereunt affigendo
utrimque animas dampnificatione pessima. Unde cum cui libet
tali mamone insidet unus diabolus non mirum si regnum huius-
[modi] sit agitacione pessima perturbatum, et oportet omnino The continuance
quod talis abusus continuacio finem habeat vel gladio vel will call down
pestilencia * vel saltem quodam occulto iudicio regis regum, pestilence or the
Fol. 164a. sword.

x.

¹ tamen pro tam, A, B; tam. corr. Edd.

quia Eccles. quinto dicitur: *Si videris calumpnias egenorum, Eccl. v. 7. et violenta iudicia, et subverti iusticiam in provincia, non mireris super hoc negocio; quia excuso excelsior alius est, et super hos quoque eminenciores sunt alii.* Deus enim cuius sunt occulta iudicia expectans misericorditer est superior rege terre, et 5 angeli ministrantes tanquam principes huic regi sunt potenciores paratores et excelsiores quam principes subiecti terreno Imperio. Et oportet omnino terram deici¹ que peccando

Princes who have helped to corrupt mother Church are bound by removing these abuses to come to her help; else they incur the sin of consent.

contrariatur divino iudicio. Principes itaque qui contra voluntatem Dei sic imperfecerant matrem ecclesiam tenentur 10 amovendo inficiens iuvare et honorare parentem tam nobilem, quia, ut patet in materia de consensu, qui * emendare potest 45 a. et negligit absque dubio delicti participem se ipsum constituit.

Quod si pietas movet multiplicare in ecclesia clerum Cristi, habeant usum talium temporalium integumentis² et alimentis 15 stante consilio Cristi, sicut in fratribus, resecato dominio civili vetito ne elemosinas videatur legi dei instar sathane contraire. Unde videtur mihi quod neglegencia, et per consequens consensus, fratrum in iuvando sanctam matrem ecclesiam sit in isto casu dampnabilis, quia cum ex pro- 20 fessione propria debent scire quod in hoc honoraretur ecclesia et ipsi igne caritatis accensi ex virtute quadruplici precepti assimilarent sue perfeccioni quantum sufficerent. Sic enim 24 docet nos ignis qui nititur assimilare sibi ignibile quantum potest. Et vas elecciónis clamat nobis Act. 26, quando sibi Acts xxvi. fuit impositum insanire, *Opto, inquit, aput deum et in modico*²⁴ *et [in] magno [non tantum] te, sed et omnes hos qui audiunt, hodie fieri tales qualis et ego sum, exceptis vinculis meis.* Sic enim Paulus non optavit cunctos illos esse virgines, apostolos, vel clericos, sed quantum ad essencialia fidei pertinet, dupli- 30 citate postposita, cristianos. Sic quilibet frater vel presbyter predicans populo debet in se servare fidem Cristi integrum, et talem integritatem in populo affectare. Non enim oportet vel expedit quod omnes sint conventiculis exproprietarie viventibus vinculati, quia posset contingere quod 35

The negligence of the Friars in this matter is damnable. They should assimilate the rest of the Church to their own profession.

Not, of course, is to become a mendicant friar, but that everyone is to keep the pure faith of Christ.

¹ deicere *pro* deici, A. ² integratatis, A, B; integumentis, corr. Edd.

superiores in conventiculis huiusmodi pro ipsis fovendis mandando mandent contra istam Cristi sentenciam, qua purgaretur mater nostra, vel invehere vel tacere. Sed nimis¹ irreligiose summis sacerdotibus simile precipientibus responderunt apostoli quod obedire deo² oportet magis quam hominibus, ut patet Act. v. Ymo si iurati sunt specialiter romane ecclesie, tenentur virtute iuramenti prestiti sibi specialiter hic optare, et principes debent scire quod mora³ in isto facto nedum perturbat regna et specialiter ipsos inficit ex consensu, sed progenitores eorum radices errorum gravat amplius quo error iste processerit incorrectus.

Acts v.

CAPITULUM IX^m.

ULTERIUS pro complemento finali supersunt alii quattuor obiectus in materia de regia potestate laciis practicandi.

15 Primo, inquam, arguitur contra hoc quod sepe dicitur quemlibet legium regis debere esse iuratum regi et regno. Videatur enim sequi⁴ primo quod papa cum cardinalibus, fratres, et alii exproprietarie⁵ viventes, debent * esse iurati regibus. Ymmo e contra cum papa habet leges quibus oportet omnem subditum obedire, videtur quod quilibet alias cristianus debet esse legius homo suus, quia legius quasi legi subditus, vel legius quasi legifero ligatus. Sic enim iurati sunt papae.

There remain four objections concerning the extension of the kingly power.

45 b.

Fol. 164 b. Im*perator et episcopi, ut patet lxiii di. ‘*Tibi domino,*’ et 20 Decret. decretum De iure iurando⁶ ca^o *Ego N episcopus.* Ex quo videtur quod in ipsis iurentur⁷ omnes eorum subditi et per consequens singuli alii cristiani. Hic conceditur assumptum tanquam pertinens principium ad regni stabilimentum, et sic papa cum dicitur esse maxime legius regum terre, ut patet ex dictis, debet esse maxime iuratus regibus. Sic enim deus, sicut fuit obligatus, sic et iuratus est Abrahe. Nam

D. LXIII.
c. XXXIII.
Decret.
Lib. II.
Tit. xxiv.
c. 4.

¹ minus *pro* nimis, B. ² oportet deo, *ord. inv.* B. ³ moram *pro* mora, A. ⁴ primo sequi, *ord. inv.* B. ⁵ et *ante exp. add.* A, B. ⁶ juramento *pro* jure jurando, B. ⁷ jurent *pro* jurentur, A.

Gen. 22° legitur: *Per memet ipsum iuravi, dicit deus: quia Gen. xxii. fecisti rem hanc, et non pepercisti filio¹ unigenito propter me,*^{16.}

The whole question of oaths must be examined.

A superior may swear to an inferior; an inferior to a superior; an equal to an equal; et paris ad parem. Sed triplex est iuramentum creatum, The oath taken may be spiritual, scilicet spirituale, sensibile confusum, et sensibile distinctum. vaguely expressed, distinctly expressed.

The expressed oath savours of worldly law, of a desire for pre-eminence or for security against malice.

Christ did not enact an expressed oath from his Apostles.

Nevertheless such oaths are lawful.

And it is reasonable that his liegeman should take such an oath to the King; the pope and other distant subjects in general terms; those who have special privileges specifically and distinctly.

As a King is sworn to his kingdom, so the Pope to the Empire, thereby incurring like responsibility.

multipli^{cabo} semen tuum sicut stellas celi. Unde correspondenter dicendum est de iuramento sicut dictum est de obediencia, de obligacione, et debito. Et sic triplex est iura-⁵ 5 scilicet maioris ad minorem, minoris ad maiorem, to a superior, et paris ad parem. Sed triplex est iuramentum creatum, sensibile autem iuramentum videtur sapere civilitatem vel declinacionem a statu innocencie, nec unquam comittitur nisi ¹⁰ occidente malicie, scilicet vel ut aptetur declinans a fide ad eius observanciam, vel ut exigens iuramentum ostendat suam preeminenciam quo ad mundum vel capiat securitatem ad somentum sue malicie. Non credo autem quod Cristus exegit a suis apostolis, vel ipsi ad invicem aut a suis vicariis, ¹⁵ iuramentum sensibile. Verum tamen licet tam domino temporali quam clero tam accipere quam solvere huiusmodi iuramentum. Ideo ut dixi superius cum rex capit*B.* iuramentum a sua milicia et suis episcopis, et in ipsis capitibus a subiectis, consonum foret quod et caperet a quibus-²⁰ 20 cuncte legiis suis, a distantibus ut papa et cardinalibus remote in suis institutionibus in confuso, et ab aliis qui volunt privatim et specialiter habere regis et regni beneficium specialiter et distincte. Unde, sicut rex iuratus est regno suo et e contra, sic evidencius videtur quod papa, qui est ²⁵ imperatoris episcopus, sit iuratus imperio. Unde maxima cura atque prudencia debet sibi inesse in observancia sui iuramenti, cum debet omnibus cristianis regibus fidelitatem² tanquam eorum legius, et discordes debet trahere totis viribus ad fraternalm concordiam. Debet enim defendere ³⁰ omnes leges civiles (dum sunt non legi Dei contrarie) ad Decret. D. minimum approbando, ut patet di. ix. *Quicunque** et di. x^a. ^{IX. c. i.} ^{45 c.} *De ca^{is} et ca^o Quis aut[em] cum duobus sequentibus, et sic Id. D. x.* debet esse omni creature obediens, sicut subiectus. In hoc cc. ix. xi-^{xiii.}

¹ tuo, om. A.

² fidelitate, A.

igitur quod sunt iurati generaliter defendere sanctam ecclesiam, iurati sunt generaliter regnis et regibus et in hoc est onus eorum gravius, et regna debent in eorum desidia subtrahere ab eis elemosinam corporalem tamquam infidelibus.

5 Potest autem ex accio iuramenti talis elici per locum a maiori ex primo decretalium de eleccione, *Significasti*; ubi papa declarat quomodo Cristus dando curam ovium condicionem intelligit¹ et ideo non wlt illi Archiepiscopo dare palium nisi iuramentum prestiterit ad fidem et obedientiam Romane curie observandam. Multo magis reges hoc exigerent² de legiis suis indigenis, et specialiter Cesar de suo sacerdote quem a Deo conditionaliter sic dotavit. Quantum ad fratres patet, cum sint humanitus immediate sub papa et non sub regnorum episcopis, provinciales eorum debent esse iurati regibus et regnis, et in ipsis omnes et singuli eorum subdit*i*.

C. Et si obicitur quod sunt bone fidei ideo nimis grave foret ab eis exigere insolitum³ iuramentum, hec evidencia in ore episcoporum haberet evidenciam maiorem ad papam quando

Fol. 165 a. incepit ab eis exigere huiusmodi * iuramentum. Et per idem non fierent iuramenta privatis ordinibus. Cum igitur ne sciunt tollere istas instancias nec repugnat legi Domini sic iurare procedant ad diffamandum serenitatem fidei sue in populo cum si hoc abimunt sunt suspecti. Potest autem omne genus prodicionis regnum in societatibus istis contingere, cum possent veritatem prodere et sic regnum. Nam possunt insurgere de uno ordine duo provinciales qui nedum ex divisione sua intrinseca sed ex divisione inordinata facta inter papas et per consequens regni nimis perturbent rem publicam. Possunt eciam tam in publicis sermonibus quam in privatis interlocucionibus conmoveare plebem in dominos et clerum in laicos, et preter offensas proditorias personales factas in patria possent cum hostibus forinsecis conspirare, et facto defectu quantocunque aperte consorci inniti isti luciferino porismati quod non propter peccatum persone debet

¹ intelligit, om. A.

² corr. Edd. pro exsiderent, A, B. ³ solitum pro insolitum, A.

The lawfulness
of exacting this
oath may be de-
duced 'a fortiori'
from the pope's
demand of an
oath from Arch-
bishops.

The Friars, since
they are not sub-
ject to the Bish-
ops of the realm,
but only to the
Pope, should
take the oath to
the King through
their provincials.

For by betraying
the truth, or by
two provincials
following differ-
ent popes, they
may embroil the
kingdom, and
then plead that
the order is not
to be punished
for the fault of
individuals.

Vet the com-
munity gains
from the merit
of its individuals.

It is a 'person'
and must suffer
for the sins of its
parts.

God punished
Israel for the sin
of David,

And Christ
shared in the
punishment of
His brethren.

Moreover the
whole com-
munity incurs
the sin of con-
sent.

So Israel was
punished for the
sin of Achan.

This is the bless-
ing of secular
colleges that
their members

comunitas castigari. Nam comunitas participat merito sue¹ partis, quare ergo non demerito? Sic enim puniendum est genus humanum pro peccato primi hominis cuius meritum suo generi profecisset. Item quecunque persona peccaverit que secundum partem sui peccat, ergo est proporcionaliter punienda. Quid igitur si illa persona auffugerit nonne oportet quod comunitas remanens * satisfaciat cum deliquit? 45 d.

Aliter enim deus iniuste punisset populum Israel propter maculam regis David, de quo 2ⁱ Reg. 24. Sicut ergo deus 2 Sam.xxiv. regnare facit yppocritam propter peccata populi, sic permittit populum cadere propter peccatum sui prepositi. Sicut enim connectuntur ex vi communionis in virtutibus, sic et connexe sunt nature peccabiles in peccatis, in tantum quod Cristus, quia fuit unum cum fratribus suis, participavit et pena sui 15 criminis. Item omnis talis comunitas peccabilis consentit D.

aliquo omnium generum peccato sue partis, sed propter eorum consensum in culpam, est quilibet consciens puniendus. Ergo peccante una persona comunitatis est tota illa comunitas punienda, (maior supponitur ex declaratis 20 alibi de consensu). Quicunque enim de comunitate non consensit committendo nec omittendo iuvamen quod debuit in supportando vel corrigendo simpliciter² pro illo tempore non peccavit. Sed quis vians in terris presumeret de se illud asserere? Ideo peccante una persona humani generis 25 compunitur omne proporcionaliter ad consensum, quod et docetur Iosue vii^o, ubi Spiritus sanctus dicit quod filii Israel Josh. vii. 1. peccaverunt, quod specificat in hoc quod Achan³ filius Carmi tulit latenter de anathemate, ut narrat hystoria, et tamen nec fuit principium nec princeps populi. Aliter enim fuisset 30 Deus iniustus puniendo comunitates in bellis, in pestilenciis et aliis penis communibus, ut narrat Augustinus primo de Augustine, De Civ.

civitate ix^o. Sicut ergo collegia de bonis habent comodum, Dei i. ix. sic de malis habent incomodum. Ideo benedicte sint leges

¹ suo merito *pro* merito sue, A.

² simplex *pro* simpliciter, A.

³ Achor, A. B.

secularis collegii in quo socii possunt expelli et gratis exire can be expelled or can leave of
cum plus affectaverint¹ aliam comitivam² sine incarceratione their own accord.
vel alia pena mortis. Nisi ergo capitalia puniri potuerunt³
pro suis partibus forent sathane conventicula, cum gravibus
5 gravia et cum levibus levia plus quam conventicula demonum
privilegiata. Verum tamen in punitione tali improvida homo
posset faciliter deficere a medio virtuosos.

E. Quantum ad 3^m peccatum patet alibi quomodo oportuit
legem novam induci ad novum cleri dominium. Unde The Bishop of
10 quando episcopus Romanus vendicat se esse regem condidit Rome has
sibi legem; Petrus autem et alii sancti Cristi vicarii fuerunt founded for him-
contenti de lege Cristi, sed et legi hominum sunt subiecti,
Acts xxv. sicut patet de Paulo * Act. 25, qui a morte sacerdotum
Fol. 165 b. propterea est salvatus. Introducta autem lege tercia necesse
15 est scisma et prevaricaciones blasfemas succedere in ecclesia
cum, magnificata lege papali vel verbo vel opere supra legem
Cristi, oportet correspondenter censere eius legiferum esse
magnum. Et ideo dicunt * seductores huius legis quod papa
46 a. sit deus mixtus, quod si est deus ille racione commixtionis
20 extollitur super simplicem deum nostrum. Veritas itaque The Truth is
est quod licet episcopis nostris statuere ordinaciones de that it is allow-
quanto fundantur et consonant legi Cristi. Unde religiosus able for our Bish-
ritus foret vocare illa statuta hominum, tanquam conclusiones ops to establish
practicas ex lege Cristi elicitas, et vel non esse leges vel ordinances so
25 leges Cristi et sue ecclesie. Et quomodo cunque vocentur long as they
non plus credendum est verbis epistolis vel legibus romani agree with the
pontificis, nisi de quanto fuerint fundata in scriptura.
Patet primo ex hoc quod omnis veritas est in scriptura, For (1) All Truth
30 fundamentum habeat in scriptura. Et hec racio quare is in Holy Scrip-
epistule decretales tociens alludunt partibus scripturarum, ture; therefore
et quare dicti prepositi tantum dilatant facultatem theo- whatever truth is
logicam, cum nec facta nec dicta nec scripta eorum admitti in these laws
debeant nisi de quanto docentur per theologos fundari in ground in Scrip-
35 legibus Iesu Christi domini nostri. Secundo probatur predicta ture.

¹ affectaverit, MSS.

² comitiam, A.

³ poterunt, B.

(2) Christ gave us conclusio ex hoc quod legifer noster dominus iesus Cristus a law sufficient for the whole Church Militant. Therefore the papal law is either part of this or superfluous.
It would be better for the Pope therefore not to claim the title of a new law-giver.

Quomodo ergo non foret ad honorem Cristi vicarii inniti scripture, que est suum fundamentale principium, et non presumere assumere sibi auctorativum nomen novi legiferi?

Et utinam ecclesia simplicium cognosceret quomodo non esset credendum tradicionibus satraparum, et per consequens non facienda eorum monita nisi de quanto sunt fundabilia in scriptura! Tunc enim clareret scriptura et¹ detergerentur versucie ad congregandum peccunias paliante. Apostoli enim et sancti eorum vicarii non acceptarunt originare sic autenticæ novas leges, sed legi Cristi, ut tali, pure intenderant, recolentes illud psalmi cxxxviii¹⁰ *Dies formabuntur, et nemo in Ps. eis, et legem Deuteron.* 25 quomodo semen quod suscitat ecclesia vocabitur nomine fratris mortui senioris. Sed et 5. anatema quod Paulus invehit in omnes qui ewangelisant aliud Gal. i. 8, 9. quam scripturam recoleretur, et illud psalmi dictum de anticristo *Constitue, domine, legislatorem super eos.* Item vel F. plus credendum est legi private et iudicio papali quam sanctis quatuor doctoribus cum eis similibus, vel non; aut quomodo proporcionaliter auctoritates iste sese recipiunt videtur quod sancti doctores precellunt, cum sint origo 25 decretorum et decretalium a romana ecclesia allegate. Sed ipsi prohibent quod credatur eis nisi de quanto se fundaverint in scriptura, ut sepe patet de beato Augustino. Ergo nec episcopo romano credi debet in talibus nisi de quanto se

And the four holy Fathers forbid us to follow them in aught outside Holy Scripture.

Three arguments confirm our conclusion: for (1) the Church itself often is wrong, and opposed to the Church triumphant.

hoc quod in regulis et in iudiciis excommunicandi proximos debet maxime credi illi curie, cum res illa sit periculosior prudencius precavenda. Sed in illis ecclesia ipsa sepe fallit et fallitur ecclesie triumphanti contraria, ut patet ex confessione pape v^o decretalium ‘De sentencia excomuni-

Decretal.
Lib. v. Tit.
xxxix.c. 28.

¹ om. et. A.

² primo, in marg. A; om. B.

cacionis,' *A nobis*. Ergo a pari hoc contingere in quibuscumque in quibus non inniteretur auctoritati scripture. Cum enim non sit per se credibilis oportet dare aliquod fundamentum cui innitendo debeat credi sibi. Sed nullum est 5 dandum nisi fuerit lex magistri; aliter enim ex confessione propria non crederetur sibi in aliquo. Secundo confirmatur

Fol. 166 a. ex hoc quod non est per se credendum bullis papalibus *, cum tunc essent articuli fidei nimis onerantes ecclesiam, et non sic per papam et alias cottidie adverseantur. Cum igitur ille 10 sint paris auctoritatis cum aliis suis epistulis, videtur quod adiungenda est alia probacio ut indubitanter credatur illis

(2) Papal bulls are not to be accepted on their own authority (else they would be articles of faith), and there is no authority for them to rest on save Scripture.

quam nudum dicere presidentis. Non enim habet colorem quod curia illa necessitet hominem ad credendum falsum vel mentiendum, quia sic in casu cogeret ad peccandum. 15 Oportet igitur inniti alicui principio confirmanti iudicia dicta et facta papalia, cum per se non sufficiunt. Nec superest aliud quam speculum scripturarum. Petrus enim erravit, ut

(Even Peter was once in error.)

Gal. ii. 7. patet Galla. 20, et multo magis contingit nostros errare qui in dictis et factis tantum a sanctis discrepant. Nec dubium 20 quin blasfemia foret instruere cristicollas ut quidquid fecerint vel dixerint credant quod sit faciendum catholicum sive verum. Sed maior foret blasfemia exigere obedienciam

G. credendo defendendo vel exequendo falsum. Tercio confirmatur ex hoc quod si sunt paris auctoritatis cum apostolis 25 et scripture sacre auctoribus, cum possunt, ut inquiunt seductores eorum, scripturam sacram corrigere et contra apostolum ac dominum dispensare, videtur quod fluctuat scripture sacre auctoritas, cum ipsi tam fragiles possint ipsam et eius sensum pervertere¹, et tunc indubie sunt superiores

(3) If the Pope is of equal authority with the Apostles and the Holy Scripture, then the authority of Scripture will vary with the papal interpretations and amendments of it.

30 ecclesia triumphante, sicut caput eorum extollitur super omne quod dicitur deus. Istam sentenciam debet fidelis dicere obedienter reverenter et ferventer² romane ecclesie, quia tantum dicuntur satrape eius in blasphemiam provoluti quod ignorantes legem fragilitatem et lapsum proprium contra- 35 dicunt maniace sibi ipsis et legi domini, perdunt plurimos

¹ subvertere *pro* pervertere, B. ² furenter *pro* ferventer, A.

Any bishop claiming such authority for himself, like Antichrist, claims to be Christ.

inducentes alios in errorem, quia Matth. 24 dicitur: *Multi Matt. xxiv. venient in nomine meo, dicentes, quia Ego sum Cristus; et*⁵ *multos seduent.* Nam quicumque episcopus sic blasphemaverit mendaciter de sua potencia dicit implicite quod est Cristus. Tales autem litargicos oportet rigide a sompno letifero 5 excitare, quia Proverb. 28 scribitur: *Qui corripit hominem Prov. graciā postea inveniet apud eum, magis quam ille*^{xxviii. 23.} ** qui per*^{48 c.} *lingue blandimenta decipit.* Quod si luciferine et indignanter correpcionem respuerint expectent sentenciam dei, Proverb. Prov. xxix. 29: *Viro qui corripiēt dura cervice contempnit, repentinus ei*^{1.}

Christian Bishops superveniet interitus. *Et eum sanitas non sequitur.* Consilium H. must imitate Christ in His self-sacrifice and humility. itaque sine quo non sit salus cristiano episcopo foret illud Cantic. ii^o: *Similis esto capree hynuloque cervorum.* Hoc est, Sol. Song oportet episcopum et precipue Petri vicarium sequi Cristum ii 9. in moribus, qui ratione sacrificii fuit paratissimus ymolari pro 15 populo instar capre que est animal ymolaticum, et quoad dignitatem regalem humilimus fuit, ut hynulus, et utrobique silvestris, quia a cura questu et fastu seculi alienus. Sic if by the withdrawal of endowments they are enabled to follow Christ better. oportet episcopum sive papam. Si vero non per reges recipiat elemosinas Constantini, gaudeat quod de tanto est 20

Cristo¹ similior exoneratus de stercorina² substancia deprimente: si provincie conferunt sua beneficia, gaudeat quod a tam ceca distribucione facta indignis dampnabili excusatur; si³ mundus non sic tumultuose confluit comportans divicias et honores, ut olim, gaudeat quod dignus sit a mundo sic 25 despici tam simili vita in Cristo abscondita; et breviter notet proprietates istarum ferarum ad vitam Cristi moraliter applicatas et sit ei similis. Nec est aliter⁴ illi salus. Nam hec vita est brevis, gloria mundi vana; et familiaris consulens⁵ * Fol. 166 b. cominativa est periculosius inimica. 30

Bulls and papal mandates must only be obeyed so far as they are founded on Scripture.

Quod si queratur de legibus⁶, de bullis et mandatis papalibus, quomodo debet obediri vel credi illis, patet quod precipue tante quante sunt fundabilia ex scripturis. Quo ad

¹ Christus, A. ² stercorum, A. ³ quod *pro si*, A, B; si, corr. Edd. ⁴ alter *pro* aliter, B; i. m. A. ⁵ consulens, om. A.

⁶ legibus et bullis *pro* legibus de bullis, A.

vitam operibus credite, quo ad mandata vel leges scripturam consultite, et quo ad bullas famam et facta persone respicite.

I. Tripliciter autem contingit bullas pape falsificari vel esse invalidas: primo ex hoc quod pater mendacii excitat per-

sonas inhabiles ut impetrando¹ decipient se et papam; secundo ex hoc quod rex super omnes filios superbie execat summum pontificem ad improvide preficiendum in- habilem, credendo blasfeme quod nuda bonitas sua licet pro sufficiencia racionis; tertio ex hoc quod mamona iniquitatis

execat consiliarios et alios ad facinus procurantes. Absit itaque error quo creditur quod si episcopo suo papa man- daverit² excomunicare quemlibet ut teneatur virtute obedi- encie excomunicare conformiter ad mandatum. Hoc enim foret peius in casu quam corporaliter * se ipsum vel proximum suum occidere. Nec tenemur credere quod generaliter

obedientia excusat a crimine, cum legi Dei et exposicioni³ sanctorum de excommunicatione oportet plus credere quam mandatis pape. Absit 2º credere fidelem quod tam peri- culosum foret legi papali sicut legi dei resistere propter

istam seductionem quod offendens in legem papalem punitur ab eo acerbius quam si prevaricatus restiterit mandato domini, sic enim plus timent subditi excommunicationem episcopi quam excommunicationem dei, quam tamen debemus credere infinitum plus a fidelibus formidandam. Absit 25 3º fidelem credere quod plus debeat credi legi vel mandatis papalibus quam doceat efficaciter esse rationabile ex scrip- tura, cum secundum Augustinum omnis veritas est in

scriptura quam magis pertinet pape cognoscere et auctori- tati⁴ eius intendere, cum eciam quia iuxta iura papalia Vº

Decret. Lib. v. Tit. xxxiii. c. 28 [?]. decretalium de privilegiis *super specula Ecclesiasticus* non

debet admittere leges cesareae nisi de quanto consonant legi pape. Maior autem est Cristus super papam quam ipse super Cesarem; et sicut se habet legifer ad legiferum

sic oportet quod se habeat lex ad legem. Radix autem The root of our

¹ in peccando *pro* impetrando, A. ² papa mandaverit episcopo suo, ord. inv. B. ³ exposicione, A. ⁴ auctoritate, A.

that now is fulfilled Christ's prophecy about Anti-christ.

Witness our rival popes each of them claiming the fulness of Christ's power.

But Christ bids us not believe in them; for every Christian has Christ helping him, and needs neither pope nor bishop for his salvation.

Yet I grant that ad salutem. Conceditur tamen quod, sicut mali multum we should believe the laws of officiunt, sic boni⁵ de quanto imitantur Cristum et apostolos good men in so far as they accord with the Church triumphant.

So too a man duly excommunicated may reasonably be punished. But the case should first be tried in the general synod of the province.

The decretals quote Justinian to a similar effect.

omnium errorum talium est complecio prophecie Cristi Matth. 24 quo dicitur quod multi venient in nomine suo Matt. xxiv. dicentes quod quilibet illorum pseudocristorum sit Cristus⁵. et multos seducent¹. Vendicant enim quod, quantumcumque difformiter ab ipso vixerint, cum sint amici eius et 5 membra precipua, ipse necessario coasistet² eis ex pacto implendo quidquid decreverint. Qualium blasfemiarum est ecclesie modo plena, ut unus dicit, 'Ecce hic est Cristus caput Matt. xxiv. ecclesie in quo solo residet potestatis Cristi omnimoda plenitudo;' alius autem asserit ecce illic. Sed Cristus predicens 10 hoc periculum pseudocristorum, licet fuerit insensibile et

tamen³ gravissimum, sic subnecit Nolite credere, supple magnitudini talis potencie nisi de quanto in fide scripture efficaciter sit edocta, quia quilibet Cristianus, ubinunque fuerit⁴ formatus, fide scripture habet Cristum sibi assistentem, 15 et sine alio papa vel conversante episcopo sibi sufficiens

Unde, quia sepe contigit contrarium, ideo attento⁶ ad legem Cristi, que per se sufficit, de suis legibus⁷ secundarie est curandum. Sicut enim diligendus est legifer, sic diligi debet suum imperium, * cum lex facit legiferum, regem et 47 a.

dominum. Et sic conceditur quod rite excommunicatus est 25 rationabiliter puniendus. * ⁸ Sed oportet omnino cavere quod Fol. 167 a. tam excommunicatio quam puncio sit legalis quo ad causam et formam. Unde causam eius videtur mihi debere approbandam esse in synodo provincie generali antequam prepositi procedant ad penam publicam. Et ista videtur sentencia 30 legis xxiiii. q. iii 'De illicita excommunicacione:' lex, inquit, Decret. c. Iustiniani⁹ catholici imperatoris, quam probat et servat ecclesia iii. c. 6. xxiv. Q.

¹ seducent, om. A. ² coassistit, B. ³ cum pro tamen, A.
⁴ sit pro fuerit, A. ⁵ boni, om. A. ⁶ attentio, A. ⁷ leviter,
^{post} legibus add. B. ⁸ de excommunicacione, nota in marg. A.

⁹ justiciarii, A; justiciam, B.

catholica, decrevit, ut nemo presbyter excomunicet aliquem antequam causa probetur, propter quam ecclesiastici canones hoc fieri iubent,

L. *fieri iubent, et ostendit consequenter quantam penam debet incurtere hoc ommittens.* Et idem dicitur ii. q. i. *Nemo epis-* This shows (1) that as an Emperor ordained a law for the clergy he has rule and dominion over them.

Decret. c. *copus.* Ex istis patet primo quomodo Imperator ordinavit II. Q. legem concernentem execucionem potestatis spiritualis et i. c. ii. abusus periculum cleri sui.

Ex quo convincitur quod sicut habuit super eos regimen sic et dominium. Patet 2º quo- (2) That a triple summons called in the Bishop's Court to an absent man is insufficient proof.

modo probacio cause non contentatur de illusione sophistica 10 facta sub modio in curia episcopi per abbreviaciōnēm legis domini, monendo absentem coram ydiotis primo, 2º, et tercio, quod veniat dicturus quare excommunicari non debeat¹ propter terrenum debitum aut inobedientiam² factam tanto preposito. Oportet enim quod causa sit clare

15 nota toti ecclesie et precipue ecclesie triumphantī, ne epis-

Juvenal, copus incidat in istam blasphemiam pseudocristi, *Sic volo sic Sat. vi. iubeo, sit pro ratione voluntas.* Nisi enim episcopus triumphantis ecclesie, cui soli competit hoc privilegium, prius approbet causam et excommunicet, est excommunicatio damp-

20 nabilis inferenti. Et hec racio quare Augustinus tantum Unless approved and pronounced by the bishop of the Church triumphant, a wrong excommunication damns its author.

Decret. c. timuit excommunicare subiectos ut recitat 24. q. iii, 'Si xxiv. Q. habes.' *Audistis?*³, inquit, *ali[qu]os magni nominis sacerdotes* Si This was why S. Augustine was so unwilling to pronounce it.

iii. c. i. *quemquam anathematisasse peccancium. Et si forte essent interrogati non reperirentur ydonei inde reddere rationem. Ego*

25 *autem si quis a me quesierit utrum illud recte fiat, quid ei respondeam non invenio, numquam facere hoc ausus sum de facinoribus unanimiter contra ecclesiam perpetratis, nisi gravissime commoverer.*⁴ Et super isto fundo me quod nec

credo omnem excommunicacionem quam eciam papa in 30 tulerit esse iustum, nec approbo excommunicacionem simpliciter nisi noverim⁵ quod persona excommunicatur apud ecclesiam triumphantem. Patet 3º quod regum est cavere

M. precipe de excommunicacionibus suorum episcoporum ne improvide inficiant gregem suum. Mora enim excomuni- (3) We see that it is the King's duty to look after their bishops in this matter.

¹ debet, A. ² inobaudienciam, B. ³ audisti, A. ⁴ commoveret, A, B; commoverer, ex Decret. corr. Edd. ⁵ moverim, A.

candi non includit periculum ubi excommunicatio improvida * 47 b.
 officit quaquam versum. Unde 24¹ q. iii. decretum sic Decret. c.
 loquitur : ‘*Cum aliquis exit a veritate, a timore dei, a fide, a caritate, exit de castris ecclesie, etsi per episcopi vocem minime abiciatur ; sicut e converso, aliquis non recto iudicio foras mittitur, sed si ante non egerit ut meretur exire, nichil leditur.*’ Quid igitur obesset hominem non excommunicari per episcopum ante probacionem cause ante synodum et parlementum cum vita sua ostendit evidencius ipsum esse malum a populo fugiendum? In excommunicacione vero precipite 10 contingit regno maius periculum. Unde eadem questione sic scribitur ; *Non in perpetuum dampnatur, cum iniuste iudicatur, dicente psalmista ; ‘Nec dampnabit illum, cum iudicabitur ei.’ Multi sacerdotum culpam zelo² dei persequi se profitentur ; sed, dum indiscrete hoc agitur, sacrilegii facinus 15 incurruunt et dum precipites quasi ad emendandum ruunt, ipsis quoque multo magis deterius cadunt.* Ex istis videtur quod possibile sit excommunicantem ex ⁴ ignorancia artis excommunicandi se ipsum inficere, et sic maculare suum ministerium in conferendo episcopalia sacramenta, cum excommunicatus 20 sit apud deum infinitum gravius quam sit excommunicatio humana. Et insuper rex auctorisans penam excommunicati iniuste, sicut minister ipsam exequens⁵ sed et totum regnum tacendo consciens, fedatur eadem macula, et sic ubi rex gloriaretur in regimine * veri populi copiosi habet paucum **Fol. 167 b.** populum dei sub suo regimine et plurem turmam principis tenebrarum ex ducatu luporum rapacium. Ad regem itaque pertinet de talibus periculis precavere. Declarato igitur in N. coniunctis parliamento et synodo quod quecunque persona, et precipue pastor cleri, sit excommunicata specialiter apud 30 deum, est remedium penalis correccionis per regnum, proporcionaliter ad culpam, celeriter apponendum, ut (cum omnis talis de facto sit ⁶ hereticus) punicio quam laudat Augustinus ep. 32 ad Bonifacium, qua Theodosius peccuni- **Augustine,**
Ep. xxxii.

On a declaration by Parliament and the Synod, sitting together, that such and such a person is excommunicate, fitting punishment should follow.

¹ 23, A. ² celo, A. ³ ipso, A. ⁴ ex, om. A. ⁵ ministri ipsam exequentes, A. ⁶ sit de facto, ord. inv. B.

aliter punivit hereticos, foret mitis, vel secundum leges ecclesie suspensio, depositio vel proscriptio foret conveniens.

Decret. c. Unde 24. q. iii. 'de illicita excomunicacione,' sic scribitur:

xxiv. Q. iii. c. 6. Sanctus Gregorius ad Iohannem episcopum iniuste excommunicantem inter cetera scripsit docens: 'Cassatis¹ prius et ad nichil redactis predice sentencie tue decretis ex beati Petri, Apostolorum principis, auctoritate, decrevimus 30 dierum spacio de sacra comunione privatum ab omnipotenti deo tanti excessus veniam cum summa penitencia et lacrimis exorare.

S. Gregory re-proved a bishop severely for a hasty excommunication.

10 Quod si hanc sentenciam nostram te cognoverimus implesse remissius, non iam tantum iniusticiam, sed contumaciam fraternalitatis tue cognoscas deo iuvante severius puniendam; quia nemo prepostere, scilicet² non commonitus vel convictus est iudicandus.

*15 Et si papa prudenter, perseveranter * et in differenter scrutaretur illud peccatum excommunicandum prepositorum in Anglia, vel omnes vel maior pars ordinarium iudicium foret per tantum temporis et amplius suspendenda.*

If the pope were to enquire into the matter in England the greater part of these judges would have to be suspended.

Cum igitur papa et vicarius eius in hac parte defuerit, et propter longitudinem itineris et viarum et discrimina non

Owing to the great distance, this becomes the King's duty.

20 assit efficacia querulandi³, ad regem pertinet spoliare et in casu proscribere tales hereticos. Ab isto igitur originali et periculosiori peccato debent regna incipere, et non instar carnificum tyrannorum simplices propter lucrum sacerdotum

Imprisonment is seldom a good remedy.

Baal carceri mancipare. Licet autem ymaginari posset casus in

25 quo foret meritorium wlgus aliter incorrigibile punire carcere, raro tamen vel nunquam accidit quin aliud medicamentum foret regno facilius et ad contagionis remedium plus salubre.

O. Ista, inquam, herodiana incarceracio sive Cesarea, quantum occurrit mihi, non habet comendacionem autenticam ex

It has not the authority of Scripture.

30 scriptura. Ideo⁴ videtur multis quod rex auctorisans istam penam in religiosis, preter hoc quod sciunt fundare ex

The King authorizes it at the risk of his soul.

scriptura vel ordine, periculo⁵ anime irreligiose et temere se exponit. Cum enim lex Cristi per se sufficit ad corre-

The law of Christ orders exhorta-

¹ Cessatis, A, B; cassatis ex *Decret. corr. Edd.* ² sed, A, B;
scilicet ex *Decret. corr. Edd.* ³ querelandi, B. ⁴ Hic nota, in
marg. A. ⁵ vel ante periculo add. A.

tion, and removal.

So too Augustine's rule.

A majority of a chapter may imprison a brother for rightful disobedience.

What is the necessity of imprisonment in this case?

Such a chapter would become a source of corruption.

The King therefore must not authorize imprisonment.

cionem et correccionem; illa autem non ponit incarcera-
cionem, sed hortacionem et comunicandi substraccionem, ut
patet Matth. 18¹, videtur quod hoc sufficit cristianis, et Matt. xviii.
specialiter sacerdotibus religiosis plus a civilibus ritibus¹⁵.
elongatis. Unde Augustinus in Regula: *Si frater emenda-* Augustine,
cionem ferre recusaverit, eciam si ipse non abscesserit, de vestra Reg. ad
societate proicitur ne contagione pestifera plurimos inficiat². § 7.

Item sepe contingit maiorem partem capituli incarcereare³
confratrem propter inobedientiam⁴ qua meritorie contrariatur
monitionibus eorum illicitis; sed in tali casu, sicut grave¹⁰
foret peccatum incarcereare, sic et incarcacionem auctorisare.
Que igitur necessitas auctoritas vel regno⁵ utilitas incarcera-
cionem huiusmodi approbare? Assumptum est notum illis
qui moverunt⁶ incarcaciones multas procedere quia quis
non vlt tacendo prodere veritatem, quia non volt privilegiis¹⁵
et irreligiosis suorum ritibus consentire, vel quia volt reli-
giosius diffimerter a fratribus conversari. Periculum igitur
foret licenciare capitulum ad taliter puniendum. Item sepe
contingit quod incarceratus, eciam reus criminis, usque ad
mortem nimis graviter puniatur. Sed omnis talis incar-²⁰
ceracio est iniusta et penaliter * fratres occisio. Ergo sepe Fol. 168 a.
contingit⁷ incarcerantes, sicut et eis consencientes, irregulari-
tatem incurrire, qua infectum⁸ capitulum necessario inficeret
populum cum quo vivit. Perpetrans enim tam detestandum
homicidium, sicut et illi consciens, inficeret multum gre-²⁵
gem. Peccat igitur tam stricte obligatus ad Cristi consilia
qui hoc tam periculoso eligens dimitit semitam plus
securam, et potest confirmari ex dicto Augustini posito xxiii. Decret. c.
q. iii. *Quid faciet ecclesie medicina.* Sepe enim alia medicina^{xxiii. Q.}
foret * corrigendis salubrior et scripture conformior, cum in-^{iv. c. 25.}
carcerantes tenentur⁹ in casu comunicare cum excomunica-
tissimo quantumlibet indurato. Non est igitur opus regis
auctorisare talem incarcacionem suis legiis.

¹ Matth. 8, A. ² cont. pest. plur. inf. A. ³ incarcacione *pro*
incarcerare, A. ⁴ inobaudientiam, B. ⁵ rogo *pro* regno *in textu*;
regno *in marg.* alia manu, B. ⁶ moverint *pro* moverunt, B.
⁷ contigit, A. ⁸ infectu, et *in marg.* A. ⁹ tenent *pro* tenentur, B.

¶ CAPITULUM DECIMUM.

SECUNDO principaliter arguitur contra tria dicta 39 cap^o libri I am attacked proximi, primo contra dicta de excommunicacione quod non debet imponi invito, quod non est propter inobedientiam¹ obviam ordinacioni² hominis inferenda, et quomodo excommunicatione non est timenda. Secundo non plane docetur quomodo licet clericu heretica ex decreto; nec docetur quomodo episcopus debet obedire principi seculari. Quantum ad primum dicitur quod false recitat, cum deus excommunicat dampnatos invitatos. Excommunicatione eciam potest dici voluntaria cum peccatum, cuius est pena, sit voluntarium. Qui enim vlt fructum, antecedens ad suspensionem, vlt implicite ipsam suspensionem. Excommunicacionem autem³ oportet intelligere primo quod potissimum affert vel auffert et quomodo excommunicans facit quod suus excommunicatus sit peior vel melior. Videtur igitur quod omnis vera excommunicatio sit a deo, cum sit pena inseparabiliter consequens ad peccatum. All true excommunication is from God; without divine authority human excommunication is nothing. Excommunicacio autem humana non videtur nisi vicaria denuncciacio excommunicationis divine. Non enim habent isti vicarii potestatem ad dampnandum hominem ad Gehennam vel tradendum sathan, aut aliquod bonum anime auferendum. Si autem vere denunciant⁴ excommunicatum apud deum, tunc vere excommunicant⁵ modo suo; et aliter est excommunicacio falsa et solum pretensa, cum sit scandalosum mendacium. Interdicere autem homini comunicacionem fidelium conversantium est officium laicale, sicut et excommunicacio que est denuncciacio divine sententie. Deus enim non potest comunicare cristiano talem potentiam quod eo ipso quo profert ritu suo talem sentenciam eo ipso deus

¹ inobedientiam, om. B. ² ordinacionem, B. ³ aut pro autem, A.
⁴ nunciat pro denunciant, A. ⁵ excommunicavit pro excommunicant, A.

assistet sibi perficiendo suam sentenciam; quia tunc foret excomunicans plus quam deus. Ideo dicit papa, ut supra, quod homo sepe excommunicat et deus non excommunicat, sed absolvit; et sepe contigit contrarium, quod melius cognoscitur ex conscientia excommunicati: quia secundum quod 5 peccat vel non peccat in deum deus eum excommunicat vel absolvit. Unde, ne excommunicator temere iudicet, condidit deus duplex testamentum sue ultime voluntatis, sic quod quicunque excommunicat non adversatorem sed observatorem scripture, notatum non excommunicat sed se ipsum. Et patet **B.** quod excommunicator debet primo in materia sue excommunicationis cognoscere voluntatem divinam, quia aliter mentiretur. Ideo oportet quod habeat revelationem et caritatem, ut dixi, si illam medicinam rite debet apponere, ut laicus generaliter excommunicans habet revelationem generalem 15 quod solum de quanto quis est deo inobediens est realiter excommunicatus. Et patet quod multi cece moventur apponere * medicinam excommunicationis ex questu vel odio **48 a.** fratrum, non attendentes divinum iudicium. Unde excommunicantes * sic invitatos ostendunt ex modo suam stulticiam. Si, **Fol. 168 b.** inquam, medicus corporalis non apponeret medicinam nisi noto morbo et virtute medicine cum reputacione probabili quod sanaret, quanto magis spiritualis medicus in casu quo iminet infinitum magis periculum? Et sic, ut dixit subtilis laicus memoratus superius, omnis excommunicatus debet **25** gaudenter sufferre excommunicationem illatam, quia si prepositus iuste excommunicat excommunicatio passiva est iusta et medicinalis, de qua medicina paciens debet gaudere. Frustra enim apponeretur nisi recuperetur et sufferretur. Et hec racio quare dampnati peccant inevitabiliter quia non gaud- **30** enter sufferrunt excommunicationem tam iuste illatam, quod tamen deberent. Si quis excommunicat innocentem iniuste debet gaudere quod dignus est pro Christo equanimiter iniurias tantas pati. De tempore vero excommunicationis facte a deo debet se submittere humiliter divino arbitrio, **35** satisfaciendo deo quanto sufficit. Et quantum ad excommuni- **C.**

Excommunication
ought to be
received with
joy, as for the
sufferer's good.

As for mere
human excom.

cacionem humanam, cum sit infinitum facilior et parvipen-
denda nisi de quanto excommunicaci divine substernitur,
satisfacto deo contempti debet iniuste excomunicans, de
quanto tam peccabiinter et fatue excomunicat semetipsum, et
5 tamen¹ diligi debet natura et doleri quod aggravat peccatum
proprium peccuniam excommunicati siciens tam dolose.

Videtur quod debet sufferendo² quantamcumque penam It is a duty to
manere in tali excommunicacione non reddendo sibi peccu- remain under
niam, quia aliter videretur peccato illi consciens timore wrongfoul ex-
10 pene, et augens sitim avaricie exactoris. Cum autem communication,
since by paying
fines we consent

sufficit ad salutem credere³ in dominum Iesum Cristum, et
absolucion frivola est peccatum duplicitatem sophisticam
inducens, et sic nocens simpliciter, in talibus tamen⁴ oportet
cavere quod excommunicatus habeat rectam conscientiam
15 quo ad deum, non innitens sue prudencie cavendo precipue
ab ista blasfemia pseudocristi: ‘Ipse⁵ precipit hoc fieri vel
excomunicat rebellantem. Ergo hoc est racionabile apud
Deum⁶.’ Speculum autem cognoscendi veritatem voluntatis
divine est instinctus ex bono opere et sensus scripture, et sic
20 excommunicato non ad humanum sed divinum refugium est
currendum, nisi forte ut homo iuvet oracione vel absolucione
sacramentali, non dico oportere ab excommunicante, sed a
quolibet sacerdote. Et patet quam impossibilis est illa How wicked
pseudocristiana blasfemia quia, post reservacionem absolu- then is the prac-
25 cionis infundabilem, ut lex statuitur, quod quicunque in ex-
comunicacione⁷ celebraverit eo ipso irregularis et excomuni-
catissimus censeatur. Cristus, inquam, non reservavit sibi
absolucionem talem, nec sciunt quare pocius in mortis arti-
culo quilibet^{*} sacerdos habet potenciam absolvendi quam
30 per ante. Et iterum excommunicatus ex confessione legis
proprie est ex eis dubio sanccior quam per ante et per
consequens temerarium fore tam sanctum ministerium
condempnare. Et hic dubitant logici Utrum papa potest ita Our logicians
ask, Can the pope

¹ cum *pro* tamen, B. ² sufferenter, *in marg.* B. ³ cedere, A.
⁴ cum *pro* tamen, B. ⁵ ipse, *om.* A. ⁶ Deum, *om.* A. ⁷ com-

condemn so
utterly as God ?
and answer,
'Yes'!

But such an
answer is pure
raving.

As to excom-
munication for
disobedience to
human ordin-
ances, obedi-
ence to these is
only due so far
as they declare
the will of God.

How then are
human com-
mands useful?

profunde excomunicare ut deus. Oportet enim dare gradus excomunicacionis, ut patet de excommunicacione maiori et minori. Et videtur quod sic, quia ad omnem penam perpetuam ad quam deus potest excomunicare hominem potest papa, sicut faciliter convincitur falsigraphus concedens 5 oppositum. Ymmo si non credatur pape anatematisanti hominem eternis ignibus, vel quantum deus potest, per idem nunquam crederetur sibi. Sed deliramenta sunt ista, quia deus excomunicat in aliquo genere ad cuius nullum gradum papa potest attingere, cum sit nudus promulgator excomuni- 10 cacionis divine, et sepe temere falsum dicit. Et ita videtur omnis excomunicacio humana [nihil] nisi denuncciacio excomunicacionis divine. Et ita sunt gradus excomunica- cionum * secundum gradus inobedientiarum. Ideo necesse **Fol. 189 a.**
est cognoscere materiam obediencie¹. 15

¶ quoad 2^m ² punctum dicitur Quod contrarians ordina- E.
cioni humane, cum sit rationalis et debeat sibi³ esse nota,
non est eo excomunicacione apud deum, sed excomunicatus
foret contraveniendo, licet nemo citra Cristum taliter ordi-
nasset. Unde videtur quod solum obedire debet affirmative 20
mandatis prepositi de quanto precipit voluntatem dei. Nam
deo debet precise⁴ obediri ad tantum. Quomodo ergo
obediretur homini plus quam Deo? Obediendum est itaque
homini negative, et ita secundum aliam rationem quam
obediretur immediate deo. Non tamen multiplicius quam 25
deo, cum omnis obediencia debet referri ad deum, nec
umquam debet obedire⁵ homini negative, nisi quando
cognoscitur quod deus vlt oppositum mandati hominis.
Tunc enim cognoscitur quod deus mandat in eo oppositum
et cum unum oppositorum dicit reliquum ipse dicit indirecte 30
quod pareatur in eius opposito, et sic non est obedientum
homini contra voluntatem dei. Quod si debeat obediri
oportet quod deus velit ut sic obediatur. Et si queritur quid
valet preceptum hominis vel obediencia sibi facta, dicitur

¹ de obediencia, *in marg.* A. ² 3^m, A. ³ esse sibi, *ord. inv.* B.

⁴ Je, B. ⁵ obedire, A.

quod multum per omnia, cum sapientis scientis voluntatem
dei sit illam precipere, et minus sapientis sit credere et
preceptum obedienter perficere. Quod si stultus ex superbia
luciferina mandat voluntati dei contrarium, racio magni
5 meriti est prudenter sibi resistere. Et ita pseudocristi per
accidens prosunt ecclesie, cum difficultant membra Christi ad
faciendum eius voluntatem cuius complecio est eo meritorior
et ratione resistencie insurgit novum meritum resistenti. Et
patet quomodo hii qui presunt¹ debent attendere doctrinam

Because it re-
quires higher
wisdom to set
forth God's will
than to obey it
as set forth.
But to resist that
which is not
really God's will
is meritorious.

James i. 19. Iacobi 1º quod sint *tardi ad loquendum*, specialiter ad imperandum in neutris, nisi super hoc haberent revelationem vel specialem noticiam; quia aliter nescirent si deus velit contrarium. Et hinc creditur quod ex multiplicacione pre-

Men must be
therefore 'slow
to speak,' espe-
cially to give
commands in
things neutral.
This, to the great
harm of the
church, our pre-
lates forgot.

48 c. latorum * imprudencium et prepositorum novellarum ² religi-
15 onum precipiencium novitates perturbatur ecclesia, cum illi ³
sepe a voluntate dei exorbitant irreligiosius quam domini
seculares, cum veniunt tanquam Cristus vendicantes quod
debet perfici tanquam voluntas dei quidquid mandaverint.
Et ista blasfema⁴ civilitas confundit ecclesiam, cum sepe
20 mandant nedum quod Cristus consultit sed multa contra
Cristi consilia et precepta; et sic consilium reputacionis cum
formidine versum est in preceptum dominativum cum acerba
et excommunicativa exaccione. Et hinc multiplicantur men-
dacia prepositorum dicencium quod est taliter faciendum, et
25 denunciatum rebellantem eis esse excommunicatum tanquam

hostem ecclesie puniendum. Causa autem omnium istorum
est quia receditur a religione apostolica, Cesaris novi-
tatibus intendendo. Nemo enim debet precipere, sed neque
simpliciter consulere, nisi quod sciret esse de voluntate dei.

All this comes of
our falling away
from the Apo-
stolic religion.

30 Sed dominantes in clero faciunt hanc doctrinam corruere
machinantes multa media blasfema quibus sophisticent dogma
suum, ut hii dicunt quod aliter periret status ecclesie, hii
autem blasphemus quod leges et execuciones earum, et quan-
doque iniuste, faciende sunt ut subditi terreantur, et hii quod
35 hec culpa solum cadit in prepositis sed maius meritum in

¹ corr. *Edd. ex* prosunt, A. B. ² novellarum, A. ³ ille, A. ⁴ blasfemia, A.

subiectis. Nam subiecti sepe exinde contrariantur voluntati divine quod omnino desapit culpam. Subiecti eciam exinde plus timent hominem propter eius penam inflictam contra-will, for they fear the punishment dicentibus quam timent deum infligentem penam insensibilem more than God's. et remotam. Sed si talis titubans * infidelitas continue Fol. 169 b. infuisset martiribus quomodo ex eorum agressu tantum¹ viguisset ecclesia! Licet enim persecucio ista yppocritica sit periculosior, ut patet Matth. xxiiii, eo quod est dolo subtilior, Matt. xxiv. tamen ex fide scripture est pio cristiano doctrina sufficiens²⁹. ad declinandum et destruendum has hereses. Nam si cecus¹⁰ prepositus ceco subdito ducatum prestiterit ad agendum contra voluntatem divinam, cum deus wlt generaliter quod homo faciat deo placencius et sibi ipsi utilius, ad tantum posset subditus esse in peccati foveam profundatus quod faciat omnino deo displicens et sibi inutile. Si ergo sancti G. apostoli consulentes Deum humiliter peccarunt continue, ut patet Ioh. 10, quanto magis ignari sequentes ducem superbie? Joh. xxi. [?]. Licet autem capitaneus magis peccat, tamen oportet omnino quod peccent sequentes eius vestigia, et specialiter scientes et negligentes ipsum corripere. Ad hoc enim dedit deus²⁰ homini scripturam voluntatis sue ut contemptis tradicionibus Through its per-hominum secundum ipsam eligat pociora. Et sic perversa version in the matter of excom- ecclesia ab unitate capit is in multitudinem capitum, a munition the church is going to ruin. privilegio in privilegium, et omnino ab obedientia in obedientiam necesse est ipsam ire in precipicium. Omnis enim²⁵ creatura, eciam pseudocristus, dicit * mihi naturaliter, et per 48 d. consequens proprie, quod deo est super omnia obediendum, et infinitum plus quam ipsi pseudocristo, qui dicit mihi innaturaliter et inpropre quod debeo ad mandatum suum facere voluntati divine contrarium. Et tamen² obaudiens³⁰ mutoe quoad illud quod deus in ipso loquitur et obedio³ mandato quod lucifer in ipso loquitur. Ideo non mirum si religio ex defectu vere obedientie sit eversa.

Quo ad 3^m punctum patet quod excommunicacio est ti- H. menda, et specialiter illi qui excommunicat ne se ipsum inficiat. 35

¹ tantum, om. A.² tantum *pro* tamen, A.³ obedit, A.

Excomunicatus eciam habens¹ rectam et nudam conscientiam timebit ne excommunicatio noceat proximo inferenti, et sic post error excommunicantis late noceat ecclesie militanti; non tamen timebit vel cessabit a bono opere propter excommunicacionem huiusmodi, sed pocius ad mitigandum excommunicatoris maliciam accuetur. Et ad regulandam conscientiam excommunicati est fides scripture infinitum utilior quam potestas affeccio vel prudencia taliter excommunicantis. Unde inter alias blasphemias quas sibi usurpant vicarii patris mendaci est hec una, quod vendicant divinitus regulare² conscientiam subiecti, et quod plus vel tantum credatur sue excommunicacioni sicut fidei scripture; cum evidencius sit humili subiecto quod talis prepositus gravius excommunicat se ipsum, quia non allegat pro se dominum Iesum Cristum.

I.

15 Ad secundum principaliter adductum dicitur, quod leges ecclesiastice sunt multis legibus civilibus plus inique, et circa talia non licet fideli occupari nisi ad contradicendum et destruendum. Unde quia leges iste inveniuntur includere tot errores, ideo plus suspecte sunt carentes auctoritate que caperetur ex ratione quam sunt leges civiles, licet veritates include in illis ex scriptura sacra vel aliunde capiant auctoritatem. Unde videtur quod si rex Anglie non permetteret canonistas vel civilistas ad hoc sustentari de suis elemosinis vel patrimonio crucifixi ut studeant tales leges (hoc enim non sustinet de lege propria cui racionabiliter plus faveret), non dubium quin clerus foret utilior sibi et ad ecclesiasticam prompcionem humilior ex noticia civilitatis³ proprie quam ex

Fol. 170 a. noticia civilitatis duplicitis alienae. Sed decens est * ut regnum nostrum sciat leges papales aut cesareas, non solum propter veritates et raciones inclusas in illis, nec solum ut communiceatur liberius cum hominibus et libris exteris, sed eo potissimum ut videatur quomodo papa debet, sicut olim, esse subjectus Cesari, et quomodo sancti pape priores vel concedendo vel omissiendo isti consenserant. Ad hoc enim allegavi leges civiles superius, sicut Apostolus, arguendo ad hominem, allegat

¹ habens eciam, *ord. inv. A.*

² regularem, *B.*

³ civitatis, *A.*

As for the fear due to excommunication, he who pronounces it may well fear for himself, and the excommunicated may fear for him, but he will not cease from well doing because of it.

He will find the Scripture his best guide; for the claim of the devil's vicars to regulate sciences is their worst blasphemy.

A second objection is to my views as to the relation of the clergy to the study of Civil Law.

Ecclesiastical laws more unjust than civil ones, and should not be the business of the faithful, except for refutation.

If the King of England is to allow endowments to be used for promoting the study of law, it should be in favour of his own Common Law.

Yet we should know the papal and imperial laws in order to prove the Pope's ancient subordination to the Emperor. Hence my quotations of them.

poetam. Sic enim est Holofernes gladio proprio occiden- Tit. i. 12.
dus, et per hec potest convinci quantum epistule decretales
*novelle dissonant ab antiquis. Unde omnes decretales 49 a.
epistule que sonant cleri civilitatem¹ videntur sapere here-
ticam pravitatem, ut specialiter videtur de illa epistula primi 5
decretalium De Majoritate, capitulo, *Solite*, et secundo decre- Decret.
talium De restituzione spoli[at]orum, capitulo *Litteras*, quod Lib. i. Tit.
videtur asserere et docere quod prelatus debet in casu ex- xxxiii. c. 6.
comunicare hominem² propter observanciam legis dei, ut c. 13. et Lib. ii.
tactum est superius. Si enim papa diceret quod ecclesia 10
non debet in tali casu excommunicare coniugem renitentem³
diminute procederet obmittens hoc tam necessarium et docens
suum convertibile⁴ quomodo coniux debet sufferre excomuni-
cationem ecclesie in perpetuum. Necessarium enim foret
frenare furiam prelati docendo quod non debet in tali casu 15
excommunicare. Et per idem sequitur indubie quod prelatus **K.**
numquam excommunicaret distincte nisi speciale revelationem
habuerit quod talis prelatus fuerit quoad aliqua
minus malus, quia ignorat si mendaciter fuerit iudicio divino
contrarius, et cessaret maior pars execucionis legum ecclesie.²⁰

To maintain the
Civil Law its
teachers advance
many blas-
phemies.

Ideo pro salvanda ista civilitate prorumpunt doctores eius in
multas blasfemias, ut hii dicunt quod iudicium ecclesie est
iustum et tamen iudicio ecclesie triumphantis, ymmo iudicio
divino, contrarium; hii errantes profundius dicunt quod
debent iudicare contra veritatem quam noscunt ut persone²⁵
private; et hii dicunt nimis heretice quod talia parva mala

'Let us do evil,' they say, 'that good may come.' 'impediatur cursus legum⁵ imperatoris ac ecclesie talia privata iniusta iudicia sunt agenda.' Et sic dicunt cum infidelibus Rom. iii. 8.

faciamus mala ut eveniant bona, et sic magis magis sine 30
fine forent facienda ut magis bona eveniant, et sic peccandum
foret propter occasionem acceptam ut bonum deus inde faciat
gracie, quod impugnaret totam fidem catolicam. Tercius
vero error spissior est et in epistulis pape in vi^o et in vii^o decre- Decret.
vii.

¹ civitatem, A. ² hominem, om. A. ³ Dei post renitentem,
add. A. ⁴ convertibile, A. ⁵ et post legum, add. A.

talium, ubi tradit nimis civiliter pro regula tanquam maxima iudicandi quod quicunque in data anterior debet preferri et sic de maximis aliis anticristi ut patet alibi.

L. Ad tertium punctum principalem, patet ex dictis quod 5 clerus ab infimo sacerdote usque ad Romanum pontificem debet pocius humilius et multiplicius obediare domino seculari.

Again, I am attacked for saying that Bishops should obey their secular Prince.

Unde dogmatisantes oppositum nedum incurunt offensam dei qui voluit ex mutua obediencia ecclesiam esse unum, nec solum offensam persone ecclesie que hoc unguento 10 capiti catenatur, sed offensam episcoporum et cleri pro quibus videntur sophistice procurare. Finaliter enim deprehendetur eorum stulticia qui dogmatisant quod clerus non debet

49 b. dominis secularibus saltem proprie obediare. * Ad quod faciam triplicem rationem.

Prima talis omnis virtus creature 15 rationalis est exemplariter in suo analogo in sapientia creatoris. Sed obediencia hominis est precipua virtus, sine qua impossibile est meritorie placere deo vel homini. Ergo oportet quod ipsa sit exemplariter secundum illud quod sapit

But (i) for obedience, as for every other virtue, we have the example of God Himself.

Fol. 170b. perfectionem simpliciter * in sapientia creatoris. Si ergo

Ps. vii. 12. deus, iudex iustus fortis et paciens, irascitur¹ per singulos dies, multo magis vel a pari deus exemplans omnem creatam

obedienciam est summe obediens. Et ista conclusio docetur

For God, as I have shown, obeys the voice of man.

Jos. x. 14. in fide scripture Ios. x, ubi dicitur quod deus obedivit² voci

hominis, super quo beatus Augustinus sepe dicit quod Deus

M. obedit³ hominibus, ut supra exposui. Item quod Cristus

Christ also and His Apostles were obedient both to God and Man.

obedivit hominibus humanitus, sicut et sui apostoli, patet

multipliciter, primo per hoc quod Cristus fuit plenus gracie

et virtutis create secundum omnem speciem, et per conse-

Phil. ii. 8. quens fuit plenus obediencie eciam usque ad mortem; nec

30 solum obediens fuit deitati, sed homini, cum aliter non

habuisset obedienciam creatam univoce cum alio fratre suo.

Virtus enim specificatur ab obiecto. Ideo alia est obediencia

quoad speciem qua obeditur deo et alia qua obeditur homini,

nisi forte dicatur quod in eodem involucro quo rite obeditur

¹ numquid irascetur pro irascitur, A.

² obedit pro obedivit, A.

³ obedivit pro obedit, A.

homini obeditur et deo. Sed notet fidelis largitatem virtutis Christi et quomodo virtus obediencie in aliis inclinat simul ad obediendum deo et hominibus, et tunc videbit quod virtus obediencie in Christo (cum non saperet imperfectionem repugnantem humanitati sue) sit quo ad fratres suos copiosior 5 atque extensior. Christus enim fuit subditus minister et servus hominibus quod est plus quam obediencia generalis, cum illa competit pari et maiori respectu minoris. Confirmatur tripliciter: primo per hoc quod omnis creatura, sicud dicit deum esse creatorem suum, ita dicit deo esse maxime 10 obediendum, et per consequens Christo dixit creatura ipso Christ obeyed the inferior illud distinctius, et per consequens Christus debuit in words of men, as messages from God.

Secondly, Christ obeyed His parents.

Christ obeyed the inferior illud distinctius, et per consequens Christus debuit in hoc obediare nunccio dei sui, sic enim obediunt homines vocibus et mandatis, que sunt modi¹ entitatis principium terrenorum multo magis creaturis domini dominorum. Secundo per hoc 15 quod Christus loquitur in apostolo suo Collon 3° precipiendo Col. iii. 20. filios obedere parentibus, sicut mandat primum mandatum Deut. v. 16. secunde tabule, sed Iesus noster qui cepit facere et docere implevit omnem iusticiam quam mandavit. Ergo sicut fuit subditus parentibus, ut dicit Luce 2°, sic *fuit illis obediens*. Luke ii. Similiter actus obediencie homini vel consistunt solum in N. anima, vel solum in signis extra, vel utrumque. Non² primo modo, ut testantur mundiales concorditer cum³ Aman⁴ Hester iii^o qui propterea offensus fuerat Mardocheo; * nec Esther iii. secundo modo cum stat cum qualibetcunque signis sensi- 49 c. bilibus derisissima inobediencia, ut patet Matth. xxvi. Ideo Matt. xxvi. relinquitur 3^m, quod actus obediencie est primo in animo et consequenter in opere extrinseco, ut in signo. Cum igitur Christus omnimodis opus servitutis exhibuit suis fratribus, et non fuit in eo est et non, sequitur quod fuit omnino obediens 30 suis fratribus. Et quod apostoli obediverunt in serviendo hominibus instar Christi patet ex cronica suorum operum et testimonio scripture Act v, ubi Petro et ceteris apostolis dictum est a principe sacerdotum, *Precipiendo precipimus*⁵ Acts v. 28.

¹ modi corr. Edd. pro modice, A, B.

² vero pro non, A.

³ tam. A.

⁴ Anian, A, B.

⁵ precipimus, A.

Now all obedience is formed in the mind and carried out in act. Thus we can argue back from Christ's acts to His Spirit.

The instance of Peter and the Apostles in Acts v. 28 indirectly confirms the duty of secular obedience.

ture Romano. viii. *Scimus quoniam diligentibus Deum omnia* Rom. viii.
cooperantur in bonum. Obediat, inquam, fidelis deo in cari-
tate et deus audiet humiliter preces suas faciendo quod omnis
alia creatura obedienter sibi serviat ad salutem, et id¹ est
fundamentum spei fidelium. 5

(ii) S. Gregory made a bishop, irregularly appointed, obtain the leave of his lords before he celebrated, professing his own obedience to their command.

Secundum testimonium est decretum Gregorii lxiii, Dis-
tinccio² *Salonitane*, ubi sanctus papa narrat de illo episcopo D. LXIII.
insolite et inordinate imposito quod misit ut non celebret c. 24.

nisi prius cognoverit a serenissimi dominis quod hoc fieri
nisi prius cognoverit a serenissimi dominis quod hoc fieri
obedient, delicta illius episcopi *ex corde laxavi*. Ubi patet
primo quod papa exceptit in censura sua episcopo quod non
haberet licenciam ab imperatoribus sic agendi, patet 2º quo-
modo iste sanctus papa non mendaciter confitetur quod sit
preceptis istorum imperatorum obediens. Et idem patet de 15
Leone iii. x^a. di. *De capitulis et ii. q. vii^a. Nos si incompetentur*³. Decret.

(iii) S. Gregory often calls the Emperors his lords.

Tercium testimonium est beati Gregorii pape libro C. II. Q. vii.
tercio registri in fine, ubi sepe vocat Imperatores suos c. 41.

dominos suos, confitens clerum esse in manu eorum. *Utro-*

bique, inquit, *quod debui solvi et Imperatori obedienciam prebui*²⁰
et pro Deo quod sensi minime tacui. Ex dicto itaque scripture,
ex dicto sanctorum doctorum et decreto legum ecclesie patet
quod maior obediens debet minori et in quantum maior debet
esse magis obediens. Aliter enim tantum confunderetur
virtus obediencie quod nullus cristianus obediret in via alteri,
cum dubitat quis sit maior, quod confunderet religionem

Cristianam. Et patet quomodo ista opinio imponit deitati Q.
blasphemiam auferendo ab ea obedienciam in qua infigeretur

spes tota fidelium. Secundo imponit Cristo heresim cuius
spiritus docuit in Paulo filios obediare parentibus; et tamen 30
Cristus noluit observare hanc legem propriam matri sue.

Secundo induceret rebellionem luciferinam in synagogam
sathan implicans quod nullus episcopus obediret domino secu-
lari, quia sacerdotium excedit imperium sicut aurum excedit
plumbum. Hoc autem nimium seminaret discordiam inter 35

From three sources then it is plain that obedience is owing from the greater to the less.

The contrary view imputes blasphemy to the Deity, and heresy to Christ.

Secondly, it implies that no bishop should obey his secular lord, a Satan-like rebellion, since every act

¹ illud *pro id*, B. ² dei *pro distinccio*, A. ³ competenter, A.

fratres. Et dico luciferinam superbiam quia omnis actus humilitatis est actus obediencie et e contra. Ideo idem foret tollere sic actus humilitatis et actus obediencie et implicare omnes racionales naturas instar luciferi superbie. In

Fol. 171 b. omni enim rationali natura in qua non est * humilitas non est obediencia, et e contra. Et quicunque non obedierit universitati rerum non est vere humilis. Sicut ergo prepositus secularis vel spiritualis post eius exaltacionem ad preposituram debet esse humilior quibuscumque, sic debet esse

10 obediencior capiendo exemplum de David, gerente typum

2 Sam. vi. Cristi, qui 2ⁱ Reg. vi. post regimen adeptum legitur accinctus

14. 50 a. ephot linio et percuciens in organis armigatis * ac saltasse totis viribus coram archa. Sic in novo testamento Christus summus rex et sacerdos exultavit ut gigas ad currēdam

15 viam coram ecclesia et habuit omnis generis organa spiritualia armis et humeris alligata¹. Sic enim obedivit lucifero

Ma^tt. iv. 3. Matth. iv^o, obedivit Scarioth Ioh. xiii, obedivit et tyrannis

John xiii. gentibus luce 23°. Et sicut Michol², filia Saul, derisit David,

14. Luke xxiii. dicens, *Quam gloriosus fuit rex Israel hodie, discooperiens se*

20 ante ancillas servorum suorum, et nudatus est quasi si³ nudetur

R. unus de scurris, sic superbus⁴ cleris, qui videtur David nostro spirituali matrimonio copulatus, deridet eum proporcionabiliter in effectu, dum obligat se ad vivendum similius vite Cristi, et post hec dicit in conversacione quod talis vita Christo similis

25 foret omnino eis inconveniens tanquam ignobilis, cum debeat non solum ecclesiis (que sunt ancille principum servorum Cristi, qui sunt domini seculares), sed omnino ipsis dominis

secularibus summe seculariter dominari; ideo non decet ut eis obediant, et sic nedum obliti sunt predicacionis armonice

30 citare di, sed et particionis triplicis de qua legitur in hystoria ubi supra, sic quod verificatum est de nostris illud propheticum

Is. iii. Yes. 3° quo dominus sic effatur, *Dabo pueros⁵ principes*

eorum, et effeminati dominabuntur eis. Prepositi, inquam, ecclesie sunt pueri⁶ noticia et conversacione et tamen vendi-

of humility is an act of obedience and vice versa.

Thus every' superior, whether secular or spiritual, should become more humble, and so more obedient, after his elevation, following the examples of David and Christ.

But the clergy deride Christ's humility as Michal did David.

¹ honoris allegata, A. ² Nicol, A. ³ si, om. A. ⁴ superbet, A.

⁵ puros, A. ⁶ puri, A.

The effeminacy prophesied by Isaiah has come upon the princes of the Church.

Woe to the land
where these men
have rule !

Hence I have
put forth my
three conclusions
for the govern-
ment of the
realm :

(i) The bishops
should make a
yearly visitation
among their
clergy, so that
the King may
know the use
made of his
alms, and the
numbers and
condition of his
flock.

cant esse civiles principes omnium regum terre, et habentes condicionem muliebrem, tanquam Micol¹ sterilis affectant precipue seculariter principari. Ve terre in qua tales effeminati populo dominantur ! Quamvis autem temporalis domini istam rebellionem monstruosam principient², tamen obedi- 5 encia mutua faceret quod altrinsecus se iuvarent. Unde pro gubernacione regni conformiter legi dei posui superius tres conclusiones cum suis declaracionibus, ex quarum obser- vancia cum dei gratia staret regnum ;—prima quod capitales pastores regni nostri cuiusmodi debent esse episcopi in annali 10 synodo effectualiter visitent statum cleri subiecti, sic quod nec iniuriatur nec morbidus indigeat partes petere transmarinas, sed quod regi (qui secundum philosophos esse pastor debet s. superior) fiat fidelis racio de numero et qualitate ovium, sic quod rex noscat quomodo bona regni sui que appropriate 15 consumunt et numerus ac valor sue milicie correspondent.

Scribit enim Aristoteles viii. Ethicorum ca^o xi. quod proprie Aristot. est amicicia inter pares. *Regis*, inquit, *ad subiectos in super-* Eth. N. *habundancia beneficii. Si quidem bonus existens curam habet* VIII. xi. 1. *ipsorum ut bene operentur quem ad modum pastor ovium ; unde* 20 *et Omerus Agamemnon, regem Grecie, pastorem populorum dixit.* Et concordat fides scripture de regibus³ approbatis, ut patet i¹ paralippom. xi. Cum enim proverbiorum xiv. 1 Chron. * dicitur, *In multitudine populi dignitas regis, et in paucitate* xi. 2. *plebis ignominia principis*; rex autem cristianus gauderet Prov. xiv. prefici plebi Dei et horreret prefici populo principis tene- 28. brarum; patet quod ista est multitudo et paucitas ad quam rex debet attendere. Cum autem Spiritus Sanctus dicat proverbiorum 14 *Iusticia elevat gentem, miseros autem facil populos* 34.

The King should bestow infinite diligence in choosing fit pastors.

Where God gives ydoneos pro custodiendis ovibus gentis sue. Et cum Deus non dat regi regnum nisi det⁵ sibi omnia necessaria ad eius

¹ Nicol, A. ² principent, A. ³ de regibus, bis B. ⁴ quandam, A.
⁵ debet pro det, A.

T. regimen, ac potestas ordinandi tales pastores est unus sibi necessarium ad sui regni gubernaculum, patet quam sacrilega foret pseudocristi sentencia que verbis vel factis sophisticis in hoc suspenderet vel diminueret regiam potestatem. Papa ^{The pope should instruct the kings} ergo debet reges instruere quomodo debent ad honorem dei ^{how to use this power; but if he} et edificationem ecclesie uti huiusmodi potestate; quod si ^{endeavour to usurp it the King} nitatur potestatem illam tam sacram a Deo singulariter datam ^{should treat him as Antichrist.} diripere, rex cum gente sua debet sibi resistere tamquam Matt. xxiv. pessimo anticristo de quo veritas prophetavit Matth. xxiv.
^{24.} Cristus enim secundum deitatem ¹ dedit regi vicario suo illud officium antequam fuit romana ecclesia. Qua ergo auctoritate subtraheret a rege tam dei populum quam eciā populum civilem? Nam aliunde limitatur ad plenum eius officium. Unde ^{2a} conclusio predicta sic consultit quod omnino pro-
¹⁵ videatur de pastoribus privatis ydoneis quorum voces et ^{(ii) Hence my second counsel;} opera pastoralia oves cognoscant practice, et quod pastores ^{Good pastors should be provided, and others, especially foreigners, fearlessly expelled.} specialiter alienigene condicionis contrarie timore excomuni-
²⁰ cacionis postposito ² detrudantur. Tercia conclusio seriose ^{(iii) Thirdly, the King should foster the theological faculty.} consultit quod rex conformiter ad leges ecclesie, quam tenetur in suis legibus ex mandato suo defendere, amplificet et foveat theologicam facultatem. Quomodocunque autem pseudocristus cum membris et tradicionibus suis regarriat, execucio istius sentencie secundum leges dei ac ecclesie substernitur sub pena gravissima regie potestati. Quis, inquam, fugaret lupos ²⁵ et pseudocristos de regno si non potestas regia ad hoc data.

CAPITULUM XI.

TERCIO principaliter arguitur contra dicta de rege. Videtur enim quod officium regis sit pugnare viriliter monarchiam et aliud dominium sibi debitum conquirendo, et cum non sit ^{Third main objection.} maior racio quare una persona foret monarcha tocius habitatis quam quilibet illam potest adquirere, videtur quod quilibet sufficiens per hoc pugnaret cum quolibet resistente ³. Sic enim stabilite ⁴ sunt et perdite quattuor monarchie de quibus

¹ veritatem *pro* deitatem, A. ² postposite, A. ³ resistere *pro* resistente, A. ⁴ stabilitate, A.

Now monarchy has been in many ways approved by God, as well as by natural reason and by philosophy.

For the body politic must have one head; it is a law of nature that two men cannot be in all respects equally fitted for headship, and in isto regimine, nec habilitat natura personam ad finem aliquem nisi que debeat ad finem illum intendere, cum aliter deus et natura sua pro fine aliquo frustratorie ordinaret.

Aristotle thought government by one king the best, and a witness to the unity of God.

Three of the most revered Fathers of the Church testify to the goodness of monarchy.

i. S. Ambrose.

2. S. Augustine.

Dan. 20, et nec eleccione populi nec iure hereditario. Nec Dan. ii. dubium quin monarchia fuit a deo multipliciter approbata; ymmo racio naturalis et philosophorum testimonia hoc convincunt. Oportet enim totum genus humanum vivere politice ut vir unus; et per consequens oportet * unum esse caput vel 50 c. capitaneum per quem alii regulentur. Non enim permittit natura¹ quod duo homines sint eque dispositi quoad omnia aliquem nisi que debeat ad finem illum intendere, cum aliter deus et natura sua pro fine aliquo frustratorie ordinaret.

Unde Aristoteles 30 politicorum dicit quod regalia in qua Aristot. unus principatur est optima policia. Et xii Metaphysice in Pol. Lib. III. fine probat per hoc quod oportet unicum esse deum principem Ibid. Metap.

universi. Sed et tres sancti doctores quos solemnisat ecclesia, scilicet Ambrosius, Augustinus et Gregorius, videntur 15 aludere isti sentencie. Efficacia autem testimonii ipsorum patet in Sexto decretalium in De reliquiis et veneracione Sexti Decretal. Lib. sanctorum, *Gloriosus deus*, ubi, post commendacionem eorum III. Tit. multiplicem, iuncto beato Ieronymo parificat eos quodda-xxii. c. 1. modo² quattuor ewangelistis atque apostolis; festa eorum 20 annuatim * sub duplici ordinantur officio per universas orbis Fol. 172b. ecclesias, in quo facto videtur eorum approbare sentencias. Testimonium igitur istorum videtur valde pregnans fidelibus ecclesie allegandum, cum insuper fundant maiorem partem juris canonici. Primum testimonium captum a beato Am-B. brosio ponitur 23. q. viii. *Convenior*, ubi sanctus recitat Decret. Imperatori licere omnia ipsius esse universa, supple humanitus C. xxiii. Q. viii. c. dominabilia. Unde non contradicit isti allegacioni sed videtur 21. annuere concedendo omnia bona sua esse imperatori subiecta, et per idem omnia que habet legius Romanii imperii. Modi- 30 ficat tamen (ut supra exposui), cum enim Cesar sit servus dei et filius ecclesie non habet aliqua nisi ad usum dei et utilitatem ecclesie limitata, nec licet sibi quicquam consumere nisi in servicio domini capitalis. Secundum testimonium est dictum Augustini positum viii. di. *Quo iure*, ubi dicit quod Decret. D. viii.

¹ nam *pro* natura, A.

² quoddammodo, om. A.

c. 1.

nichil possidetur hic titulo iuris humani nisi auctoritate Imperiali vel regia, ut allegat glossa decreti Ambrosii, et confirmatur ex scriptura approbante romanum imperium in quo oportet Cesarem se habere ad totum imperium sicud regulum¹
 5 vel secularem dominum ad illud super quo habet capitale
 Luke iii. 1. dominium. Unde notant Beda et alii sancti super illo Luce
 3º, Anno xv² Imperii Tiberii Cesaris, quomodo Cristus
 natus est tempore completissime quietissime et convenien-
 tissime monarchie, et illam approbat in futurum tam verbo
 10 quam opere. Quattuor autem tetrarche in terra Christi signi-
 ficant divisionem et destrucionem ex demerito gentis sue.

C. Tercium vero testimonium est dictum beati Gregorii in 3. S. Gregory.

S. Gregory. Registro, libro tercio versus finem, ubi sic loquitur de Mauricio
 Augusto ordinante sacram legem de clericis quod non in-

15 tendant secularibus negotiis. *Ad hoc*, inquit, *potestas super*
 50 d. *omnes homines * prelati dominorum meorum celitus data est*
ut qui bona appetunt adiuventur ut clerum via largius pateat, ut
terrenum regnum celesti regno famuletur. Ecce dominacio
 temporalium principum super omnes conversantes, et per
 20 consequens super clerum suum et omnia bona sua, in tantum
 quod imperator condidit leges sacras pro clero suo, ut recitat

Decret. hic Gregorius de Mauricio. Decretum eciam xxiv. q. iii.

C. xxiv. Q. iii. c. 6. 'De illicita excommunicacione' allegat legem sacram conditam

Corp. Jur. a Iustiniano, et collacione x. caº unico ponitur tercia lex

Civ. Coll. x. sacra condita a Constantino. Non videtur ergo racio quare

The Emperor
should have as
much dominion
now as in the
time of these
saints.

Wyclif. Imperator non haberet hodie tantum dominium, cum tempore
 De Civil. istorum sanctorum hoc approbancium rectius et expedicius

Domin. quam modo ecclesia militavit³. Quantum ad istud dictum

Lib. III. est libro tercio diffuse quomodo occasione peccati introductum

et post lapsum tempore utriusque testamenti illi qui vixerunt

perfeccius illud dominium abimerunt. Nam vinculum cari-

The bond of
charity is the
best help, but
for frail humanity

tatis, subducto timore servili, est liga optima qua homines

35 se iuvarent. Sed supposita inobedientia et contrarietate

¹ regulum emend. Edd. pro regulam, A, B.

² xv, A; 5º, B.

³ militavit ecclesia quam modo, ord. inv. B.

secular lords are necessary, whose office is to restore concord, and for this end alone may they fight.

humani generis est necessarium et ordinatum a deo quod sint domini seculares, quorum omnium principale officium est reducere partes humani generis ad concordiam et amorem, et per consequens nunquam bellarent nisi gratia huius finis.

Unde Augustinus epistula 32 ad Bonifacium, docens quomodo Augustine,
debemus omnes unum caput recognoscere Cristum tanquam Ep. xxxii.
unum corpus per spiritum viventem, *Non est*, inquit, *parti- D.*
ceps divine caritatis qui hostis est unitatis. Secte autem intro-
ducte in ecclesiam de quibus locuntur apostoli¹ Galla v. et ii^a.² Pe. Gal. v. 20.
secundo, licet prosint per accidens, tamen multum perturbant² Pet. ii. 1.
ecclesiam cum seminant in ea dissensiones et divisiones caritati.

Yet offences must come.

The King then may fight for the honour of Christ and profit of men and the Church, but not otherwise.

Conquest is in general wrong.

It maybe allowed by God, as to the Israelites; but this does not justify the conquests of the Four Monarchies.

The assumption of a general state of conquest-seeking is a false one.

* Necesse est tamen ut ista scola anticristi veniat, ut patet Fol. 173 a.
Matth. xviii. et ii^a. Tess. 20. Conceditur igitur quod licet Matt. xviii.
regi pugnare in causa ecclesie contra infideles in³ inten-⁷.
cione⁴ honorificandi Cristum, proficiendi ecclesie eciam homi-³:
nibus quos expugnat⁵, et aliter non licet. Illud autem
officium est omnino alienum a ministerio sacerdotis. De
conquestu dictum est quod est omnino illicitus nisi cum
dictis circumstanciis et ex mandato domini, sicut filii Israel
conquisierunt per ducatum Iosue terram patribus figuraliter 20

reppromissam. Et patet quod differencia est in persona et
populo, quem deus ad illud elegerit, et quicunque inten-
derit excusare conquestus monarchie quadruplicis a peccato
in vanum nititur mare in ethera collocare. Deus tamen
ordinavit in eis totum naturale et licitum ad purgamentum 25
ecclesie. Hoc autem in monachiis fuit a deo⁶ approbatum.

Et quantum ad raciones adductas patet primo, quod falsum assumitur, cum multe partes humani^{*} generis vivunt ex-^{51 a.}
proprietarie, ut patet tempore beati Ieremie de Recabitis, Jer. xxxv.
tempore Allexandri de Bragmanis, et ante legem datam ac^{2.}³⁰
post de plus religioso populo, dimissa civilitate statum⁷
innocencie exemplante, quam vitam Cristus in se et suis
apostolis approbavit, et eius successionem in filiis eius

¹ loquitur apostolus, B. ² I^a Pe., A. ³ in, om. B. ⁴ con-
tentione, A. ⁵ expugnant, A, B; expugnat, corr. Edd. ⁶ domino
pro Dco, B. ⁷ statu, A.

carissimis ordinavit. Conceditur igitur, cum totum genu^s Since the human race is a whole, humanum sit quodammodo¹ totum, oportet ipsum tendere² it must strive for ad quandam tam extrinsecam quam intrinsecam unitatem.

Unitas extrinseca et tocius universitatis create est ipse deus, External unity we have in God, 5 in quem ut genus humanum feratur felicite perpetua tota the single end of our pilgrimage. illa³ peregrinacio orditur. Sed et genus humanum habet Internal unity we have (i) in our triplicem finem intrinsecum. Primus est species humana single species; gracia cuius est quotlibet eius individuum ordinatum; secundus finis et medius est media persona in trinitate scilicet Verbum headship of Christ.

10 domini incarnatum, quod est caput tocius humani generis et

nature angelice, cum sit optimus homo possibilis docens efficacissime quo medio⁴ beatitudinem adquiremus, ut patet

in lege ewangelii; sed tertio, propinquius proposito, con-

ceditur quod continue in humano genere viante est unum

15 caput vel capitaneus per quem oportet residuum regulari,

qui est totum genus capitaneorum quibus deus ad hoc excellenter dona sua distribuit. Sed non oportet continue

esse unam personam simplicem⁵ ante eleccionem vel auctori-

tatem humanam ad hoc a domino ordinatam. In civitate

20 autem autorisat ad hoc humana eleccio, sed non in priori

regimine ewangelico vel divino. Deus enim prefecit talem;

licet mundo absconde, qui sine superbia et strepitu ver-

borum aut maioritatis contencione plus prodest ecclesie. Sed

limitate loquendo de comunitate politica videtur mihi quod

25 racio dictat ut ipsi faciant sibi caput, nedum unum genus

capitaneorum in religione politica, sed quod quilibet populus

appropriet sibi simplex caput, ut nos Angli habemus unum

regem benedictum, cui secundum doctrinam ewangelii de-

tectam xxxiii. ca^o debemus inpendere obsequium seculare.

30 Et ita est de regnis aliis maioribus sive minoribus, eciam

usque ad imperium. Sed quantum ad testimonium trium

sanctorum doctorum plane convincitur quod tempore eorum

fuit romanum imperium expediens atque legitimum, et sic

esset modo rationale esse si racio non obstaret. Sed triplex

(iii) On the continual presence in the human race of the single captain, i.e. the genus captain, divinely endowed.

But this genus need not be represented in any single person.

In the political community reason declares that each people should make their own head, as we in England have our King.

In the time of the Fathers the Roman Empire was expedient and lawful, but there are three reasons for its

¹ quoddam *pro* quodammodo, B. ² intendere, B. ³ ista *pro* illa, B.

⁴ medie, A. ⁵ simplicem, om. A.

authority not extending to England.¹ figuratur¹ racio quare Anglia cum ceteris regnis racionis consimilis descendunt a romano imperio; prima quia non vivit imperialiter, sicut debet. Ideo Anglia non debet false obedire sibi tanquam imperio, stulte siquidem et iniuste contra religionem quam Cristus instituit dotavit suum episcopum,⁵ et post permisit recorditer clerum puerum et * effeminatum² Fol. 173 b. iuxta vaticinium Ysaie usurpare super ipsum dominium. Quod regnum ergo sufficiens ad resistendum foret subiectum imperio tam misera*biliter captivato? Secunda causa est quia 51 b. imperator nedum³ permittit suos satrapas spoliare proprium F. et peculiare eius dominium, de quo oportet eum non obstante donacione quacunque habere capitale dominium, sed et permittit lupos suos ebulire ad insulas et terras exteris bona et personas simulacione maxime proditoria rapiendo. Quis igitur potens et dampnum considerans non resisteret tali 15 imperio, cum loco regiminis imperialis succedit consensus Inconsistency of rapine infernal? Unde videtur nostris quod papa sit nimis the pope's attitude to the Civil acceptor personarum, excommunicari mandans eos qui legunt Law in France and England. vel audiunt civilia iura Parisius, et in Anglia ubi foret pocior racio prohibendi auctorisat vel consentit episcopis qui eius 20 audicionem licenciant et adaugent. Sed cum principium fidei sit quod precise⁴ de tanto quis excommunicatur de quanto est inobediens racioni, manifestum est quod sicut Parisius excommunicantur clerici de patrimonio viventes audientes iura civilia, sic excommunicantur in Anglia aput 25 deum. Et sic oportet dicere quod vel in Francia civili excommunicantur iniuste, vel quod episcopi Anglie approbantes excommunicatos de facto se ipsos et regnum intoxican. In tales perplexitates involvuntur per leges irreligiosi sacerdotis cesarei. Quomodo ergo faveremus suo G. 3. England is too remote from the seat of Empire. dominio hoc agenti? Tercia causa magis politica est ista: dominium super regna non est legitimum nisi propter regimen correspondens, sed insule, cuiusmodi est Anglia, propter difficultem distanciam a regnis mediterraneis non sunt de facili

¹ signatur, B. ² effeminati, A. ³ corr. Edd. pro nondum, A, B.
⁴ praecipue pro praecise, B.

capaces talis imperialis regiminis. Ideo non est conveniens ut aliarum terrarum earum subieccio, et specialiter si petunt exacciones rigidas sine hoc quod dominativam faciant If the Empire gave us the benefit of good rule then indeed we should owe our subjection.
 5 mine, debent predicte insule proporcionaliter obedire¹, et sic membra aggregati imperatoris sibi ipsis obedire reciproce, et contra ecclesiam malignancium mutuo se iuvare. Nam quamdui manet civilitas sublunaris et clerus sic aspirat ad² terrenum dominium necesse est de terrenis dominis esse
 10 unum imperatorem aggregatum ad refrenandum anticristinum dolum quemlibet cum suo fideli adiutorio per suum regimen. Nec sine destruccióne vel saltem mitigacione huius simulate We now see fulfilled Daniel's prophecy on the state of the Church.
 malicie stabit regnum. Unde apparet considerantibus cursum scripture et statum ecclesie de imperio et regnis ceteris quod
 15 per inmixcionem luciferine et anticristine heresis usurpare a sacerdotibus multum perturbantur, quod videtur cuidam Dan. ii. 40. doctori prophetatum Dan. 2°. Ipse enim vir desideriorum
 51 c. * prophetavit expressius de statu ecclesie. Unde prophetans de quatuor³ monarchiis in statua Nabuchodonosor (ostenset scilicet Assiriorum, Medorum, Grecorum, et Romanorum) sic loquitur de nostro romano imperio: *Et regnum quartum erit velut ferrum: quomodo ferrum comminuit omnia et domat sic comminuet et convertet⁴ omnia hec. Porro quia vidisti pedum et digitorum testeam partem figuli et partem ferream, regnum 25 divisum erit, quod tamen de plantario ferri orietur⁵, secundum quod vidisti ferrum mixtum ex luto et teste⁶ et digittos pedum ex parte ferreos et ex parte fictiles, ex parte regnum erit solidum, et ex parte contritum. Quod autem vidisti ferrum mixtum teste ex luto, commiscebuntur quidem humano semine; 30 sed non adhreibunt sibi, sicut ferrum misceri non potest cum testa. In diebus autem regnorum illorum⁷, suscitabit Deus celi regnum quod in eternum non dissipabitur, et regnum eius alteri populo non tradetur; comminuet et consumet universa regna*

¹ Verba: et sic . . . ipsis obedire, om. A. ² at, A, B; ad, corr. Edd.

³ quatuor, om. A. ⁴ convertet, A, B; al. man. teret, B. ⁵ orientur, A.

⁶ testa, B. ⁷ istorum, B.

*hec; et ipsum * stabit in eternum. Quod vidisti quod de monte* Fol. 174 a.
abscisus est lapis sine manibus et conminuit testam et ferrum et
es et argentum et aurum. Deus magnus ostendit¹ regi que
ventura sunt postea; et verum est sompnium et fidelis inter-

First point of the prophecy.
The fourth race is the Roman, and we are included in what follows.

pretatio eius. Ex isto textu notat doctor predictus quod 5
quartum regnum ferreum significat² romanum Imperium. Nec
huic interpretationi audivi aliquos dissentire. Ipsum autem
imperium includit ut partes totam civitatem nostre habit-
abilis a tempore quo Romani vicerunt Grecos usque ad diem
Iudicii; in quo regno oportet, instar ferri quod terram con- 10
terit et se ipsum consumit, quod surgat gens contra gentem et

Application of the prophecy to the present times of war and avarice.

regnum adversus regnum, sicut prophetat Veritas [Matt.] xxiii. Matt. xxiv.

Unde sicut ferrum est omnium istorum quattuor metallorum 7.

durissimum, in artificio copiosius, ac eciā plus abiectum,
sic in tempore illius imperii³ sunt homines plus avari; et 15
quantum ad artificium ferri specialiter in genere armorum,
plus quam in⁴ antiquis temporibus hodie curiosi et minus 1.
religiose plus preliorum opinionibus innitentes, ut predixit
Cristus Math. 24. Audituri, inquit, estis prelia et opinione Matt. xxiv.
preliorum. 6. *Et tota ista dissensio oritur propter terram.* 20

The division of the Empire is caused by the desire of the clergy for secular power.

Secundo notat doctor causam divisionis huius imperii, ex
hoc quod clerū eius aspirat et irreligiose amplectitur seculare
dominium; quod in textu prophete multipliciter est notatum:
primo in hoc, quod dicit digitos huius pedis esse partim
testeos et partim ferreos, quod significat⁵ partem romani 25
imperii divisam, ut articuli pedum ex variacione affectuum.
Pes enim significat affectum, et eius articuli significant
*eius varietatem communiter in scriptura. ** (Patet Ioh. 13 de 51 d.
locione pedum apostolorum facta per Cristum.) Articuli John xiii.
autem ferrei significant affecções secularium dominorum 30
qui nolunt subesse imperio, et articuli lutei per artem⁶ figuli
indurati significat⁷ volubilem affectum cleri circa seculare
dominium ad modum loquendi prophete Ierem. 18, ubi⁸ Jer. xviii. 3.

The Emperor answers to the

* autem pro ostendit, A. ² signat, A. ³ impii pro imperii, A. ⁴ in, om.

A. ⁵ signat, A. ⁶ partem pro per artem, A. ⁷ signat, A. ⁸ ut pro ubi, B.

enter Imperator tanquam plasmator secte nove constituendo ^{potter who turns}
fundavit ecclesiam super bonis fortune. Ideo textus dicit
quod divisio quarti regni sicut articuli teste de plantario ferri
orientur, cum notum sit dotacionem istam originari de
5 brachio seculari. Et sicud figulus per ignem exsiccat, fragi- ^{The clergy are}
litat, et sonorat materiam luteam, sic dotator superbire ¹ facit ^{deficient in}
deficiente humore gracie clerum qui per ² ante humiliter ^{grace, as the}
cedebat tactui persequentis; et sic per ignem superbie, que ^{dried clay in}
semper ascendit, clerus factus est fragillis et contencione ^{moisture. They}
10 sonorus ³, non recolens quomodo primus plantator hominis ^{are dried by the}
fire of pride.

Matt. xii. Iesus ⁴ noster habet testimonium de spiritu sancto Matth. 12
19. sub hiis verbis: *Non contendet necque clamabit neque aliquis in*
platea audiet vocem eius. Nec dubium quin ignis superbie
excecat reges terre ad magnificandum sic seculariter clerum
15 suum. Sed non wlt esse, cum racio cleri et racio civilis
dominii contradicit. Ideo dicit textus prophete *comiscebuntur*
quidem humano semine; sed non cohrebunt sibi sicut ferrum
misceri non potest teste. Nam caro et sanguis revelarunt hec
fieri et non semen spirituale quod est verbum Dei: et hinc
20 procedunt in generacione cleri carnales filii ex sanguinibus
secundum voluntatem carnis et viri, et non ex deo tanquam
filii eius adoptivi. Quomodo itaque stabit regnum quod in

K. articulos tam dissonos est divisum? Tercio notat doctor ex ^{Third point in}
textu prophete quomodo *lapis quem vidit rex abscisus de* ^{the prophecy.}
1 Cor. x. 4. *monte sine manibus*, ut dicit apostolus I^a Cor. x⁰, *erat Cristus* ^{The stone cut out}
^{qui est lapis fundamentalis}⁵ ^{of the mountain} domus ecclesie, et factus in caput ^{without hands,}
Fol. 174 b. an*guli connectit et unit duos parietes ex gentibus et Iudeis. ^{is Christ, the}
Is. ii. 2. ^{corner.}

1 Pet. ii. 8. Ipse autem secundum vocem beati Petri prima canonica 20 ^{'The stone of}
^{ca^o est lapis offensionis et petra scandali} hiis qui contra legem ^{stumbling'} to
30 suam recalcarant. Hic lapis crevit in montem magnum,
Is. ii. 2. quia Yesa 2° scribitur: *Erit in novissimis diebus preparatus* ^{those who kick}
mons Domini in vertice⁶ moncium, et elevabitur super colles; ^{against His law.}
et fluent ad eum omnes gentes. Hic lapis percutit et conminuit

Is. ii. 4. ista regna, quia Yes. 2° dicitur quod in diebus eius debent

¹ superbie, A. ² per, om. B. ³ sonorus, A. ⁴ et sic *pro*
Jesus, A. ⁵ fundabilis, B. ⁶ verticem, A.

conflare gladios suos in vomeres et lanceas suas in falces.
 Nec dubium quin in diebus istorum regnorum, quia anno xv^o
 imperii Tiberii Cesaris Cristus * fuerat incarnatus, ut patet 52 a.
 Luce iii^o. Tempore autem regum priorum descendit semin- Luke iii. 1.
 aliter in Abraham et ceteris patriarchis. Nec dubium quin 5
 destruet omnem civilitatem et seculare dominium, quia in die
 Iudicii secundum apostolum Roman. xv cessabit omnis Rom. xv.
 exaccio, et psalmo 2^o¹ alloquitur dominus illum montem: Ps. ii. 8, 9.
*Postula a me et dabo tibi gentes hereditatem et possessionem tuam
 terminos terre. Reges eos in virga ferrea et tanquam vas 10
 figuli confringes eos.* Notum quidem est ex ewangelio quod
 Christus ² regnum seculare in persona sua renuit, suis apos-
 tolis interdixit, et ad tempus in religione ³ sua in inferior-
 ibus approbat. Ideo, ut dicit propheta, regnum Cristi, L.
 quod sepe in ewangelio vocatur regnum celorum, in eternum 15
 non dissipabitur, cum Luce i^o⁴ testatur angelus quod *regni* Luke i. 33.
eius non erit finis. Dominum enim quod filii dei habent et
 appetunt hic in via manebit perpetue post diem iudicii.
 Quod quidem dominium oportet omnem secularem dominum
 habere ad rectificandum suum civile dominium, et pure in 20
 mortis articulo; quia regnum illud, ut dicit propheta, *alteri
 populo non tradetur.* Narratur autem quod Cristus comen-
 det ⁵ hec quinque dominia secundum ordinem eversum illi
 ordini quo succedunt, quia in processu temporis plus declin-
 ando a vita innocencie plus declinant ad conversacionem 25
 terrestrem. Ideo oportet quod destruccio incipiat a domina-
 cione testea cum sit minus fundabilis et amplius monstruosa.
 Quamvis autem prius destructure sunt tres monarchie, priores
 tamen modi dominandi in religiosioribus remanserunt.
 Istam autem sentenciam testantur sancti doctores, nec vidi 30
 doctorem alium latinum vel hebreum qui signancius et
 particulatim secundum seriem verborum exponit hunc textum
 propheticum. Ad sensum tamen eius doctores nostri debent
 intendere cum fuit miraculosum et valde nobile fidei sacra-

He will destroy
all civil and
secular distinc-
tions of power.

His kingdom
shall have no
end.

That kingdom
should be the
model of all
earthly ones.

The order of the
five kingdoms
represents a
steady deteriora-
tion.

This the true
sense of the
prophecy.

¹ 2°, om. A. ² Christus, om. A. ³ regione, A. ⁴ x^o, A; 1°, B.
 comineret, A; comedet, B.

mentum. Racio itaque scripture concordie et eventus ecclesie edisserunt istum sensum; vel, si non, quererem ab adversario ponderante singula verba huius textus divini quam expositionem elicit magis rectam, quia certum est

5 quod iste est sensus catholicus et pertinens statui et emend-

acioni ecclesie. Unde inter alia signa profundioris heresis It is a sign of the
utter heresy of
et defectus spei in prescritis est quod clerici remurmuret the clergy that
contra detegentes sensum scripture iuxta quem sensum they murmur
vitam suam vicioram corrigenter, ut ostendit Bernhardus in against anyone
10 quodam sermone et ponitur x^o feorum¹. *Cum, inquit, nemo* the sense of
Scripture to their reproof.

scit an amore vel odio dignus sit, spei fiducia cum bona conscientia ex rectis operibus et firmo sancto proposito consolatur.

52 b. Unde data sunt quedam signa et manifesta salutis iudicia per
que indubitabile sit eum esse * de numero salvandorum, in

15 quo hec signa permanserunt. Maximum autem signum

John viii. confidencie electorum est illud verbum Domini Ioh. 8, *Qui*

47. *ex deo est verba dei audit.* Nonnullos enim sic plerumque

Fol. 175 a. audientes invenies ac si nichil ad eos per*tineant² que To hear the word
of God willingly
is a sign of salvation.

dicuntur non intrare cor suum, nec mores suos discutere, nec

20 cogitare ne forte quod audiunt dictum sit propter eos a deo,

qui verbum suum vivum disseminat; quin pocius, si mani-

feste contra via illa processerit quibus se senciunt obligatos,

vel dissimulant et avertunt oculos cordis sui, aut qualibet

adinvicione palient peccati miseri que fecerunt, vel, quod

25 pessimum est, contra seminantes verba scripture eciam

generalia in rabiem pervertuntur. In hiis, inquit, signa

salutis non video. Magis autem vereor quod, sicut illi in

quibus sunt signa opposita que habent maxima salutis

iudicia, sic isti propterea non audiunt quia ex deo non sunt.

30 Quot, inquam, sunt hodie qui verbum scripture non atten-

dunt sed seculi, et nedum tanquam desides ipsum non audi-

unt vel locuntur sed eos qui ipsum seminant expungnant

sophistice vel cautelis subdolis persecuntur? Et signum ac

causa omnium istorum in hoc ostenditur quod lex Dei

35 tantum contempnit et leges seculares a deo approbantur.

¹ feorum? *lege sermonum, Edd.* ² pertineat, A.

Those who will
not hear it make
us fear they are
not of God.

To prefer the law of Cæsar to the law of God is to prefer Cæsar to God.

Nam cum subditus proporcionaliter diligit regem ut diligit sua postponitur ac lex Cesaris et alia secularis affectuose preponitur. Deus enim non foret rex si non subasset sibi lex. Tolle, inquam, legem nature et tollitur quedam crea- 5 tura, et per consequens regnum dei. Unde evidens est quod homines tam inordinate amantes legem cesaream, non ipsum vel legem suam vere amant sed odiunt, et in hoc false amant deum superbie et terrena. Nam scriptura sacra, que est lex dei, excellenter deberet a secularibus literis vel lege hominum, 10 ut ostendit Crisostomus in imperfecto Omelia xlili. *Quocies, Chrysos-*
inquit, leguntur nobis in ecclesiis verba et acta apostolorum et Imperf.
prophetarum, ipsi missi ad nos¹ locuntur formantes in nobis² Hom. [?]
Cristum, quos heretici dum negligunt et male interpretantur
occidunt et lapidant. Dum, inquit, credemus in Cristum, 15
Cristum generamus et formamus in nobis, ut dicit Apostolus
*they slew Christ: ad³ Gal. iv⁴ *Filioli mei, quos iterum parturio, donec form-**
etur Cristus in vobis. Consequenter quando fidem perdimus,
Cristum in nobis occidimus, sicut⁵ et prophete apud hereticos
occiduntur. Quando enim fidem et veritatem verborum 20
eorum prava interpretacione subvertunt, prophetas et apo-
*stolos occidunt in se. Verbi enim sanguis veritas est ** que 52 c.
vivificat ipsum verbum. Omne autem verbum quod non o.
habet in se veritatem Dei⁶ mortuum est, ut corpus exsangue.
Propterea omnia verba divina, quamvis rustica sint, quoniam⁷ 25
intus in sensibus suis habent positam veritatem dei quasi
sanguinem venis inclusum, ideo vivificant audientem Chris-
*tum⁸, ut testatur Petrus ad Cristum dicens *quo ibimus? verba John vi. 68.**
vite habes. Omnia autem verba secularia non habent in se
veritatem dei, propterea audientem non salvant. Secundum 30
heretics are as though they stoned the prophets and Apostles sent to them.
hec iam intelligo quomodo heretici occidunt et lapidant
prophetas et apostolos missos ad se. Quocies enim⁹ verita-
tem¹⁰ verborum eorum gladio maligni spiritus et verbi per-

¹ vos. ² vobis, A. ³ ad, om. A. ⁴ vi⁹, A, B. ⁵ sic pro
 sicut, B. ⁶ Dei, om. A. ⁷ quam pro quoniam, A. ⁸ Christum,
 om. A. ⁹ enim, om. A. ¹⁰ virtutem pro veritatem, A.

versi corrumpunt et effundunt in terram, occidunt prophetas et apostolos et sanguinem verborum eorum, id est veritatem, effundunt in terram. Et quocies aliud intelligentes in verbis prophetarum et apostolorum et aliud persecuntur in populo, 5 blasfemias suas ut lapides quosdam iactant super apostolos et prophetas. Et si notemus omnia, prelatorum Ecclesie et nomine clericorum, qui¹ omittendo et committendo diminuant lacerant vel corrumpunt fidem scripture, invenirentur hodie multi heretici prophetas et apostolos occidentes, et precipue 10 illi qui varie distrahunt eos qui intenderent theologie facul-
Fol. 175 b. tati. Et * propter hoc quod ecclesia hereticorum que olim lapidavit prophetas atque apostolos vivit hodie persequens²
 Matt. xxiii. eos in suis filiis, ideo, dicit Cristus, Matth. 23, ut notat 34 beatus Crisostomus, tam de presenti quam de futuro, sacer-
 15 dotibus phariseis et scribis, *Ecce ego mitto ad vos sapientes et scribas; et ex illis occidetis.* Et hec est causa tocius scis-
 matis ecclesie quod homines nimis intendunt tradicionibus propriis propter lucrum, et diminuant vel persecuntur eos qui³ laborant in theologica facultate. Hec enim racio quare sunt theologia.
 20 homines se ipsos amantes, bona comunia et celestia deser-
 Chrysos- entes. Unde Crisostomus, omelia i^a operis imperfecti, (ex-
 tom, Hom. Matt. i. 6. ponens ad sensum mysticum Math. 10) *Davit autem genuit Salomon[em] ex ea que fuit Uriel. Salomon autem³ genuit Roboam,*) notat primo quomodo David, cum esset letus in 25 excelsa suo solario, cupierat⁴ Betsabee, et habuit eam cum adhuc esset in coniugio viri alterius, nedum potest significare tropologice casum hominis propter ocium et altitudinem dignitatis, verum⁵ eciam allegorice signat Cristum, qui cum letus esset in divinitate sua, in nobili residens quietus in celo 30 suo altissimo, vidi ecclesiam gencium sponsam diaboli a sordibus peccati per actus bonos de genere se lavantem, et post imperfecto diabolo in arte propria cum ecclesia gencium traxit coniugium. Generaliter⁶ autem⁷ prius operatur in

There are many such now, especially those who oppose the study of theology.

The cause of the whole schism of the Church is the preference of the traditions of men to the study of theology.

S. Chrysostom on Matt. i. 6, finds in it the mystical interpretation of David's union with Bathsheba, a type of Christ's dealings with the Church.

¹ que *pro* qui, A. ² persequentes, A. ³ aut *pro* autem.
⁴ cupiebat, A. ⁵ Velud *pro* verum, A. ⁶ generalitatis, B.
⁷ aut *pro* autem, A.

animas¹ antequam desponsetur, ut patet de Cornelio et sic de diabolo. Et quamvis David noster septem uxores habuit Q. ex quibus filios procreavit, ut prophetatur Yesaias iiiii Appre- Is. iv. 1. hendent septem mulieres virum unum, tamen ex Betsabee, que

Solomon a type of the peace resulting from this union. interpretatur filia potentis, genuit Salomonem, qui interpre- 5 tatur rex pacificus, quia gentibus undique pacificis in fide ecclesie tributa spiritualia ac ministeria Cristus ab eis accepit, ac templum spirituale pro quibusunque fugitivis constituit. Cum autem corpus mysticum Cristi dici poterit ipse Cristus, tam Salomon quam filius eius Roboam, qui interpretatur 10 multitudine populi, dici poterit Cristus quia eius ecclesia. Sed cum multitudine sit mater seductionis, paucitas autem disci- Chrysost. pline magistra, figuratur quomodo ecclesia in paucis viguit, loc. cit. et in sacerdotum ac populi multitudine quo ad religionem

Solomon's old age significant of the falling off of the Church. Cristi decrevit. *Nam sicud tempore senectutis Salomonis 15 peccantis excitavit dominus satan contra eum, et detrun- cavit modicam partem regni, sic prope finem partis ecclesie viventis exproprietarie abscisa est in parte a clero religio-*

Rehoboam's re- jection of the older counsellors a type of our re- jection of primitive truth. cristiana. Et sicut tempore Roboam abientis consilium Ibid. seniorum et sequentis consilia iuvenum coetaneorum suorum, 1 Kings xiii. 13. ad plenum concisum est regnum ita ut decem tribubus 20

proprium regem sibi facientibus due tantum² tribus reman- serunt cum Roboam, sic populus cristianus in primis quidem R. bene agens prosperatus est ut Salomon, sed procedenti tempore cum cepisset amare carnem et propria quasi filiam 25 Pharaonis, suscitavit diabolus contra ecclesiam spiritum scis- matis et sic in novissimo tempore populi cristiani, quasi in

The schism in Israel a type of the schism of the Church. tempore Roboam, abundante iniestate, refrigercente caritate, plenus concussus est populus cristianus, ita ut maxima pars cristianorum dividatur in hereses, faciens sibi proprios episcopos 30 quasi proprios reges, et vix paucissimi cristiani remanebunt in ecclesia sub Christo. Cuius causa est quia episcopi, relinquentes consilia seniorum apostolorum et prophetarum secundum quod consiliati sunt episcopos conversari debere et episcopatum suum tractare, secuntur consilia coetaneorum suorum *, id Fol. 176 a.

¹ amicis pro animas, A.

² tamen pro tantum, A.

est iuvenum consulencium episcopum dominum et divitem fieri, hospitalitatem et timorem non habere, non attendentes

Luke xii.
45. quod dominus dicit: *Si ceperit dispensator dicere: Dominus meus moram facit; et ceperit castigare pueros ac ancillas, et manducare ac bibere cum ebriis; veniet etenim dominus, in die qua nescit, et hora qua ignorat, et dividet eum.* Item non

1 Pet. v. 3. attendentes quod precepit Petrus, *non dominantes*, sed quasi
8.

1 Tim. vi. episcopatum tenentes. Item Paulus, *Novitates vocum devita,*
20. *generant enim lites*, et sermo eorum quasi serpens serpit.

2 Tim. ii. 23. Episcopi enim non attendunt ad doctrinam quam¹ apostolus
2 Tim. i. docuit episcopum Thimotheum, formam habere *sanorum*

13. *verborum que a me audisti* *, sed novas leges cesareae et
53 a. episcoporum dominancium attendunt, et quomodo accucius

anathemate ferient², quasi serpentes³, dicentes⁴ implicite,
15 tanquam Roboam, quod minimus digitus⁵ eorum prevaleat

dorso Salomonis nostri. Ipse cecidit subditos flagellis, sed
eius vicarii Roboanite cedent eos scorpionibus, ut notatur 3

1 Kings xii. Regum 12. Mille tradiciones blasfemas simulant quibus
14. super Iesum nostrum implicite se extollunt. Oportet ergo

20 secundum fidem scripture et sanctos doctores quod ad paci- For the pacifica-
ficandum ecclesiam deprimatur ista pseudocristi superbia,
cum iniciat omne malum ecclesie cristiane. Unde Veritas

Matt. xxiv. Matth. 24⁰ predicens tribulacionem futuram ecclesie sic
5. orditur: *Multi venient in nomine meo dicentes quia ego sum*

25 *Cristus; et multos seducent.* Et vocat eos posterius pseudocristianos⁶.

Nec est facile fingere hos pseudochristianos qui veniunt in nomine Cristi et seducent populum nisi

prepositos in clero mencientes se habere a Cristo ad faci- endum quicquid fecerint vel blasphemaverint potestatem.

Confirmatur ex ratione fidei qua credimus quod deus Christ assigned
ordinavit modicam mensuram civilis dominii quam voluit a moderate civil
servis suis⁷ inferioribus, ut dominis secularibus, dispergiri, lordship to the
toto clero suo vivente exproprietarie instar Cristi et aposto- secular lords,
supported by a life of poverty

For the pacification of the Church, this pride of the false-Christ must be lowered.

T.

Confirmatur ex ratione fidei qua credimus quod deus Christ assigned
ordinavit modicam mensuram civilis dominii quam voluit a moderate civil
servis suis⁷ inferioribus, ut dominis secularibus, dispergiri, lordship to the
toto clero suo vivente exproprietarie instar Cristi et aposto- secular lords,
supported by a life of poverty

¹ qua, A. ² ferrent, A. ³ serpens, B. ⁴ dominantes *pro*
dicentes, A. ⁵ est *post* digitus add. A. ⁶ Verba: Nec est...
pseudochristianos, om. A. ⁷ suis, om. A.

bodily alms to be repaid by spiritual ones. lorum de corporalibus elemosinis secularium, quos ipsi e contra spiritualibus elemosinis procurent¹. Cum ergo ordo domini diabolice perversus fuerit, non mirum si seculares, tam multipliciter seducti, inordinate circumpalitant, et inducatur in toto corpore ecclesie discrasia. Ubi enim regnum 5 cleri non foret de hoc mundo cuicunque civili dominio consentaneum instar Cristi, est e contra de hoc mundo profundissime, directe contrarium dominis secularium dominorum. Ubi eciam foret² cleri maior obediencia ad seculares dominos quam e contra pervertuntur, statuentes porisma 10 luciferi quod ex magnitudine sue auctoritatis atque potencie nulli obedire debeant, ut domini. Ubi eciam ministrarent humiliter omni genere servicii, et specialiter in fructuoso semine verbi dei, dicunt implicite, quod dignitati status eorum et gestui conversacionis magnifice repugnat³ eos 15 occupatos circa talia taliter ministrare. Oportet ergo tam v.

Theologians with a proper fear of God would preserve the Church from such evils. contraria in visceribus tam parve ecclesie repugnare, et tam contraria tam sese quam altrinsecus sacrilege spoliare. Theologus ergo in quo foret filialis timor domini detegeret animose causam huius persecucionis et tribulacionis matris ecclesie 20 ne incidat in prevaricationem primi⁴ mandati secunde tabule.

Cum enim dominus dominorum tam care diligit sponsam suam ecclesiam, patet quod non efficacius acquireretur a 53 b. fidelibus amor sponsi. Et si dicatur quod amor sancte matris ecclesie stat in sanctorum⁵ dotacione et⁶ seculari privilegatione, sicud pueri effeminati cleri prepositi contestantur, dicitur quod febricitans non est bonus iudex in esilibibus cernentibus congruenciam sui regiminis, sed oportet credere

If it is said that the love to the Church is displayed in its endowments, then we must reply that the judgment of one in a fever as to his diet is not to be followed. verbis et vite in Christo et suis apostolis, quos oportet credere fuisse viros sanissimos, regimen tocius ecclesie ex summa Fol. 176 b. sapiencia ordinantes. Et iuxta hanc fidem filii dei oportet dei adiutores esse, securius operantes. Quamvis enim debemus inimicos diligere, eciam membra diaboli, tamen illud debemus constanter exequi propter amorem Christi et sue ecclesie.

We must follow Christ and His Apostles.

¹ procurerent, B. ² fieret pro foret, B. ³ repugnatos, A. ⁴ patrimi, A. ⁵ stercorum pro sanctorum, B. ⁶ in pro et, A.

CAPITULUM XII.

Et cum guerre et pugne sint licite ac meritorie, ut docetur clare, quomodo et quare seculare brachium dominare debeat vel pugnare? Quantum ad illud sepe dixi quod licet pugnare et guerrare¹ propter caritatem habendam ad deum et proximum eciā debellandum, et aliter non. Unde cum in clero sit tanta ignorancia legis dei, tam candens cupiditas honoris seculi et secularis dominii, consulendum videtur dominos quod non credant clero suo, qui sic eos hortatur et nude consultit ad pugnandum: sed opera perfectorum aspirant, qui ex fide scripture et spe maioris premii gaudenter paciuntur iniurias. Conceditur tamen quod licet pugnare cum circumstanciis suprapositis, sicut et licet regi desiderare tantum de temporali dominio quantum sufficit seculariter regere conformiter legi Cristi. Quod videtur multis se non posse extendere ad totam istam habitabilem propter multa; pri: o, quia distanca terre maris moncium et deserta impedit gubernacionem politicam que debet esse sensibilis; secundo, quia diversitas lingwarum et morum ex superbia non patitur subiectionem huius [modi] permanenter; et tercio, quia cum oportet dominacionem huius [modi] dicere altrinsecus violenciam non potest attingere ad comunicacionem naturalem cui non repugnat localis distanca, sed deficiente obediencia in subiectis et regimine imperiali in regibus oportet quod terrenum imperium dissolvatur. Et confirmacio huius est de istis quattuor monarchiis que paulatice debilitate sunt et consumpte in brevi tempore, quia nullum sit violentum eternum, nec aliquis monarcharum istorum potuit ad integrum monarchiam habitabilis nostre attingere. Et si queratur quid foret optimum, dico quod optimum regimen humani generis foret quod servaret ex integro statum innocencie cum exaccione deposita. Sic enim deus instituit regimen humani generis et perficietur post diem iudicii.

¹ regnare *pro guerrare*, A.

Since fighting is lawful and meritorious, how and for what should the secular arm do battle?

Wars waged for the love of God are right, and no others.

The voice of an ignorant avaricious and ambitious clergy is not to be trusted on this point.

Yet a King may lawfully desire so much temporal dominion as will suffice for a rule in conformity with Christ's law.

Universal Dominion, why impossible.

¹. Because of distance.

². Because of difference of language and manners.

³. Because difficult to control and govern.

The destruction of the four monarchies a proof of this.

The best form of government would preserve the state of innocence and lay aside all execution

But in our present state of imperfection a King may extend his jurisdiction over a kingdom large enough to suffice his means. Supposito autem peccato viancium et ruditate plebis racionis expertis est melius pro nunc ecclesie quod sint reges extenderentes iurisdictionem suam * ad tantum regnum quantum 53 c. sufficient modo suo. Unde videtur mihi, cum rex debet per se regnum¹ appetere propter opus meritorium, quod non debet 5 duo regna appetere conquirendo, nisi forte, pro destruendis dei hostibus, specialem revelationem ad illud habuerit.

Three objections to making war in Christendom. Unde contra gwarrantes in cristianitate procedam tripliciter; **B.**

1. From the law of nature.

Animals love those of their own kind, why should man alone ill-treat his fellow?

Christ taught that we should do as we would be done by.

Vengeance belongs to God.

primo per viam legis nature, secundo per viam legis scripture, et tertio per viam racionis humane. Supposita fide quantum ad legem nature patet quod deus², sicut indidit convenientiam hominum in natura, ita indidit legem ut se diligerent et afficerentur mutuo sibi ipsis. Unde Ecclesiastici 13 dicitur: *Omne animal diligit³ simile sibi.* Eccl. Monstruosa itaque transformacio humani generis, ubi lupus lupum diligit et serpens serpentem, licet morsu et punccione in naturam alienam offenderit, quod homo econtra avem equum et canem diligit, sed fratrem suum tractat crudeliter. Canina est impulsio. Similiter de lege nature quam Cristus recitat Matth. 7º omnis homo debet velle et facere fratri suo Matt. vii. sicut racionabiliter debet velle fieri sibi ipsi. Sed quis vellet pro vanitate se ipsum occidi, cum mors sit ultimum terribilissimum secundum philosophos? Ergo nemo debet sic mortem inferre proximo. Et hec racio quare credo Cristum non precepisse se ipsum occidere, licet affectaverit mortem 25 suam. Et hec racio secundum doctores quare quadruplex genus peccatorum ad deum⁴ clamancium reducitur ad homicidium ut fratris occisio, de qua Gen. iii^{io}; * innocentum Gen. iv. 8. oppressio, de qua Exodi secundo; innaturalis fedacio de qua Fol. 177 a. Ex. ii. 3. gen. 18; et mercedis operariorum fraudacio, de qua Iacobi Gen. xviii. ultimo. Horror igitur videtur fabricam dei tam mirabiliter²⁰. clamantem vindictam iniuste destruere. Similiter secundum Jam. v. 4. legem nature omnis homo est servus deo subditus, qui debet reservare deo vindictam quam deus non sibi limitat ad sequen-

¹ regimen *pro* regnum, A. ² sicut indidit Deus, *ord. inv.* B.

³ diligit, *om. A.* ⁴ eum *pro* Deum, A.

dum. Sed nec ex revelatione, nec ex fide scripture, nec ex lege inculpabili, habet sic gwerans pro temporalibus usque ad interfeccionem proximi sic pugnare. Ergo secundum

Aristot.
Sec. Secret.
x.

legem nature hoc foret illicitum. Unde Aristoteles ^{ca^o x¹} secretorum, *O Allexander frequenter monui te² ut parcas sanguinem humanum effundere, quia hoc soli deo convenit qui novit oculta cordium. Noli ergo attribuere tibi divinum officium. Unde doctor egregius Hermogenes scripsit dicens; 'Quando creatura interficit aliam sibi similem, virtutes celorum clamant ad divinam * maiestatem dicentes, domine, servus tuus vult esse tibi similis. Quibus si iniuste interficit respondet creator, Permittite eum quia interficietur. Michi enim vindictam³ et ego retribuam.'* Et patet ex fide eadem sententia.

53 d.

Quis, rogo, modernus gwerrans habet revelationem vel preceptum domini quod deus instituit eum ad tam acriter dei iniuriam vindicandum? Et constat, nisi principaliter fecerit ea intencione, est gwerra illicita. Ymo nisi principalius fecerit ex caritate quam habet ad invasos pro mitiganda eorum malicia quam propter comodum temporale tota

pungna dampnabiliter est infecta. Nam quilibet viator debet capi a seculo pro tempore vie quo est magis laudabilis vel minus culpabilis, vel saltem pro modo et tempore quem deus approbat. Sed ad hoc non attendit predictus carnifex⁴.

c.

Ideo est culpandus, non enim ingereret se ad tam periculosum cauterium nobilis corporis humani generis nisi haberet auctoritatem a domino hoc mandante et artem a Cristo in caritate cuncta nostra opera fieri edocente⁵. Neutrum enim istorum sufficit sine reliquo, sicut Iesus noster noluit sine divinitate et humanitate inseparabiliter coniunctis genus humanum redimere. Nec homo debet sine istis duabus

vitam naturalem fratris perdere⁶. Et breviter tota natura creata est liber naturalis, dicens nobis quomodo secundum⁷ religionem cristianam deum nostrum et fratres debemus

Crysostom. diligere, dicente Crisostomo omelia 22 operis imperfecti;
Hom.

^{2.} Faith teaches the same lesson. We have no revelation from God to act as ministers of His vengeance.

If we intermingle selfish motives our warfare is tainted.

He who applies this cautery needs authorization from God and instruction from Christ.

All nature is a book in which we may read that we should love God and our brother.

¹ XV, A, B. ² te, om. A. ³ vindicatam, A. ⁴ carnifex, om. A.

⁵ edocentem, A. ⁶ in marg. Nota, A. ⁷ secundo. A.

Magistra, inquit, omnis iusticie ipsa natura est hominum et scriptura infalibilis deo creatura est omnium rerum, quia nichil creatur in mundo per quod non manifestissime deus ostenditur. Ideo elementa omnium rerum in hoc quidem tempore conmonent homines de potentia dei. In finali autem iudicio 5

From this we see suo¹ condemnabunt. Ex ista sentencia huius magni beati (1) how all the philosophi patet primo quomodo in homine, qui est minor piety of the mundus, tota pietas religionis christiane inscribitur, cum Christian Reli- Man, who is the spiritus hominis, secundum memoriam rationem et voluntatem, dicit tanquam ymago dei indivisibilem trinitatem et alie 10 cion is written in the image of the Trinity.

potentie dicunt ideas in deo. Unio vero anime humanae cum corpore dicit simillime, inter exempla creata, incarnationem ineffabilem Cristi² Iesu iuxta illum articulum fidei sicut anima rationalis et caro unus est homo, ita deus et 'Quicunque homo unus est Christus. Compago vero membrorum mutuo se iuvantium representat catherenam caritatis, qua corpus ecclesie necteretur, ut docet apostolus prima Cor. 12. Et breviter Cor. xii. quicquid religionis * non est inscriptum in homine non²⁰ obligat Christianum. Patet 20 quomodo universitas creata D. dicit naturaliter deum esse creatorem suum super omnia 20 diligendum cum ceteris veritatibus regule christiane concernentibus obedientiam faciendam deo et cuilibet creature. Cum enim quelibet creatura sit naturaliter nuncius dei, dicens homini quod sic est obediendum omnibus, patet quod cuiuscunq[ue] tyranno vel discolo obediendum est secundum Fol. 177 b. illud, quod deus in illo proprie loquitur; et cum hoc rebellandum est secundum illud quod diabolus inpropiet in ipso loquitur. Et sic non sine causa archiductor Grossetete preferred to follow this natural witness to the obedience due to God, and obeyed the pope with rebellion.

Lincolniensis mature scripsit pape duplici mandanti contrarium legi³ dei, quomodo simul obedienter tanquam filius 30 sancte matris ecclesie rebellavit. Si enim quis obedit nuncio, litteris, vocibus et mandatis, propter terrenum principem veritatem inclusam mandantem, quanto magis obediens nuncio maioris permanecie ab infinitum venerabiliori principe qui inscribit naturaliter et proprie saluberimam et 35

¹ suo, om. A. ² Jesu Christi, ord. inv. B. ³ lege, A.

infallibilem veritatem? Nam precise obediendum est homini de quanto dicit voluntatem dei quam naturaliter gerit in scriptam; et, ne per anticristianos, statuentes blasphemie vel mandantes Christo contrarium, populus seducatur, super 5 addidit legem suam, cui noluit superaddi vel minui imper tinens sive contrarium per quod a religione naturali dei populus tardaretur. Et 3º patet scrutanti totum hominem Furthermore (3 it shows what circumpection should be used in killing.

10 nedum per hominem, sed per totam universitatem creatam,

per quod signatur nobis secundum legem caritatis indispensabilem quod omnis homo debet omnem hominem inseparabiliter diligere et iuvare; ex quo convincit quod solum quando membrum humani generis reliquum inficeret vel a

15 servicio deo debito impediret abscidi debet vel caritative resistendo ad sui comodum conmoveri, et specialiter si

superbe et blasphemie attemptaverit¹ aliquid contra deum. According to Chrysostom our members are at concord with one another, but pride disturbs them.

Nam secundum Crisostomum membra nobiliora sine strepitu vel rebellione ignobilium faciunt concorditer suum officium.

20 Unde ad deprimendum humanam superbiam ordinavit auctor

nature secundum apostolum membra que ignobiliora videntur

1 Cor. xii. necessaria ad vitam hominum, ut in hoc non discamus

23. contendere circa maioritatem nostri officii, sed operemur bonum ad omnes instanter credulitatem nostris operibus

25 relinquentes, considerantes quod solus ille homicida ab inicio cum suis filiis affecione vacui[s] seminat discordiam inter

54 b. fratres. Caritate * igitur subtrahi debet facula in bonis minimis, dum flamma innaturalis accenditur, natura, que est

opus dei et finis, gracia cuius affectari debet emplastrum

Augustine, stercorum² semper³ salva. Unde secundum Augustinum in⁴ S. Augustine on pride.

Ques. De questionibus ewangelii caº 29º, idem foret hominem

Evang. superbire de temporalibus necessariis ad sanandum⁵ morbum in quem lapsus est ex peccato primi hominis ac si quis

xxix. superbiret maniae ex onere deprimentis sacci multiplicis

¹ acceptaverit, A. ² sanctorum *pro* stercorum, A. ³ super *pro* semper, A. ⁴ in, *om.* A. ⁵ salvandum *pro* sanandum, A.

emplastrorum. Certum quidem esse¹ debet fidelibus quod adiacencia preternaturalis temporalium attestatur possessionati egenciam et hinc sunt senes plus emplastris huius [modi]

We should assist indigentes. Et hec racio monet me quare apostolici viri qui F. the descendants of the Apostles nutriebantur croceis et iam amplexati sunt stercora debent, Lam. iv. 5. to rid them of the impediments eciam inviti², salva natura ab innaturali volutabro relevari.

Non enim oportet nos³ providere seculariter pro prole; nec elemosina corporalis, sed spiritualis, incumbit nostro officio. Sed nota infidelitatis foret servum domini de vite necessariis desperare. Nihil autem monstruosius quam sacerdotem¹⁰ Cristi gloriari in sumptuoso apparatu et copiosa atque pomposa familia. Et hec racio quare gwerrare pro temporali dominio dedecet sacerdotem et specialiter romanum pontificem.

Secundo principaliter arguitur ex parte Salomonis nostri¹⁵ regis pacifici, quomodo eius⁴ amor atque consilium moveret⁵ suum populum non gwerrare. Ipse enim elegit nasci in tempore magis pacifico, * ut patet Luce 2°. Unde pro illa Fol. 178 a. pace in Romano imperio exponunt⁶ quidam illud Yes. 2° Cont. Luke ii. Is. ii. 4. flabunt gladios suos in vomeres et lanceas suas in falces. Unde 20 angelum suum fecit in nativitate pacem huiusmodi hominibus proclaimare. Nam Luce 2° scribitur *Gloria in altissimis deo et in terra pax hominibus bone voluntatis*. Unde Matth. v^o beatificat Matt. v. 9. pacificos quoniam, inquit, *fili dei vocabuntur*. Et 3^m signum est doctrina verbalis tam in se quam in suis apostolis que 25 ubilibet sonat pacem, unde [Joh. 7.] 14 reliquit⁸ pacem suis apostolis tanquam iocale hereditarium maxime memorandum. *Pacem*, inquit, *meam do vobis*. *Pacem relinqua vobis*. Unde Joh. xiv. post resurreccionem factam⁹ repetiit illam pacem. Joh. xx. 27. Joh. xx. 26. dicitur quomodo¹⁰ stetit in medio discipulorum dicens *Pax 30 vobis*. Quid igitur nobis¹¹ incarceratis affectabilius quam pax Cristi? Unde et discipulos suos docet Matth. 10 et Luce 10 Matt. x. 11. Luke x. 5.

¹ debet esse, *ord. inv.* B. ² inniti *pro* inviti, A. ³ nos oporteret, A.

⁴ enim *pro* eius, A. ⁵ movet *pro* moveret, B. ⁶ exponit, A.

⁷ Matt. *pro* Joh., A, B. ⁸ reliqui, A. ⁹ factam, *om.* A. ¹⁰ quo *pro* quomodo, A. ¹¹ vobis, A; nobis, B.

quomodo¹ in quamcumque domum intrantes hortarentur et imprecarentur primo pacem domini. *In quamcunque*, inquit, *domum intraveritis primum dicite 'Pax huic * domui.'* Nec dubium fideli quin tanta sit pacis bonitas² quod secundum

54 c. All men love
De Civ. Peace, naturally.
c. xix.
G. Augustine, Augustinum (xix. de civitate Dei), tam boni quam mali naturaliter ipsam amant. Ex hinc enim dicunt eciam tyranni finaliter se bellare. Pacem eciam atque concordiam amant predones cum per discordiam comitiva sua dissolvitur. Pacem eciam amant bruta. Habito quod omnes homines appetunt naturaliter ipsam pacem coniungendum, videtur

quod non est possibile frui pace nisi pacificus³ secutus fuerit It seems that this peace cannot be enjoyed save through Christ.

Matt. xii. 30. scolam Cristi. Aliter enim sibi resisteret, quia Matth. 12 dicitur :

Job ix. 4. *Qui non est tecum contra me est. Sed Iob ix. dicitur :*

1 Pet. ii. 21. paciendo iniurias, ut patet I^a Petr. 2°, *Unde Cristus passus est pro nobis, vobis⁴ relinquens exemplum. Qui cum male-diceretur, non maledicebat; cum patretur, non conminabatur.* Cum ergo non habebimus⁵ pacem cum illo nisi secuti fuerimus scolam suam, manifeste sequitur quod oportet nos istam

20 lectionem adiscere de humiliter paciendo iniurias. Et hinc We must follow Christ, who is our Peace.

Luke xxi. 19. Luce 21° dicitur: *In pacientia vestra possidebitis animas vestras.*

Oportet enim pati, condescendere, tenere medium ut obediatur⁷, si oportet, extremis contrariis. Et hinc Cristus, ut

Eph. ii. 14. alias exposui, tam crebro tenebat medium. Sed Eph. 2°

25 testatur apostolus: *Ipse est pax nostra; qui fecit utraque unum.* Et convincit racio naturalis fidelem ut sepe repetit intendere isti scole. Nam Cristus in quem oportet credere

H. ipsam docet qui non potest suos seducere. Et iterum cum And vengeance we must leave with God.

Deo reddendus sit honnor iniurie vindicande, patet quod in-

30 possibile est solventem deo illum honorem a retribucione superhabundanti deficere. Cum ergo non fuit in eo est et Those who exact vengeance by the sword are therefore contrary to Him.

non, sed est in eo tanta pacientia tam verbo quam opere, manifestum est quod exequentes sine eius auctoritate vin-

¹ quomodo, om. A. ² bonitas pacis, ord. inv. B. ³ pacificatus, A.

⁴ nobis pra vobis, A. ⁵ habemus, A. ⁶ 12° pro 21°, A, B; 21°, corr. Edd. ⁷ obediat, B.

dictam per gladium sunt contrarii scole sue. Ipse enim gratis sustulit passionem ubi facillime potuit hostes suos vindicando substernere, ut patet Ioh. 18; ymmo ut mortem Joh. xviii. peccati occideret et pacem innocencie nobis redimeret passibilem naturam nostram induit, triumpho hosti incognito 5 superavit. Oportet enim naturam que peccavit pati ex tanta humilitate ex quanta superbia presumptive agendo cecidit¹, cum oportet quod contraria curentur contrariis, Ideo Cristus fuit summe paciens, humilis, atque obediens,

Third argument from the injunction of Christ in Matt. v. 39.

ut patet Matth. xii. Tercio confirmatur ex * multiplici consilio Matt. xii. Cristi, quod non licet spernere. Nam Matth. v^o pre-^{54 d.} Matt. v. 39. cipiendo consultit *Si quis te in dexteram maxillam * percuserit Fol. 178 b.* *prebe ei et alteram.* Quod ad sensum catholicum, ut alias exposui, ex postillacione beati Augustini, obligat singulos cristianos. Quis, rogo, excussus² ab hostibus in bonis poci- 15 oribus, que intelliguntur per dexteram³, non dimitteret bona minus valenda, que intelliguntur per sinistram, antequam perdiderit⁴ magis bona? Quis insuper dubitat quin bonum virtutis sit melius quam bonum nature corporee vel fortune, et quicunque plene servaverit illud consilium non pugnaret, 20 quia pocius daret palium omnium temporalium, ymmo permitteret perdere omnia sua temporalia, se occidi? Sic enim fecit Cristus et sui apostoli eciam quando potuerunt per prostrationem suorum hostium faciliter evasisse, ut patet de Andrea et aliis. Tolle igitur affectionem inordinatam bonorum 25 fortunae et honoris ac secularis dominii et non erit necessarium sic gwerrare. Mala ergo proles que exigit talem matrem.

The need for fighting is born of inordinate affection.

Christ's second counsel.

Secundum Cristi consilium est illud Luce 14: *Si quis venit I. ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, et fratres, et sorores, adhuc autem et⁵ animam suam, non potest esse meus discipulus.* Quod dictum videtur esse preceptum strictissimum, cum nemo potest salvari nisi fuerit Cristi discipulus, et nemo potest esse Cristi discipulus nisi hec fecerit, ergo nemo potest salvari nisi hec fecerit. Contra

¹ ceciderit, A. ² concussus, B. ³ Verba: per dexteram . . . intelliguntur, om. A. ⁴ perdidi pro perdiderit, A. ⁵ et, om. A.

Luke xiv. 26.

quod instant quidam sophistice per hoc quod multi sunt qui non habent uxores aut filios vel huiusmodi parentelam. Sed non odiunt que non sunt. Ergo non oportet ad Cristi discipulos omnia hec odire. Hic dicitur communiter quod odire accipitur pro postponere¹ in amore Cristum, cum et legem suam oportet preponderanter diligere. Sic quod quilibet habens hec septem vel aliquid eorum, necessitatus vel ipsum perdere vel legem Cristi deserere, pocius perderet eciam vitam

Matt. x. 38. suam, quia aliter, ut dicitur Matth. 10, non est Christo dignus

10 Vel potest ad sensum mysticum concedi quod omnis homo habet uxorem et filios, cum habet carnem et opera carnalia procreata. Est ergo intencio mandati domini quod verus Cristi discipulus postponat² respectu sui et sui consilii omnia temporalia in amore. Sed quomodo observatur hoc a guerratore qui tam corporaliter quam spiritualiter occidit Cristum in membris gratia comodi temporalis? Tercium Cristi consilium³

Christ's third counsel.

Matt. xviii. est illud Matth. xviii, ubi precipit⁴ in⁵ Petro generaliter

21.
55 a. cunctis fidelibus usque septuagesies species hoc est quociens- cunque in ipsos peccaverint remittere fratri suo. Nemo enim 20 peccat in aliud nisi ultra decem prevaricando in decalogum, et species undecim septuaginta septem constituunt. Cum igitur nemo debet guerrare nisi propter guerrati iniuriam quam omnino debet dimittere, patet quod nemo guerraret cum populo nisi propter amorem correccionis quem habet ad populum. Sed formam optimam instituit Christus ibidem

But Christ in- stituted the best method of all in Matt. xviii. 15.

mandans, quod si aliquis frater tuus in te peccaverit debet secundum tres gradus primo corripi, et postmodum manens incorrigibilis debet sicut ethnicus vel publicanus incom-
nicabilis dereliqui. Num quid in aliquo istorum quattuor war.

30 est fratris debellacio sive occisio? Numquid illa vindicativa ostensio que⁶ dicitur ecclesie invadenti, verum dicit de correptione legitima cuiuslibet qua invadit? Numquid foret legitimum sic invadere quemlibet⁷ ethnicum aut publicanum? Non ergo est remissio vera et completa iniurie ad quam ita

¹ ponere *pro* postponere, A. ² postponatur, A. ³ consili, A. ⁴ preci-
litur, A. ⁵ in, om. B. ⁶ qua *pro* que, B. ⁷ quem *pro* quemlibet, .

Yet when the pretence of the spiritual sword fails to bring sufficient gain, the clergy pretend that war is permitted to them.

accuta vindicta consequitur, cuius causa videntur¹ hii qui cum gladio spirituali plus inordinate feriunt cum sese et populum undiqueque inficiunt. Unde quando sophisma spiritualis gladii perceptum non prevalet ad lucrum vel honorem temporalem querendum, * ad quod magis signanter respiciunt, **Fol. 179 a.** sophisticant quod gwerre sunt eis licite, non recollentes quomodo Ioh. xviii². Veritas dicit Petro : *Mitte gladium* Joh. xviii. *tuum in vaginam ; quia omnis qui gladium accipit gladio*¹¹. *peribit*, ut dicitur Matth. 26, quod exponitur xxiiii. q. viii. De Matt. xxvi. episcopis : *Omnis, inquit, qui preter illum vel auctoritatem*⁵². *eius qui legitima potestate utitur gladium accipit feriendo gladio* divini iudicii *peribit*. Unde quia non possunt se continere a vindicta pro siti temporalium, nec superbia sinit eos velle subici brachio seculari, ideo corrunt magis profunde in heresim, dicentes quod ipsi sunt quos apostolus³ dicit portare gladium¹⁵ quia aliter non liceret eos pugnare sine auctoritate Cesarea, et sic videntur esse sanguisuga siciens corruptum sanguinem de qua proverbiorum 30, *Sanguisuge due sunt filie dicentes : affer*, Prov. xxx. *martir, affer* : sunt enim insaciabiles mundi diviciis et honore. **L.**

As S. Gregory shows, the wars of the Old Testament are of no force as precedents since the birth of the Prince of Peace.

Nec moveant auctoritates et facta legis veteris quod hodie²⁰ licitum sit pugnare, quia rex pacificus nondum fuerat incarnatus. Et istum sensum detegit beatus Gregorius super Hom. 38 in evangelia sermone 38 et ponitur in decretis xxiiii. * q. iiiii. no. 4. Decret. 55 b.

Cum in lege: In⁴ novo proculdubio testamento compescitur Decret. inimicos comprimere quando⁵ de altibus ministrat ecclesie. C. xxiii. Q. iv. c. 16. Patriarche enim legis veteris erant grossius edulium tanquam thauri, sed apostoli erant ecclesie subtilius alimentum, tanquam altilia. Ideo oportet considerare status et tempora. Tam enim verificatum est illud Psalm 84 *Misericordia et Ps. lxxxiv. veritas obviaverunt simul. Iusticia et pax osculate sunt.* Ideo³⁰ oportet fideles modo⁶ caritatius sequi Cristum. Misericordia autem quamvis quadam⁷ proprietate insit Spiritui Sancto, qui est posterior origine verbo Dei et eternaliter est Veritas sicut

¹ videtur *pro* videntur, A. ² xv⁰ *pro* 18⁰, A. ³ apostolos *pro* apostolus, A. ⁴ I, A. ⁵ quin *pro* quando, A. ⁶ modo, *om.* B.
⁷ quadam, *om.* A.

est eternaliter sermo Patris, tamen prius est quam illa veritas de terra orta est. Tunc enim *iusticia et pax osculate sunt* quando per incarnationem Verbi divinitas et humanitas sunt yppostatice copulate. Iuxta illud Canticorum¹ 10: *Osculetur me osculo oris sui.* Et hinc enim Deus ostendit effectualiter² plus misericordie mitigando severitatem iusticie et correspondenter debet senescens seculum sequi Cristum: sed totum conversum est retrorsum ex temptatione Regis Superbie. Unde tolle cupiditatem pomposam et avariciam honoris Remove Remove cupidity and ambition,
10 terreni et lucri, et tollitur ars bellandi. Numquid credimus and we should have no more war.
illa ars sit convertendi proximum tali armatura? Docetur alibi in scriptura.

Sed 3º principaliter arguitur contra admittentem fidem Third main argument, of Human
nostram per viam racionis humane quod illicitum est³ Reason.
15 gwerrare. Primo per hoc quod omnibus laboribus et Money and
expensis aliunde in causa Dei facilius expositis maius premium labour spent in
evidencius sequeretur. Ergo tale commercium foret stultum. war could be
employed.

Fidelis enim quem alloquor necessitatur dicere quod via
bellandi est via beatitudinem promerendi, quia via caritatis
20 eciam hostibus prodessendi. Sed quis dubitat quin securius
facilius et reccius posset homo mereri, tam secundum vitam
activam quam contemplativam vivendo domi cum gente
propria? Ergo sic bellare est stulticia et per consequens
peccatum. Item obtenta fortuite victoria fit exinde⁴ Victor Victory a tempta-
25 pronior ad peccandum. Ergo via sic difficultans abducit a Victor.
via virtutum per quam solam ad celum tenditur. Assump-
tion to the
tum patet de iactancia, de via, et⁵ de avaricia, et per conse-
quens de omni genere peccatorum ad quod ex gwerris fit
homo pronior, cum⁶ sit in humilitate et aliis virtutibus annexis
30 pauperior. Item nemo est vere dignus dominio⁷ nisi fuerit Mercenaries are
Fol. 179 b. in gracia, ut hic supponitur. * Sed hoc ignorat quilibet ignorant of the
stipendiarius de duce exercitus. Ergo ignorat de Iusticia justice of the
pungne. Ceca igitur foret temeritas in tali causa hominem cause for which
they fight.

¹ canticum *pro* canticorum, A. ² effectum aliter *pro* effectualiter, A.
³ est, *om.* A. ⁴ exemplum *pro* exinde, A. ⁵ et, *om.* B. ⁶ que
pro cum, A. ⁷ domino *pro* dominio, A.

morti se exponere cum nemo iuste gwerrat sine iusticia cause * pro qua¹ moriens foret martyr. Ex istis convincitur 55 c. quod occisi altrinsecus occumbunt nisi peniteant detestando martirio. Item supposito quod princeps exercitus sit aliunde nunc² sine mortali preter hoc quod affectat tantum dominium, 5

The claimant to
a kingdom has no
certain knowl-
edge that God
has chosen him
for it, and so sins
in fighting for an
uncertainty.

tunc cum ius hereditarium per se non sufficit, patet quod oportet ipsum habere sanctum propositum ad populum conquestum in lege Domini reccius regulandum. Cum igitur illud onus ignorat conqueror, videtur quod ambiguis exponit se stulte periculo et sic peccat. Debet enim credere 10 quod officium illud non foret licitum nisi Deus ipsum ad illud eligeret, quod ignorat. Item quando imminent duo bella quorum utrumque debilitaret virtutem ad reliquum,

For every warrior
there is a spiritual
warfare more
important than
the bodily.

bellum minus est caucius postponendum. Sed cuilibet viatori gwerratim inseparabiliter coniungitur bellum spirituale 15 in animam, gravius ac periculosius in³ infinitum quam bellum corporis. Igitur cum illud aggravat⁴ prius bellum videtur quod propter vitandum periculum ipsum sit prudencius post ponendum. Et ad istum sensum exponunt doctores illud dictum Iob xl *Memento belli et non addas quicquam ultra Job xli. 8. loqui.*

Foreign nations
should only be
invaded for their
conversion or
improvement.

Item per se notum debet esse fideli quem alloquor quod non licet sic invadere alienigenas nisi propter caritatem habendam ad ipsos vel ut convertantur vel ut minus puni- antur. Sed mirantur fideles de perversione ordinis caritatis in tribus. Primo, quare non primo temptant se ipsos et 25 gentem suam corripere cum inimici crudeliores hominibus N. sunt ipsimet et sui domestici eorum dominio et⁵ correccióni 55 d. plus apti. Secundo, quare non procedunt ut viri ewangelici corripiendo⁶ eos medio apriori. (Nam facillius, caritativius et affectivius foret eis iniuriam totam et restitucionem re- 30 mittere quam restitucionem tam ambigue usque ad mortem exigere. Illud ergo augmentum⁷ caritatis prevalet omni temporali dominio quod propter cupiditatem temere preter-

¹ que *pro* qua, A.

² aliunde nunc, *ord. inv.* B.

³ in, *om.* A.

⁴ aggravatur *pro* aggravat, A.

⁵ domino *pro* dominio et, A.

⁶ cor-

rigendo *pro* corripiendo, B.

⁷ augmentum *pro* augmentum, A.

mittunt.) Et 3º, quare cum differenter et inproporcionaliter puniunt¹ innocentes gravius quam plus reos. Item notum debet esse fideli quem alloquor quod non alliceret minimum scurram sui exercitus ad culpam levissimam pro adquirendis sibi omnibus diviciis huius mundi, sed hoc inevitabiliter contigit² in multis et in³ magnis si non omnibus utriusque exercitus. Ergo temerarium foret pro fructu tam modico periculum tam grande inducere. Perdicio, inquam, vite vel bonorum nature debet esse infinitum fugibilior homini et fratribus quos debet diligere ut se ipsum, quam frustracio

^{55 d.} 5 Cum ergo infinitum fugibilior debet esse As we ought to submit to be deprived of any natural good rather than commit a fault, so wars are manifestly sinful and foolish.
quelibet culpa quam boni naturalis privacio, patet quante undiquaque accumulantur stulticia et peccatum in gwerris. Nam a pace que foret finis bellorum per concertaciones tales

¹⁰ receditur et interim ex amborum parte duplex vita perditur ; et sic genus humanum quo ad prosperitatem tam ad huius vite quam alterius multipliciter peioratur. Ponderet ergo fidelis equa⁴ lance racionis preliorum nostrorum fructum et dampnum. Item videtur quod omnis⁵ homo debet sufferre

²⁰ quemlibet volentem occidere gentem vel patriam devastare, sic videlicet⁶ quod non det occasionem ad facinus. Nam quilibet debet esse tam matus ad migrandum a seculo, quod translacionem ad beatitudinem a miseria capiet cum gaudio⁷. Non ergo violenter inpediet promovens ad hunc

^{Rom. viii. 28.} finem pocius quam martires fecerunt, cum *timentibus Deum omnia cooperantur in bonum*. Fugere autem ab una civitate in aliam precipitur, sed resistere violente non videtur matrioribus Cristi discipulis convenire. Non enim videtur illos

^{Fol. 180 a.} servantes caritatem posse cum hoc frustrari glorioso martirio, qualem procuracionem * legimus in beato Martino et Bernardo. Non enim videtur dei temptacio ubi non fit revelacio quod quis in futuris proficeret magis ecclesie intendendo eminenti caritati totam spem in deo ponere. Quia tamen credi

¹ punierit *pro* puniunt, A. ² contingit *pro* contigit, B. ³ in, om. B. ⁴ e contra *pro* equa, B. ⁵ omnis, om. A. ⁶ sicut patet *pro* sic videlicet, A. ⁷ gladio *pro* gaudio, B.

debet quod deus non potest suis deficere, sed iusticia sua requirit quod populus taliter occidatur, videtur quod iustus in voluntate deiformis debet de execucione iusticie congaudere dolendo de causa. Unde videtur quod peccatum reddens Cristianos inhabiles sit causa quare licet seculari 5 hostibus violenter¹ resistere. Sic enim repugnant serpentes et bestie naturaliter quando a contrariis impetuntur, ita quod a malo videtur quod officium milicie sit meritorium et salubre. Et in ista leccione videtur quod oportet omnem salvandum quomodoconque occisum vel mortuum vitam 10 istam finire dicendo deo ‘*Fiat voluntas tua et dimitte mihi Matt. vi. peccata mea sicud et ego dimitto generaliter eis qui in me peccaverant.*’ Securum ergo foret fidelem leccionem istam sepe repetere quam oportet de necessitate salutis quemlibet predestinatum in fine cognoscere. Et ista doctrina, per 15 quam mortem corporis pro timore mortis anime contempserunt apostoli, abolita est et specialiter a clericis per principem huius mundi. Nam ad bellandum audent consulere, sed veritatem legis dei sui, * eciam nullis minimis 56 a. iminentibus, non solum volunt postponere sed cordatos ad 20 dicendum hanc veritatem multipliciter inpugnare. Et hec P. indubie est causa quare tantum invaluit lex humana² et per consequens peccatum et vecordia in causa dei que ad illam legem inevitabiliter consecuntur. Patet, inquam, ratione multiplici, quomodo sumus recordes in causa dei, sed in 25 causa temporalium, et per consequens in causa diaboli licet palliata, iniquitate³ dupli sumus mirabiliter animosi. Nec valet fucus quo fingitur quod nos in pace ecclesie non sumus in statu tam perfecto ut erant martyres, nec ita maturi et animosi ut successerant confessores, sed sufficienter secure 30 incedimus in semita salvandorum. Revera nos sic duplices dicimus *Pax pax et non est pax*, cum in 3° signo deficimus, Jer. vi. 14. ut magi Pharaonis, et *Non est pax impiis dicit Dominus.* Is. xlvi. Ideo credo latam hodie⁴ esse viam que dicit ad inferum et²²

But this doctrine
has been abo-
lished by the
Prince of this
world.

It avails nothing to pretend that, although inferior to the martyrs and confessors, we walk securely enough in the path of them that are to be saved.
to pretend that,
although inferior
to the martyrs
and confessors,
we walk securely
enough in the
path of them that
are to be saved.

¹ violente *pro* violenter, B. ² mundana *pro* humana, B. ³ ini-

quietate *pro* iniquitate, A. ⁴ latam hodie, *ord. inv.* B.

Matt. vii. quod multi in facta pace amaritudine amarissima transeunt
 13. per eam. Cum enim nos sacerdotes sumus representantes We priests who
 statum apostolorum, sicut magnificamus nos in hiis que
 concernunt dignitatem vel lucrum supra apostolos eciam
 5 supra Cristum, quare non ex eodem statu convinceremus nos
 debere militari spiritualiter sicud apostoli? Aliter enim¹
 false et solum parcialiter gerimus illum statum. Oportet
 enim si gerimus plena arma apostolica quod plene sequamur
 eos in moribus et specialiter in apostolorum ewangelisacione,
 10 in crucis Christi cum martiribus lacione et in fidei cum
 doctoribus confessione. Sed apostolorum ewangelizacio But we have
 versa est in Pseudochristi tradicionum² promulgacionem,
 reversed all holy
 examples, and
 taken to our-
 selves the arms
 of the devil.
 15 martirum certacio versa est in plus dotatis et honorificatis a
 seculo in maiorem crucis Christi elongacionem, et episcoporum
 confessio versa est in mundi et suorum rituum contestacionem.
 Et sic aggregatum ex scintilla huius status triplicis et con-
 suetudine seculari quam addimus est status pessimus ex
 labello superaddito magis dampnabilis, et sic est vix aliquis
 20 status alterius brachii matris nostre quin habet commixta
 brachia de armis diaboli. Ideo non est mirum si membra
 inimici hominis videndo arma patris sui tam spissim exposita
 excitantur ad prelia, quorum³ suscitacio est sibi propria.
 Arguitur enim cum fallacio ut quia status licet modicus quem By a series of
 25 habent de apostolis est statu seculari perfeccior, ergo omnis false arguments
 status quem habent superat sicut aurum superat es vel
 plumbum, et ex illo concludunt quod sunt impeccables reached the con-
 clusion that they
 may attend
 chiefly to secular
 business.
 Fol. 180b. cum alis * blasfemiis⁴ * infinitis. Arguant 20 si prelacio
 56 b. et alia officia secularia possunt bene fieri, tunc licet eis
 Q. potissime modo et continue actibus illis intendere quia in illis
 30 dispensacio cadit potissime. Tercio vero arguant⁵ quod si
 talis vita sit meritoria in laicis cum oportet quod vita laicorum
 exempletur in illis ut speculo, et mundus est modo positus in
 maligno, necesse est eos ad rectificandum negocia secularia

¹ enim, om. A. ² Cristi pseudotraditionum *pro* Pseudochristi traditionum. ³ quo *pro* quorum, A. ⁴ *post* blasfemiis *add.* in, A.

⁵ arguantur *pro* arguant, A.

The priesthood has thus become vile, and worse than any lay condition.

Renunciation of the Caesarian endowment would cure these ills.

A theologian could show (i) that to war righteously, though possible, is difficult; (ii) in what cases it is lawful and its danger in others; (iii) its greater danger now than in the time of the Old Testament.

(iv) That it is more conformable to the law of Christ, not to war.

(v) That the clergy should not employ the alms given them in war but should preach peace.

magis intendere: et sic gradatim per subtilissimas cautelas diaboli, sophisticatur ecclesia a gradu altissimo pure apostolico in sacerdotibus usque ad gradum vilissimum sophistice aggregatum. Unde et illud de statu aggregato turpissimo considerarent¹ tractantes de maioritate et obediencia, et tunc 5 forte cognoscerent quod status totalis quem sic magnificant sit turpior quam status aliquis laicalis. Et hoc per dei graciā excitaret eos ad renunciandum dotacionem cesaream per quam licet mundo resplendeat vilescit status fetens intrinsecus². Et tunc ex uno latere saciaretur in civili dominio 10 secularium appetitus; ex alio latere suppeteret eis unde laicus vel clericus sine symonia et blasfema detencione curati a cura pastorali in suo ministerio sit conductus; ex tertio latere per efficacem cleri exemplacionem et vivacem eius exhortacionem seculares moverentur renunciare vel minus 15 affici mundi diviciis et sic habere undique pacem et concordiam cum exteris inimicis. Theologus autem examinatus in isto per modum consiliī posset dicere quod possibile sed difficile est gwerrare. Secundo diceret plane talis gwerre licenciam et aliunde periculum. Tercio 20 diceret quod bellum est hodie periculosius quam fuit in veteri testamento. Tunc enim bellarunt ex revelacione³ domini contra infideles propter hereditatem quam deus illis donaverat, sed hodie deficiente isto habent superaddita Cristi consilia ad que amplius obligantur quam ad 25 precepta neutra terreni principis vel spiritalis prepositi. Quarto consuleret cum sit sanius securius et legi Cristi R. conformius quod seculares cessent a gwerris, licet quo ad civilitatem perdiderint terrenum dominium. Stultus enim foret qui inniteretur ore lacus⁴ labilis et profundi dum posset 30 per medium strate regie faciliter munde et secure incedere. Quinto consuleret quod clerū nec sua⁵ prodigaliter in se consumat⁶, nec gwerret cum elemosina quam seculares ei

¹ consideraret *pro* considerarent, A. ² intresecus *pro* intrinsecus, A.

³ revelatione, A; relacione *e* revelatione, *correctum* B. ⁴ omne latus *pro* ore lacus, A. ⁵ clerū nec sua *emend*, *Edd. pro* nec clerū sius nec, A, B. ⁶ consinuat *pro* consumat, A.

donaverant, nec recipiat et specialiter in gwerris talium comitativam, sed * habeat vere sacerdotes ad pacem et concordiam consulentes; quia dum ecclesia ducitur per voluntates tantum temporalia sapientes necesse est inter partes eius discordiam et multos late descendere ad infernum. Sexto consuleret (vi) That we must not believe the argument that war is lawful for the clergy because it is so for the laity.

56 c. quod non credatur istis pseudocristi arguciis quod liceat eis bellare ex hoc quod illud licet in laicis: quia sic liceret eis abuti uxoribus laicorum, super omnes laicos civiliter dominari et cuicunque operi vel arti mechanice tanquam 10 seculari intendere. Sed cum sunt oculus¹ corporis ecclesie, anima ipsam vivificans et stella celestis ipsam radians, debent in limitibus suo officii se servare, quia aliter non superarent subditos dignitate. Quis enim crebet preconisanti dignitatem suam in hiis que lucrum et mundum sonuerint sed in hiis 15 que concernunt honestatem sui officii et edificationem ecclesie.

s. secundum leges regis pacifici mutesceni? Septimo consuleret seculari cavere de fallaciis anticristi quibus consulti (vii) That the laity must repel the argument of Anti-christ that 'force may be repelled by force.' Christ to be imitated.

Fol. 181 a. gwerrare per hoc quod licitum est * vim vi repellere, cum bestie et inanimata corpora illud agunt. Debent enim primo Matt. xii. intendere imitacionem regis pacifici de quo Matth. 12 18-21. scribitur: *Ecce puer meus electus quem elegi, dilectus meus, in quo bene complacuit anime mee. Ponam spiritum meum super eum, et iudicium gentibus nunciabit. Non contendet, neque clamabit, neque aliquis audiet in plateis vocem eius; arundinem 25 quassatam non confringet, et lignum fumigans non extinguet, donec eiiciatur ad victoriam iudicium. Et in nomine eius gentes sperabunt.* (Ecce primo quomodo predestinatus Dei filius Notes on Matt. xii. 18. plenus gratia ordinatus est regere gentes suo iudicio exemplari. Patet 2º quomodo quinque condiciones superborum 30 resistencium non sibi infuerant, cum non contendit pro temporalibus nec clamavit pro illatis molestiis, nec in plateis conquestus est de suis iniuriis, sed ita paciens erat seculi potentibus, qui erant arundo quassata vento superbie, quod nichil suorum ab eis dominanter petiit², et quo ad simplices in 35 quibus fuit scintilla devocationis, ut lignum fumigans non ex-

¹ olus *pro* oculus, A.² petiit corr. Edd. *pro* peccit, A, B.

tinxit caritatem in eis ut eis active contrarius sed adauxit
continue usque ad mortem. Ideo postpositis omnibus aliis
gentes singulariter ponerent spem in illo.) Unde si fuerint
mille pedagogi dicentes facto scripto vel ore quod est taliter
faciendum non moveamini nec abeatis fide affecione vel 5
opere * nisi de quanto docuerint imitari Cristum magistrum ^{56 d.}
optimum et abbatem tocius ordinis cristiani. Et sic intelligo T.
decretem beati Cypriani positum di. viii. *Si solus*, inquit, Decret.
^{D. VIII.} *Cristus audiendus est, non debemus attendere quid aliquis ante* ^{c. 9.}
nos faciendum putaverit, sed quid, qui ante nos omnes est, ¹⁰
Cristus, prior fecerit. Neque enim hominis consuetudinem se-
qui oportet, sed Dei veritatem, cum per Yesiam loquatur ^{(Matt. xv.}
dominus dicens¹: "Sine causa colunt me, mandata et doctrinas ^{9.)} ^{Is. xxix. 13.}
hominum docentes." Et ista sentencia moveret fideles post-
positis humanis legibus et censuris intendere legi Dei cum ¹⁵
nemo debet obedientiam nisi illi. Unde peccant qui post-
ponunt legem et facta Christi, probantes assensu nimis sinistro
quod debemus privilegiare fovendo facinorosos in nostris
ecclesiis quia infideles principes false et irreligiose sic fece-
runt cum ydolis templi sui. Alii autem arguunt quod debemus ²⁰
conferre ecclesie substanciam tam mobilem quam immobilem,
eo quod principes prevaluerunt in bellis quando copiosius sic
fecerunt. Sic enim arguunt Saraceni quod Machomet pro-
pheta eorum Iesu nostro est prestancior cum ad oracionum
suarum instanciam gens sua superat cristianos. Evidencia ²⁵
itaque foret quod ob dotacionem talem sumus cariores Deo si
exinde superamus hostes anime, si exinde habundamus in
pace et paupertate ecclesie, et omnino si exinde servamus
consilia regule Christiane. Aliter enim est scola *filia san-*
guisuge que inordinate congregat et mandit pabulum gregis ³⁰
dominici. Tercio vero notatur in prophecia Yes. 42 quo- ^{Is. xlvi. 4.}
modo nos gentes in nomine Iesu specialiter speraremus quia ^{V.} ^{(Matt. xii.}
propter gentes salvandas fuit specialiter incarnatus ut spissim
doct apostolus Rom. 15. Et patet ex auctoritate ista. Cum Rom. xv. 8.
enim sit electus ex millibus secundum humanitatem, et 5

Christ is our master and abbot, whose teaching, as S. Cyprian says, we must alone follow.

To argue from the success in battle of princes who have vowed endowments is Mohammedan logic.

Our hope is in the name of Jesus.

¹ dicens, *om. A.*

dilectus patris unigenitus secundum divinitatem, ut dicit prima pars auctoritatis, habens plenitudinem Spiritus sancti de cuius plenitudine oportet nos accipere si salvaremur¹:—cum
Fol. 181 b. autem sit tam * mitis et humilis quod nec seculi potentibus
 5 fuit² dominio suo contrarius vel onerosus nec simplicibus rigidus, nec de suis iniuriis tediouse conquerens, ut dicit²a pars auctoritatis:—potentatus autem seculi sunt arundo que, quia luto temporalium infigitur, ideo in affeccione vento fortune tanquam ad intra vacua connoventur, iuxta illud

Matt. xi. 7. Matth. xi quo dicitur quod discipuli videndo Baptistam * non
57 a. exierunt *videre arundinem vento agitataam*, quia infixus lapidi Christo ut stabili fundamento temporalia parvipendit:—linum autem parvolorum ortense laboricio concussum fuit Christo carum, cum sponsa quesivit³ *lanam et linum* ut dicitur Pro-

Prov. xxxi. verbiorum 31°, et ipse increpans apostolos precipit sinere¹³.

Matt. xix. *parvulos venire* ad ipsum, unde venientes fuerat amplexatus

14. ut dicitur Marc. 10, et sic non est arundo habitans in fundo

Mark x. 16. lutoso⁴ et lubrico sed in aquis claris currentibus in lapide

x. semper vivis:—ideo gentes specialiter figerent spem⁵ in illo.

20 Sed non est spes nobis ut pars in filio Ysai, nisi sequamur

Joh. xiv. 6. eius vestigia, quia ut dicit Ioh. 14. Ipse est via per quam He is the Way,
 the Truth, and
 solum venitur ad patriam. Ipse⁶ est veritas⁷ per quam the Life.

solam devians reducitur ad viam, et ipse est vita per quam

solum attingens terminum vie pascitur vivificatur et finaliter

25 premiatur. Unde oportet omnem salvandum sequi propinqui
 quius vel distancius illum ducem, sed in curru domini equi that seem most
 qui videntur potissimi retrocedunt. Cristus enim et leges powerful in
 ecclesie limitarunt curatis spirituale officium in quo plene Christ's chariot
 traherent quantum sufficiunt. Sed deserentes hanc semitam are jibbing.

30 aurigati iugo seculi necessitantur ex dotacione movere aurigam

cesaream. Et ista declinacio, ut dictumest in solucione quarti They turn from
 argumenti, perturbat ecclesiam, quia necesse est quod exinde the path of
 postponant legem domini et occupentur in servicio Faronis Christ's law to
 serve Pharaoh.

¹ salvemur *pro* salvaremur, B. ² sit *pro* fuit, A. ³ sunt *pro* sicut, A. ⁴ lutuoso *pro* lutoso, A. ⁵ speciem *pro* spem, A. ⁶ ipse est via . . . patriam, om. A. ⁷ via *pro* veritas, A.

Yet if cursed is he who does the Lord's work fraudulently, more cursed is he who does it not at all.

valde alieni ab officio sacerdotis, et sic in suo officio et in suo ministerio, tanquam excommunicati a domino, nocent sibi ipsis et populo, quia Ieremie xlviij^o *Maledictus qui facit opus Dei frau-dulenter*, sed magis maledictus est ille a domino qui omnino opus domini pretermittit. Consideremus itaque quod Cristus fuit in tota vita ista homo pauperimus, in tota ministracione sua humilimus et in tota iniuria¹ sua pacientissimus; omnia autem ista subivit liberime ut per clerum suum tanquam peculiarem atque domesticum reduceret ad quandam imitacionem populum secularem. Sed quis plus² sitit temporalia quam sacerdos?¹⁰ Quis vendicat dominancius ministrari? Vel quis impetuosis insequitur pro sua iniuria vindicanda? Sic quod alie aves a rethi ecclesie per Cristi domesticos cecatos pulvere temporalium deterrentur. Quis igitur non offenditur quod tantus labor tam gravis persone tam proditorie inten*ditur frustrari^{57 b.} per mores a³ Cristo contrarios, in tantum quod superiores sacerdotes gravantur et reputant⁴ omnino superfluum ut discant vel audiant, et multo magis ut predicent, legem dei Cristi, sed pro fastu seculi, honore, mundi, fomento temporalium diligentissime laborant et zelantes pro lege Cristi nituntur extingwere?

Summary.

The clergy, and especially the Pope, should be humbler, more ready to serve, poorer.

2. The Clergy should be more removed from affairs of this world.

Et patet quod in toto isto tractatu in grosso senserim. Tota, inquam, distencio atque intencio stat in tribus: primo quod clerus, et specialiter caput cleri, debet esse humilior, servitivior⁵ atque pauperior. Quo contra adversans asserit²⁵ quod clerus et specialiter papa debet esse mundo splendidior imperativior et dominativior. Secundo dicit phalsigrafus Y. quod clerus debet maxime capitaliter * atque civiliter regere Fol. 182 a. sinistra bona ecclesie, et sic auctoritative et sollicite de illis civiliter iudicare, et ad hoc habet dux⁶ sue a Cristo ineffabilem 30 potestatem. Sed omnino e contra dicit veridicus, quod totus clerus, et specialiter papa, debet iuxta nomen suum esse maxime elongatus a mundo et eius causis atque regimine, nec

¹ iniuria sua, *ord. inv. B.* ² quis plus, *ord. inv. A.* ³ post mores add. a, A. ⁴ reputantur *pro* reputant, A. ⁵ sed vicinior *pro* scrvitivior, A. ⁶ dux, *om. A.*

habent potestatem a Christo sicut nec ille habuit potestatem civiliter regulandi, sed temptans hoc in nomine Christi non est eius vicarius sed discipulus pseudocristi fovens gwerras, lites et contenciones tocius ecclesie. Ante cuius erroris destruc-

3. Disendowment of the Church.

5 cionem impossibile est ecclesiam Christi habere omnino inturbide veram pacem. Tercio vero dicit quod sicut sanguisuga

Prov. xxx. 15. dicit dupliciter *affer, affer*, consulens nimis crudeliter ad auffe-rendum bōna nature ut suus¹ fastus et voluptas corporis foveatur, sic utrumque membrum ecclesie debet quo ad bona 10 fortune medicinaliter proporcionaliter et effectualiter dicere “auffer aufer,” consulens ad fovendum bona nature in moribus quod temporalia sunt particulariter instar pluvie distributa. Et cum ad istam sentenciam monent tam incarnata veritas quam racio naturalis rogemus ipsam veritatem omnipotenter 15 sapienter et clementer contra pseudocristianos defendere partem suam. AMEN ✕

FINITUR, DE OFFICIO² REGIS.

¹ fumus *pro* suus, A.

² Potestate *pro* officio, B.

ERRATA.

P. 238, l. 8 *in marg.* For 'Tit. xlvi.' read 'Tit. xiii.'

,, l. 34 *in marg.* For 'vi, vii.' read 'ii, iii. [?]'

BIBLE QUOTATIONS.

GENESIS.

- i. 16 . . . 35. 14; 44. 15
 i. 26 . . . 4. 3; 12. 3
 iii. 54. 19
 iv. 8 . . . 262. 28
 xiii. 14 . . . 14. 12
 xiv. . 91. 19; 195. 19
 xiv. 21-24 . . 194. 25
 xv. 1 . . . 194. 30
 xviii. 20 . . 262. 30
 xxii. 16 . . . 218. I
 xli. 1, *seqq.* . . II. 20

EXODUS.

- ii. 3 . . . 262. 29
 xxviii. 1 . . 145. 10

LEVITICUS.

- xxv. 208. 10
 xxvii. 210. 2
 xxvii. 9, 10 . . 206. 30
 xxvii. 24 . . 208. 30
 xxvii. 28, 33 . . 206. 31
seqq.

NUMBERS.

- v. 1-10 . . . 207. 18
 v. 27 20. 17
 vi. 208. 5
 xiii. 8 241. 11
 xviii. 7, 8 210. 5
 xviii. 8, 9 60. 11
 xviii. 20 149. 10

DEUTERONOMY.

- v. 16 240. 17
 xvii. 14-20 9. 20; 47. 23
 xvii. 18 51. 11
 xviii. 208. 11
 xviii. 1, 2 60. 3;
 207. 2 *n.*; 209. 4
 xix. 14. 97. 27; 209. 11
 xxv. 5 222. 17
 xxvii. 17 209. 14
 xxvii. 19 172. 24

JOSHUA.

- i. 241. 9
 i. 5 62. 34
 iii. 241. 9
 iv. 241. 9
 vii. 1 220. 27
 ix. 3 208. 7
 x. 12 81. 21
 x. 14 239. 23
 xviii. 147. 15

JUDGES.

- xiii. 208. 6

I. SAMUEL.

- i. 207. 15
 ii. 30 24. 12
 iii. 29 23. 32
 viii. 48. 9
 x. 1 145. 14
 xv. 195. 10
 xviii. 3, 4 91. 22
 xv. 22 107. 10
 xvi. 13 145. 14
 xxiv., xxv. 11. 6
 xxv. 22 195. 5
 xxx. 24, 25 195. 14

II. SAMUEL.

- i. 11. 7
 vi. 14 243. 11
 xxiv. 220. 10

I. KINGS.

- iii. 5 46. 24
 ix. 6, 11 145. 16
 xii. 14 259. 18
 xiii. 13 258. 19
 xiv. 10 195. 8

II. KINGS.

- v. 6 5. 14
 ix. 195. 9

- I. CHRONICLES.

- xi. 2 244. 23
 xiii. 1 12. 31

II. CHRONICLES.

- ix. 48. 12

ESTHER.

- iii. 32. 27; 240. 25
 vi. 9 29. 9

JOB.

- i. 11. 8. 4
 ii. 5 8. 4
 ix. 4 119. 10; 267. 14
 xii. 7 103. 10
 xiv. 2 2. 19
 xli. 8 270. 20

PSALMS.

- ii. 2 99. 18
 ii. 8, 9 254. 8
 ii. 9 2. 20
 ii. 10, 11 46. 14
 vii. 12 239. 20
 xii. 6 150. 15
 xix. 5 2. 29
 xix. 14 87. 19
 xl. 10 98. 5
 xlvi. 13 43. 27
 xlix. 18 156. 34
 l. 9 151. 18
 lxvii. 14 149. 5
 lxxxiv. 10. 270. 29
 cix. 28 212. 15
 cxii. 10 47. 5
 cxvii. 112. 20
 cxvii. 6 63. 2
 cxviii. 21 172. 27
 cxxxviii. 16 222. 16
 cxlvi. 9 109. 14

PROVERBS.

- i. 7 4. 13
 viii. 15 9. 19
 xiv. 28 244. 25
 xiv. 34 244. 30
 xx. 2 93. 13
 xx. 8 93. 10
 xxi. 3 198. 4
 xxviii. 23 224. 6

xxix. 1 224. 10	JUDITH.	xviii. 16 168. 31
xxx. 8 60. 22	xiii. 8 238. 1	xviii. 17 172. 19
xxx. 15 270. 18; 281. 7	WISDOM.	xviii. 21 260. 17
xxxi. 13 279. 14	i. 5 2. 4	xviii. 22 168. 31
ECCLESIASTES.	vi. 1 46. 30	xix. 14 279. 16
v. 7 216. 1	vi. 6 79. 13	xx. 13 155. 20
v. 12 215. 24	ECCLESIASTICUS.	xx. 28 203. 6
xii. 13 112. 21	iii. 3 24. 16	xxi. 19 33. 24
SONG OF SOLOMON.	vi. 5 54. 1	xxii. 12 1. 17
i. 1 271. 4	x. 8 48. 22; 56. 21	xxiii. 21 203. 1
ii. 4 4. 24	xiii. 19 262. 14	xxiii. 22. 10
ii. 9 224. 13	xxxi. 10, 11 198. 10	xxiv. 34 257. 13
iv. 4 68. 11	I. MACHAB.	xxiv. 5 224. 1; 226. 2;
vi. 8 150. 3	i. 1 91. 26	259. 24
ISAIAH.	MATTHEW.	xxiv. 6 252. 18
i. 5 97. 26	iv. 3 243. 17	xxiv. 7 252. 11
i. 17 198. 6	v. 3 15. 26	xxiv. 23 226. 8
i. 18 151. 22	v. 9 266. 24	xxiv. 24 245. 9
i. 22 171. 19	v. 13 71. 7	xxiv. 29 236. 8
ii. 2 151. 32; 253. 31	v. 17 63. 5	xxv. 240. 27
ii. 4 253. 34; 266. 19	v. 22 168. 4	xxvi. 52 270. 9
iii. 7 175. 29	v. 39 268. 12	xxvii. 57-60 1, 19
iv. 1 258. 3	v. 44 200. 25	MARK.
x. 1 169. 16	vi. 10 28. 10; 274. 11	iv. 41 81. 19
xxix. 13 278. 13	vi. 12 169. 8	x. 16 279. 17
xlvi. 1-4 277. 21	vi. 24 199. 19; 200. 5	LUKE.
xlii. 2, 3 109. 25; 277. 21	vi. 34 211. 8	i. 33 254. 16
xlii. 4 277. 21; 278. 31	vii. 12 262. 20	i. 35 151. 25
xlvii. 22 274. 33	vii. 13 275. 1	ii. 240. 20; 266. 18
lviii. 6 161. 24; 169. 24	viii. 9 7. 7	ii. 14 266. 22
JEREMIAH.	x. 11 266. 32	ii. 49 100. 9
i. 10 35. 12; 44. 7	x. 25 201. 29	iii. 1 247. 8; 254. 4
vi. 14 274. 32	x. 36 127. 1	iii. 14 50. 23
xviii. 3 252. 32	x. 38 269. 9	vi. 142. 7
xxxv. 2 248. 30	xi. 7 279. 10	x. 211. 8
xlviii. 10 280. 3	xi. 11 141. 9	x. 5 266. 32
EZEKIEL.	xii. 268. 10	xii. 45 259. 3
i. 8, 11 150. 6	xii. 18 241. 13; 274. 20	xiv. 8 40. 25
xxxiii. 68. 27	xii. 19 253. 12; 274. 20	xiv. 10 43. 31
xliv. 28, 29 60. 18	xii. 19, 20 109. 22;	xiv. 23 186. 25
DANIEL.	274. 20	xiv. 26 268. 28
ii. 11, 20; 213. 4; 246. 2	xii. 21 274. 20; 278. 32	xiv. 31 18. 21
ii. 40 251. 16	xii. 30 200. 2; 267. 13	xiv. 33 86. 2
iii. 29 157. 25	xiv. 10 193. 2	xvi. 19 85. 10
MALACHI.	xv. 9 278. 12	xviii. 24 85. 16
i. 6 4. 16	xvi. 18 40. 13	xxi. 19 40. 30; 267. 21
ii. 1, 2 211. 22	xvi. 19 173. 11	xxii. 25, 26 36. 25
I. ESDRAS.	xvii. 24-27 1. 16	xxii. 26 7. 24; 36. 11;
vii. 205. 28	xvii. 26 100. 25	156. 18
TOBIT.	xvii. 36 203. 1	xxiii. 243. 18
i. 6, 7 209. 28	xviii. 4 196. 21	JOHN.
	xviii. 7 248. 13	i. 11 236. 17
	xviii. 15 204. 17; 230. 3	i. 14 2. 23
	xviii. 23 4. 32	i. 16 29. 16

vi. 68 . . . 256. 28	v. . 172. 21; 174. 23;	vi. 1 98. 22
viii. 34 . . . 24. 11	v. 5 172. 4	vi. 8 60. 26
viii. 47 . . . 255. 16	vi. 4 129. 26	vi. 10 53. 10
viii. 48 . . . 126. 10	vii. 13 201. 2	vi. 17 197. 26
viii. 49 . . . 24. 13	vii. 20 27. 10	vi. 20 259. 8
viii. 50 . . . 33. 27	x. 4 253. 25	II. TIMOTHY.
xiii. . . . 252. 27	xi. 3 13. 13	i. 13 259. 11
xiii. 14 . . . 243. 17	xi. 7 12. 8	ii. 4 141. 26
xiii. 26 . . . 193. 4	xii. 20 264. 17	ii. 7 27. 22
xiv. 16 . . . 279. 21	xii. 31 116. 2	ii. 20 17. 1
xiv. 23 . . 4. 18; 56. 30	xv. 10 134. 6	ii. 23 259. 8
xiv. 27 . . . 266. 28	xv. 22 151. 12	iii. 68. 27
xviii. 2 . . . 193. 4	II. CORINTHIANS.	TITUS.
xviii. 11 . . . 270. 7	ii. 124. 32	i. 12 238. 1
xviii. 36 206. 16; 268. 3	ii. 6 172. 8	iii. 10 172. 21
xix. 11 . . . 8. 7	x. 17, 18 33. 28	vi. 204. 34
xix. 26, 27 . . . 50. 7	GALATIANS.	PHILEMON.
xx. 26 . . . 266. 30	i. 8 III. I	pass. 204. 34
xxi. 15 . . . 67. 21	i. 9 . . 172. 25; 222. 19	16 5. 7
ACTS.	ii. 7 223. 18	HEBREWS.
i. 26 149. 12	ii. 11 101. 22; 103. 13	i. 4 26. 21
v. 217. 6	iv. 19 256. 17	v. 4 33. 27
v. 1 172. 12	v. 20 248. 9	vii. 1 14. 14
v. 28 240. 34	vi. 2 40. 22	xiii. 5, 6 62. 33
xxiii. 22. 15	EPHESIANS.	JAMES.
xxv. 22. 13	ii. 14 267. 25	i. 19 235. 10
xxvi. 24 . . . 216. 25	iv. 11 151. 14	i. 20 167. 30
ROMANS.	iv. 11, 12 49. 25	ii. 1 39. 33
i. 4 26. 27	v. 5 170. 18	v. 4 262. 30
i. 32 89. 1	vi. 5, 6 105. 19	I. PETER.
iii. 8 238. 30	PHILIPPIANS.	ii. 8 253. 29
viii. 28 . . 242. 1; 273. 25	ii. 3-4 7. 27	ii. 13-14 i. 19; 34. 18;
ix. 21 16. 34	ii. 8 . . 99. 28; 239. 29	40. 6
xii. 10 . . 25. 1; 40. 23	COLOSSIANS.	ii. 17 3. 32
xiii. 204. 34	ii. 8 213. 13	ii. 18 5. 1; 40. 23
xiii. 1 . . 10. 31; 78. 10	iii. 20 240. 16	ii. 21 207. 15
xiii. 1-4 6. 12	II. THESSALONIANS.	iv. 11 . . 16. 24; 55. 15
xiii. 2 78. 31	ii. 3 248. 13	v. 3 . . 36. 22; 163. 11;
xiii. 5 6. 28	iii. 172. 21	259. 7
xiii. 6 . . . 6. 34; 80. 8	I. TIMOTHY.	II. PETER.
xiii. 7 7. 1	i. 19, 20 172. 13	ii. 1 248. 9
xiv. 23 170. 17	ii. 1, 2 79. 16	I. JOHN.
xv. 8 278. 34	v. 8 49. 32	v. 172. 22
xv. 12 254. 7	v. 17 25. 10	v. 18 68. 8
I. CORINTHIANS.	JUDE.	9 24. 17
iii. 1, 2 152. 1		
iii. 9 133. 30		
iv. 7 151. 21		

GENERAL QUOTATIONS.

AMBROSE (S.)

De Patriarchis, Lib. I. c. 3 194. 21

ANSELM (S.)

Cur Deus i. 15 27. 21

ARISTOTLE.

Nic. Ethics.

Bk. IV. ii. 16. 6

v. i. 77. 29

VIII. xi. 244. 17

Politics.

Bk. III. x. 93. 27

xv. 246. 12

VII. [?] 144. 27

De Animalibus.

I. xv. 97. 20

XVIII. vi. 147. 20

Metaphysics.

XII *in fine* 246. 13

ARISTOTLE, *pseud.*

Sec. Secret.

ii. 78. 19

iii. 54. 17; 55. 3; 57. 5

iv. 55. 3; 96. 29

vi. 74. 24

vii. 77. 32; 78. 17

viii. 60. 33

x. 78. 18; 263. 4

xi. 55. 4

xii. 73. 32

xxvii. 53. 6, 25, 33; 54. 16

AUGUSTINE (S.)

Quaest. Vet. et Nov. Test.

xi. 20. 11

xx. [?] 12. 2

xxiv. 94. 25

xxx. II. 20

xxxii. 15. 4; 25. 15; 85. 7

xxxiv. 95. 3²

xxxv. 10. 24; II. 15; II. 27;

31. 7

cvi. 12. 3; 144. 15

cxxvi. 29. 34

(*incert. ref.* 18. 18)

De Mirabilibus Sacrae Scripturae.

II. c. 4 81. 20

II. x. 11.

VI. i. 36. 14

In Ioannis Evangelium Tractatus.

I. i. 113. 20

CXIX. 50. 13

Pistolae.

ix. 124. 4

3 190. 10

xxxii. 134. 25; 215. 15; 228.

34; 248. 5

lxxviii. 9 114. 21

clxxxv. 55. 3¹

De Civitate Dei.

ix. 220. 33

xix. 267. 5

Regula ad Servos Dei

§ 7 230. 5

De Quaestionibus Evangelior.

Lib. II. c. xxix. 265. 3¹

De Doctrina Christiana.

Lib. II. *in fine* 59. 26; 190. 16

De Verbis Domini Sermo.

xli. 5 80. 15, 23

De Verbis Apostolorum Sermo.

xvi. 2 81. 1

De Visitatione Infirmorum.

Lib. II. c. viii. 82. 27

Enarratio in Psalm.

xix. 14 87. 25

lxvii. 149. 5; 150. 14, 28

De Trinitate.

Lib. V. c. xvi. 27. 23

BEDE.

Eccl. Hist.

Lib. III. c. xxviii. 42. 10

Ep. II. 161. 8, 25; 197. 30

BERNARD (S.)

De Consideratione :

referred to 98. 25

II. („ „) 146. 30

v. vi. 43. 20

vi. 10. 36. 19

13. 37. 32

referred to 40. 15

vii. 15 38. 4; 47. 1

III. v. 20 . . . 38. 11; 123. 22	Dist. Cap. IX. i (S. Augustine) 157.
IV. vii. 23 . . . 37. 33; 134. 11	10; 169. 30; 190. 9;
Flores ¹ VIII. xlxi. . . 68. 33	191. 14; 218. 32.
CHRYSOSTOM (S.)	IX. 2 (S. Isidore) 152. 20
Op. Imperf. ²	i (Pope Nicholas) 190. 2
Hom. I. 257. 21 <i>segg.</i>	x. 2 (Pope Symmachus)
XXII. 263. 34	158. 9; 190. 5
XLIII. [?] 256. 11	6 (S. Gregory) 140. 1
XLIV. 17. 17; 79. 5	8 (Priscian) 141. 19
De Laude Pauli.	9 (Leo IV) 70. 13;
IV. 121. 19	138. 1; 218. 33;
GREGORY (S.)	242. 16.
Exp. S. Cant. Cant. iv. 4. . . 68. 14	10 (John VIII) 160. 17
vii. II 68. 26	11-13. . . 218. 33
Moralia.	XVIII. 13 (Council of Agda)
v. xi. 20 86. 5	105. 4
VI. <i>in fine</i> 150. 8	15 (Council of Pope
XXI. iv. 85. 12	Martin) . 153. 1
XXIX. li. 86. 7	XXI. i (S. Isidore) 145. 20;
XXXI. lv. 86. 8	148. 5; 152. 15
Registrum.	XXII. 4 (S. Gregory) 103. 7
Lib. III. c. cxix 88. 21	XXXII. 5 (Pope Nicholas II.)
" <i>in fine</i> 242. 18; 247. 14	154. 10.
XI. c. xxix 134. 33	XXXVIII. 1 (Pope Clement) 103.
GROSSETÈTE.	20
Epist. VIII. 85. 18; 132. 17	XL. 6 (Boniface Martyr)
XXIII. 123. 27	198. 21
CXXVIII. 82. 10	LXI. 3 (Innocent) 88. 24;
HIGDEN.	89. 32
Polychronicon.	5 (Leo Bishop) 61. 19;
Lib. IV. c. 11 128. 34	89. 32
26 146. 14	LXIII. 24 (Gregory) 242. 9
v. 10 146. 22	33 (<i>Constitutio Ottonis</i>)
(<i>sub fin.</i>) 159. 34	217. 23
HUGO DE SANCTO VICTORE.	LXXXIII. 5 (S. Gregory) 90. 4
De Sacramentis.	LXXXVI. 3 (John VIII) 90. 7
Lib. II. Pt. x. 5 [?] . . . 182. 4	XCVI. 13, 14 (S. Sylvester) 36. 13
ISIDORE (S.)	Decreta.
Sent. De Summo Bono.	Causa Quaest. Cap.
Lib. III. c. 39 149. 32	I. i. 45 (Pope Symmachus)
53 84. 10	100. 27
IX. 4 5. 6	83 (S. Ambrose) 143. 18
Etymolog.	II. i. 10 (Nicolas Pope) 88. 30
Lib. iii. 5. 6	vii. 11 (Pope Nicolas) 227. 4
VII. c. xii. 147. 8	41 (Leo IV) 70. 23; 71.
JOHN I. POPE.	20; 138. 22; 202.
Letter to Justinian . . . 138. 30	10; 242. 16
JUS.	X. i. 10 (Council of Toledo)
Corpus Juris Canonici.	153. 12
Dist. Cap.	27 (S. Ambrose) 140. 18;
VIII. i (S. Augustine) 36. 14;	156. 23
156. 10; 184. 5;	xi. i. 28 (S. Ambrose) 126.
247. 1.	3; 139. 17; 202. 15
9 (S. Cyprian) 278. 8	iii. 41 (Council of Meaux)
	166. 27
	44 (S. Jerome) 166. 22

¹ Quotation unverified. ² Chrysostom Opera (ed. Bernardus de Montfaucon).

Caus. Qu. Cap.		Lib. Tit. Cap.	
XI. iii. 60 (S. Gregory)	204. 24	III. i. 9 (Gregory VII)	153. 25
65 (Council of Mayence)	167.	xv. 2 (Alexander III.)	113. 11
	24	xxxv. 6 (Innocent III.)	115. 4
86 (S. Chrysostom)	79. 5	1. 2 (Pope Eugenius)	154. 27
87 (S. Augustine)	166. 15;	7 (Alexander III.)	154. 27
	168. 6	10 (Honorius III.)	177. 9
90 (S. Augustine)	192. 6	IV. i. 26 (Innocent III.)	170. 25
93 (S. Jerome)	192. 33	xvii. 4	139. 15
95 (Pope Fabian)	191. 24	v. v. 5 (Honorius III.)	179. 13
100 (S. Isidore)	89. 16	xxiii. 28 (Honorius V.)	188. 17; 225.
101 ()	110. 33		30
XII. i. 5 (S. Jerome)	148. 15	xxxix. 28 (Innocent III.)	171. 3;
ii. 70 (S. Ambrose)	182. 33;		223. 1
	215. 20.	44 (Innocent III.)	170. 11
XIX. ii. 2 (Urban II.)	108. 33; 115. 15	Sexti Decretal.	
XXIII. iii. 7 (S. Ambrose)	123. 10	i. i. 34 (Boniface VIII.)	179. 6
iv. 16 (S. Gregory)	270. 25	III. ix. 2 (Gregory X in Council of Lyons)	113. 12
24 (S. Augustine)	215. 15	xxii. 1 (Boniface VIII.)	246. 19
25 (,)	230. 29	v. xi. 1 (Innocent IV.)	176. 5
27 (S. Gregory)	168. 18	xii. 3 (Pope Nicholas III.)	214. 4
28 (,)	169. 1	Extravag. Commun.	
45 (Innocent)	144. 3	i. viii. 1 (Boniface VIII.)	126. 2
v. 21 (Pope Leo)	120. 25; 138. 20	Decret. De Consec.	
23 (S. Jerome)	120. 15; 121. 7	Distr. Cap.	
25 (S. Ambrose)	135. 23;	v. 24 (S. Jerome)	192. 22
	194. 21		
40 (S. Cyprian)	134. 20	JUSTINIAN.	
vii. 2 (S. Augustine)	124. 15, 29	Corpus Juris Civilis.	
3 (,)	125. 7	Cod. Just. Lib. i. Tit. i. c. 8	138. 27
4 (,)	125. 1	Tit. ii. cc. 10, 11	140. 16
viii. sub init. (Gratian)	122. 10;	Lib. i. Tit. iii.	140. 13
	126. 4; 137. 31	Collat. x.	247. 25
20 (S. Gregory)	184. 19		
21 (S. Ambrose)	183. 30; 184.	JUVENAL.	
	26; 246. 27	Satirae.	
22 (Pope Urban)	185. 28	vi. 223	227. 16
XXIV. iii. 1 (S. Augustine)	227. 22	LITURGY.	
5 (,)	228. 12	Off. in Fest. S. Thom.	77. 23
6 (Council of Paris)	226. 31;	NICOLAS DE LYRA	12. 31
	229. 3; 247. 24	WYCLIF.	
7 (Origen)	228. 2	Summa Theologiae:	
32 (Pope Urban)	88. 13	I. De Mandatis, c. 26	205. 1.
33 (S. Jerome)	90. 12	II. De Civili Dominio	247. 30
iv. 33 (S. Jerome)	111. 20	" " c. 26	55. 34
Decretal. Gregor. IX.		IV. " " c. 17	6. 35
Lib. Tit. Cap.		V. " "	7. 26
I. vi. 4 (Paschal)	219. 6	VI. " " c. 22 120. 13	
34 (Innocent III.)	128. 3	Conclusiones xxxiii [?]	78. 34
xxiv. 2 (Alexander III.)	37. 2	VII. De Ecclesia, c. 7	1. 3
xxix. i (,)	68. 6; 88. 31	[VIII. De Officio Regis	xxix.]
xxxiii. 6 (Innocent III.)	34. 13; 126.	[XII. De Blasphemia	
	2; 238. 6	Inc. ref. i. 12; 7. 16; 119	
ref. incert. (S. Gregory)	241. 33	3; 125. 13; 195. 28; 231. 1;	
II. xiii. 13 (Innocent III.)	170. 4;	249. 29. Cf. xxiii. n.)	
	238. 7		
xxiv. 4 (Gregory VII)	217. 24	De Pastorali Officio, Pt. I. c. xi.	
xxviii. 7 (Alexander III)	139. 10.		163. 17

I N D E X.

- ABSOLUTION from excommunication, wicked law in matter of, 233, 23.
Africa, Action of the Emperor towards the Church in, 127, 23.
Agrippa, S. Paul's action to, 22, 14.
Alexander, King of Macedon, his defeat of Darius instanced, 91, 24.
Alien Clergy, 164, 14 *et passim*.
Ambrose (S.). His attitude towards the Emperor in matters of the Church, 183, 28.
Anchorites the King's 'liegemen,' 202, 25.
Angels. Their rank cited, 39, 25.
Anselm (S.), instanced, 76, 31.
Antichrist. The prophecy about him now fulfilled, 226, 1.
Antiochus IV, 72, 2.
Antipope, 120, 19; 121, 1-15. Present witness to Antichrist, 226, 7.
Aristotle, Catholic Conclusions to be drawn from, 78, 7.
Aristotle (Pseudo.). His advice to Alexander, 73, 32. Quoted, 77, 32. Catholic Conclusions to be drawn from his writings, 78, 7.
Arms, Law of. *See* Law.
Assyrian Monarchy, the, in the prophecy of Daniel, 251, 19.
Augustine (S.). His unwillingness to pronounce excommunication, and the reason, 227, 20.
'Anthon' (authority), meaning of the term, 127, 18.
Bede, cited, 42, 9; 161, 7.
Berengarius of Tours, xxix.
Bernard (S.). His authority cited on behalf of the Pope, 36, 17; on the Holy Roman Church, 37, 32; his Letter to the Pope, 43, 20.
Bible, the. The laws of the Old Testament as binding as those of the New, 63, 2 *seqq.*; sufficient for the regulation of the Church, 111, 17; the true foundation of all judgment, 125, 27, *et passim*; how viewed in the light of the Authority of the Pope, 223, 23; the best guide in matter of excommunication, 237, 6.
Bishops. Bear the Image of God's Manhood, 13, 8; not lords, but guardians, of the poor, 37, 28; unmindful now of their duty, 77, 10; should be compelled to look to the state of the Clergy in their diocese, and should make a yearly visitation, 152, 10; 244, 9; their revenue to be confiscated by the King if they are neglectful of their supervision of the clergy, 154, 30; in England more bound to the King as being more richly endowed, 156, 6; should enforce residence of learned and zealous *curati*, 163, 7; 245, 14; Legality of their ordinance and source of their authority, 221, 21 *seqq.*; must imitate Christ in sacrifice and humility, 223, 13; should rejoice at disendowment, 224, 23; their excommunications to be in obedience to the law of God and not to Papal Mandates, 225, 17; the King to keep watch over them in this, 227, 32; not necessary to Salvation, 226, 16; Wyclif's opinion attacked, 239, 4.
Boethius, 72, 12.
Bragmanni, 182, 5; 248, 30.
Bulls, Papal, and Mandates, their authority discussed, 126, 22; not to be accepted on their own authority, but only when founded on Scripture, 223, 6; 224, 31; three grounds of their invalidity, 225, 3.
Caiaphas. The gift of prophecy attributed to him, 20, 30; misunderstood his own prophecy, 21, 4.
Cain, 144, 25.
Canon Law. *See* Law.

- Chad (S.), 42, 10.
 Chapter, imprisonment of a brother by a, discussed, 230, 8.
 Chertsey, Abbot of. Pref. p. xvi. n.; 98, 7 *seqq.*; 128, 34; 130, 18 *seqq.*
 Christ, the natural, not the adopted, Son of the Father, digression upon, 26, 25; obedient to the priests and Pharisees, 21, 23; to the devil and to Iscariot, 193, 3.
 Chrysostom (S.). His mystical interpretation of David's union with Bathsheba, 257, 21.
 Church, the. The kingly relation necessary to it, p. 18; in her best days lived without endowments under kings, 18, 28; the Holy Roman Church 'Mother, not Mistress, of the Churches' (S. Bernard), 38, 1; State of the Early Church, 42, 7; 152, 27; the Catholic Church existent before Christ's death, 49, 11; Metaphor of a house, 59, 1; 62, 12 *seqq.*; Holy Church spread through the whole world (S. Augustine), 93, 15; in France, 126, 31; the Church militant received sufficient laws from Christ, 222, 1; the Church itself often in error and opposed to the Church triumphant, 222, 34; Laws of good men, consonant with the Church triumphant, to be obeyed, 226, 17; Daniel's prophecy on the Church fulfilled, 251, 12; Love of the Church not shown by endowments, 261, 25.
 Citation, abuse of, 180, 14; 204, 24.
 Clement VII, Antipope, 121, 15; 133, 6.
 Clergy, the. Gloss upon honour due to the clerical office, 13 *in fine*; clergy should live on tithes and alms, 59, 30; their reformation, 65, 7; should welcome expropriation, 159, 30; not bound to an alien cleric, 70, 9; Reformation of the Clergy in England, 70, 26 *seqq.*; 86, 20; Foreign Clergy in England obedient to the King, 71, 5; 108, 4; 164, 1; the English Clergy, 150, 6; 157, 30; can be reformed by temporal power, 86, 20; and by the confiscation of their temporalities, 185, 30; Clergy outside Cloisters held by Wyclif to be more perfect than those in them, 112, 24; the distinction of *secular* and *regular* dis- cussed, 113, 25; their relation to the Priesthood and their general history discussed, 147, 5 *seqq.*; how distinguished from the laity, 149, 22; residence of beneficed clergy, 163, 7; infliction of fines by them to be subject to the supervision of the King, 180, 24; Synod of the Clergy in conjunction with Parliament, 181, 5; accept a law from the Emperor Justinian, 226, 31; yearly visitation by the bishop proposed by Wyclif, 244, 9; a moderate provision ordained for them by Christ, 259, 30.
 Colleges. The Rules of Founders of Colleges as to the Study of Philosophy and Theology, 179, 30; the advantage of secular colleges, 220, 34; the 'College' of Christ and His apostles, 241, 16. See Electors. Community, the, shares the merits and incurs the sins of individuals, 220, 1 *seqq.*
 Conquest, in general, discussed, 248, 18. Conscience, claim for the Regulation of, 237, 7.
 'Consent,' 68, 2; fivefold, 83, 17-90, 25; sin of, 154, 18; 205, 13; incurred by princes, 216, 9; by a community, 220, 16; by paying unjust fines, 233, 7.
 Constantinople, the Patriarch of, 35, 25.
 Councils. Provincial Church Councils, 153, 10 *seqq.* See Synod.
 Courts. See Curia.
 Curati, 163, 7 *seqq.*
 Curia. The Roman, 74, 22; 75, 5; extent of its jurisdiction, 76, 10; the Bishop's Court, 227, 10.
 Daniel. Fulfilment of his prophecy on the state of the Church, and Wyclif's exposition of it, 251, 12-254, 33.
 David. His priestly and secular dignity discussed, 13 *fin.* His union with Bathsheba mystically interpreted by S. Chrysostom, 257, 21.
 Decrees and Decretals in the Roman Church, their authority, 222, 26.
 Diocletian, 72, 2.
 Dispersion of the Jews, 40, 11 *seqq.*
 Doctors of the Church, the four holy; their teaching based on Scripture, 222, 27.

Dominion, Universal, why impossible, 261, 15.
 Donatists, 127, 22.
 Dress, difference in, argument from, 31, 1.
Dulia, 32, 16.
 Egbert, Abp. of York, 161, 8.
 Egypt, Priesthood in, 144, 29.
 Electors, College of, instanced, 146, 9.
 Emperor, the. His correction of the Pope, 70, 23; relation to him as representative of Christ's temporal power, 122, 7; deposition of him, 128, 32; and by him, 128, 2; Wyclif's assertion that he is greater than the Pope, 143, 20; instance of his ordaining a law for the clergy, and proof of his dominion over them, 227, 5.
 Empire, Roman, alleged cause of the weakness of, 213, 3; in the time of the Fathers, 249, 33; reasons for its rule not now extending to England, 249, 34 *segg.*; the Life of the Empire gone, 250, 2.
 Endowments, 160, 26; the Church in its most prosperous age, without endowments, 18, 28; decrease of Virtue in the followers of Christ, coincident with endowment, 63, 11; the Venerable Bede upon, 161, 7; contrast of his time with Wyclif's, 162, 5; should be reformed by the King, 163, 3; or any competent person, prudently and piously, 211, 11; the tenure of endowment condemned by the religious on their own profession, 214, 1.
 England. Subjection of the clergy to the King there, 37, 10; 69, 25; 156, 6; 163, 31; in time of Wilfrid, 42, 10; reason of the excellence of the laws there, 56, 14; Reformation of the Clergy, 70, 26 *segg.*; 86, 20; Obedience to the Pope on what authority, 146, 23; the clergy there offended at the privilege of Westminster Abbey, 157, 30; residence of Clergy in, 163, 22; duty of the King of England in restoring the Church, 213, 6; in fulfilling the Pope's functions, 229, 19; state of law of excommunication there, 229, 16; not under the rule of the Roman Empire, and why, 250, 3 and 32; Parliament at Gloucester, xxviii. n.

Eugenius II., his letter from St. Bernard, 36, 17; 40, 16; 43, 20.
 Excommunications. Exactions in this matter to be resisted, 22, 5; caution necessary, 111, 15; the faithful must arm against pretended ones, 166, 5; discussion upon, 166, 5-176, 30; to be borne with calmness on occasions, 192, 5; to be used in obedience to the law of God and not to the Pope's Mandates, 225, 17; rightly followed by punishment, but must first be tried by the general synod of the province, 226, 29; the decretal of Justinian upon, *ibid.* 32; a wrong excommunication damns its author, 227, 19; S. Augustine's unwillingness to pronounce, 227, 20; better delayed than too hasty, 227, 34; should follow the declaration of Parliament and Synod sitting together, 228, 28; hasty excommunication reproved by S. Gregory, 229, 3; state of England, 229, 16; Wyclif's opinion attacked and defended, 231, 1-237, 14; causing the ruin of the Church, 236, 22.
 Exhortation and removal, ordered by Christ, rather than imprisonment, 229, 33.
 Festus, 22, 15.
 Fines. Inflicted by the Clergy to be under the supervision of the King, 180, 24; the special privileges of the Clergy in the matter of, 204, 8; treated of by Wyclif elsewhere, 205, 1; imposed by Theodosius on heretical bishops and clergy, 215, 15; payment of unjust fines and consent to sin, 233, 7.
 Foreign beneficiaries must swear allegiance personally to the King, 164, 1; envoys the King's 'liegemen', 202, 1; all foreigners, on the King's soil, must obey his laws and are his men, 203, 27.
 France, Church of, 126, 31; study of Civil Law there, 188, 15; the Pope's action in the matter, 250, 17. S. Gregory's Letter to the Queen of, 134, 32; 137, 34.
 Friars. The number who are living unendowed to-day sufficient, 62, 27; unjust claims of, in matter of temporalties, to be resisted, 206, 7; their negligence in the matter, 216,

- 18 ; not being subject to the Bishops of the Realm, should take the oath to the King through their provincials, 219, 12.
- Garnario (Arnaldus de), 108, 7.
- Gelasius, Pope, on the position of the Emperor, 44, 25.
- Genuflexion, how to be regarded, 31, 35.
- Gilbornensis (Robertus). *See* Clement VII.
- Gloucester, Parliament at. *See* Wyclif.
- Gratian, his authority defended, 123, 28.
- Greece. The Grecian Monarchy in the prophecy of Daniel, 251, 19.
- Gregory (S.), reproves a bishop for hasty excommunication, 229, 3.
- Gregory XI, 108, 7; 121, 17.
- Grosselête, 264, 29.
- Haman, 32, 27.
- Heretics, law against, 215, 16; 229, 1.
- Hermits the King's 'liegemen,' 202, 25.
- Hierarchies. Three necessary to the Kingdom, 58, 32.
- Honour. Honour due to the clerical office, 13 note. Its true nature explained, 22, 31 seqq., 41 pass.; its many degrees, 25, 18; human honour only consequent upon virtue, 33, 23; priestly honours more perfect, and why, 41, 31.
- Hugh (S.), 76, 31.
- Images, 16, 31.
- Imprisonment, in cases of Excommunication, abuse of, 205, 2; 169, 33; a bad remedy, and without the authority of Scripture, 229, 25; authorized by the King at the risk of his soul, 229, 30; and not to be exercised, 230, 33; by a chapter, 230, 8 seqq.
- Infallibility, 106.
- Innocent III., 34, 12.
- Irredemptibility of things consecrated, an objection brought to the confiscation of the temporalities of the clergy, 206, 31.
- Islip, Simon, Archbishop of Canterbury, abuses existing since the time of, 75, 18.
- Jeremiah, his preaching instance, 43, 15; 44, 7; 45, 31.
- Jews, their dispersion, 39, 11 seqg.
- Job a philosopher, though no cleric, 149, 28.
- John II, Pope. Letter to Justinian, 138, 29.
- Joseph, of Arimathea, represented the Military Order at the Burial of Christ, 1, 19.
- Julian Emperor, 141, 19; 193, 5.
- Justinian. *See* John II.
- King, the. His power approved by Scripture and the Holy Doctors, 1, 12; surpasses all in worldly honour, 2, 30; but surpassed in spiritual things by the Pontiff, 34, 33; the Vicar of God, 4, 27; 12, 1 (S. Augustine); 12, 32 (Nicholas de Lyra); 58, 17; 80, 12; 104, 29; 141, 3; 197, 20; bearer of God's Image, 10, 24; his power an Order in the Church, 11, 1; his Office, relatively, superior to the Priesthood as regards the temporal state, 14, 10; 137, 18 *et pass.*; inferior as regards the spiritual state, 141, 3 seqg.; older than the Priesthood, 144, 15; a good King worthy of double honour, 15, 12; 41, 20; froward Kings, the honour paid to them, 16, 3; must be honoured on two grounds, 17, 2; in what sense necessary to the Church, 18; pre-eminent in the state by the teaching of Christ, SS. Peter and Paul, and the Doctors; submission to him, for our humility, not as a burden, 34, 25; his three duties, 46, 5 seqg.; division of his household, 50, 20; if his Life is bad, the Kingdom will suffer, 48, 20; and if he incur sin, 52, 20; in England, 51, 16; when guilty of Sacrilege, 57, 22; has full power over the temporalities of his realm, 64, 9; 97, 8; his power over foreign clergy in his dominions, 71, 5; should correct apostates, 71, 20; 84, 20; and heretics, 72, 15; his work is to defend and observe the law of the Gospel, 79, 2; more bound secularly to his subjects than they to him, 79, 30; should be more virtuous than they, 80, 4; Wyclif's Theory of the King attacked in scholastic method, 90, 29; his triple existence in his kingdom, 92, 23; a second objection, 93, 21; his attitude with re-

gard to Law, 94, 10 *seqq.*; superior to his own laws (Aristotle), 93, 26; (Augustine), 95, 19; third objection, 98, 29; fourth objection, 108, 29; extent of the King's jurisdiction, 119, 22; his attitude towards the clergy of France, 126, 31; relation to the Pope, 128, 6; laws which it is his duty to enforce (I.), 152, 15; (II.), 163, 7; (III.), 176, 3; 245, 18; should confiscate revenue of Bishops who neglect the supervision of their clergy, 154, 30; and remedy evils by reducing the pay of the clergy, 159, 8–163, 5; should supervise the fines inflicted by them, 180, 24; must support Theological Faculty, 176, 3; and appoint Theologians to all benefices, 181, 11; must forbid all lectures on Civil Law, 188, 4 *seqq.*; Kings of England, their special duty, 213, 6; must perform that of the Pope as being too distant, 229, 19; four objections raised to the extension of the kingly power, 217, 13; his duty to keep watch over the excommunications imposed by his bishops, 227, 32; his peril in authorizing imprisonment on the religious clergy, 229, 30; may fight for the honour of Christ, and the profit of men and the Church, 248, 15.

Kingdom must contain three Hierarchies, 58, 32 *seqq.*; three conclusions proposed by Wyclif for its government, 244, 6 *seqq.*

Labourers. One of the three Hierarchies necessary to a Kingdom, 59, 1. Laity should withhold the stipend of bad-lived priests without waiting for the action of the Bishop, 154, 15; as also that of non-resident *curati*, 165, 30; their bad law as to excommunication, 169, 12. Baptism by the Laity, 146, 34.

Latin or other tongue, use of, an indifferent matter, 123, 33.

Latria, 16, 27; 32, 15.

Law, more important than the King, 5, 27; its twofold aspect, 93, 28; 94, 3 *seqq.*; the distinction of *common* and *monastic* law examined, 115, 11; study of Civil Law, 177, 9; the opposition of Civil and Canon Law, 188, 10; Civil Law to be condemned, and why, 189, 14

seqq.; Civil Law, if helpful to Theology, to be retained, 192, 2; Wyclif's opinion attacked, 237, 15 *seqq.*; Roman Civil Law, three arguments in defence of, 193, 24; no better than English, 193, 32; Civil Law in France, 188, 15; inconsistency of the Pope's action there and in England, 250, 17; Canon Law independent of Civil, 194, 5; Law of Arms, 193, 27 *seqq.*; the Jewish Law wholly ceremonial, 208, 12; Papal Law, how far necessary to the Church Militant, 222, 2.

Lawrence (S.) and the temporalities of the Church, 215, 22.

Laws must be few, 56, 5; excellency of those in England, 56, 15; three laws declared to be for the good of both Church and State (I.), 152, 7; (II.), 163, 7; (III.), 176, 32; bad laws made for the trial of the faithful, 157, 10; bad law in the matter of Excommunication, 169, 11; bad state of Church Law, 179, 32; laws of good men, consonant with the Church Triumphant, must be obeyed, 226, 17.

Lectures. The decree of Honorius III. forbidding the attendance of the religious at Law or Physical Lectures explained, 177, 10.

Leo IV., Pope. His allegiance to the Emperor Louis II., 70, 20; his authority appealed to, 71, 20.

'Liegeman.' Explanation of the term, 198, 31; use of the term in connection with the Pope, the Mendicant Orders, and Foreign Envoys, 201, 32.

Loserth, Dr., on date of *De Off. Regis*, xxvii.

Louis II., Emperor. *See Leo IV.*
Loyalty in the form of rebellion, 201, 6.

Maccabees. Their temporal power discussed, 122, 34.

Mandates. *See Bulls.*

Marriage. That of the Clergy a lesser sin than their taking worldly office, 29, 30; in the case of St. Peter no obstacle to merit, 30, 1; in case of excommunicated persons, 170, 5.

Martin, Pope, Council of, 153, 1.

Martin (S.), 273, 30.

- Martyrs, comment on the conduct of some, 273, 26.
- Median Monarchy, the, in the prophecy of Daniel, 251, 19.
- Melchisedech instanced, 14, 10.
- Mendicant Friars, 204, 1.
- Michael Archangel, 24, 18.
- Mohammed, 278, 23; his sect, 63, 32.
- Monarchy, approved by God, Aristotle, and the Fathers, 246, 2-247, 25; the four Monarchies instanced, 251, 20 *seqq.*; 261, 25.
- Monasticism discussed, 115, 11-118, 20; in Wales before the coming of S. Augustine, 160, 1.
- Mortmain, 64, 5 *seqq.*; 74, 14; 97, 30; 162, 8.
- Moses. Dispute for his body, 24, 18; his temporal power discussed, 122, 34.
- Nebuchadnezzar, 11, 20; 45, 33; 144, 25; a saint, 19, 16.
- Nero, 42, 1; 72, 2.
- Nimrod, 144, 25.
- Oaths, question of, examined, 217, 22 *seqq.*
- Obedience. Discussed, 4, 35 *seqq.*; of three kinds, 102, 6; discretion to be used in, 105, 22; obedience to human ordinances, 234, 16; that of Christ cited, 240, 11 *seqq.*; Secular Obedience, the duty of, confirmed, 240, 33 *seqq.*
- Onesimus instanced as example of a slave, 5, 7.
- Orders. Their claims considered, 39, 15; private orders founded on what theory, 116, 27; Mendicant orders and their allegiance, 201, 34.
- Oxford, the Abbot of Chertsey's arguments discussed at, 98, 15.
- Paris, Study of Civil Law at, 188, 16; 250, 19.
- Parliament, 181, 5; excommunications to follow the Declaration of Parliament and Synod sitting together, 228, 28; sitting at Gloucester, xxviii. n.
- Patriarch of Constantinople, 35, 25.
- Patronage, 75, 12-23.
- Pharaoh, instanced, 11, 20; 21, 6; 96, 9.
- Phocas IV, Emperor, 146, 20.
- Pope, the, 5, 13; 102, 20; his power contrasted with that of the King, 19, 20; 128, 25; how related to that of the Emperor, 122, 7; his alms derived from Caesar, 36, 10; 'Not lord of the bishops, but one of them' (S. Bernard), 38, 3; his claim over alien clergy, 70, 9; his submission to the Emperor, 70, 23; 138, 29; and deposition by him, 128, 32; Christ's pretended Vicar, 125, 17; his Supremacy considered, 127, 32; 165, 4; Wyclif's assertion that he cannot be greater than the Emperor, 143, 20; a 'liegeman,' 201, 34; the 'liegeman' of the Emperor, 202, 4; his oath to the Empire and that extracted by him from Archbishops, 218, 24 *seqq.*; the Bishop of Rome, and his assumptions, 220, 10; a new lawgiver, 222, 3; his Bulls only to be accepted when resting on the authority of Scripture, 223, 6; his authority compared with that of the Apostles and Holy Scripture, 223, 23; his claims those of Antichrist, 224, 1; the 'Vicar of Peter,' 224, 14; rival Popes a present witness to Antichrist, 226, 7; not necessary to Salvation, 226, 16; owing to distance, his duty in England must be performed by the King, 229, 20; comparison by logicians of his condemnation with that pronounced by God, 233, 33; inconsistency of his attitude with regard to Civil Law in France and England, 250, 17.
- Prague, University of, xxx; MS of *De Off. Regis* there, xxix.
- Presentation. The history of Presentation to Benefices, 182, 7.
- Pride, the cause of dissension, 265, 18; S. Augustine on, 265, 30.
- Priests. Their true dignity superior to the earthly dignity of the King, 14, 33; though in different ways both superior and inferior to it, 141, 3 *seqq.*; froward Priests to be honoured for the sake of their office, 20, 88; their priestly acts not acts of merit, but of official power, 21, 14; degenerate priests how to be honoured, 21, 16; must not be honoured for lay dignity, 27, 5; their prerogative explained, 35, 15; a good Priest worthy of double honour, 41, 28; those in England now, 42, 19; should despise earthly honours, 45, 21; bad priests,

- traitors, 61, 27; secular priests more capable of obedience than those living in Cloisters, 82, 32; and apostolic, 114, 25; a loyal priest more bound to obey his King than his abbot, 104, 3; may not fight in their own person for their temporalities, 122, 39; bad-lived priests' stipends to be withheld by the laity without waiting for the action of the Bishop, 152, 15; laxity of the Priests, now, the cause of dissension, 212, 24.
- Priesthood, Office of. Its relation to the Clergy, 147, 5. Among the Egyptians and other nations, 144, 29.
- Property. Robbery of the Lower Classes the surest method of destroying a Kingdom, 96, 26.
- Prophecy of Daniel. Its fulfilment and Wyclif's exposition of it, 251, 12-254, 32.
- Psalm lxviii. 13, interpreted, 149, 5 *seqq.*
- Quasi*, intention of the word, 1, 27, 41 *pass.*; instances of its use in Scripture, 2, 20; in S. Augustine, 12, 24.
- Rebellion lawful in resisting certain excommunications, 192, 11; and equivalent to loyalty in some cases, 201, 6.
- Rehabites, 18, 25; 248, 29.
- Reformation of the Clergy. *See* Clergy.
- Regular Clergy, why so called, 113, 28.
- Relics, 16, 31.
- Roman Empire. *See* Empire.
- Rome, Church of. *See* Church.
- Sacraments. Those teachers who deny them, 49, 16.
- Saints to be followed rather than Popes and Cardinals, 125, 30.
- Sanctuary. *See* Westminster.
- Saracens, 278, 23.
- Saul, King, 18, 25; 91, 22.
- Schism of the Church, cause of the, 257, 17.
- Scripture, Holy. *See* Bible.
- Secular Clergy, why so called, 113, 28.
- Secular Power to be obeyed differently to the Spiritual, 20, 5; necessary for the destruction of heresy, 22, 30, *et pass.*; and generally, 248, 1; derived from the Church, 110, 13; double meaning of the word *secular*, 113, 1; need of the secular power to supplement the spiritual, 121, 35; 133, 29; forbidden to the Priest, 142, 25.
- Sergius, heresiarch, 63, 32; 129, 1.
- Service, discussion upon, 5, 7.
- Simony, 51, 34; 53, 24; 89, 12; practised, 74, 24; in England, 75, 18; King's power in case of, 75, 10.
- Slawikowicz (Paulus de). MS B. of *De Off. Regis* in his possession, xxx; account of, *ibid.*
- Solomon, 46, 19; consequences of his disobedience, 48, 10; a type of the peace begot by Christ's union with his Church (S. Chrysostom), 258, 5.
- Spain, English soldiers in, xxviii. fin.; 183, 4.
- Spiritual Power to be obeyed differently to the Secular Power, 20, 5.
- Synod of the Clergy, in conjunction with Parliament, a refuge for the injured, 181, 5; cases of excommunication should be tried by the general Synod of the province before punishment administered, 226, 29; or rather by Parliament and Synod sitting together, 228, 28.
- Tangam*. Instances of its use discussed, 2, 10; 40, 11; 41, 10.
- Temporalities wholly in the hand of the King, 66, 9 *seqq.*; 97, 8; 126, 29.
- Testament, Old. *See* Bible.
- Theodosius, Emperor. His law against heretics, 215, 16; 228, 34.
- Theology. Theologians necessary in a Kingdom, 72, 26 *seqq.*; 125, 3-15; advocacy of the extension, defence and reform of the Theological Faculty, 176, 32; 245, 18; bad state of, at present, 179, 32; superior to all human law, 191, 28; study of Theology opposed by heretics, 257, 10.
- Thomas (S.), of Canterbury, 76, 26.
- Tithes, 52, 10; taken upon the authority of the Old Testament, 63, 20; example of Christ in this matter, 63, 25.
- Toledo, Council of, 153, 11.
- Tonsure, 114, 15.

Treachery, sixfold, 68, 2 <i>seqq.</i> ; three degrees of (S. Bernard), 69, 1.	coming of Augustine to England 160, 1.
Unity of the human race, external and internal, to be aimed at, 249, 1.	War, discussion upon, 261, 1-277, 25.
Urban VI., Pope, xxviii; 120, 18; 121, 24.	Westminster Abbey, curtailment of its privileges as a sanctuary an offence to the English clergy, xxviii. n.; 157, 20.
Usk, John de. <i>See Chertsey, Abbot of.</i>	Wilfrid (S.), 42, 10.
Virgin, the Blessed. The plenitude of grace attributed to Her Body, 3, 3; a type, 50, 5.	Women, their position discussed, 12, 10.
Visitation. Bishops' Yearly Visitation of the Clergy recommended by Wyclif, 244, 9.	Wstrach, Copyist of <i>De Off. Regis</i> , xxix.
Wales. 2100 monks living there by their own hands before the	Wyclif at the Parliament at Gloucester, xxviii. n.; Epigram on, xxix; account of the <i>De Officio Regis</i> , v. Preface; its date, xxix, xxx; reference to his <i>De Ecclesia</i> , xxviii. n.; mention of <i>De Blasphemia</i> , xxix.

THE END.

DATE DUE

BOSTON COLLEGE

3 9031 01415622 8

374356

BR
75
.W8
v.8

Wycliffe.

Bapst Library
Boston College
Chestnut Hill, Mass. 02167

